

КОМИСИЯ ЗА ФИНАНСОВ НАДЗОР

**ГОДИШЕН ОТЧЕТ
ЗА ДЕЙНОСТТА
ПРЕЗ 2017 ГОДИНА**

Списък на използваните съкращения

АБЗ - Асоциация на българските застрахователи
АДВИБ - Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите в България
АДСИЦ - акционерно дружество със специална инвестиционна цел
АИКБ - Асоциация на индустриалния капитал в България
АИФ - алтернативен инвестиционен фонд
АПК - Административнопроцесуален кодекс
АУАН - акт за установяване на административни нарушения
АУПДВ - акт за установени публични държавни вземания
БАДДПО - Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване
БАЛИП - Българска асоциация на лицензираните инвестиционни посредници
БАУД - Българска асоциация на управляващите дружества
БВП - брутен вътрешен продукт
БНБ - Българска народна банка
БСК - Българска стопанска камара
БФБ - Българска фондова борса
ГФ - Гаранционен фонд
ДАНС - Държавна агенция „Национална сигурност“
ДФФ - доброволен пенсионен фонд
ДФФПС - доброволен пенсионен фонд по професионални схеми
ДФ - договорен фонд
ДЦК - държавни ценни книжа
ЕИП - Европейско икономическо пространство
ЕК - Европейска комисия
ЕО - Европейска общност
ЕП - Европейски парламент
ЕС - Европейски съюз
ЗБ - застрахователен брокер
ЗВО - Звено за вътрешен одит
ЗВПКИИП - Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници
ЗД - застрахователно дружество
ЗДКИСДПКИ - Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране
ЗДСИЦ - Закон за дружествата със специална инвестиционна цел
ЗКИ - Закон за кредитните институции
ЗКФН - Закон за Комисията за финансов надзор
ЗМИП - Закон за мерките срещу изпирането на пари
ЗМФТ - Закон за мерките срещу финансиране на тероризма
ЗПЗФИ - Закон срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти
ЗМПЗФИ - Закон за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти
ЗППЦК - Закон за публичното предлагане на ценни книжа
ЗПФИ - Закон за пазарите на финансови инструменти
ИД - инвестиционно дружество
ИП - инвестиционен посредник
КЗ - Кодекс за застраховането
КИС - колективни инвестиционни схеми
КРИБ - Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България
КСО - Кодекс за социално осигуряване
КФН - Комисия за финансов надзор
ЛУАИФ - лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове
МВР - Министерство на вътрешните работи
МВФ - Международен валутен фонд
НАП - Национална агенция по приходите
НИФ/Д - национални инвестиционни фондове/дружества
НББАЗ - Национално бюро на българските автомобилни застрахователи
НККУ - Националната комисия по корпоративно управление
НП - наказателно постановление
ОИД - основен информационен документ
ОСА - Общо събрание на акционерите
ПАМ - принудителна административна мярка
ПД - публично дружество
ПКИПЦК - предприятие за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа
ПОД - пенсионноосигурително дружество
ППФ - професионален пенсионен фонд

УД - управляващо дружество
УПФ - универсален пенсионен фонд
ФДДПО - допълнително доброволно пенсионно осигуряване
ФДЗПО - допълнително задължително пенсионно осигуряване
ФДПО - фонд за допълнително пенсионно осигуряване
ФКИ - Фонд за компенсиране на инвеститорите
ЦД - Централен депозитар
ESMA - Европейски орган за ценни книжа и пазари
EIOPA - Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване
EBA - Европейски банков орган
ESFS - Европейска система за финансов надзор
ESRB - Европейски съвет за системен риск
ННИ - Херфиндал-Хиршман индекс

Полезни връзки

Българска фондова борса - София АД	www.bse-sofia.bg
Централен депозитар АД	www.cdad.bg
Българска народна банка	www.bnb.bg
Министерство на финансите	www.minfin.bg
Министерски съвет	www.government.bg
Асоциация на българските застрахователи	www.abz.bg
Национален осигурителен институт	www.noi.bg
Национален статистически институт	www.nsi.bg
Агенция за приватизация	www.priv.government.bg
Фонд за компенсиране на инвеститорите	www.sfund-bg.com
Гаранционен фонд	www.guaranteefund.bg
Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите	www.abird.info
Българска асоциация по връзки с инвеститорите	www.birsg.org
Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване	www.assoc.pension.bg
Българска асоциация на управляващите дружества	www.baud.bg
Национално бюро на българските автомобилни застрахователи	www.nbbaz.bg
Министерство на труда и социалната политика	www.mlsp.government.bg
Комисия за защита на конкуренцията	www.cpc.bg
Европейска комисия, Главна дирекция „Вътрешен пазар“	http://ec.europa.eu/internal_market/index.htm
Европейски парламент	www.europarl.europa.eu
Съвет на Европейския съюз	www.consilium.europa.eu
Европейски съвет за системен риск (ESRB)	www.esrb.europa.eu
Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA)	www.esma.europa.eu
Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA)	www.eiopa.europa.eu
Европейски банков надзорен орган (EBA)	www.eba.europa.eu
Международна организация на надзорните органи на ценни книжа (IOSCO)	www.iosco.org
Международна асоциация на застрахователните надзорни институции (IAIS)	www.iaisweb.org
Международна организация на пенсионните надзори (IOPS)	www.iopsweb.org
Европейска централна банка	www.ecb.int
Международен валутен фонд	www.imf.org

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ	6
I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2017 ГОДИНА.....	8
1. Регулаторна дейност.....	8
1.1. Промени в нормативната уредба.....	8
1.2. Нови моменти в политиката на ЕС	17
2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране.....	22
2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими.....	22
2.2. Нотификации	34
2.3. Сертифициране	38
3. Надзорна дейност	39
3.1. Дистанционен контрол.....	39
3.1.1. <i>ФОКУС ТЕМА: КФН извърши проверка на балансите на застрахователите към 31.12.2016 г.</i>	46
3.1.2. <i>ФОКУС ТЕМА: Проверка на активите на пенсионните фондове към 31.12.2016 г.</i>	48
3.2. Проверки на място.....	49
3.3. Правоприлагане	54
3.4. Пазарни злоупотреби	60
3.5. Дейност на КФН по реструктуриране на инвестиционни посредници.....	61
4. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги.....	63
4.1. Достъп до финансова информация.....	64
4.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги	67
4.3. Политика на финансова грамотност	76
5. Международна дейност и сътрудничество	77
5.1. Европейско измерение	78
5.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи	85
5.3. Сътрудничество с институции в страната	86
6. Институционално развитие на КФН.....	87
6.1. Нови моменти в управлението и структурата на КФН.....	87
6.2. Управление на човешките ресурси	88
6.3. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора.....	96
6.4. Отчет за изпълнение на бюджета на КФН за 2017 г.	96
6.5. Доклад за дейността на вътрешния одит в КФН за 2017 г.	98
6.6. Отчет на Инспектората	99
II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР	100
1. Външна среда и икономическа активност	100
1.1. Външна среда	100
1.2. Обзор на икономическата активност в България през 2017 г.	106
2. Обзор на небанковия финансов сектор в България.....	115
2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара.....	120
2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар	122
2.2.1. Инвестиционни посредници	123
2.2.2. Колективни инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране.....	125
2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел.....	127
2.2.4. Публични дружества и емитенти.....	129
2.2.5. Места за търговия.....	131

2.2.6.	Централен депозитар.....	134
2.2.7.	Фонд за компенсиране на инвеститорите	135
2.3.	Застрахователен пазар	136
2.3.1.	Общо застраховане	137
2.3.2.	Животозастраховане	143
2.3.3.	Презастраховане.....	146
2.3.4.	Гаранционен и обезпечителен фонд.....	147
2.4.	Осигурителен пазар	148
2.4.1.	Пенсионноосигурителни дружества.....	148
2.4.2.	Фондове за допълнително пенсионно осигуряване	152
III.	Организационна структура на КФН	157

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ

Уважаеми дами и господа,

За мен е удоволствие да представя на Вашето внимание Годишния отчет за дейността на Комисията за финансов надзор (КФН) за 2017 г.

2017-а беше първата пълна отчетна година за мен, след като бях избрана от Народното събрание за Председател на КФН. Това беше една изпълнена с предизвикателства година, в която се усъвършенства правната рамка в посока повишаване на прозрачността, доверието и ефективността на финансовите пазари. КФН като институция, призвана да поддържа стабилност в небанковия финансов сектор, през 2017 г. проведе последователна политика за укрепване на доверието в пазарите, която намери израз в цялостната ѝ регулаторна, лицензионна и контролна дейност, както и в засилената ѝ международна активност.

През 2017 г. успешно приключихме прегледа на активите на пенсионните фондове в България и прегледа на балансите на застрахователите и презастрахователите, както и стрес тестовете на застрахователите и презастрахователите. Справихме се достойно с тази задача, която преди България не беше решавана никъде в Европейския съюз, освен в Румъния. Резултатите показаха, че застрахователният сектор и допълнителното пенсионно осигуряване в България са устойчиви. Беше назначена и втора проверка, за да се проследи как се прилагат предписаните мерки от страна на бизнеса. Установи се, че за петима застрахователи размерът на допустимите собствени средства, покриващи капиталовото изискване за платежоспособност към 31.12.2016 г., е бил недостатъчен. След представяне на окончателните отчети на квесторите КФН пристъпи към крайната надзорна мярка по отношение на две дружества – отнемане на лиценз с цел осигуряване на стабилност на пазара и защита на потребителите.

Акцент в регулаторната ни дейност през годината беше инициране на промените в Закона за изменение и допълнение на Закона за Комисията за финансов надзор. С промените в Закона за Комисията за финансов надзор (ЗКФН), одобрени от Народното събрание, се решават три основни групи въпроси: осигуряване на бюджетна обезпеченост на Комисията за финансов надзор, предприемането на реални мерки за изпълнение на препоръките на Програмата за оценка на финансовия сектор на Международния валутен фонд (МВФ) и Световната банка (FSAP), които се отнасят за небанковия финансов сектор в България, както и предприемане на мерки за обезпечаване изпълнението на ангажиментите на страната ни, вследствие на въведеното в националното право европейско законодателство, възлагащо допълнителни правомощия на националните надзорни органи в държавите членки. Така КФН се превърна в наистина самостоятелен регулатор, като бюджетът ѝ не зависи повече от държавата, а се формира от такси на поднадзорните лица. Тази мярка беше необходима, защото КФН беше изправена пред все по-големи затруднения да изпълнява надзорните и регулаторните си правомощия, надзиравайки целия небанков финансов сектор с огромен брой поднадзорни лица и значителен обем на разнообразните активи, които притежават и управляват.

С промените се даде възможност КФН да бъде ефективен регулатор и да заработи по еднакъв модел с повечето европейски надзорни органи, които се самоиздържат от такси от поднадзорни лица.

От съществено значение за регулаторната ни дейност беше и приемането на Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване. Най-важната регламентация, която

се въвежда с този закон, е разширяване на дефиницията на понятието „свързани лица“ и ограничаването на възможността за инвестиции в свързани лица. Необходимостта от тази законова промяна бе потвърдена категорично и от външни експерти в препоръките след прегледа на активите на пенсионните фондове в България. Необходимо е да отбележа, че цялостната философия на новите текстове е в посока по-добра защита на интересите на осигурените лица. Като сериозна крачка в посока защита на сериозни обществени интереси приемам и одобрените през 2017-а от Народното събрание промени в Закона за публично предлагане на ценни книжа и Закона за пазарите на финансови инструменти, подготвени от КФН.

За интензивността на осъществяваната надзорна дейност през годината свидетелстват както нарасналият брой проверки, които КФН е осъществила, така и нарасналият брой административни процедури.

В отчета, в който подробно се описва регулаторната, лицензионна и надзорна дейност на комисията през годината, се разглежда и дейността на КФН по отношение на защита на потребителите на небанкови финансови услуги, както и ролята ѝ за информираността на пазарните участници и на обществото. В тази насока, е важно да се спомене, че през 2017 г. се създаде Информационен център, който предоставя информация и съдейства за защитата на потребителите. Той отговаря незабавно на конкретни запитвания на граждани и фирми по въпроси от компетентността на КФН, спомага за разрешаването на конкретни казуси, изпратени по пощата, на електронните адреси на КФН, по телефона и на място.

През 2017 г. продължи и реализирането на традиционните образователни инициативи като едноседмичната образователна програма за ученици и други тематични едnodневни обучения. Акцент в образователните инициативи беше провеждането на три семинара за поднадзорните лица с цел запознаването им с нови моменти в европейската регулация. Участниците на капиталовия пазар се запознаха с новата правна рамка MiFID II, а представителите на застрахователните и презастрахователните дружества с европейската правна рамка по прилагането на Платежоспособност II.

Не бих могла в това свое обръщение да засегна всички значими дейности и мерки, предприети от КФН през годината, описани в отчета, но бих искала да кажа, че усилията ни бяха насочени към издигане на регулацията и надзора на небанковия финансов сектор на качествено по-високо ниво и мисля, че до голяма степен успяхме.

Структурно представеният отчет е съставен от две части. В първата част е очертана дейността на КФН в изпълнение на компетентностите ѝ на регулаторен и надзорен орган на небанковия финансов сектор, а втората част на отчета представлява обстоен пазарен анализ на небанковия финансов сектор в България в условията на световната и европейска икономическа среда през 2017 г.

Представената в отчета информация отразява обективно и детайлно дейността на КФН за 2017 г. Освен това тя може да бъде полезна и за всички, които се интересуват от състоянието и перспективите за развитие на небанковия финансов сектор в Република България.

Карина Караиванова

I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2017 ГОДИНА

1. Регулаторна дейност

1.1. Промени в нормативната уредба

Промени в законовата нормативна уредба

През 2017 г. Комисията за финансов надзор е изготвила следните законопроекти:

Закон за изменение и допълнение на Закона за Комисията за финансов надзор¹

С промените в Закона за Комисията за финансов надзор (ЗКФН) се решават три основни групи въпроси: осигуряване на бюджетна обезпеченост на Комисията за финансов надзор (КФН); регламентиране на мерки за изпълнение на препоръки на Програмата за оценка на финансовия сектор на Международния валутен фонд (МВФ) и Световната банка (FSAP), които се отнасят за небанковия финансов сектор в България, както и предприемане на мерки за обезпечаване изпълнението на ангажиментите на страната ни, вследствие на въведеното в националното право европейско законодателство, възлагащо допълнителни правомощия на националните надзорни органи в държавите членки.

В изпълнение на препоръката на FSAP и в резултат на констатирани дългогодишни проблеми при финансовото обезпечаване на дейността на КФН с промените в ЗКФН се осигурява необходимият на Комисията бюджет чрез финансирането ѝ от такси, които се събират при осъществяване на законоустановените ѝ правомощия. С промените се осигурява и участието на КФН в европейските органи както на експертно, така и на управленско ниво, като по този начин България може активно да участва в процеса по изготвяне на европейските нормативните актове, които ще се прилагат директно на капиталовия, осигурителния и застрахователния ни пазар.

С направените промени се цели също и подобряване на административния капацитет на Комисията чрез привличане и обучаване на служители с необходимите професионални квалификации – CFA, ACCA и актюерска правоспособност, които да имат знанията и уменията за извършване на ефективен надзор.

В тази връзка, за изграждането и запазването на висококвалифициран административен капацитет статутът на държавен служител и на разпоредбите на Закона за държавния служител се оказват неподходящи по отношение на служителите в КФН и поради тази причина служителите на Комисията преминават от служебни към трудови правоотношения. Посредством приетите промени е налице възможността за привличане на лица, преминали обучение и сертифицирани в областта на управлението на активи, одита и счетоводството.

С приложение към Закона за КФН се регламентират всички такси, които Комисията събира при осъществяване на правомощията си по Закона за публичното предлагане на ценни книжа (ЗППЦК), Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ), Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране (ЗДКИСДПКИ), Закона за дружествата със специална инвестиционна цел (ЗДСИЦ), Кодекса за застраховането (КЗ) и Кодекса за социално осигуряване (КСО), както и осъществяваният от нея общ финансов надзор. Въвеждат се нови такси, произтичащи единствено от последвалите след 2011 г. промени в законодателството – приетия ЗДКИСДПКИ, измененията в ЗППЦК, както и от европейските регламенти във връзка с упражняване на произтичащите от тях нови надзорни правомощия на КФН.

¹ Обн., ДВ, бр. 95 от 28.11.2017 г.

Същевременно при определяне на таксите е съобразена целта да бъде стимулирано развитието на капиталовите пазари, като се въвежда срок от три години, в който за производството по потвърждаване на проспект КФН няма да събира такси.

Извършената от МВФ и Световната банка проверка показва и необходимост от засилване на правната рамка в посока правната защита на служителите на надзорния орган. В изпълнение на препоръката е предложена промяна в текстовете от закона, уреждащи отговорността на членовете на Комисията за финансов надзор и длъжностните лица от администрацията ѝ, с цел уеднаквяване с режима по чл. 9 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, съгласно който регресна отговорност се търси само при извършено престъпление, признато по съдебен път.

В изпълнение на препоръки на МВФ и Световната банка, със Закона за изменение и допълнение на ЗКФН са направени промени в КЗ, ЗППЦК, ЗПФИ, ЗДКИСДПКИ, Закона за допълнителния надзор върху финансовите конгломерати и Закона за прилагане на мерки срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти (ЗПМПЗФИ), съгласно които Комисията ще упражнява редица правомощия, които съгласно сега действащото законодателство са възложени като правомощия на членовете на Комисията.

Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване²

Със закона се правят промени в регламентацията на допълнителното пенсионно осигуряване, като тя се доразвива и усъвършенства в няколко основни насоки:

- **усъвършенстване на изискванията към членовете на управителните и контролните органи** - не могат да са членове на управителния и контролния орган на дружеството лица, които са били освобождавани от такава длъжност в резултат на наложена принудителна административна мярка, които са управлявали дружества, чийто лиценз е отнет, както и на които са налагани административни наказания за системни нарушения; професионалният опит следва да е придобит в предприятия от финансовия сектор, чиято дейност е съизмерима с тази на пенсионноосигурителното дружество; по отношение на изпълнителните директори и прокуристите се въвежда забрана за заемането на друга длъжност по трудов договор освен в качеството им на преподаватели във висши училища или сътрудници в научни институти; цялостното управление и представителство на дружеството следва да се осъществява съвместно най-малко от две лица, което осигурява завишена отговорност при вземането на решения; предвидено е участието на независими членове в състава на съвета на директорите или на надзорния съвет; въвежда се одобрителен режим за членовете на управителните и контролните органи на дружествата относно заемането на длъжността в конкретно пенсионноосигурително дружество; развива се режимът за издаване на предварително разрешение за придобиване на акционерно участие, възлизащо на 10 и на над 10 на сто от капитала на пенсионноосигурителното дружество и др.;

- **усъвършенстване на изискванията към системите за управление на пенсионноосигурителните дружества** - пенсионноосигурителното дружество е длъжно да изгради ефективна система за управление на риска, както и система за вътрешен контрол, която да гарантира спазването на нормативната уредба, вътрешните документи, сключените договори и принципите за икономичност, ефикасност и ефективност на осъществяваните дейности; регламентира се вътрешният одит в дружеството, като се предвижда той да се осъществява от отделно лице или специализирано звено и да включва оценка на адекватността и ефективността на системата за вътрешен контрол и другите елементи на системата за управление;

² Обн., ДВ, бр. 92 от 17.11.2017 г.

- **развитие на функциите на банките-попечители** - въвежда се задължение за банката-попечител да упражнява контрол относно оценяване активите на всеки пенсионен фонд; развиват се съществуващите задължения;

- **усъвършенстване на режима за инвестиране на средствата на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване** - въвежда се възможност за инвестиране в нови финансови инструменти, като дългови ценни книжа, издадени или гарантирани от международни финансови институции, акции и облигации, предлагани при условията на първично публично предлагане, и акции и/или дялове на алтернативни инвестиционни фондове, управлявани от лице, получило разрешение съгласно Директива 2011/61/ЕС на ЕП и на Съвета от 8 юни 2011 г. относно лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове и за изменение на директиви 2003/41/ЕО и 2009/65/ЕО и на регламенти (ЕО) № 1060/2009 и (ЕС) № 1095/2010;

- **съобразяване на българското законодателство, уреждащо задължителните пенсионни схеми, с изискванията на Директива 79/7/ЕИО на Съвета относно постепенното прилагане на принципа за равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване** - въвеждане на забрана за използване на пола като актюерски фактор при определяне на размера на пожизнената пенсия за старост, отпускана във връзка с осигуряване в универсален пенсионен фонд;

- **въвеждане на изискване за използване на идентификационен код на правния субект;**

- **повишаване на изискванията към осигурителните посредници** - предвидено е задължение за пенсионноосигурителните дружества да осигурят обучение на лицата, с които възнамеряват да сключат договор за осигурително посредничество; въведено е и задължение за пенсионноосигурителното дружество да упражнява контрол за съответствието на дейността на осигурителните посредници с изискванията на КСО и да извършва редовни проверки за законосъобразното упражняване на тази дейност;

- **облекчаване на режима на промяна на участието и прехвърляне на средства на осигурените лица от един в друг съответен фонд за допълнително пенсионно осигуряване** - намаляване на продължителността на периода, в който лицата са ограничени да променят участието си във фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване; разпоредбата на чл. 171, ал. 1 от КСО е допълнена с възможността осигурените лица да променят участието си, след като са упражнили правото по чл. 124а от КСО да възобновят осигуряването си в пенсионен фонд; премахва се и таксата за прехвърляне на натрупаните средства по индивидуалната осигурителна партида от един фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване или фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми в друг съответен фонд, управляван от друго пенсионноосигурително дружество;

- **повишаване на прозрачността на допълнителното пенсионно осигуряване и на осведомеността на осигурените лица** - на законово ниво се урежда задължение пенсионноосигурителните дружества да създават и да поддържат електронни досиета на всички осигурени лица и пенсионери в управляваните от тях пенсионни фондове;

- **усъвършенстване на производствата по издаване на разрешения и одобрения** (КФН като колективен орган взема решения за издаване на разрешение за придобиване на квалифицирано участие в пенсионноосигурително дружество, на разрешение за управление на фонд за допълнително пенсионно осигуряване и на фонд за допълнително доброволно осигуряване за безработица или за професионална квалификация, за издаване на одобрение на оздравителна програма на пенсионноосигурително дружество, за издаване на одобрение на изменения и допълнения на правилник за организацията и дейността на фонд за допълнително пенсионно осигуряване и на фонд за допълнително доброволно осигуряване за безработица или за професионална квалификация, както и за регистриране на професионална схема.);

- **прецизиране на изискванията към финансовите отчети;**

- **промени в уредбата на административнонаказателната отговорност и принудителните административни мерки** (в законопроекта се предлага диференциране на размера на глобите и санкциите за нарушение на разпоредбите на част втора от КСО според тежестта на нарушенията, което дава възможност на административно-наказващия орган да определя по-справедливо наказание; увеличен е и размерът на санкциите и глобите, налагани за извършване на нарушения на КСО и подзаконовите актове по прилагането му, включително за неизпълнение на принудителна административна мярка и за осъществяване на дейност без лицензия; с цел обезпечаване спазването на изискванията към капитала на пенсионноосигурителното дружество се предвижда възможност заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, да задължи дружеството да ограничи своите оперативни разходи, когато капиталовите изисквания са нарушени или съществува непосредствена опасност от нарушаването им; с цел оперативност надзорният орган също така се овластява да налага временна забрана за изпълнение на функциите на член на управителния или контролния орган или на друго лице, оправомощено да управлява и/или да представлява дружеството за допълнително социално осигуряване; с цел отстраняване на констатирани в практиката проблеми е дадена възможност на надзорния орган освен одитор да може да назначи и друг независим експерт или вещо лице за извършване на проверка на специфични въпроси от дейността на пенсионноосигурителното дружество);

- **регламентиране на съхраняването на документите, свързани с допълнителното пенсионно осигуряване** - документите, данните и информацията от значение за упражняване на правата на осигурените лица, пенсионерите или техните наследници следва да се съхраняват от пенсионноосигурителното дружество най-малко 50 години, считано от прекратяването на съответното осигурително правоотношение, като този срок може да е и по-дълъг, когато в конкретен случай се налага съхраняването на документацията за по-продължителен период с оглед на интересите на правоимащите лица.

Закон за изменение и допълнение на Закона за публичното предлагане на ценни книжа³

Със закона се прави промяна в дефиницията за публично предлагане на ценни книжа, като се увеличава броят на лицата от 100 на 150 за непублична емисия. С промените се въвежда ново изключение от задължението за публикуване на проспекта за емисии ценни книжа, чиято обща стойност в рамките на Европейския съюз (ЕС) е по-малка от левовата равностойност на 1 000 000 евро, който праг се изчислява за период от 12 месеца. Намалява се срокът за разглеждане и произнасяне на КФН по заявления за потвърждаване на проспекти на емитенти, които нямат ценни книжа, допуснати до търговия на регулиран пазар, и не са предлагали публично ценни книжа, като по този начин се улеснява достъпът на дружествата до регулиран пазар.

Със закона се въвежда задължение за емитента да изкупи по искане на облигационер облигациите по емисионна стойност в седемдневен срок от получаване на искането, ако след изтичане на шест месеца от емитирането на облигационната емисия, облигациите не са допуснати до търговия на регулиран пазар на ценни книжа. Въвежда се и задължение на емитента да оказва съдействие на довереника на облигационерите при подготовката и провеждането на общото събрание на облигационерите.

С измененията в закона се правят промени в условията, при които са издадени облигациите, както и за предсрочно погасяване на облигационните емисии. Предвидени са минимални изисквания за кворум и мнозинство на общото събрание, регламентира се нищожност на решенията на общото събрание в случаите, когато промените не са предвидени в проспекта и не е спазена процедурата за това.

³ Обн., ДВ, бр. 62 от 01.08.2017 г.

Със **Закона за изменение и допълнение на Закона за публичното предлагане на ценни книжа се правят и следните промени:**

- Разширява се кръгът на лицата, които могат да бъдат довереник на облигационерите, като се регламентира възможност това да бъде банка със седалище в държава членка на ЕС, както и инвестиционен посредник;
- Съкращават се сроковете в производството по допускане до търговия на регулиран пазар;
- Въвежда се изрично задължение за общите събрания да приемат решения за намаляване на капитала на публичните дружества в резултат на обезсилване на акции, придобити в нарушение на чл. 187а, ал. 5 и чл. 187г от Търговския закон;
- Увеличава се срокът, в който Централния депозитар (ЦД) следва да открие сметки за права на лицата, придобили акции най-късно 14 дни след датата на общото събрание за увеличаване на капитала, съответно лицата, придобили акции най-късно 7 дни след датата на публикуване на съобщението по чл. 92, ал. 1 от ЗППЦК;
- Изменя се режимът по чл. 114 от ЗППЦК с цел преодоляване на констатирани проблеми в надзорната практика на КФН, като нов момент е възможността за изплащане на шестмесечен дивидент, като се въвеждат и правила за това. Съкращава се законоустановеният срок за изплащане на дивиденти от страна на публичните дружества;
- Въвежда се понятието „конфликт на интереси“;
- Въвежда се забрана за лицата, притежаващи заедно или поотделно най-малко 5 на сто от капитала на публичното дружество да включват в дневния ред на общото събрание нови точки за вземане на решение по чл. 114, ал. 1 от ЗППЦК;
- Правят се промени в уредбата на Фонда за компенсиране на инвеститорите;
- Предвидена е принудителна административна мярка по чл. 212а, ал. 1, т. 2 от ЗППЦК да може да се прилага и по отношение на лицата по §1д от Допълнителните разпоредби на ЗППЦК. Конкретизират се разпоредбите от ЗППЦК за разкриване на информация, които следва да се спазват от тези лица, като изрично се уточнява, че те изготвят и представят финансовите си отчети съгласно приложимите за тях счетоводни стандарти.

Проект на Закон за пазарите на финансови инструменти

През 2017 г. е подготвен и внесен за разглеждане в Народното събрание проект на нов **Закон за пазарите на финансови инструменти**.

През 2014 г. са приети Директива 2014/65/ЕС от 15 май 2014 г. на ЕП и на Съвета относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Директива 2002/92/ЕО и на Директива 2011/61/ЕС (Директива 2014/65/ЕС) и Регламент (ЕС) № 600/2014 на ЕП и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Регламент (ЕС) 648/2012 (ОВ, L 173/84 от 2014 г.) (Регламент (ЕС) № 600/2014). В началото на 2017 г. са приети Делегирана директива (ЕС) 2017/593 на ЕК от 7 април 2016 г. за допълване на Директива 2014/65/ЕС на ЕП и на Съвета по отношение на защитата на финансовите инструменти и паричните средства, принадлежащи на клиенти, задълженията за управление на продукти и правилата, приложими към предоставянето или получаването на такси, комисиони или други парични или непарични облаги (Директива 2017/593), както и по-голяма част от делегираните регламенти за допълване на Директива 2014/65/ЕС.

Целта на новия ЗПФИ е увеличаване прозрачността на пазарите на финансови инструменти, по-добра защита на инвеститорите, укрепване на доверието и недопускане на нерегламентирана търговия с финансови инструменти. С предлагания законопроект в българското законодателство се въвеждат изискванията на Директива 2014/65/ЕС, като се надгражда съществуващият правен режим на организацията и дейността на инвестиционните посредници и регулираните пазари на ценни

книжа. По отношение на изискванията за капиталова адекватност и ликвидност на инвестиционните посредници се запазват изискванията на действащия ЗПФИ, с който в българското законодателство са въведени изискванията на Директива 2013/36/ЕС на ЕП и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно достъпа до осъществяването на дейност от кредитните институции и относно пруденциалния надзор върху кредитните институции и инвестиционните посредници, за изменение на Директива 2002/87/ЕО и за отмяна на директиви 2006/48/ЕО и 2006/49/ЕО (Директива 2013/36/ЕС).

Със законопроекта са регламентирани правомощията на КФН и на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, по отношение на пазарите на финансови инструменти. В съответствие с препоръките от доклада на Програмата за оценка на финансовия сектор (FSAP) законопроектът предвижда съществените регулаторни и надзорни правомощия да се осъществяват от Комисията като колективен орган, а на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, със законопроекта са възложени предимно надзорни правомощия с оперативен и текущ характер. Със законопроекта се осигуряват и мерки за прилагане на Регламент (ЕС) № 600/2014, на Регламент (ЕС) № 575/2013 на ЕП и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012, както и на регламентите по прилагането на Директива 2014/65/ЕС и Директива 2013/36/ЕС.

Законопроектът е структуриран в три части (част първа „Общи разпоредби“, част втора „Пазарни участници“ и част трета „Надзор“), допълнителни разпоредби и преходни и заключителни разпоредби.

В част първа са регламентирани предметът и целите на закона, определени са компетентните органи, които осъществяват регулиране и надзор за спазването на закона, дефинирани са финансовите инструменти, които попадат в приложното поле на закона, и случаите, в които законът не се прилага.

Част втора от законопроекта определя статута и дейността на пазарните участници – инвестиционни посредници, регулираните пазари и доставчиците на услуги за докладване на данни.

В законопроекта са регламентирани основните положения, свързани с понятието инвестиционен посредник, и видовете инвестиционни услуги и дейности, които инвестиционният посредник може да предоставя. В самостоятелни раздели са обособени изискванията към управителните органи на инвестиционния посредник, издаването и отнемането на лиценз на инвестиционния посредник. Предвижда се инвестиционният посредник да се управлява и представлява съвместно най-малко от две лица. Въведени са детайлни изисквания за добра репутация, професионална квалификация и опит на членовете на управителните и контролните органи на инвестиционния посредник. Запазва се и досега съществуващият режим на одобряване на членовете на управителните и контролните органи на инвестиционния посредник, като с оглед на значимостта на това правомощие се предлага КФН като колективен орган да издава одобренията, а не одобрението да се издава от заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“.

Друг нов момент в уредбата е възможността инвестиционните посредници да сключват договори с обвързани агенти.

В съответствие с правото на установяване и свободата на предоставяне на услуги са регламентирани условията и редът за извършване на дейност в друга държава членка от инвестиционен посредник със седалище в Република България, както и за извършване на дейност на територията на страната от инвестиционни посредници със седалище в друга държава членка на ЕС.

Детайлна регламентация е предвидена и във връзка с отношенията, свързани с придобиването и увеличаването на квалифицирано участие в инвестиционен посредник. Като нов

момент в уредбата може да се посочи, че Комисията (а не заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“) ще се произнася с решение относно придобиването и увеличаването на участия в инвестиционен посредник.

Със законопроекта са регламентирани изискванията по отношение на управлението и вътрешната организация на инвестиционния посредник, като са въведени изисквания и по отношение на значимите инвестиционни посредници.

Защитата на интересите на инвеститорите е водеща в правната регламентация на дейността на инвестиционните посредници и отношенията им с клиенти. В законопроекта са включени разпоредби, които имат за цел да гарантират, че инвестиционните посредници осъществяват дейността си в съответствие с най-добрите интереси на своите клиенти, като отчитат дали са непрофесионални клиенти, професионални клиенти или приемливи насрещни страни.

На ниво закон е регламентирано изискването за наличие на договор за извършване на инвестиционни услуги и дейности за създаване на досие на клиентите на инвестиционните посредници, както и изисквания към общите условия, в случаите, при които инвестиционните посредници прилагат общи условия в своята дейност.

Нов момент в правната уредба на пазарите на финансови инструменти са изискванията, които следва да бъдат спазвани при извършване на алгоритмична търговия от страна на инвестиционния посредник.

Със законопроекта се въвежда възможността инвестиционният посредник да организира освен многостранна система за търговия и организирана система за търговия.

Създава се и нов вид многостранна система за търговия – пазар за растеж, при който не по-малко от 50 на сто от емитентите, чиито финансови инструменти са допуснати до търговия на това място за търговия, са малки и средни предприятия.

В дял втори на част втора „Пазарни участници“ са регламентирани основните положения във връзка с понятието за регулиран пазар и пазарен оператор, а също така и с издаването и отнемането на лиценз за дейност като регулиран пазар. Подробно са разписани изискванията към дейността на регулирания пазар и извършването на дейност като маркет мейкър на регулиран пазар при спазване изискванията на Делегиран регламент 2017/578 на ЕК от 13 юни 2016 г. за допълване на Директива 2014/65/ЕС на ЕП и на Съвета относно пазарите на финансови инструменти във връзка с регулаторните технически стандарти, с които се уточняват изискванията за споразуменията и схемите за поддържане на пазара. Операторите на регулиран пазар също могат да организират многостранна система за търговия и организирана система за търговия съгласно съответните разпоредби на настоящия закон.

Със законопроекта се разписват изискванията за определяне на стъпки за котиране за акции, депозитарни разписки, борсовотъргувани фондове, сертификати и други финансови инструменти съгласно Делегиран регламент 2017/588 на ЕК от 14 юли 2016 г. за допълване на Директива 2014/65/ЕС на ЕП и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти във връзка с режимите за стъпки на котиране за акции, депозитарни разписки и борсовотъргувани фондове. Въвежда се и така нареченото „синхронизиране на времето на отчитане“, което означава, че регулираният пазар и неговите членове и участници синхронизират датата и времето на регистриране на всяко подлежащо на отчитане събитие.

С дял трети на част втора са регламентирани отношенията, свързани с ограниченията, управлението и докладването на позициите в стокови деривати.

Една от целите на новата правна уредба е подобряване на прозрачността и качеството на информацията относно сделките с финансови инструменти, която се публикува. Законопроектът включва задължението на инвестиционния посредник да изготвя и съхранява записи на всички телефонни разговори и съобщения или на разговори и съобщения чрез електронни способности за

комуникация, които се отнасят до сключването на сделки, за негова сметка или до приемането, предаването и изпълнението на нареждания на клиенти, независимо от това дали сделката е сключена. С глава шестнадесета се регламентира статутът и дейността на доставчиците на услуги за докладване на данни (оператори на механизми за публикуване, доставчици на консолидирани данни и оператори на механизми за докладване).

Част трета от законопроекта „Надзор“ възпроизвежда разпоредбите на действащата част първа, глава трета, раздел седми от ЗПФИ „Надзор на консолидирана основа“.

В съответствие с изискванията на Директива 2014/65/ЕС са прецизирани разпоредбите за прилагане на принудителни административни мерки спрямо инвестиционен посредник, обвързан агент, регулиран пазар или доставчик на услуги за докладване на данни, техни служители и членове на управителни или на контролни органи, лица, които по договор изпълняват ръководни функции, лица, които сключват сделки за сметка на инвестиционния посредник, и лица, които притежават квалифицирано участие.

Разпоредбите на глава двадесет и шеста от законопроекта „Административнонаказателна отговорност и имуществени санкции“ са изцяло съобразени с изискванията на **Директива 2014/65/ЕС** и Директива 2013/36/ЕС. Заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, има право да налага административни наказания.

В Допълнителните разпоредби се въвеждат понятията, използвани в **Директива 2014/65/ЕС**, съответно законопроекта. Във връзка с въвеждането в българското законодателство на Директива 2014/65/ЕС със законопроекта, в преходните и заключителните разпоредби се предвиждат изменения в КСО, КЗ, ЗКФН, ЗДКИСДПКИ, Закона за допълнителния надзор върху финансовите конгломерати, ЗДСИЦ, Закона за кредитните институции, ЗППЦК, Закона за счетоводството, Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП), ЗПМПЗФИ, Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност и др.

Промените в ЗПМПЗФИ са свързани с необходимостта от определяне на факторите, които лицата, получаващи пазарни проучвания, трябва да вземат предвид, когато им се разкрива информация в рамките на пазарно проучване, за да преценят дали информацията представлява вътрешна информация, за мерките, които тези лица трябва да вземат предвид, ако им е разкрита вътрешна информация, с оглед на осигуряване спазването на чл. 8 и 10 от Регламент (ЕС) № 596/2014. Едновременно с това се прецизират и административнонаказателните състави, предвидени в закона.

Със законопроекта се въвеждат мерки за прилагането на **Регламент (ЕС) № 1286/2014 ЕП и на Съвета от 26 ноември 2014 г. относно основните информационни документи за пакети с инвестиционни продукти на дребно и основаващи се на застраховане инвестиционни продукти (ПИПДОЗИП)**, Регламент (ЕС) 2016/1011 на ЕП и на Съвета от 8 юни 2016 г. относно индекси, използвани като бенчмаркове за целите на финансови инструменти и финансови договори или за измерване на резултатите на инвестиционни фондове, и за изменение на директиви 2008/48/ЕО и 2014/17/ЕС и на Регламент (ЕС) № 596/2014 и Регламент (ЕС) 2015/2365 на ЕП и на Съвета от 25 ноември 2015 г. относно прозрачността при сделките с финансиране на ценни книжа и при повторното използване и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012. С предлаганите изменения в ЗКФН, в КЗ, в КСО и ЗПФИ се прецизират разпоредбите, които осигуряват и прилагането на Регламент (ЕС) № 648/2012 на ЕП и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно извънборсовите деривати, централните контрагенти и регистрите на транзакции.

В резултат на въвеждането на изискванията на новия ЗПФИ се очаква повишаване на прозрачността на пазара на недялови финансови инструменти, което да способства за по-ефективен процес на ценообразуване, повишаване на конкуренцията между доставчиците на ликвидност, по-

добра информираност на инвеститорите и намаляване на разходите за сключване на сделки с финансови инструменти.

Промени в подзаконовата нормативна уредба

През 2017 г. КФН е приела следните подзаконовни нормативни актове, които са обнародвани в „Държавен вестник“:

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 15 от 5.05.2004 г. за воденето и съхраняването на регистрите от Комисията за финансов надзор и за подлежащите на вписване обстоятелства⁴;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 13 от 22.12.2003 г. за търгово предлагане за закупуване и замяна на акции⁵;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 41 от 11.06.2008 г. за изискванията към съдържанието на обосновката на цената на акциите на публично дружество, включително към прилагането на оценъчни методи, в случаите на преобразуване, договор за съвместно предприятие и търгово предлагане⁶;
- Наредба № 55 от 11.07.2017 г. за определяне на регулираните пазари от трети държави, които са еквивалентни на регулираните пазари или многостранни системи за търговия в държава – членка на Европейския съюз, или в друга държава – страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство⁷;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 49 от 16.10.2014 г. за задължителното застраховане по чл. 249, т. 1 и 2 от Кодекса за застраховането и за методиката за уреждане на претенции за обезщетение за вреди, причинени на моторни превозни средства⁸;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № Из-41 от 12.01.2009 г. за документите и реда за съставянето им при пътнотранспортни произшествия и реда за информиране между Министерството на вътрешните работи, Комисията за финансов надзор и Гаранционния фонд (Загл. изм. – ДВ, бр. 19 от 2017 г.)⁹;
- Наредба за отменяне на Наредба № 42 от 2010 г. за изграждането и поддържането на информационна система за оценка, управление и контрол на риска, в т.ч. за издаване на полици по задължителните застраховки по чл. 249, т. 1 и 2 от Кодекса за застраховането¹⁰;
- нов Правилник за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация¹¹

Новите положения в Правилника са свързани с необходимостта от подсилване на капацитета на административните звена в специализираната администрация на КФН, каквато е и една от препоръките на МВФ и Световната банка, дадени по Програмата за оценка на финансовия сектор (FSAP). Измененията в правилника са необходими и във връзка с изисквания на актове от законодателството на ЕС, свързани с осигуряване от страна на надзорния орган на специални канали за получаване на жалби, сигнали и информация от служители на поднадзорни на КФН лица за извършени от последните нарушения на правилата, произтичащи от общностното законодателство.

⁴ Обн., ДВ, бр. 95 от 28.11.2017 г.

⁵ Обн., ДВ, бр. 83 от 17.10.2017 г.

⁶ Обн., ДВ, бр. 83 от 17.10.2017 г.

⁷ Обн., ДВ, бр. 55 от 25.07.2017 г.

⁸ Обн., ДВ, бр. 33 от 25.04.2017 г.

⁹ Обн., ДВ, бр. 19 от 28.02.2017 г.

¹⁰ Обн., ДВ, бр. 19 от 28.02.2017 г.

¹¹ Обн., ДВ, бр. 53 от 04.07.2017 г.

Предвид измененията със ЗВПКИИП, с които се въвеждат допълнителни правомощия във връзка с реструктурирането на инвестиционните посредници на члена на КФН, подпомагащ политиката ѝ по анализ и оценка на рисковете на финансовите пазари, усъвършенстване на надзорната практика и защита интересите на инвеститорите, застрахованите и осигурените лица, е регламентирано обединяването в едно звено на административни структури и части от административни структури, които подпомагат члена на КФН при изпълнение на законово вменените му правомощия. С измененията се поставя акцент и върху необходимостта от изготвяне на годишни и периодични пазарни и секторни анализи в областта на пазарите на финансови инструменти, застраховането и допълнителното социално осигуряване с оглед подобряване на контролната дейност на КФН и следваната от нея надзорна и регулаторна политика.

- Правилник за изменение и допълнение на Правилника за устройство и дейността на Фонда за компенсиране на инвеститорите¹²

Предложените промени са обусловени от влизането в сила на ЗВПКИИП. Допълненията са свързани със създадения на основание чл. 135, ал. 1 от ЗВПКИИП Фонд за реструктуриране на инвестиционни посредници (ФПИП). Съгласно чл. 135, ал. 2 от ЗВПКИИП ФПИП се управлява от Управителния съвет (УС) на Фонда за компенсиране на инвеститорите (ФКИ) и в тази връзка с правилника са предвидени допълнения в отделни разпоредби, предвиждащи функциите, които ще изпълнява УС на ФКИ, както и правомощията, с които ще разполага във връзка с дейността на ФПИП.

Предвиден е нов отдел в администрацията на ФКИ - „Дейности на ФПИП”, който е независим и обособен от структурните звена на ФКИ, ангажирани с дейността по компенсиране на инвеститорите, и ще подпомага УС на ФКИ при упражняване на функциите му по управление и използване на ФПИП. Предвидени са допълнителни текстове, целящи да конкретизират дейността на отдел „Дейности по ФПИП”. Предложени са също допълнения, свързани с обособяването на средствата на ФКИ и тяхното отделно управление от тези на ФПИП.

Предвидена е разпоредба, която регламентира възможността Правилникът за устройството и дейността на Фонда за компенсиране на инвеститорите да бъде изменян и допълван по предложение на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”.

1.2. Нови моменти в политиката на ЕС

Директиви и Регламенти на Европейския съюз

През годината бяха публикувани в Официален вестник на ЕС следните директиви и регламенти:

Директива (ЕС) 2016/2341 на ЕП и на Съвета от 14 декември 2016 г. относно дейностите и надзора на институциите за професионално пенсионно осигуряване.

Директивата въвежда нови правила относно институциите за професионално пенсионно осигуряване (ИППО) с цел да допринесе за повече дългосрочни инвестиции. Нормативният акт е част от инициативата на ЕС за стимулиране на нови и различни начини за освобождаване на дългосрочно финансиране. Основните цели на директивата са три: да се гарантира, че членовете на пенсионната схема са защитени по подходящ начин от рискове; премахване на пречките пред трансграничното предоставяне на услуги, за да могат професионалните пенсионни фондове да се възползват изцяло от предимствата на единния пазар; да се засили способността на професионалните пенсионни

¹² Обн., ДВ, бр. 35 от 02.05.2017 г.

фондове да инвестират във финансови активи с дългосрочен икономически профил и по този начин да се подкрепи финансирането на растежа в реалната икономика. Директивата засилва хармонизацията на вътрешния пазар за професионално пенсионно осигуряване, като преразглежда нормативната уредба по предишната директива 2003/41/ЕО с оглед въвеждане на модерна система на управление на ИППО, основана на риска. Улеснява се трансграничната дейност на ИППО и трансграничното прехвърляне на пенсионни схеми чрез предвиждане на съответните процедури и премахване на ненужни пречки, независимо в коя държава членка развиват дейност, чрез централизиране на управлението на пенсионните услуги.

Директивата е минимум хармонизация, което позволява на държавите членки (ДЧ) да запазят или да въведат допълнителни разпоредби, за да защитят членовете и бенефициерите на схемите за професионално пенсионно осигуряване, при условие че тези разпоредби са в съответствие със задълженията на държавите членки съгласно правото на Съюза.

Крайният срок за транспониране на Директивата е 13 януари 2019 г. Директива 2003/41/ЕО, изменена с директивите, посочени в приложение I, част А, се отменя считано от 13 януари 2019 г.

Делегирана Директива (ЕС) 2017/593 на ЕК от 7 април 2016 г. за допълване на Директива 2014/65/ЕС на ЕП и на Съвета по отношение на защитата на финансовите инструменти и паричните средства, принадлежащи на клиенти, задълженията за управление на продукти и правилата, приложими към предоставянето или получаването на такси, комисиони или други парични или непарични облаги.

Директивата се приема с цел да конкретизира допълнително регулаторната рамка за защита на инвеститорите по основната директива за пазарите на финансови инструменти. Паричните средства на клиентите са важна част от този режим, като се въвеждат задължения за инвестиционните посредници да осигурят адекватни мерки, за да защитят собствеността и правата на инвеститора по отношение на ценните книжа и паричните средства. Директивата влиза в сила едновременно с основната Директива 2014/65/ЕС.

Регламент (ЕС) 2017/1131 на ЕП и на Съвета от 14 юни 2017 г. относно фондовете на паричния пазар.

Регламентът регулира фондовете на паричния пазар (ФПП), които от гледна точка на търсенето представляват инструменти за краткосрочно управление на парични средства, като осигуряват висока степен на ликвидност, диверсификация и стабилна стойност.

Регламентът има за цел да: запази интегритетът и стабилността на вътрешния пазар; въведе единни правила за целия Съюз, за да се гарантира, че ФПП са в състояние да изпълнят исканията на инвеститорите за откупуване особено при кризи; осигури гладкото функциониране на пазара за ФПП, като се хармонизират пруденциалните изисквания към ФПП.

Новите правила за ФПП са задължителни за предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа (ПКИПЦК) и за алтернативните инвестиционни фондове (АИФ).

Забранява се употребата на обозначението „ФПП“ освен ако предприятието за колективно инвестиране не е получило разрешение като ФПП.

Регламентът въвежда правила за портфейла на ФПП, въз основа на които се цели да се определят ясно категориите активи, в които ФПП могат да инвестират. Някои финансови сделки се забраняват за ФПП, за да се гарантира техният интегритет. Например ФПП могат да инвестират в деривати единствено с цел хеджиране на лихвения или валутния риск. Въвеждат се и правила за диверсификация на портфейла на ФПП. Преди да инвестират в даден ФПП, инвеститорите следва да бъдат ясно информирани за неговите характеристики и вид, например дали е краткосрочен (с най-висока степен на сигурност) или стандартен (с по-висока доходност).

Регламентът се прилага от 21 юли 2018 г., с изключение на член 11, параграф 4, член 15, параграф 7, член 22 и член 37, параграф 4, които се прилагат от 20 юли 2017 г.

Регламент (ЕС) 2017/1129 на ЕП и на Съвета от 14 юни 2017 г. относно проспекта, който трябва да се публикува при публично предлагане или допускане на ценни книжа до търговия на регулиран пазар, и за отмяна на Директива 2003/71/ЕО.

Регламентът е част от инициативата за създаване на Съюз на капиталовите пазари в ЕС и си поставя за цел да улесни достъпът до финансовите пазари за дружествата, и по-специално за малките и средните предприятия (МСП), като опрости правилата и административните процедури за тях.

Актуализирането на уредбата има основно за цел да:

- Улесни достъпа на МСП до капиталовите пазари;
- Опрости процедурата при вторично емитиране и по отношение на редовни емитирания на ЦК;
- Въведе резюме на проспекта, което ще съдържа ключова информация;
- Покрие пълния цикъл на компаниите от започването им като начинаещи компании до превръщането им в редовни емитенти на регулираните пазари;
- Въведе редица изключения и освобождавания от задължението да се публикува проспект;
- Въведе проспект за МСП и за набиране на малки капитали (small cap);
- Въведе „универсален регистрационен документ“, от който могат да се ползват емитенти при вторично емитиране.

Регламентът въвежда съществени промени в обхвата на изискването за проспект: проспект няма да се изисква за публичното предлагане на ценни книжа с обща стойност в рамките на Съюза под 1 000 000 евро, която се изчислява за период от 12 месеца (чл. 1, пар. 3 от Регламента). На държавите членки не е разрешено да разширяват изискването за изготвяне на проспект, за да бъдат обхванати публичните предлагания на ценни книжа под 1 000 000 евро. В тези случаи обаче, те могат да налагат други изисквания за оповестяване на национално равнище, доколкото тези изисквания не представляват непропорционална или ненужна тежест.

Въвежда се и „горен“ праг от 8 000 000 евро, изчислен за период от 12 месеца, под който ДЧ ще могат да освободят компаниите от изискване за проспект при публично предлагане на ценни книжа – чл. 3, пар. 2 от Регламента.

Въвежда се и възможността за доброволен проспект, който всяко дружество, освободено от задължението за публикуване на проспект може да изготви и представи за одобрение на КФН.

Нов момент в регламента е възможността за изготвяне на „Проспект на ЕС за растеж“. Такъв проспект ще може да се изготвя за публични предлагания под 20 000 000 евро, извън регулиран пазар. По този начин емитентите ще могат да избират от коя опция да се възползват – национален режим за емитирания под праговете за освобождаване на регламента, стандартен проспект или проспект на ЕС за растеж, който ще им даде всички предимства на използването на вътрешния пазар на ЕС за набиране на капитал. Изискванията и формата на този вид проспект ще бъдат разписани в делегиран регламент на ЕК.

Разширява се обхватът на документите, които могат да бъдат включени чрез препратки. Резюмето към проспекта се намалява като обем страници и се унифицира с формата на основния информационен документ по PRIIPs. Въвежда се бърза процедура за одобряване на редовни емитенти – те ще могат да се ползват от „универсален регистрационен документ“, който да публикуват всяка година и който съдържа цялата релевантна информация за емитента. Предвижда се на емитентни, които са подали универсален регистрационен документ и са получили одобрение

за него от компетентния орган в две последователни години, да бъде разрешено всички последващи универсални регистрационни документи и всички изменения към тях да се подават без да е необходимо предварително одобрение от компетентния орган.

Въвеждат се минимум на максималните санкции - най-малко двукратен размер на придобитата печалба или избегнатата загуба в резултат на нарушението, когато размерът им може да бъде определен; в случай на юридически лица — максимални административни имуществени санкции в размер на най-малко 5 000 000 евро или — в държавите членки, чиято парична единица не е евро — на равностойността им в националната парична единица към 20 юли 2017 г., или 3 % от общия годишен оборот на юридическото лице. В случай на физически лица: максимални имуществени административни санкции в размер на най-малко 700 000 евро.

Регламентът се прилага от 21 юли 2019 г., с изключение на член 1, параграф 3 и член 3, параграф 2, които се прилагат от 21 юли 2018 г., и член 1, параграф 5, първа алинея, букви а) и б) и в), и член 1, параграф 5, втора алинея, които се прилагат от 20 юли 2017 г.

Регламент (ЕС) 2016/2340 на ЕП и на Съвета от 14 декември 2016 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 1286/2014 относно основните информационни документи за пакети с инвестиционни продукти на дребно и основаващи се на застраховане инвестиционни продукти, по отношение на датата на прилагане на регламента.

С Регламента се изменя датата на прилагане на основния Регламент № 1286/2014, като тя се отлага за 1 януари 2018 г. Отлагането се налага поради възражението на Европейския парламент срещу делегирания регламент по прилагането на Регламент № 1286/2014 относно основния информационен документ (ОИД), в който се определя представянето и съдържанието на ОИД и неговия стандартизиран формат, методиката, заета в основата на представянето на риска и възвръщаемостта и изчисляването на разходите, условията и минималната честота на преразглеждане на информацията, която се съдържа в ОИД и условията за изпълнението на изискването за предоставяне на ОИД на инвеститорите на дребно. Отлагането ще позволи и на засегнатите лица да се подготвят за спазването на новите изисквания.

Делегиран регламент (ЕС) 2016/2251 на ЕК от 4 октомври 2016 г. за допълване на Регламент (ЕС) № 648/2012 на ЕП и на Съвета относно извънборсовите деривати, централните контрагенти и регистрите на трансакции по отношение на регулаторните технически стандарти за техники за намаляване на риска за договори за извънборсови деривати, за които не е извършен клиринг чрез централен контрагент.

Регламентът разписва правила за контрагентите за събиране на допълнителни обезпечения с цел защита от кредитни експозиции от контрагенти по деривати, когато за тези договори не е извършен клиринг чрез централен контрагент. Определят се стандартите за навременна, точна и подходящо отделена размяна на обезпечения. Тези стандарти следва да се прилагат задължително за обезпеченията, които контрагентите са задължени да събират или предоставят съгласно настоящия регламент. Въпреки това контрагентите, които приемат да съберат или предоставят обезпечения, надхвърлящи изискванията на настоящия регламент, следва да могат да изберат дали да осъществят размяна на тези обезпечения или не в съответствие с настоящите стандарти. Предвидени са два вида обезпечения под формата на маржини, за да се управляват надлежно рисковете, на които са изложени тези контрагенти. Първият вид е вариационен маржин, който защитава контрагентите срещу експозиции, свързани с текущата пазарна стойност на техните договори за извънборсови деривати. Вторият вид е първоначален маржин, който защитава контрагентите срещу евентуални загуби, които биха могли да произтекат от колебания в пазарната стойност на дериватните позиции, случили се в периода от последната размяна на вариационен

маржин преди неизпълнението от страна на контрагент до момента, в който договорите за извънборсови деривати бъдат подменени или съответният риск бъде хеджиран.

Делегиран регламент (ЕС) 2017/610 на ЕК от 20 декември 2016 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 на ЕП и на Съвета по отношение на удължаването на преходните периоди, свързани с пенсионните планове.

Регламентът удължава тригодишният преходен период, посочен в член 89, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 648/2012 (относно освобождаването от задължението за клиринг, предвидено в член 4 от Регламент (ЕС) № 648/2012 за договорите за извънборсови деривати, за които обективно може да се измери, че водят до намаляване на инвестиционните рискове, пряко свързани с финансовата състоятелност на пенсионните планове), до 16 август 2018 г.

Делегирани регламенти

През 2017 г. регулаторната дейност на двата европейски органа ESMA и EIOPA беше насочена към подготвянето на предвидените в нормативната рамка технически стандарти по прилагането на законодателството на ЕС. По силата на устройствените си регламенти двата органа издават проекти на технически стандарти, които подлежат на одобрение от Европейската комисия. Техническите стандарти се издават съгласно разпоредбите за делегирани актове по чл. 290 и 291 от Договора за функционирането на Европейския съюз, приемат се под формата на регламенти и се публикуват в Официален вестник на ЕС. Като регламенти те са задължителни в своята цялост и се прилагат пряко във всички държави членки. Делегираните регламенти се издават по прилагане на законодателните актове от първо ниво (директиви и регламенти), които предвиждат такава делегация.

През годината ESMA и EIOPA фокусираха регулаторната си дейност върху изготвянето на техническите стандарти, необходими за прилагането на правната рамка за пазарите на финансови инструменти – MiFID II/ MiFIR, EMIR, регламента за Централните депозитари и др. Бяха публикувани основната част от делегираните регламенти по прилагането на регулаторната уредба за пазарите на финансови инструменти MiFID II/ MiFIR.

Предложения на ЕК за регламенти и директиви

През 2017 г. Европейската комисия публикува следните предложения за нормативни актове, които ще бъдат обсъждани от Съвета и Европейския парламент:

- Проект на Регламент на ЕП и Съвета за единния европейски пенсионен продукт;
- Предложение за Регламент на ЕП и на Съвета за информацията, придружаваща прехвърлянето на средства;
- Предложение за Регламент на ЕП и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 1095/2010 за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски орган за ценни книжа и пазари) и на Регламент (ЕС) № 648/2012 по отношение на процедурите и участващите органи при лицензирането на ЦК, както и на изискванията за признаване на ЦК от трети държави (2017/0136 (COD));
- Предложение за Регламент на ЕП и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 по отношение на задължението за клиринг, прекратяването на задължението за клиринг, изискванията за отчетност, техниките за намаляване на риска за договорите за извънборсови деривати, които не са преминали клиринг чрез ЦК, регистрацията и надзора на регистрите на трансакции, както и изискванията за регистрите на трансакции;

- Предложение за Директива на ЕП и на Съвета за изменение на Директива 2014/59/ЕС на ЕП и на Съвета във връзка с реда на вземанията по необезпечени дългови инструменти в йерархията при несъстоятелност;
- Предложение за Регламент на ЕП и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010 за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски банков орган); Регламент (ЕС) № 1094/2010 за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване); Регламент (ЕС) № 1095/2010 за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски орган за ценни книжа и пазари); Регламент (ЕС) № 345/2013 относно европейските фондове за рисков капитал; Регламент (ЕС) № 346/2013 относно европейски фондове за социално предприемачество; Регламент (ЕС) № 600/2014 относно пазарите на финансови инструменти; Регламент (ЕС) 2015/760 относно Европейски фондове за дългосрочни инвестиции; Регламент (ЕС) 2016/1011 относно индекси, използвани като бенчмаркове за целите на финансови инструменти и финансови договори или за измерване на резултатите на инвестиционни фондове; и Регламент (ЕС) 2017/1129 относно проспекта, който трябва да се публикува при публично предлагане или допускане на ценни книжа до търговия на регулиран пазар;
- Предложение за Регламент на ЕП и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 1092/2010 за пруденциалния надзор върху финансовата система на ЕС на макроравнище и за създаване на Европейски съвет за системен риск;
- Предложение за Директива на ЕП и на Съвета за изменение на Директива 2014/65/ЕС относно ПФИ и Директива 2009/138/ЕО (Платежоспособност II).

2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране

2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

В края на 2016 г. общият брой на инвестиционни посредници е 65, в т.ч. 24 банки и 41 небанкови инвестиционни посредници (ИП). През 2017 г. е отнет един лиценз на ИП „Позитива“ АД, постановени са 7 отказа за издаване на лиценз за извършване на дейност като ИП („Трейдинг Хъб“ ЕООД, „Амеко Кепитъл Маркетс“ ЕООД, „Лидиа Еф Екс“ ООД, „Юрокорп“ ООД, „Етика Глобал Маркетс“ ЕООД, „ГОЛК“ ООД и „Плюс500БГ“ ЕАД) и е прекратено едно лицензионно производство за ИП („Нова Финанс“ АД). Няма издадени нови лицензи и не са подавани заявления за ограничаване на вече издадени лицензи.

В края на 2017 г. **общият брой на инвестиционните посредници** (банки и небанкови институции) **с пълен лиценз** (с право да извършват сделки и услуги във връзка с финансови инструменти за собствена сметка) **е 43**, а общият брой на инвестиционните посредници **с частичен лиценз е 21** (19 от тях с възможност за държане на клиентски активи и 2 броя, които нямат това право).

Таблица 1. Лицензионна дейност по отношение на ИП, регулиран пазар и ЦД

	Брой към 31.12.2016 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2017 г.
Инвестиционни посредници, в т.ч.:	65	0	1	64
Банки	24	0	0	24*
Небанкови институции**	41	0	1	40
Регулиран пазар	1	0	0	1
Многостранна система за търговия	1	0	0	1***
Централен депозитар	1	0	0	1****

Бележки: *Броят на банките инвестиционни посредници включва и такива, които осъществяват дейност на територията на страната чрез клон. **ИП ПАЙЪНИЪР АСЕТ МЕНИДЖМЪНТ А.С., АДМИРАЛ МАРКЕТС АС и АКТИВ ТРЕЙДС, които извършват дейност в България чрез клон при условията на свобода на установяване, не са включени в общия брой небанкови инвестиционни посредници. ***През 2017 г. е подадено заявление за организиране на многостранна система за търговия от „БФБ-София“ АД, като лицензът е издаден в началото на 2018 г. ****Производството по издаване на лиценз на „Централен депозитар“ АД съгласно Регламент (ЕС) № 909/2014 е иницирано през 2017 г.

През 2017 г. са разгледани **15 уведомления за промени в общите условия** на инвестиционни посредници, **50 заявления за одобрение на избор на член на управителен или контролен орган** на инвестиционен посредник, 6 уведомления за придобиване на квалифицирани участия от капитала или от гласовете в общото събрание на инвестиционен посредник и 10 уведомления за прехвърляне на квалифицирани участия.

От общия брой, приключили през 2017 г. административни процедури по отношение на инвестиционни посредници, **8 са във връзка с производства по издаване на лиценз за извършване на дейност като инвестиционен посредник**. През декември са подадени три заявления за издаване на лиценз на ИП, като едно от тях е оттеглено през 2018 г., а другите две са в процес на разглеждане.

През 2017 г. две оценки на заявено придобиване на квалифицирано участие в инвестиционен посредник са приключили със забрана за придобиване. Към края на годината няма неприключили процедури по оценяване на заявено придобиване. **Наблюдава се тенденция капиталът на инвестиционните посредници да бъде прехвърлян на множество лица, всяко от които не притежава квалифицирано участие и не подлежи на изрична оценка, като през 2017 г. са осъществени 4 такива раздробявания на капитал на ИП**. През отчетната година не са постановявани откази за одобрение на избор на член на управителен или контролен орган на инвестиционен посредник.

Във връзка с дейността на „БФБ-София“ АД през 2017 г. са разгледани 3 производства за одобрения на промени в Правилника за дейността на регулирания пазар, едно заявление за одобрение на член на СД на „БФБ-София“ АД и едно заявление за издаване на одобрение по чл. 101, ал. 2 от Закона за пазарите на финансови инструменти (отм.) за извършване на клиринг и сетълмент на сделки, сключени на регулирания пазар чрез система за сетълмент в друга държава членка. Исканите одобрения са издадени, като едно от производствата приключи в началото на 2018 г.

В края на 2017 г. „БФБ-София“ АД подаде заявление за издаване на лиценз на пазарен оператор за организиране на многостранна система за търговия, като производството приключи в началото на 2018 г. с издаване на заявения лиценз.

През септември 2017 г. в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 909/2014 на ЕП и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценни книжа в Европейския съюз и

за централните депозитари на ценни книжа, „Централен депозитар“ АД подаде заявление за издаване на лиценз за извършване на дейност като депозитарна институция съгласно регламента. Фазата за потвърждаване на пълнота на документите по производството приключи в началото на 2018 г. и към настоящия момент те се разглеждат по същество. През 2017 г. са разгледани две заявления за одобрение на промени в правилника на „Централен депозитар“ АД.

Таблица 2. Административни процедури по отношение на ИП, регулиран пазар и ЦД

	Незавършени към 31.12.2016 г.	Новооткрити през 2017 г.	Приключили през 2017 г.	Незавършени към 31.12.2017 г.
Инвестиционни посредници	4	64	63	5
Регулиран пазар	0	5	3	2
Централен депозитар	0	3	2	1
Други производства*	3	28	27	4

Бележки: *Отговори на отправени запитвания и изискани становища във връзка с дейността на инвестиционните посредници, регулирания пазар и ЦД.

Колективни инвестиционни схеми, управляващи дружества, лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове и национални инвестиционни фондове

През 2017 г. са постъпили 2 заявления за издаване на лиценз за извършване на дейност като управляващо дружество („Ирис Кепитъл“ АД и „Асарел Асет Мениджмънт“ АД), като едното заявление е оттеглено и производството е прекратено, а по другото е постановен отказ. **Няма отнети лицензи на управляващи дружества през 2017 г.**

През годината са издадени **14 разрешения за организиране и управление на ДФ** (на УД „Райфайзен Асет Мениджмънт (България)“ ЕАД - за договорен фонд „Райфайзен (България) Глобален Балансиран фонд“, на УД „Компас Инвест“ АД - за ДФ „Компас плюс“, на УД „Делтасток управление на активи“ ЕАД - за ДФ „Делтасток Глобален Фокус“, на УД „Експат Асет Мениджмънт“ ЕАД - за 10 борсово търгувани фондове, на УД „Райфайзен Асет Мениджмънт (България)“ ЕАД - за „Райфайзен (България) Глобален Балансиран фонд“).

След полученото през 2016 г. разрешение за организиране и управление на първия борсово търгуван договорен фонд в България, през 2017 г. **УД „Експат Асет Мениджмънт“ ЕАД инициира още 10 производства за издаване на разрешения за организиране и управление на този тип фондове.** Издадени са всички заявени разрешения, като последните 6 са издадени на 04.01.2018 г. Борсово търгуваните фондове следват представянето на индекси в Гърция, Румъния, Чехия, Полша, Словения, Словакия, Унгария, Сърбия, Македония и Хърватска.

УД „Райфайзен Асет Мениджмънт (България)“ ЕАД получи през 2017 г. разрешение за организиране и управление на нова хранваща схема - ДФ „Райфайзен (България) Глобален Балансиран фонд“ на главната схема Raiffeisenfonds-Ertrag, организирана и управлявана от Райфайзен Капиталанлаге-Гезелшафт М.Б.Х – Австрия. **През 2017 г. беше издадено първото разрешение за организиране и управление на колективна инвестиционна схема на най-новото управляващо дружество на българския капиталов пазар - УД „Делтасток управление на активи“ ЕАД.** През отчетната година приключи процедурата по преобразуване на последното инвестиционно дружество от отворен тип в договорен фонд.

През януари 2017 г. е издадено разрешение за преобразуване на ИД „Елана Високодоходен Фонд“ АД чрез промяна в правната му форма в ДФ „Елана Високодоходен Фонд“, с което е увеличен броят на договорните фондове.

През 2017 г. не са подавани заявления за издаване на лиценз или регистрация на лице, управляващо алтернативни инвестиционни фондове и за издаване на лиценз, съответно разрешение, за организиране и управление на национален инвестиционен фонд.

Таблица 3. Лицензионна дейност по отношение на УД, ДФ, ИД, НИФ и ЛУАИФ

	Брой към 31.12.2016 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2017 г.
Управляващи дружества	31	0	0	31
Договорни фондове	117	14	0	132*
Инвестиционни дружества	1	0	0	0
Национални инвестиционни фондове	3	0	0	3
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ)**	3	0	0	3**

Бележки: *Шест от разрешенията са издадени на 04.01.2018 г. и е включен един нов договорен фонд във връзка с преобразуване на инвестиционно дружество в договорен фонд. **Съществуващите в България ЛУАИФ не са лицензирани, а са регистрирани по реда на чл. 214 и сл. от ЗДКИСДПКИ.

През 2017 г. са разгледани **42 административни процедури за одобрение на нов член на управителен орган на управляващо дружество, като не са постановявани откази**. Подадени са 5 уведомления за прехвърляне на квалифицирано участие в управляващо дружество и 2 уведомления за придобиване на такова участие. Оценката на придобиващите лица не е приключила през 2017 г.

Административните процедури за договорните фондове през годината почти изцяло са свързани с одобрения на промяна на правила и договори за депозитарни услуги. През 2017 г. са приключили процедурите по издаване на 115 одобрения на правила по чл. 13, ал. 2 от ЗДКИСДПКИ на договорни фондове, **90 одобрения за промяна в правилата за оценка на портфейла и определяне нетната стойност на активите, 93 одобрения за промяна на правилата за оценка и управление на риска и 135 одобрения на промени в договорите за депозитарни услуги**. Значителният брой на одобренията на промени в договори с депозитари е свързан с влизането в сила на 13.10.2016 г. на Регламент (ЕС) 2016/438 на ЕК от 17 декември 2015 г. за допълнение на Директива 2009/65/ЕО на ЕП и на Съвета по отношение на задълженията на депозитарите (Регламент (ЕС) 2016/438), във връзка с който в края на 2016 г. са инициирани много производства от този тип, приключили през 2017 г.

В рамките на 2017 г. са разгледани 8 производства за одобрение на промени в правила по чл. 13, ал. 2 от ЗДКИСДПКИ, правила за оценка на портфейла и определяне нетната стойност на активите и правила за оценка и управление на риска на национален инвестиционен фонд и две производства за одобрение на промени в договор за депозитарни услуги на такъв фонд. Производства, свързани с ЛУАИФ, не са разглеждани.

През декември 2017 г. са инициирани две производства за издаване на разрешения за организиране и управление на договорни фондове, които към настоящия момент са спрени с оглед наложена принудителна административна мярка на управляващото дружество.

Таблица 4. Административни процедури по отношение на УД, ДФ, ИД, НИФ и ЛУАИФ

	Незавършени към 31.12.2016 г.	Новооткрити през 2017 г.	Приключили през 2017 г.	Незавършени към 31.12.2017 г.
Управляващи дружества	1	48	47	2
Договорни фондове	170	276	408	38
Инвестиционни дружества	1	0	1	0
Национални инвестиционни фондове	0	8	8	0
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове	0	0	0	0
Други производства*	4	20	22	2

Бележки: *Отговори на отправени запитвания и изискани становища във връзка с дейността на управляващи дружества, колективни инвестиционни схеми, национални инвестиционни фондове и ЛУАИФ.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

Дейността на акционерните дружества със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и по-специално на тези, чиято дейност е свързана със секюритизация на недвижими имоти, все още не се е възстановила от световната финансова и икономическа криза. Продължителният застои в пазара на недвижими имоти рефлектира върху дейността на дружествата със специална инвестиционна цел, секюритизиращи недвижими имоти, а изкупуването на бавно ликвидни материални активи и вземания на преференциални цени е затруднено на фона на ниските лихвени проценти, предлагани от търговските банки. Тези обстоятелства се потвърждават както от малкото подадени заявления за лицензиране през последните години (едно на година), така и от невъзможността част от лицензираните дружества да извършват дейност съгласно издадените лицензи, което налага отнемането на лицензите и прекратяването им.

През отчетната година е издаден само един нов лиценз - на „Гленмоор Кепитал“ АДСИЦ, което ще секюритизира недвижими имоти. В края на 2017 г. е образувано едно ново производство за издаване на лиценз на дружество със специална инвестиционна цел за секюритизация на недвижими имоти, което е завършило в началото на 2018 г. с издаване на лиценз на „Браво Пропърти Фонд“ АДСИЦ.

През 2017 г. са отнети лицензите общо на пет дружества със специална инвестиционна цел, като са образувани три производства - по доброволни искания за отнемане на лицензи на „Дит Пропърти“ АДСИЦ, на „Ризърз Кепитал“ АДСИЦ и на „Улпина“ АДСИЦ и две производства – за

принудително отнемане на лиценз „Балканика Имоти“ АДСИЦ и „Юнивърсъл Пропъртис“ АДСИЦ (н), за които в хода на извършени от КФН проверки е установено по безспорен начин, че дружествата не отговарят на условията на издадените лицензи за извършване на дейност като дружества със специална инвестиционна цел.

Лиценз за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел са получили общо 69 дружества, като 13 от тях са с отнет лиценз към 31.12.2017 г. и съответно до настоящия момент с лиценз за извършване на дейност като ДСИЦ функционират 56 такива дружества.

Таблица 5. Лицензионна дейност по отношение на АДСИЦ

	Брой към 31.12.2016 г.	Издадени лицензи през 2017 г.	Отнети лицензи през 2017 г.	Брой към 31.12.2017 г.
АДСИЦ, в т.ч.	60	1	5	56
АДСИЦ, секюритизиращи вземания	8	-	2	6
АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти, в т.ч.:	52	1	3	50
АДСИЦ (земяделска земя)	7	-	-	7

Независимо от публичния статут на дружествата със специална инвестиционна цел, предвид изключителния характер на предмета им на дейност, целящ да запази характера им на инструмент за секюритизация, по отношение на дружествата със специална инвестиционна цел са налице построги регулаторни изисквания, които изискват предварително одобрение от КФН при промени в устава и в другите устройствени актове на дружествата със специална инвестиционна цел, свързани със замяна на банката-депозитар и на обслужващото дружество. В този смисъл, основна част от административните процедури по отношение на АДСИЦ, освен производствата за издаване и отнемане на лицензи, са свързани със заявени одобрения за изменение на устава и за замяна на банка-депозитар и на обслужващо дружество на дружества със специална инвестиционна цел.

Във връзка с дейността на дружествата със специална инвестиционна цел и регулаторните изисквания към нея, през 2017 г. КФН е разгледала и се е произнесла общо по 16 производства, разпределени по следния начин:

- **13 заявления за издаване на одобрение за изменение на устава на дружества със специална инвестиционна цел**, по които КФН е издала 12 решения за одобрения на предвидените промени в устава и е постановен 1 отказ за издаване на одобрение на устава на дружество със специална инвестиционна цел;
- **2 заявления за издаване на одобрение на замяна на обслужващо дружество**, по които КФН е издала одобрение на предвидената замяна;
- **1 заявление за одобрение за замяна на банка-депозитар** на дружество със специална инвестиционна цел, по което е издадено положително решение.

През отчетната година няма прекратени производства за одобрение на замяна на обслужващо дружество или на замяна на банка-депозитар, както и няма поставени откази за такива одобрения.

Останалите публични дружества (извън дружествата със специална инвестиционна цел) и емитентите на ценни книжа не подлежат на лицензиране, а на вписване или отписване, от специалния регистър на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа, воден от КФН. През 2017 г. в посочения регистър са вписани 3 публични дружества (без АДСИЦ – „Нео Лондон

Капитал“ АД; „Фармхолд“ АД, „Кепитал Концепт Лимитед“ АД) и 3 емитента на ценни книжа („Грийнхаус Пропъртис“ АД, „Енерго-про Варна“ ЕАД и „Образователно-спортен комплекс Лозенец“ ЕАД), съответно през периода отписаните дружества от регистъра на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа, воден от КФН, са общо 51, от които 42 публични дружества и 9 емитента на ценни книжа. През 2017 г. две дружества със специална инвестиционна цел, които са с отнет лиценз като ДСИЦ, са отписани от регистъра, воден от КФН, в резултат на приключили производства по ликвидация.

През отчетната година няма постановени откази за вписване или отписване на публично дружество или на емитент на ценни книжа от регистъра на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа, воден от КФН.

Общият брой на публичните дружества (без АДСИЦ) и другите емитенти на ценни книжа към края на 2017 г. е 290.

Таблица 6. Публични дружества и други емитенти на ценни книжа

	Брой към 31.12.2016 г.	Вписани дружества	Отписани дружества	Брой към 31.12.2017 г.
Публични дружества и други емитенти*	335	6	51	290**

Бележки: *В броя на публичните дружества и други емитенти не са включени колективните инвестиционни схеми. Публичните дружества и други емитенти не се лицензират като такива, а подлежат на вписване и отписване. **В броя на публичните дружества и други емитенти не са включени 11 дружества със специална инвестиционна цел, които са с отнети лицензи за ДСИЦ, но все още имат статут на публични дружества.

По отношение на дейността на публичните дружества и емитентите на ценни книжа, през 2017 г. освен производства за вписване (6) и отписване (51) на публични дружества и емитенти, са разгледани и приключени и общо **34 производства за потвърждаване на проспекти и допълнения към тях, като през отчетната година се запазва тенденцията от предходния период на устойчиво нарастване на подадените заявления за издаване на потвърждение на проспекти.**

Подадените през 2017 г. заявления за потвърждаване на проспект за първично публично предлагане на ценни книжа, съответно за допускане на ценни книжа до търговия на регулиран пазар, са 36, което е ръст от приблизително 10% повече спрямо 2016 г., когато заявленията са били 32 броя.

През 2017 г. са потвърдени общо 27 проспекта, което от своя страна представлява близо 17% нарастване от предходната година, когато потвърдените проспекти са били общо 23 броя. През отчетния период е одобрено и 1 допълнение към потвърден проспект за първично публично предлагане на емисия акции.

Структурата на потвърдените през 2017 г. проспекти е следната:

- **16 проспекта за първично публично предлагане, разпределени както следва: 15 проспекта за първично публично предлагане на акции, от които 2 на нови дружества и 1 проспект за първично публично предлагане на облигации;**
- **11 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар, от които 9 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия облигации и 2 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия акции.**

Също така, през отчетната година, КФН е постановила и общо 6 отказа за потвърждаване на проспекти, от които 3 отказа за потвърждаване на проспекти за първично публично предлагане на акции и 3 отказа за потвърждаване на проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар на облигации.

Към края на 2017 г. има неприключени 2 производства по потвърждаване на проспекта за допускане до търговия на емисии облигации и 1 за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия акции.

Отделно от потвърдените проспекти за първично публично предлагане на ценни книжа (съответно след успешно приключване на подписката и вписване на увеличението на капитала в търговския регистър) или допускане до търговия на регулиран пазар на ценни книжа, **през 2017 г. в регистъра на КФН са вписани общо 29 емисии ценни книжа**, чието разпределение е, както следва:

- **вписани са 20 емисии акции, от които 3 емисии акции са на нови дружества**, които за първи път се допускат до търговия на регулиран пазар, а **останалите 17 емисии са от последващо увеличение на капитала на публични дружества**;
- **вписани са 9 емисии облигации в резултат на потвърждаване на проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар на облигациите, емитирани при условията на първично частно предлагане по смисъла на Търговския закон.**

През отчетната година, от регистъра на публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа, воден от КФН, са **отписани 51 емисии ценни книжа, от които 42 емисии акции и 9 емисии облигации**. В 2017 г. няма постановен отказ за отписване на емисия ценни книжа от регистъра, воден от КФН, поради отказ от отписване на публичното дружество-емитент на ценните книжа.

През 2017 г. са регистрирани общо 15 търгови предложения, от които 13 са приключени през 2017 г., а 2 са приключени в началото на 2018 г. Регистрирани са също така и 4 предложения за изкупуване на акции, по които КФН не е наложила окончателна забрана за публикуване на предложенията. През 2017 г. са приключени и 3 производства по регистрирани през 2016 г. и неприключили към края на годината търгови предложения, по две от които е наложена окончателна забрана за публикуване, а едно производство е прекратено по искане на търговия предложител.

През отчетната година са инициирани и приключили 2 производства за одобрение на документи по преобразуване с участието на публични дружества. Към края на 2017 г. няма производства по преобразуване с участието на публични дружества, които не са приключили. През 2017 г. няма постановени решения за включване на проверител в списъка на независимите проверители, утвърден от заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”, както и няма прекратени производства за одобрение на документи по преобразуване с участието на публични дружества.

Таблица 7. Административни процедури по отношение на АДСИЦ, ПД и други емитенти

	Незавършени към 31.12.2016 г.	Новооткрити през 2017 г.	Приключили през 2017 г.	Незавършени към 31.12.2017 г.
АДСИЦ	-	2	1	1
ПД и емитенти	6	95	90	11
Други производства*	-	71	67	4

Бележки: *Като други производства са отчетени изготвените през 2017 г. отговори на запитвания, становища по жалби и други, свързани с дейността на публични дружества и емитенти.

Застраховане и презастраховане

През отчетния период лицензираните застрахователни дружества, извършващи дейност на територията на Република България, намаляват по брой, като в края на 2017 г. те са **38. Застрахователите, лицензирани за извършване на дейност по общо застраховане**, намаляват с 3 дружества, като броят им в края на годината възлиза на **26**. Броят на застрахователите, получили

лиценз за извършване на **дейност по животозастраховане**, остава непроменен и в края на годината е **12**. През годината лицензът на единствената взаимозастрахователна кооперация е отнет.

През същия период броят на застрахователните дружества със седалище в държава членка на ЕС, извършващи дейност на територията на страната чрез упражняване на правото на установяване (създаване на клон), се увеличава с 2 и в края на отчетния период възлиза на **13**.

През октомври 2017 г. Комисията е издала **2 допълнителни лиценза** за разширяване обхвата на лиценза на застрахователи с класове застраховки по Приложение № 1 от КЗ, както следва:

- лиценз за разширяване на обхвата на лиценза на ЗАД „ОЗК Застраховане“ АД, по клас застраховка по т. 15 „Гаранции“ от Раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ, включваща следните рискове: преки гаранции и косвени гаранции;
- лиценз за разширяване обхвата на лиценза на „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД, по клас застраховка по т. 1 „Животозастраховане“ от Раздел I, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ.

През отчетния период **Комисията е отнела лицензите на 2 застрахователи**, като им е назначила квестори до назначаване от съда на синдик или до вписването на ликвидатор на дружеството, както следва:

- на ЗК „Надежда“ АД - за извършване на дейност по всички класове застраховки.
- на Кооперация „Синдикална взаимозастрахователна кооперация – СивЗК“ - за извършване на дейност по всички класове застраховки.

През 2017 г. Комисията е издала **разрешения за преобразувания на 2 застрахователни дружества**, в резултат на които същите са прекратени без ликвидация и заличени като поднадзорни лица на КФН, както следва:

- разрешено е преобразуване чрез вливане на „Евроинс-Здравно осигуряване ЗЕАД“ ЕАД в „Застрахователно дружество ЕИГ Ре“ ЕАД, като в резултат на преобразуването „Евроинс-Здравно осигуряване ЗЕАД“ ЕАД, е прекратено без ликвидация и заличено от Търговския регистър, считано от 27.06.2017 г.;
- разрешено е вливане на „Токуда здравно застраховане“ ЕАД в ЗД „Съгласие“ АД, като в резултат на преобразуването „Токуда здравно застраховане“ ЕАД е прекратено без ликвидация и заличено от Търговския регистър, считано от 01.12.2017 г.

Таблица 8. Лицензионна дейност по отношение на застраховането и презастраховането

	Брой към 31.12.2016 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2017 г.
Застрахователи, в т.ч.:	42	-	-	38
Общо застраховане	29	-	1	26*
Животозастраховане	12	-	-	12
Взаимозастрахователни кооперации	1	-	1	0**
Клон на чуждестранен застраховател	11	-	-	13
Презастрахователи по общо застраховане	1	-	-	1
Презастрахователи по животозастраховане	-	1	-	1***
Застрахователни брокери	394	20	29	385

Бележки: *През отчетния период с решения на КФН е отнет лицензът на ЗК „Надежда“ АД, разрешено е вливане на „Евроинс-Здравно осигуряване ЗЕАД“ ЕАД в „Застрахователно дружество ЕИГ Ре“ ЕАД, както и вливане на „Токуда здравно застраховане“ ЕАД в ЗД „Съгласие“ АД. **През отчетния период с решение на КФН е отнет лицензът на

Кооперация „Синдикална взаимозастрахователна кооперация – СивЗК“. ***През отчетния период с решение на КФН е издаден лиценз за разширяване обхвата на лиценза на „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД и по животозастраховане.

През 2017 г. с решения на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, на основание чл. 30, ал. 1, т. 12 от ЗКФН, са **вписани 20 застрахователни брокера** в регистъра, воден от КФН.

През същия период заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, е издал решения за **заличаване на 29 застрахователни брокера** от регистъра. От тях **10 застрахователни брокера са заличени по собствено искане**, на основание чл. 312, ал. 1, т. 11 на КЗ, както следва: „АРКО АСЕТС ГРУП“ ЕООД, ЕТ „БАЛКАНОВ -ДОНЧО БАЛКАНОВ“, ЕТ „АПОЛОН БРОКЕРС – ВЪЛКО ВЪЛКОВ“, „КНК БРОКЕР“ ЕООД, „ЕС ЕНД КА КОНСУЛТИНГ“ ООД, „ЛР БРОКЕР“ ООД, „И.С.С.99“ ЕООД, „МЕДЛИНК БРОКЕР“ АД, „ФИНАНС КОРЕКТ 1“ ЕООД (с предишно наименование „ПРОБРОКЕР“ ООД) и „АФИН ТРЕЙД БЪЛГАРИЯ“ ЕООД.

През 2017 г. по инициатива на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, на основание чл. 312, ал. 1, т. 4 и т. 8 от КЗ са **заличени 19 застрахователни брокери**, тъй като същите са престанали да отговарят на условията за извършване на дейност като застрахователен брокер или не са изпълнявали задължението си да плащат паричните си задължения във връзка с дейността си като застрахователни брокер.

Към 31.12.2017 г. в регистъра, воден от КФН на основание чл. 30, ал. 1, т. 12 от ЗКФН, са вписани **общо 385 застрахователни брокери**.

И през отчетния период продължава тенденцията на намаляване на броя на застрахователните агенти. В края на годината в регистъра на КФН са вписани **общо 12 239 застрахователни агенти**. Най-голямо е намалението на броя на застрахователните агенти - физически лица (-3106), следва спадът на застрахователните агенти - юридически лица (-2 953), а застрахователните агенти-еднолични търговци намаляват с 951 в сравнение с предходната година.

Таблица 9. Дейност по вписване в регистъра на застрахователните агенти

	Брой към 31.12.2016 г.	Брой към 31.12.2017 г.
Застрахователни агенти*, в т.ч.:	19249	12239
Юридически лица	7447	4494
Еднолични търговци	1812	861
Физически лица	9990	6884

Бележки: *Застрахователните агенти не се лицензират, а подлежат единствено на вписване в регистъра за застрахователните агенти.

През 2017 г. във връзка с иницирираните административни процедури по КЗ и подзаконовите нормативни актове по прилагането му, са **издадени общо 182 решения** при прилагане на лицензионни, разрешителни, регистрационни и одобрителни режими:

- 2 решения за допълнителен лиценз, издадени от КФН, с които на ЗАД „ОЗК Застраховане“ АД и „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД са издадени лицензи за разширяване обхвата на лиценза за застраховане;

- 2 решения, издадени от КФН за принудително отнемане на лиценза на ЗК „Надежда“ АД (за извършване на застраховане по всички класове застраховки) и на Кооперация „Синдикална взаимозастрахователна кооперация – СивЗК“ (за извършване на застраховане по всички класове застраховки);

- 1 решение за приключване на доброволна ликвидация на застрахователния и презастрахователния портфейл на Взаимозастрахователна кооперация „Добруджа-М-Живот“;

- 2 решения за разрешаване на преобразуване, издадени от КФН, с които е разрешено вливане на „Евроинс-Здравно осигуряване ЗЕАД“ ЕАД в „Застрахователно дружество ЕИГ Ре“ ЕАД и вливане на „Токуда здравно застраховане“ ЕАД в ЗД „Съгласие“ АД;
- 51 решения за одобрение на членове на управителни и контролни органи, изпълнителни директори, прокуристи на застрахователи и презастрахователи;
- 14 решения за одобрение на лица, осъществяващи функция за съответствие на застраховател или презастраховател;
- 17 решения за одобрение на лица, осъществяващи функция по вътрешен одит в застраховател, или лице, което ръководи звеното, което я осъществява;
- 5 решения за прекратяване на административно производство;
- 6 решения за отказ за одобрение на лица, заемащи ръководни длъжности в застраховател;
- 1 решение за признаване на професионална квалификация на застрахователен брокер, придобита в държава членка;
- 31 решения за одобрение на одитори по чл. 101а от КЗ, които да извършат проверка и заверка на ГФО на застрахователните дружества.;
- 1 решение на КФН за признаване на правоспособност на отговорен актьор;
- 20 решения за вписване на застрахователни брокери;
- 29 решения за заличаване на застрахователни брокери.

Таблица 10. Административни процедури по отношение на застраховането и презастраховането

	Незавършени към 31.12.2016 г.	Новооткрити през 2017 г.	Приключили през 2017 г.	Незавършени към 31.12.2017 г.
Застрахователни дружества	18	122	132	8
Застрахователни брокери	1	52	49	4
Други производства	0	1	1	0
Общо	19	175	182	12

Бележка: Брой административни процедури по КЗ, приключили с издаване на индивидуален административен акт на компетентния орган.

Допълнително пенсионно осигуряване

През отчетната 2017 г. не са постъпвали искания за издаване на лицензии, както и за преобразуване на пенсионноосигурителни дружества и/или фондове за допълнително пенсионно осигуряване, за доброволно прекратяване на действащи дружества, както и не са констатирани основания за отнемане на издадени пенсионни лицензии от КФН.

Предвид изложеното към края на 2017 г. броят на лицензираните пенсионноосигурителни дружества е 9, а броят на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване - 29, в т.ч. 9 универсални, 9 професионални, 9 доброволни и два доброволни пенсионни фонда по професионални схеми, като към 31.12.2017 г. единият от тях не осъществява дейност.

Таблица 11. Лицензионна дейност по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

	Брой към 31.12.2016 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2017 г.
Пенсионноосигурителни дружества (ПОД)	9	-	-	9
Фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО)	29	-	-	29

Осъществяването на предварителен надзор също така включва осъществяването на други действия, в т.ч. одобрението или утвърждаването на различни документи с основно значение за дейността на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях пенсионни фондове. Някои от производствата, свързани с разрешителните и одобрителните режими от компетентността на административния орган, се инициират по искане на лицата, задължени съгласно нормативната уредба, докато други производства се осъществяват служебно от надзорния орган.

Във връзка с това през отчетната година заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, постанови **11 решения за одобрение на заявени от съответното дружество изменения в правила за оценка на активите и пасивите му и на управляваните от него пенсионни фондове**. Одобрените промени в правилата основно са свързани с утвърдения от министъра на финансите Списък на първичните дилъри на държавни ценни книжа за периода 01.01 – 31.12.2017 г. по реда на Наредба № 15 от 04.10.2007 г. за контрол върху сделките с държавни ценни книжа.

В началото на 2017 г. приключиха три производства, образувани в края на 2016 г., по разглеждане на изменения и допълнения в правилниците за организацията и дейността на пенсионни фондове, управлявани от пенсионноосигурителни дружества. През отчетната година заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, постанови още **3 решения за одобрение на заявени промени в правилниците за организацията и дейността на пенсионни фондове, управлявани от пенсионноосигурително дружество**. Промените в тези правилници са извършени във връзка с промени в други вътрешни документи на дружеството.

В края на 2017 г. е образувано производство за издаване на разрешение за увеличаване на размера на акционерно участие в капитала на пенсионноосигурително дружество. Разглеждането на представените документи и информация продължи и през следващия отчетен период.

Предвид промените в КСО (обн., ДВ, бр. 95 от 2016 г.) през 2017 г. бяха образувани **общо 12 производства за предварително съгласуване на избора на одиторите, които да извършат проверка и заверка на годишните финансови отчети за 2017 г. на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях пенсионни фондове**. В следствие на това КФН постанови 2 разпореждания за спиране на административни производства, 3 решения, с които отказва да съгласува направения от съответните пенсионноосигурителни дружества избор и 9 решения за съгласуване избора на предложените одитори.

С оглед на нормативно възложените правомощия на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, през 2017 г. са издадени:

- осем решения за определяне на минималната доходност от управлението на активите на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване;
- решение за одобрение на промени в образеца на годишните извлечения от индивидуалните партии на осигурените лица в професионален пенсионен фонд;
- решение за утвърждаване на технически лихвен процент и биометрични таблици за смъртност, които се прилагат при изчисляване на пенсионните резерви към 31.12.2017 г. от

пензионноосигурителните дружества, които управляват универсален пенсионен фонд и/или фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване.

Таблица 12. Административни процедури по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

Предмет на процедурата	Незавършени към 31.12.2016 г.	Новооткрити през 2017 г.	Приключили през 2017 г.	Незавършени към 31.12.2017 г.
Правилници	3	3	6	-
Акционерно участие	-	1	-	1
Биометрични таблици и ТЛП	-	-	-	-
Правила за оценка на активите и пасивите на ПОД и на управляваните от него ПФ	-	11	11	-
Съгласуване избор на одитори	-	12	12	-
Служебно образувани производства	-	10	10	-
Общо за ПОД	3	37	39	1

През 2017 г. е извършен текущ преглед и на други внесени от дружествата и от банките-попечители документи, които макар и да не подлежат на одобряване, се проверяват от гледна точка на тяхната законосъобразност. В случай на констатирани несъответствия в съдържанието им се изисква тяхното отстраняване.

2.2. Нотификации

През 2017 г. са постъпили **181 уведомления от ИП от държави-членки на ЕС**, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България при условията на **свободно предоставяне на услуги** (Великобритания – 131, Кипър – 36, Чехия – 1, Франция – 1, Германия – 3, Италия – 1, Люксембург – 2, Малта – 2, Нидерландия – 3, Португалия – 1), **1 уведомление** от ИП от държава членка (Гърция), което възнамерява да извършва дейност на територията на Република България **чрез установяване на клон** и **1 уведомление** от ИП от държава членка (Кипър), което планира **да използва обвързан агент** на територията на Република България, производството по което не е приключено. От друга страна, **97 ИП са прекратили паспортизацията си** за предоставяне на инвестиционни дейности и услуги на територията на Република България, с което общият брой ИП от държави членки, които възнамеряват да извършват дейност у нас **към края на 2017 г. е 1797**.

През отчетната година са **постъпили 15 уведомления от управляващи дружества** от държави-членки на ЕС във връзка с намерението им да **предлагат дялове на 44 класа ценни книжа от 24 фонда/подфонда на 7 колективни инвестиционни схеми от държави членки** на територията

на Република България. За същия период са постъпили **4 уведомления за прекратяване на предлагането на общо 8 класа ценни книжа на 4 подфонда на 4 колективни инвестиционни схеми от държави членки**, с което към края на 2017 г. **общият брой** на предлаганите класове ценни книжа на колективни инвестиционни схеми от държави членки, които възнамеряват да извършват дейност у нас, е **754 класа ценни книжа на 238 фонда/подфонда на 26 колективни инвестиционни схеми от държави членки**.

През 2017 г. е постъпило **1 уведомление от управляващо дружество** от държава-членка, което възнамерява да извършва дейност на територията на Република България при условията на свободно предоставяне на услуги, с което **общият брой управляващи дружества** от държави членки, които възнамеряват да извършват дейност у нас към края на 2017 г., е **17**.

През 2017 г. са постъпили **5 уведомления от ЛУАИФ от държави-членки на ЕС**, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България, с което **общият брой ЛУАИФ** от държави членки, които възнамеряват да извършват дейност у нас към края на 2017 г., е **51**.

През 2017 г. са постъпили **12 уведомления във връзка с предлагането на 13 алтернативни инвестиционни фондове (АИФ)** от държави членки на ЕС на територията на Република България. Същевременно, **16 алтернативни инвестиционни фондове са прекратили паспортизацията си**, с което **общият брой АИФ от държави членки**, които се предлагат у нас към края на 2017 г., е **85**.

През 2017 г. е постъпило **1 уведомление във връзка с предлагането на 1 европейски фонд за рисков капитал (EuVECA)** от държава членка на ЕС на територията на Република България, с което **общият брой EuVECA фондове** от държави членки, които се предлагат у нас към края на 2017 г., е **12**.

В КФН през 2017 г. са получени **общо 18 нотификации** по чл. 18 от Директивата за проспектите, **от които 6 са нотификациите за нови проспекти**, а **12 нотификации са за допълнения към базови проспекти**.

През 2017 г. в Комисията са получени **41 нотификации за застрахователи от държави-членки на ЕС** относно намерението им да извършват дейност на територията на Република България при условията на свобода на предоставяне на услуги. От тях **10 застрахователи** са заявили преустановяване извършването на дейност в страната.

Към края на отчетния период **общо 595 застрахователи от държави-членки на ЕС** извършват дейност на територията на Република България.

През отчетния период в Комисията са получени **125 нотификации** относно намерение на застрахователни посредници от други държави-членки на ЕС за извършване на дейност по застрахователно посредничество на територията на Република България при условията на правото на установяване и при условията на свободата на предоставяне на услуги. От тях **19 застрахователни посредници** са преустановили извършването на дейност в България.

Към края на отчетния период **общо 2323 застрахователни посредници** от други държави-членки на ЕС извършват дейност в страната.

Таблица 13. Нотификации за чуждестранни дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на Република България

	Брой към 31.12.2016 г.	Новопостъпили през 2017 г.	Прекратени през 2017 г.	Брой към 31.12.2017 г.
Инвестиционни посредници	1711	183	97	1797
Управляващи дружества	16	1	0	17
Колективни	718	44	8	754

инвестиционни схеми (класове)				
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни схеми	46	5	0	51
Алтернативни инвестиционни фондове	88	13	16	85
Европейски фондове за рисков капитал (EuVECA)	11	1	0	12
Проспекти	107	18	0	125
Застрахователни дружества	564	41	10	595
Застрахователни посредници	2217	125	19	2323
Институции за осигуряване по професионални схеми	-	-	-	-

През 2017 г. са постъпили **9** уведомления от **2** ИП относно намерението на дружествата да извършват дейност при условията на свободно предоставяне на услуги, без да откриват клон, на територията на други държави членки (Литва, Латвия, Естония, Италия – 2 бр., Германия, Великобритания, Унгария и Франция). Две от откритите нотификационни производства са спрени, а останалите не са приключили към края на отчетната година. През 2017 г. не са постъпвали уведомления от български инвестиционни посредници за създаване на клон на територията на друга държава-членка.

В края на 2017 г. е получена нотификация от УД „Еф Асет Мениджмънт“ ЕАД относно намерението на дружеството да осъществява дейност на територията на Малта и Великобритания, като производството е приключило през 2018 г.

През отчетната година са завършени производства по постъпили нотификации от УД „Експат Асет Мениджмънт“ ЕАД, свързани с намерението на дружеството за публично предлагане на дялове на договорен фонд „EXPAT Bulgaria SOFIX UCITS ETF“ на територията на Великобритания и Германия.

През отчетния период в КФН не са постъпвали заявления за нотификация на проспекти за ценни книжа издадени в Република България, за допускане до търговия на чуждестранни пазари.

През 2017 г. **2** **застрахователни дружества със седалище в Република България** са уведомили Комисията за намерението си да извършват дейност на територията на друга държава членка на ЕС.

На свое заседание КФН е взела решение по Протокол № 31 от 19.04.2017 г. да изпрати **уведомление до компетентния орган на Република Румъния относно намерението на ЗАД „Енергия“ АД да осъществява застрахователна дейност при условията на свободата на предоставяне на услуги**. Видовете застраховки, които застрахователят възнамерява да сключва, са:

- „Злополука“ (включително трудова злополука и професионални заболявания);
- „Пожар и природни бедствия“ - Всяка вреда или загуба, нанесена на имущество (различно от имуществото, включено в класове 3, 4, 5, 6 и 7);
- „Други вреди на имущество“ - Всяка вреда или загуба, нанесена на имущество (различно от имуществото, включено в класове 3, 4, 5, 6 и 7) в резултат на градушка или измръзване, или всякакво друго събитие, като кражба, различно от събитията, посочени в клас 8;
- „Обща гражданска отговорност“ - Всяка отговорност за вреди освен посочените в т. 10, 11 и 12.

На свое заседание КФН взе решение по Протокол № 41 от 07.06.2017 г. да изпрати уведомление до компетентните органи на Кралство Белгия, Република Кипър, Обединено Кралство Великобритания и Северна Ирландия, Федерална Република Германия, Кралство Нидерландия, Република Австрия, Република Малта, Република Франция, Република Италия, относно намерението на ЗАД „Асет Иншурънс“ АД да осъществява застрахователна дейност при условията на свободата на предоставяне на услуги. Видовете застраховки, които застрахователят възнамерява да сключва, са: Злополука (включително трудова злополука и професионални заболявания); Сухопътни превозни средства (без релсови превозни средства); Релсови превозни средства; Летателни апарати; Плавателни съдове (морски, езерни, речни и плавателни по канали съдове); Товари по време на превоз (включително стоки, багажи и др.); Пожар и природни бедствия; Други вреди на имущество; Помощ при пътуване (Асистанс).

През отчетния период **1 застрахователно дружество** със седалище в Република България е преустановило извършването на дейност на територията на друга държава членка на ЕС.

Предвид отнемането на лиценза на ЗК „Надежда“ АД за извършване на застрахователна дейност по всички класове застраховки, дейността на дружеството в Република Италия е преустановена.

През отчетния период **2 застрахователни дружества** със седалище в Република България са заявили намерението си за разширяване на застрахователната си дейност на територията на друга държава-членка на ЕС.

През отчетния период **ЗАД „ДаллБогг: Живот и Здраве“ АД** е нотифицирало КФН за намерението си да разшири застрахователната си дейност при условията на свободата на предоставяне на услуги на територията на следните държави членки: Република Кипър, Република Полша, Република Словакия, Унгария, Република Хърватия, Република Чехия. Предвид това Комисията е уведомила по надлежния ред посочените държави-членки на ЕС.

През същия период и **ЗД „ЕВРО ИНС“ АД** е заявило намерението си да разшири дейността си на територията на Република Гърция, като открие клон на нейна територия. Предвид това, КФН е изпратила уведомление до компетентния орган на държавата членка относно намерението на дружеството. Видове застраховки, които ЗД „ЕВРО ИНС“ АД възнамерява да сключва: Злополука (включително трудова злополука и професионални заболявания); Сухопътни превозни средства (без релсови превозни средства); Пожар и природни бедствия; Други вреди на имущество; Гражданска отговорност, свързана с притежаването и използването на МПС; Помощ при пътуване (Асистанс).

През 2017 г. КФН е изпратила уведомление до компетентния орган, осъществяващ надзор върху застрахователните дружества в Република Румъния, относно решението на **ЗАД „Алианц България“** да преустанови извършването на застрахователна дейност при условията на свобода на предоставяне на услуги по всички видове застраховки в Румъния.

В края на 2017 г. **общо 15 застрахователни дружества** със седалище в Република България извършват дейност на територията на държави-членки на ЕС.

По отношение на застрахователните брокери със седалище в Република България през отчетната година Комисията е изпратила **3 нотификации** за осъществяване на застрахователно посредничество на територията на държави-членки на ЕС. През отчетния период **4 застрахователни брокера** са преустановили дейността си на територията на държави-членки на ЕС.

В края на 2017 г. **общо 45 застрахователните посредници** със седалище в Република България извършват дейност на територията на държави-членки на ЕС.

Таблица 14. Нотификации за чуждестранни дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на Република България

	Брой към 31.12.2016 г.	Новопостъпили през 2017 г.	Прекратени през 2017 г.	Брой към 31.12.2017 г.
Инвестиционни посредници	173	9	0	182
Управляващи дружества	3	0	1	2
Колективни инвестиционни схеми	0	2	0	2
Проспекти	4	0	0	4
Застрахователни дружества	14	2	1	15
Застрахователни брокери	46	3	4	45
Институции за осигуряване по професионални схеми	-	-	-	-

През 2017 г. няма постъпили уведомления от институции за осигуряване по професионални схеми от държави-членки на ЕС, които да възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България, както и уведомления на местни пенсионноосигурителни дружества, които да възнамеряват да извършват дейност на територията на ЕС.

2.3. Сертифициране

През 2017 г. са проведени общо две сесии изпити за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа и като инвестиционен консултант.

Първата сесия изпити е проведена на 19.01.2017 г. и 20.01.2017 г. (процедурата е иницирана в края на 2016 г.). До изпит са допуснати общо 33 лица, от които за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа са допуснати 11 кандидати, а за инвестиционен консултант - 22 кандидата. Изпитите са издържани общо от 9 лица (5 за брокер, при явили се в действителност на изпита 8 кандидати и 4 за инвестиционен консултант, при явили се в действителност на изпита 18 кандидати). На издържалите изпита 9 лица са издадени сертификати.

През отчетната година е иницирана още една процедура за провеждане на изпити за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа и като инвестиционен консултант, като изпитите са проведени на втората сесия през годината, а именно на 25.11.2017 г. и 26.11.2017 г. До изпитите за тази сесия за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на ценни книжа са допуснати 43 кандидати, от които 35 лица са се явили на изпит, а за инвестиционен консултант - 32 кандидата, от които 28 лица са се явили на изпит. **Изпитите са издържани общо от 26 лица – 17 за инвестиционен консултант и 9 за брокер на ценни книжа.** На тези 26 лица, издържали изпитите, са издадени сертификати.

Допълнително, през 2017 г., са издадени и 10 сертификата в резултат на призната правоспособност за извършване на дейност като инвестиционен консултант и е постановен 1 отказ за признаване на придобита квалификация за извършване на дейност като инвестиционен консултант.

През 2017 г. е отнето правото на 5 лица да извършват дейност като брокер на ценни книжа или инвестиционен консултант след доброволен отказ от тяхна страна.

През отчетния период в управление „Застрахователен надзор“ е разгледано **1 искане за признаване на правоспособност на отговорен актюер** и е призната правоспособност на отговорен

актюер на лице, успешно положило изпит пред професионална организация на актюерите (Българско актюерско дружество).

През отчетната година е разгледано 1 искане, въз основа на което е призната професионална квалификация на застрахователен брокер, придобита в държава-членка на ЕС.

През отчетния период в управление „Осигурителен надзор“ е разгледано 1 заявление за признаване на правоспособност на отговорен актюер след успешно положен изпит пред професионална организация на актюерите (Българско актюерско дружество). Не е постъпвало заявление за признаване на правоспособност на отговорен актюер след придобита правоспособност в държава членка.

Таблица 15. Динамика на сертифицираните лица

	2013	2014	2015	2016	2017
Инвестиционни консултанти	28 (20)	6	19 (11)	14 (5)	31 (21)
Брокери на ЦК	(13)	0	(7)	(6)	(14)
Застрахователни брокери	1	14 (6)	8 (13)	-	1
Актюери	-	11 (5)	1	1	2

Бележка: В таблицата е показан общият брой на лицата, придобили право през съответната година да извършват определената според закона дейност, като в скоби са отбелязани лицата, получили въпросната правоспособност след издържан изпит при КФН. В промяната на броя на лицата, които притежават съответната квалификация, се включват както издадените, така и отнетите през отчетния период разрешения за извършване на дейност.

3. Надзорна дейност

3.1. Дистанционен контрол

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

Дистанционният надзор е самостоятелна част от надзорната дейност, при която се извършва анализ на постъпващата в КФН информация. Чрез него се осъществява постоянно наблюдение и периодична оценка на състоянието на поднадзорните лица и резултатите от тяхната дейност. Целта е регулярен мониторинг за спазване на нормативната уредба от страна на инвестиционните посредници (ИП) и по-специално оценяване на финансовото състояние на всеки инвестиционен посредник, както и законосъобразността на извършваната от тях дейност. Получаваната информация позволява на надзорния орган да реагира своевременно на възникващи проблеми и на несъответствия с нормативните изисквания с оглед постигане на законово определените цели на регулатора - защита интересите на инвеститорите и потребителите на предлаганите услуги и осигуряване на прозрачност и информираност за участниците на пазара. Проверките на инвестиционни посредници посредством дистанционен надзор се делят на 3 основни вида, а именно: **текущи** – характеризират се с това, че се извършват регулярно, при получаване на текущи данни и информация от поднадзорни лица, и **тематични** – характеризират се с насоченост към цялостна проверка за спазване на една или повече законови разпоредби. **Проверките по жалби**, запитвания и сигнали срещу поднадзорни лица и/или дружества без издаден лиценз за упражняване на дейност по инвестиционно посредничество са третия и последен вид проверки, включени в дистанционния надзор.

През отчетния период са извършени **9 877 текущи проверки**, в това число 683 проверки относно финансовото състояние на ИП, 736 проверки на притежаваните клиентски активи и 8 458 проверки на сключваните сделки с финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран

пазар. В хода на дистанционния надзор се изготвят и разпореждания за вписвания на обстоятелства във водения от КФН публичен регистър, като за 2017 г. по отношение на ИП, регулиран пазар, инвестиционните консултанти и брокери са вписани 783 обстоятелства.

През отчетната година **са извършени 415 проверки по постъпили жалби**, сигнали и запитвания от физически, юридически лица и държавни органи. В хода на последните са изисквани документи и информация както от инвестиционните посредници, така и от трети лица. При прегледа на постъпилата информация е анализирана степента на спазване на нормативната уредба от страна на поднадзорните лица. Този вид проверки са приключили с изготвянето на становище във връзка с постъпилото запитване или жалба или с директен отговор до лицето.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

Обект на осъществявания от КФН дистанционен надзор по отношение на колективните инвестиционни схеми (КИС) и управляващите дружества (УД) са регулярно представяните в КФН годишни финансови отчети на КИС и УД, шестмесечни финансови отчети и месечни баланси на КИС, тримесечни отчети под формата на справки за УД. През отчетния период е осъществена **документална проверка на 391** годишни и шестмесечни финансови отчети, тримесечни отчети на УД, **както и 1420 месечни баланси** на управляваните от управляващите дружества КИС. През годината са извършени **423 документални проверки** на постъпилите в КФН, включително през единната система e-Register, проспекти на КИС и документи с ключова информация за инвеститорите в изпълнение на задължението за представянето им на регулатора и съответно за тяхното публикуване.

В съответствие с нормативните изисквания УД регулярно представят информация за емисионната стойност и цената на обратно изкупуване на дяловете на управляваните от тях КИС при всяко тяхно определяне (не по-рядко от два пъти седмично). Освен тази информация, УД представят и обобщена информация за определените емисионни стойности и цени на обратно изкупуване на дяловете на КИС с честота два пъти месечно на равни интервали от време. С оглед спазване на тези задължения, през годината са извършени **проверки и одобрения на 24 364 форми за обявяване на емисионна стойност и цена на обратно изкупуване на дяловете на договорните фондове (ДФ)**, постъпили през единната система e-Register. Отделно от това, в КФН са постъпили и съответно са **проверени 2 844 справки с обобщена информация** за определените емисионни стойности и цени на обратно изкупуване на дяловете на КИС.

По отношение на **регулярно разкриваната (два пъти годишно) от УД информация**, през годината са извършени **62 проверки** на представените в КФН списъци на лицата, притежаващи пряко или непряко квалифицирано участие (10 на сто или над 10 на сто от правата на глас в общото събрание на акционерите на УД), както и данни за притежаваните от тях гласове в общото събрание на акционерите на дружеството.

Във връзка с осъществявания надзор относно **спазването от УД на инвестиционните ограничения по отношение на управляваните от тях ДФ**, през отчетния период са извършени **48 проверки** въз основа на постъпили в Комисията уведомления за нарушения на инвестиционни ограничения по причини извън контрола на УД и КИС.

В резултат на документните проверки в хода на осъществявания дистанционен надзор, с разпореждане на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, са извършени общо **834 вписвания на обстоятелства** във водените от КФН публични регистри на УД и КИС.

При осъществявания дистанционен надзор във връзка с публичното оповестяване на финансови отчети на КИС е открито **1 производство по издаване на индивидуален**

административен акт за прилагане на принудителна административна мярка във връзка с неизпълнено задължение за публикуване на интернет страницата на УД на шестмесечните отчети на управляваните от него 5 ДФ. Предвид изпълнението на посоченото в диспозитива задължение, откритото производство е прекратено.

В хода на извършвания дистанционен надзор са разгледани **2 запитвания** от юридически лица, като по 1 от тях е издадено указание на КФН относно тълкуването и прилагането на разпоредби от ЗДКИСДПКИ.

В рамките на осъществявания дистанционен надзор по отношение на чуждестранни КИС с произход от друга държава членка на ЕС, чиито дялове се предлагат на територията на Република България при условията на свободно предоставяне на услуги, през отчетния период КФН е дала публичност чрез интернет страницата си на общо **580 документа**, представляващи основно проспекти, документи с ключова информация за инвеститорите и финансови отчети.

През отчетния период са изпратени **9 броя циркулярни писма до всички УД**, с които от дружествата е изискано предоставянето на информация за определени сфери от дейността им, по отношение на които е извършено текущо наблюдение в хода на осъществявания дистанционен надзор върху дейността на УД и управляваните от тях КИС, или с които е обърнато внимание върху прилагането на определени нормативни изисквания.

Други предприятия за колективно инвестиране

Обект на осъществявания от КФН дистанционен надзор са и другите предприятия за колективно инвестиране, каквито са националните инвестиционни фондове (НИФ), представляващи вид алтернативни инвестиционни фондове (АИФ), както и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ).

През отчетния период е извършена **документална проверка на 21** годишни, шестмесечни и тримесечни отчети на НИФ и ЛУАИФ.

Във връзка със свикването и провеждането на **общо събрание на акционерите на трите НИФ от затворен тип** през 2017 г. са **извършени 8 документални проверки** за спазване на задължението за предоставяне в КФН и за обявяване в Търговския регистър на поканите и приложенията към тях материали, както и на протоколите от проведените общи събрания с взетите на тях решения.

Относно **разкриването на дялово участие в капитала на трите НИФ от затворен тип** през отчетната година е извършена **1 проверка** на представено от задължено лице уведомление.

В резултат на документни проверки в хода на осъществявания дистанционен надзор, с разпореждане на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, са извършени **33 вписвания на обстоятелства** във водените от КФН публични регистри на НИФ и ЛУАИФ.

По отношение на осъществявания дистанционен надзор върху дейността на КИС и другите предприятия за колективно инвестиране през отчетната година са съставени общо **25 актове за установяване на административни нарушения.**

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

Дистанционният контрол по отношение на публичните дружества, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и други емитенти на ценни книжа обхваща проверка на предоставените в Комисията и на обществеността годишни и тримесечни уведомления за финансовото състояние и финансови отчети за дейността, както и на консолидирани такива,

подадени от емитенти, които са длъжни да изготвят консолидирани финансови отчети. Дистанционният надзор обхваща и преглед на изпълнението на задължението на емитентите на облигации да представят в Комисията за финансов надзор и на обществеността, отчет за изпълнение на задълженията си, съгласно условията на облигационната емисия, и на доверениците на облигационерите – да представят в КФН и на регулирания пазар, където се търгуват облигациите, доклад за съответния отчетен период.

С оглед гарантиране спазването на изискванията на Закона за публичното предлагане на ценни книжа (ЗППЦК) по отношение на дължимата информация на регулирания пазар, на който са допуснати за търговия финансовите инструменти на емитентите, през отчетната 2017 г. бе засилено взаимодействието по обмен на информация между Комисията за финансов надзор и „БФБ-София“ АД относно дружествата, които не са изпълнили законовите си задължения или са ги изпълнили със закъснение.

През отчетния период е осъществена **документна проверка на 5 574 годишни и тримесечни** (индивидуални и консолидирани) финансови отчети, както и отчети за изпълнение на задълженията на емитентите на облигации и представените доклади на доверениците на облигационерите.

Във връзка със свикването и провеждането на **общо събрание на акционерите/облигационерите през 2017 г. са извършени 1 065 документални проверки** на съдържанието и момента на предоставените в КФН (обявяване в Търговския регистър) покани и приложенията към тях материали и взетите от общото събрание решения, обективирани в представените в Комисията протоколи.

В резултат на документни проверки, с разпореждане на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, са извършени **846 вписвания на обстоятелства** във водения от КФН публичен регистър **по отношение на публичните дружества, АДСИЦ и другите емитенти на ценни книжа.**

Относно **разкриването на значително дялово участие в капитала на публично дружество, или промяната в такова обстоятелство, през 2017 г. са извършени 52 проверки** на регулярно постъпващата от „Централен депозитар“ АД информация и представените в Комисията уведомления. Въз основа на получената информация са направени извънредни 26 проверки във връзка с промени на дялово участие в капитала на ПД, като са установени 17 нарушения, за които са съставени АУАН.

Съгласно Регламент (ЕС) № 596/2014 на ЕП и на Съвета от 16 април 2014 г. относно пазарната злоупотреба (Регламент относно пазарната злоупотреба, който се прилага, считано от 3 юли 2016 г.), част от регулираната информация, задължените лица разкриват пред Комисията и пред обществеността вътрешната информация, която е конкретна, не е публично огласена, отнася се пряко или непряко до един или повече емитенти на финансови инструменти или до един или повече финансови инструменти, ако публичното ѝ огласяване може да окаже съществено влияние върху цената на тези финансови инструменти или на цената на свързани с тях деривативни финансови инструменти. При формалната проверка на тази информация, част от която се разкрива и във финансовите отчети на публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа, в хода на дистанционния надзор се установява нормативното съответствие на оповестяването ѝ, в това число дали същата е разкрита по надлежния ред. С електронни форми за разкриване на вътрешна информация през 2017 г. **от поднадзорните лица са направени 1 837 оповестявания, които са анализирани в хода на дистанционния надзор** през отчетния период. При прегледа по същество на разкритата информация се преценява необходимостта от проверка за спазването на другите специални изисквания на закона, като например: спазване на режима за осъществени сделки на голяма стойност, манипулация на пазара и злоупотреба с вътрешна информация и др.

През отчетния период са извършени **30 проверки** за спазване на императивните разпоредби на ЗППЦК и актовете по прилагането му, **свързани с текущия надзор, осъществяван от КФН**. Проверките са отнасят основно до преглед на данните в представената регулирана информация, насрещни проверки във връзка с установяване на извършени административни нарушения, както и законосъобразно свикване и провеждане на общи събрания на акционерите. Също така е извършена проверка на всички АДСИЦ относно спазване на условията, при които им е издаден лиценз, предвид обстоятелството, че наличието на несъответствие е основание за отнемане на издадения лиценз.

В резултат на извършените дистанционни проверки на представените в КФН и оповестени чрез медии годишни и тримесечни финансови отчети и уведомления за финансовото състояние (индивидуални и консолидирани) от публичните дружества, емитентите на облигации и АДСИЦ, отчети за изпълнение на задълженията на емитентите, свързани с емисии облигации и представените доклади на доверениците на облигационерите, както на процедурите по свикване и провеждане на ОСА, **през отчетния период са открити 127 производства за прилагане на принудителни административни мерки**. Предвид неизпълнение на законово установени задължения, които не са изпълнени и след откриване на производства за прилагане на принудителни административни мерки, **са издадени 99 решения**, с които поднадзорните лица са задължени да приведат дейността си в съответствие с изискванията на закона, при което с индивидуални административни актове са постановени съответни предписания на нарушителите. В резултат на изпълнение на законовите задължения, след откриване на административните производства, **23** от тях са **прекратени**.

С измененията на ЗППЦК, обнародвани в „Държавен вестник“, бр. 62 от 01.08.2017 г., бяха въведени промени в чл. 119 от закона, във връзка с основанията за отписване на публични дружества от водения от КФН регистър по чл. 30, ал. 1, т. 3 от Закона за Комисията за финансов надзор (ЗКФН). Съгласно изменената разпоредба, дружеството по чл. 110, ал. 1 от ЗППЦК престава да бъде публично от решението на Комисията за отписване от регистъра по чл. 30, ал. 1, т. 3 от ЗКФН, ако е обявено в несъстоятелност, както и ако е налице влязла в сила принудителна административна мярка по чл. 212, ал. 1, т. 10 от ЗППЦК. В §59, ал. 1 от преходните и заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на ЗППЦК, е предвидено, че в тримесечен срок от влизане в сила на този закон, КФН по предложение на заместник-председателя, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, взема решение за отписване от регистъра по чл. 30, ал. 1, т. 3 от ЗКФН на публичните дружества, които до влизането му в сила не са пререгистрирани чрез вписване в Търговския регистър.

В тази връзка е извършена проверка на наличната в КФН информация и на обстоятелствата, обявени в Търговския регистър по партидата на публичните дружества, в резултат на която се установи, че **20 публични дружества са обявени в несъстоятелност** и спрямо тях е приложима разпоредбата на чл. 119, ал. 1, т. 6 от ЗППЦК, във връзка с § 59, ал. 2 от ПЗР на ЗППЦК, **6 дружества нямат пререгистрация в Търговския регистър**, като за тях следва да се приложи разпоредбата на §59, ал. 1 от ПЗР на ЗППЦК. В хода на извършената проверка е установено, че две дружества с отнет лиценз за ДСИЦ са заличени от търговския регистър, а 7 дружества, емитирали облигации са обявени в несъстоятелност, в резултат на което задълженията към облигационерите по издадените от тях облигационни емисии са се трансформирали в задължения към кредитори в производството по несъстоятелност, в кръга на които са включени облигационерите, предвид което за дружествата са отпаднали задълженията за разкриване на дължимата информация, в качеството им на емитенти.

Предвид това, с оглед изпълнение на разпоредбите на изменения ЗППЦК, в резултат на извършената проверка, са **предприети действия за служебно отписване на общо 35 дружества от регистъра по чл. 30, ал. 1, т. 3 от ЗКФН**.

Във връзка с установяване на задълженията за такси за осъществяване на общ финансов надзор през 2017 г. са открити 133 административни производства по издаване на индивидуални административни актове за установяване на публични държавни вземания, от които в хода на производствата са прекратени 26. През 2017 г. са издадени 99 акта за установяване на публични вземания (АУПДВ) и са окомплектовани и изпратени за принудително събиране към НАП общо 82 броя АУПДВ на задълженията за такси и лихви за общ финансов надзор, дължими за предходни години.

След измененията и допълненията на ЗППЦК (обн. ДВ, бр. 42 от 03.06.2016 г.), съгласно **§ 1д от ДР на закона**, разпоредбите на глава шеста „а“ за разкриване на информация се прилагат и за лицата, чиято дейност се регулира по Закона за енергетиката и Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги от Комисията за енергийно и водно регулиране и търговските дружества с повече от 50 на сто държавно или общинско участие в капитала, които не попадат в предвидените от § 1д изключения, а именно – да отговарят на поне два от следните критерии: средна численост на персонала за годината – до 10 човека; балансова стойност на активите към 31 декември и нетни приходи от продажби за годината – над нормативно определените прагове. Разпоредбата на §1д е изменена с ЗИД на ЗППЦК, обнародван в ДВ, бр. 62 от 2017 г., като са облекчени изискванията към адресатите ѝ. След измененията, задълженията предвиждат единствено представяне на годишен финансов отчет за дейността и шестмесечен финансов отчет. Чрез отделяне в самостоятелен модул „Е-РЕГИСТЪР 1Д“ в единната електронна система за получаване на информация от КФН, изградена и поддържана от Комисията, през 2017 г. е създадена функционалност за получаване и обработка на кореспонденцията, обслужваща процесите по приемането и публикуването на информация от страна на дружествата по §1д от ДР на ЗППЦК, която да стандартизира и улесни процеса по предоставяне на дължимата информация от задължените лица, нейното публично оповестяване и ползването ѝ от външни потребители – трети лица. До създаването на модула в КФН са постъпили **4 044 отчети** и/или **уведомления**. След отделянето на постъпилата информация в модула за „Е-РЕГИСТЪР 1Д“ през 2017 г. са постъпили и обработени общо **2 550 заявки за регистрация/дерегистрация и отчети**.

През отчетната 2017 г. в Комисията по линия на дейността на публичните дружества, емитентите на облигации и ДСИЦ, са постъпили множество жалби, сигнали и запитвания от физически, юридически лица и държавни органи. След преглед на изложената в тях фактическа обстановка са извършени съответни проверки, като при необходимост са събрани документи и информация от релевантните по случаите институции и поднадзорни лица или от трети лица. Извършена е преценка за нормативно съответствие с относимото действащо законодателство и са **изготвени общо 148 отговори до лицата или становища по чл. 28 от правилника на КФН по конкретните случаи**.

Застраховане

Дистанционният надзор през 2017 г. се базира на годишни и периодични отчети на застрахователите и презастрахователите, застрахователните групи, Гаранционния фонд и застрахователните брокери, както и на изискваната допълнителна информация за определени сфери от тяхната дейност. През годината са извършени **833 дистанционни проверки по документи на застрахователи, презастрахователи, застрахователни групи и Гаранционен фонд и 801 дистанционни проверки по документи на застрахователни брокери**. Прегледаната информация включва годишни и периодични отчети и справки от застрахователите и застрахователните групи със седалище в Република България, както и от застрахователни брокери, представени в КФН в

съответствие със задълженията за отчетност пред надзорния орган съгласно изискванията на чл. 126 от Кодекса за застраховането (КЗ) и чл. 311, ал. 3 от КЗ.

В началото на 2017 г. 42 застрахователи и 1 презастраховател със седалище в Република България извършват дейност на българския застрахователен пазар. От тях 37 прилагат режима Платежоспособност II и имат право на достъп до пазара на Европейския съюз и Европейското икономическо пространство. Останалите 6 застрахователи извършват дейност без право на достъп до единния пазар.

През 2017 г. по отношение на застрахователите и презастрахователите, прилагащи режима Платежоспособност II, в хода на текущия дистанционен **надзор е проверявано изпълнението на законовите разпоредби на КЗ относно минималното капиталово изискване и капиталовото изискване за платежоспособност**. Също така е извършен преглед и проверка на представените за първи път отчети за платежоспособност и финансово състояние и редовни надзорни отчети. През 2017 г. е извършен преглед и на докладите относно резултатите от оценка на съвкупните нужди по отношение на платежоспособността, представени от застрахователите и презастрахователите.

По отношение на застрахователите без право на достъп до единния пазар през 2017 г. е извършен **преглед на активите за покритие на техническите резерви на застрахователите и съответствието им на законовите изисквания** по отношение на видовете активи и тяхната структура, както и проверка дали активите за покритие на техническите резерви са в размер, съответстващ на размера на образуваните към последното тримесечие технически резерви.

Извършена е проверка относно достатъчността на размера на собствените средства на дружествата без достъп до единния пазар за покритие на границата на платежоспособност/гаранционния капитал и спазване на изискванията за платежоспособност към края на всяко тримесечие. През 2017 г. е извършен преглед и на докладите относно резултатите от оценка на съвкупните нужди по отношение на платежоспособността, представени от застрахователите и презастрахователите.

Дистанционният надзор включва проверка на достатъчността на заделените технически резерви. **Във връзка с определяне размера на резерва за възникнали, но непредявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите**, в края на всяко тримесечие е обобщена и публикувана на интернет страницата на КФН информация за размера и броя на изплатените и предявени претенции по застраховката, стойността на факторите на развитие. Към края на всяко тримесечие на 2017 г. е извършена проверка за спазване на законовите изисквания по отношение на прилагания метод за определяне размера на резерва за възникнали, но непредявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите. Регулярно е извършван преглед на подадените в Комисията за финансов надзор от застрахователите справки с периодичната отчетност и на данните за изплатените претенции по застраховка по т. 10.1 от раздел II, буква „А“ на приложение № 1 от КЗ в електронната информационна система за оценка, управление и контрол на риска, поддържана от Гаранционния фонд.

През 2017 г. е взето участие в работата на всички надзорни колегии, в които участва КФН. Служители на КФН участваха в проведените през годината срещи на надзорните органи, както и в обмяната на информация между тях.

Също така беше взето участие в различни количествени пазарни проучвания на европейските надзорни органи – Европейския орган по застраховане и професионално пенсионно осигуряване и Европейския съвет за системен риск.

Във връзка с извършването на оценка на въздействието на дългосрочните мерки за гаранции и на мерките относно капиталовия риск и ревизиране на стандартната формула за изчисление на капиталовото изискване за платежоспособност е събрана и обобщена информация от застрахователите и презастрахователите, прилагащи режима по Платежоспособност II. Въз основа

на тази информация са попълнени и изпратени количествени и качествени въпросници на Европейския орган по застраховане и професионално пенсионно осигуряване.

3.1.1. ФОКУС ТЕМА: КФН извърши проверка на балансите на застрахователите към 31.12.2016

2.

КФН взе решение за извършване на проверка на балансите на застрахователите и презастрахователите, в това число на ниво застрахователна група, към 31.12.2016 г. от независими външни експерти, като се използват за база резултатите от извършения преглед към 30.06.2016 г. Целта беше да се проследи и вземе предвид ефекта от предприетите от застрахователите и презастрахователите действия след 30.06.2016 г. и да се отчетат настъпилите промени след тази дата. Определено бе проверката на балансите да започне не по-късно от 31.03.2017 г. и да завърши не по-късно от 22.05.2017 г. по отношение на резултатите на индивидуална основа, съответно не по-късно от 03.07.2017 г. за резултатите на ниво група. В прегледа на балансите към 31.12.2016 г. участваха всички 37 застрахователи и презастрахователи с право на достъп до единния пазар и 4 застрахователни групи. Назначени бяха 8 независими външни експерти, които да извършат проверката на балансите на застрахователите и презастрахователите, в т.ч. на ниво застрахователна група към 31.12.2016 г.

Общо за пазара резултатите от прегледа на балансите на застрахователите и презастрахователите към 31.12.2016 г. показват по-високи коефициенти на покритие на капиталовите изисквания в сравнение с резултатите от прегледа към 30.06.2016 г.

Коефициентът на покритие на капиталовото изискване за платежоспособност (КИП) за пазара е 194% и съответно коефициентът на покритие на минималното капиталово изискване (МКИ) е 403%. Коефициентът на покритие на КИП на застрахователите по общо застраховане е 187 %, а коефициентът на покритие на МКИ е 433%, докато за животозастрахователите съответните коефициенти на покритие са 243% на КИП и 291% на МКИ.

В резултат на извършения през 2017 г. преглед на балансите на застрахователите и презастрахователите към 31.12.2016 г. КФН е задължила 6 застрахователя да отразят в образците за количествено отчитане по Платежоспособност II към 31.12.2016 г. (по Регламент за изпълнение (ЕС) 2015/2450 на ЕК от 2 декември 2015 г.) резултатите и констатациите на независимите външни експерти.

Прегледът на балансите на застрахователите и презастрахователите установи, че за 5 застрахователя размерът на допустимите собствени средства, покриващи капиталовото изискване за платежоспособност и/или минималното капиталово изискване към 31.12.2016 г., е бил недостатъчен. От посочените застрахователи с установени дефицити към 31.12.2016 г., 2 застрахователя са предприели необходимите действия за изпълнение на капиталовите изисквания, като са увеличили акционерния си капитал.

На останалите 3 застрахователи са наложени принудителни административни мерки от КФН за предприемане на необходимите мерки за достигане на равнището на допустими собствени средства за покриване на капиталовото изискване за платежоспособност и/или за намаляване на рисковия профил за гарантиране на спазване на капиталовите изисквания. Срокът за изпълнение на наложените мерки беше 31.12.2017 г.

В хода на изпълнение на принудителната мярка 1 застраховател е информирал КФН за предприети мерки с цел постигане на необходимото равнище на допустими собствени средства за покритие на КИП, а именно привличането на допълнителен срочен дълг и на следващ етап трансформиране на позиции от основни собствени средства. Застрахователят е изпълнил мярката към 31.12.2017 г.

По отношение на другите двама застрахователи, при които резултатите от прегледите на балансите към 31.12.2016 г. показват, че не покриват минималното капиталово изискване, КФН издаде решения за изготвяне и представяне на краткосрочни планове за възстановяване на допустимите основни собствени средства на нива, осигуряващи покритие на МКИ или ограничаване на рисковия профил, така че да се гарантира спазването на МКИ с наличните допустими основни собствени средства. Представените краткосрочни планове не са одобрени от КФН, защото мерките в тях са оценени като нереалистични и не гарантират в достатъчна степен възстановяване на допустимите основни собствени средства на ниво, осигуряващо покритието на МКИ.

Впоследствие и предвид обстоятелството, че застрахователите не са достигнали необходимото ниво на допустимите собствени средства за покритие на минималното капиталово изискване в тримесечния срок от констатиране на неспазването, КФН назначи квестори с основна задача да бъде установено финансовото състояние на двата застрахователя. След представяне на окончателните отчети на квесторите КФН взе решения и отне лиценза на 2 застрахователя.

Допълнително пенсионно осигуряване

Дистанционният надзор по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване се осъществява в две основни направления – ежедневен и периодичен надзор. Извършва се и мониторинг на интернет-страниците на ПОД.

Ежедневният надзор се осъществява на база на ежедневно получаваните от ПОД и от банките-попечители справки за дейността на ФДПО. През 2017 г. са **извършени 6 944 ежедневни проверки**. При извършваните проверки се следи за законосъобразността на сключваните сделки с активите на пенсионните фондове, спазването на законовите ограничения и забрани при инвестирането на активите на фондовете, съотношението на инвестициите в отделни видове финансови инструменти спрямо активите на пенсионните фондове, притежаваните инвестиции в един емитент, начина на извършване на оценката на активите и правилното им отразяване от ПОД и по регистрите на банките-попечители. При осъществявания ежедневен надзор се следи и за правилното отчисляване на инвестиционната такса и удръжката от всяка вноска във фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване, изменението на стойността на нетните активи, правилното определяне на броя дялове, съответстващ на постъпилите и изтеглени суми, както и правилното изчисляване на стойността на един дял.

Периодичният надзор се осъществява на база месечни, тримесечни и годишни финансови отчети и справки за дейността на ПОД и управляваните от тях ФДПО. **През 2017 г. са извършени общо 481 проверки**, в т. ч. 117 проверки на представените финансови отчети и справки за дейността на ПОД и 364 проверки на представените финансови отчети и справки за дейността на ФДПО. На база информацията от финансовите отчети и справки се изчисляват и анализират нормативните и общи финансови показатели за дейността на ПОД и ФДПО. Чрез нормативно определените показатели ежемесечно се следи за законосъобразното осъществяване на дейността на ПОД. Нормативно определените показатели са капиталова адекватност на ПОД, ликвидност на ПОД и

ФДПО, отчислена инвестиционна такса за ПОД от ДПФ и ДПФ по ПС, такса управление от осигурителните вноски на ДПФ и ДПФ по ПС, резерв за гарантиране на минималната доходност за ФДЗПО. Ежемесечно се анализира ръста на активите и на осигурените лица във ФДПО, инвестициите и доходността на пенсионните фондове. Общите финансови показатели се изчисляват и анализират на годишна база. Тези показатели са свързани както с дейността на ПОД – собствен капитал, активи, приходи и разходи на ПОД, така и с дейността на ФДПО – активи, участници, инвестиции, доходност и доход на пенсионните фондове.

През годината са извършвани и ежемесечни проверки на електронните страници на ПОД във връзка със спазването на разпоредбите на КСО и на Изискванията към съдържанието на рекламните и писмени информационни материали на пенсионните фондове и на пенсионноосигурителните дружества. При проверките не са констатирани съществени пропуски или несъответствия. Периодично (10-о число на месеца, следващ тримесечието) се проверява и публикуването на информацията за обема и структурата на инвестициите по видове активи и емитенти на финансови инструменти.

През годината от КФН е осъществяван интензивен мониторинг по отношение на отделни финансови инструменти в портфейлите на ФДПО, вземания от инвестиционни имоти, както и по отношение на капиталова адекватност и ликвидност на някои ПОД.

През 2017 г. са издадени **9 индивидуални административни акта на КФН, с които на всичките лицензирани пенсионноосигурителни дружества бяха назначени независими външни експерти за извършване на проверка на активите** на управляваните от дружествата фондове за допълнително пенсионно осигуряване към 31.12.2016 г.

Във връзка с направените от независимите външни експерти констатации за извършване на корекции на база проверките на активите на пенсионните фондове към 31.12.2016 г. през отчетния период са издадени 4 индивидуални административни акта на КФН, с които на четири пенсионноосигурителните дружества бяха дадени разпореждания за отразяване на предложените от независимите външни експерти корекции във финансовите отчети на управляваните от тях пенсионни фондове.

През 2017 г. са изготвени и **151 броя разпореждания за вписване на обстоятелства във водения от КФН публичен регистър на осигурителните посредници.**

3.1.2. ФОКУС ТЕМА: Проверка на активите на пенсионните фондове към 31.12.2016 г.

КФН взе решение на основание чл. 18, ал. 2 от ЗКФН за извършване на проверка от независими външни експерти на активите на пенсионни фондове към 31.12.2016 г. Проверката бе осъществена с цел да се гарантира траен ефект от извършения към 30.06.2016 г. преглед на активите на пенсионните фондове и проследяване отразяването на резултатите от него, като се отчетат настъпилите промени след тази дата и се вземе предвид ефектът от всички настъпили последващи събития.

Проверката на активите на пенсионните фондове към 31.12.2016 г. беше извършена от назначени от КФН независими външни експерти в съответствие с „Методология за проверка на активите на пенсионните фондове в Република България“, одобрена от КФН и базирана на методологията, приета от КФН за целите на прегледа към 30.06.2016 г.

Проверката обхваща всички 27 универсални, професионални и доброволни пенсионни фондове и беше осъществена от 4 независими външни експерти, определени съгласно критериите, посочени в поканата за тяхното назначаване.

Основните цели на проверката на активите на пенсионните фондове бяха:

1. извършване на оценка на активите в портфейлите на пенсионните фондове в съответствие с разпоредбите на Наредба № 9 на КФН от 19.11.2003 г. за начина и реда за оценка на активите и пасивите на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване и на пенсионноосигурителното дружество, на стойността на нетните активи на фонда, за изчисляване и обявяване на стойността на един дял и за изискванията към воденето на индивидуалните партиди;

2. проверка дали са инвестиции на пенсионните фондове в ценни книжа, издадени от лица, свързани с пенсионноосигурителното дружество, управляващо фонда, по смисъла на § 1, ал. 2, т. 3 от Допълнителните разпоредби на Кодекса за социално осигуряване;

3. преглед на системата за корпоративно управление на пенсионноосигурителното дружество, процесите и рамката за вътрешен контрол на дружеството и счетоводната политика на пенсионните фондове дали пенсионноосигурителното дружество вече е имплементирало дадените препоръки във връзка с прегледа на активите към 30.06.2016 г.;

4. преглед на рискове в съответствие с приложимата нормативна уредба.

Резултатите от проверката на активите към 31.12.2016 г. потвърдиха стабилността на сектора по допълнително пенсионно осигуряване. Във връзка с констатациите на независимите външни експерти от пенсионноосигурителните дружества бе изискано представяне на актуализирани програми за изпълнение на препоръките в резултат на прегледа на активите на пенсионните фондове към 30.06.2016 г., допълнени с мерките във връзка с проверката на активите към 31.12.2016 г. Изпълнението на предвидените мерки се проследяваше в рамките на текущия контрол над дейността на пенсионноосигурителните дружества.

3.2. Проверки на място

Проверките на място са основен елемент от дейността на Комисията за финансов надзор, осъществяваща надзор на небанковия финансов сектор в съответствие определените ѝ правомощия в ЗКФН и специалните закони. Целта им е установяване законосъобразността на извършваната дейност в случаите, когато това не може да бъде установено в хода на осъществявания дистанционен надзор, осигуряване на обективна оценка на финансовата стабилност на поднадзорното лице, запознаване с организацията на дейността и управлението на даденото ПЛ и преценка на качеството и ефективността им, идентифициране на проблемни области от дейността, както и прилагането на добрите пазарни практики с оглед защита интересите на инвеститорите.

Според начина на планиране проверките са **планови** и **извънпланови**. Плановите проверки на място се извършват въз основа на одобрен годишен план, изготвен на база прилагани одобрени критерии за категоризация на поднадзорните лица в зависимост от степента им на риск. Извънплановата проверка се извършва извън планирания годишен график и е насочена към изясняване на факти и обстоятелства във връзка с идентифицирани проблеми при упражнявания дистанционен надзор, възникнали съществени промени (напр. в управленската структура или в собствеността на поднадзорното лице, пазарното поведение, на пазарната среда и др.), данни, получени от анализа на представени в КФН финансови отчети, както и други уведомления и заявления, по повод постъпили в КФН жалби и сигнали, при установени нарушения, както и във връзка с информация, получена от други регулаторни органи или външни източници. **В зависимост от обхвата проверките са пълни (комплексни)**, които обхваща всички основни аспекти от дейността на поднадзорното лице и **тематични**, които имат по-стеснен обхват и са насочени към проверка на едно или няколко определени/конкретни направления от дейността на поднадзорното лице. **В**

зависимост от кръга на длъжностните лица, извършващи проверките, същите могат да бъдат самостоятелни, успоредни и съвместни. Самостоятелни са проверките, извършвани на едно поднадзорно лице от експерти от едно от управленията на КФН, за разлика от успоредните проверки, които се извършват едновременно в няколко поднадзорни лица от служители в едно или няколко управления на КФН. Съвместните проверки се извършват от служители на КФН заедно с други контролни органи (ДАНС, БНБ, НАП и др.).

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

През 2017 г. са открити 5 проверки на инвестиционни посредници и две проверки на „Българска Фондова Борса – София“ АД . Две от проверките на инвестиционни посредници са планови и са продиктувани от общия рисков рейтинг на дружествата, получен в резултат на извършената оценка на риска на инвестиционните посредници, като една от тях е приключила със съставянето на 9 акта за извършени 22 административни нарушения и с решение на КФН за отнемане на лиценз. В хода на проверката са изпратени сигнали до ДАНС и Софийска районна прокуратура във връзка с наличие на съмнения за измама. Другите три проверки на инвестиционни посредници и двете проверки на „Българска Фондова Борса – София“ АД са извънредни. Едната от извънредните проверки на инвестиционен посредник е продиктувана от неговото пазарно поведение и е приключила с 13 акта за установяване на административни нарушения и са отправени две препоръки. Другата извънредна проверка на инвестиционен посредник е обусловена от констатации в хода на извършвания спрямо дружеството дистанционен надзор, а именно рязко завишаване на държаните от дружеството клиентски активи, както и от промяната в представляващите и акционерната структура на дружеството. В хода на последната е приложена и принудителна административна мярка за назначаване на квестори. В хода на третата извънредна проверка е връчен един акт за установяване на административно нарушение, установено при осъществявания дистанционен надзор, а при приключването на проверката са отправени 6 предписания.

Всички проверки на инвестиционни посредници са пълни и обхващат цялостната дейност на дружествата за спазване от тяхна страна на изискванията на Закона за пазарите на финансови инструменти, Регламент 575/2013 и актовете по прилагането им. Проверките на „Българска Фондова Борса – София“ АД са тематични. Същите са продиктувани от постъпила информация при ребалансиране на индекса SOFIX през месец март и септември 2017 г. и са с предмет оценка относно спазване изискванията на Правилата за изчисляване на индексите на „Българска фондова борса - София“ АД при определянето на базата на индекса SOFIX. В хода на първата проверка е отправена една препоръка за промяна на правилата, а втората е приключила със съставяне на един акт за установяване на административно нарушение и две препоръки.

Четири от проверките на инвестиционни посредници и проверките на „Българска Фондова Борса – София“ АД са самостоятелни и са извършени от служители от управление „Надзор на инвестиционната дейност“, а една е успоредна, т.е. част от проверки на няколко поднадзорни лица, извършвани от служители в трите управления на КФН.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

Целта на проверките на управляващи дружества (УД) и управляваните от тях колективни инвестиционни схеми (КИС) е установяване спазването на приложимата нормативна уредба по отношение организацията на дейността на управляващите дружества съобразно издадения им от КФН лиценз, както и по отношение на дейността им във връзка с организирания и управлявани от

тях КИС, в т.ч. договорни фондове (ДФ). Обект на проверките е спазването на изискванията, свързани с капиталовата адекватност и ликвидността на УД, отношенията на УД с депозитаря и инвестиционните посредници, определянето на нетната стойност на активите, емисионната стойност и цената на обратно изкупуване на дяловете на КИС, оценката на активите в портфейла на КИС, продажбата и обратното изкупуване на дялове на КИС, структурата на активите и пасивите на КИС, както и отчетността на КИС. В случаите когато УД предоставя допълнителните услуги по чл. 86, ал. 2 от ЗДКИСДПКИ, обект на проверките е и спазването на изискванията по отношение на дейността по управление на портфейли и по предоставяне на инвестиционни консултации относно финансови инструменти. В хода на проверките особено внимание се обръща и на спазването на изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП) и нормативните актове по неговото прилагане, предвид обстоятелството, че УД попадат в кръга на задължените за спазването му лица. В тази връзка е необходимо да се отбележи, че отделно от извършваните самостоятелни проверки на УД, служители от КФН участват и в съвместни тематични проверки на УД заедно със служители от ДАНС.

През отчетния период е приключена **1 извънредна тематична проверка на УД и управляваните от него 10 КИС**, открита през 2016 г., **извършена съвместно с друг специализиран орган на изпълнителната власт**. Обект на проверката е спазването от страна на УД на приложимото законодателство в областта на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, като за целта са проверени вътрешните правила, политики и процедури на УД, спазването на изискванията по отношение идентификацията и оценката на рисковия профил на клиентите, произхода на средствата, сключваните сделки и насрещните страни по тях.

През отчетния период е открита и приключена **1 планова пълна проверка на УД и на управляваните от него 4 КИС**, с оглед установяване спазването на приложимото законодателство по отношение на осъществяваната дейност. Обект на проверката е спазването на изискванията за капиталова адекватност и ликвидност на УД; определянето на нетната стойност на активите, емисионната стойност и цената на обратно изкупуване на дяловете на КИС; структурата на активите и пасивите на КИС; дейността по продажбата и обратното изкупуване на дялове на КИС; дейността по управление на портфейли, както и спазването на приложимото законодателство в областта на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма. В резултат на извършените проверки на място на УД са установени основания за отправяне на **26 препоръки**, с оглед привеждане в съответствие с приложимите нормативни изисквания.

В хода на извършваната пълна планова проверка на УД през отчетния период са съставени общо **4 акта за установяване на административни нарушения**.

Дружества със специална инвестиционна цел

Дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) са специфичен вид акционерни дружества, получили лиценз съгласно ЗДСИЦ за извършване на определен тип дейност, а именно секюритизация на недвижими имоти или секюритизация на вземания. В тази връзка проверката обхваща от една страна дейността на дружеството като АДСИЦ, а от друга страна, изпълнението на задълженията в качеството му на публично дружество (ПД). В този смисъл обект на проверка са както спазването на ЗДСИЦ, така и на ЗППЦК и нормативните актове по неговото прилагане. Целта на проверката на АДСИЦ е да се изследват отношенията с обслужващите дружества и тяхната дейност, отношенията с банката-депозитар, сключените от дружеството договори, направените инвестиции, източниците на финансиране на дейността на АДСИЦ, разпределянето на печалбата, съхранението и инвестирането на свободните парични средства, общите годишни разходи за

управление, разкриването на регулирана информация, провеждането на общи събрания на акционерите, както и всички вътрешни документи.

През отчетния период са открити и приключени **2 планови пълни проверки на АДСИЦ и обслужващите дейността им дружества**, като е проверена цялостната дейност на поднадзорните лица за последните 2 години. По отношение на проверените АДСИЦ са открити общо **6 производства по издаване на индивидуални административни актове, всяко от които е приключено с издаване на решение за прилагане на принудителна административна мярка**. Принудителните административни мерки са свързани с установени нарушения на нормативните изисквания. Принудителните мерки са изпълнени.

При извършените през 2017 г. проверки на място на АДСИЦ са установени несъответствия в дейността им, за които на дружествата са отправени **25 препоръки**, с оглед привеждане на дейността им в съответствие с приложимите нормативни изисквания.

В резултат на извършени през отчетния период проверки са съставени общо **20 акта за установяване на административни нарушения**. Отделно от това са съставени и **11 акта за установяване на административни нарушения**, установени в хода на приключена в края на 2016 г. пълна планова проверка на място на едно АДСИЦ.

Застраховане

През 2017 г. са приключени 8 проверки на застрахователни дружества. Тук не са включени проведените прегледи на балансите на всички застрахователни дружества, организирани от КФН и извършени от независими външни експерти с висока професионална репутация.

Застрахователни дружества

Проверките на застрахователите през 2017 г. **обхващат две тематична проверки на застрахователни дружества**, открити в предходни години - едната открита през 2015 г. и втората открита през 2016 г.

Обхватът на едната тематична проверка е изплащането на застрахователни обезщетения по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите по събития, настъпили извън територията на Република България.

Втората тематична проверка е относно спазването на ЗМИП и правилника по прилагането му, включваща проверка на:

- регистрите по чл. 8 ал. 1 от ЗМИП;
- одобрените от ДАНС вътрешни правила за мерките срещу пране на пари;
- уведомления до ДАНС за идентифицирани лица със съмнения за пране на пари;
- спазване на процедурите за идентифициране и верифициране на данните на клиентите на дружествата;
- структура на дружествата, от която е видно кой отговаря за спазването на вътрешните правила;
- проверка на три годишна програма за мерките срещу пране на пари по чл. 33 ал. 1 т. 5 от КЗ.

Шест тематични проверки на застрахователни дружества са открити и приключили през отчетния период, от тях 3 проверки са във връзка с движението на входящи и изходящи парични потоци между поднадзорни на КФН лица и 3 по постъпили жалби и сигнали. Жалбите касаят сключени полици със сменен номер на рама и едновременно сключени полици по задължителна застраховка „ГО“ на автомобилистите за един и същи период, трудово правоотношение на

жалбоподателката със застрахователното дружество и сигнал, засягащ състоянието на информационните системи на застраховател.

Застрахователни посредници

През 2017 г. са извършени **общо 20 проверки на застрахователни посредници** – по документи и на място. От всички проверки, извършени през отчетния период, 18 проверки са тематични, от които 15 са по постъпили жалби и сигнали и 2 общи проверки.

Общите проверки на дейността на застрахователните посредници обхващат проследяване спазването на изискванията на КЗ и на актовете по прилагането му и предотвратяване извършването на закононарушения, проверка на разпространението на застрахователни продукти и на лицата, извършващи предложения и сравнения на същите. В обхвата на извършените тематични проверки се следи за изискванията, свързани с гарантирането на дейността и сроковете за отчитане на събраната от посредниците застрахователна премия. При проверките на застрахователни посредници през 2017 г. се включва и проверка за спазване изискванията на чл. 301, ал. 2 във връзка с договори за възлагане на застрахователно посредничество и чл. 306, ал. 1 от КЗ, относно гарантирането изпълнение на задълженията на посредника да прехвърли платена на него застрахователна премия, предназначена за застрахователя, или да прехвърли на ползвателя на застрахователни услуги, платено от застрахователя застрахователно обезщетение, както и поддържането на задължителна застраховка „Професионална отговорност“ от застрахователни брокери.

В резултат на извършените през годината **проверки на застрахователи и застрахователни посредници са съставени 77 акта за установени 179 броя административни нарушения, както и 17 акта за нарушения на застрахователни брокери в резултат на закъснение на подаване на отчети или липса на такива.**

Допълнително пенсионно осигуряване

През 2017 г. са извършени **4 проверки на място**, като една от тях е започнала през 2016 г. Всичките проверки са приключили през отчетния период с връчени констативни протоколи.

Общи планови проверки върху дейността на пенсионноосигурителните дружества (ПОД) и управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) са извършени в 2 ПОД. През отчетната година не са извършвани тематични проверки на ПОД. Съвместно с управление „Банков надзор“ на БНБ са извършени и 2 проверки на банки-попечители на ФДПО.

При общите проверки на място упражняваният надзор обхваща всички основни дейности, които пенсионноосигурителните дружества осъществяват: проверка на ръководството и организацията на дейността на ПОД, финансово състояние на ПОД и финансова отчетност, организацията на дейността по управление на активите и риска, формирането и поддържането на пенсионните резерви в дружеството, договорните отношения с банката–попечител, с инвестиционните посредници и с инвестиционния консултант, дейността на осигурителните посредници, организацията и дейността на службата за вътрешен контрол, дейностите по промяната на участие и прехвърляне на средствата на осигурени лица от един в друг съответен фонд за допълнително пенсионно осигуряване, както и предоставянето на информация на осигурените лица.

По отношение на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване общите проверки обхващат: структурата на инвестиционните портфейли на ФДПО, сключените сделки за инвестиране активите на ФДПО, вземанията и задълженията, свързани с инвестиции на ФДПО и правилното им отразяване във финансовите отчети, съответствието на системата от вътрешни правила и процедури

за вземане на решения за инвестиране на средствата на ФДПО и практическата реализация на тази дейност, последващата оценка на активите и пасивите на ФДПО, договорните отношения с осигурени лица и пенсионери, задължения и плащания към осигурени лица и пенсионери.

В резултат от извършените общи проверки в изготвените констативни протоколи на ръководствата на пенсионноосигурителните дружества **са дадени общо 28 препоръки** за подобряване на дейността им и с цел защита на интересите на осигурените лица. Дадените при проверките препоръки са насочени към следните дейности:

- **инвестиционна дейност:** за диверсифициране на инвестиционните портфейли на ФДПО, като се намали концентрацията в емитенти от определени групи, за разработване и прилагане на ясни критерии за оценка на икономическата полза от инвестирането на средствата на ФДПО в недвижими имоти, за предприемане на своевременни действия за получаване на дължимите на ФДПО плащания по инвестиции във финансови инструменти, както и на дължими лихви за просрочие и др.;

- **управление на риска:** за създаване на необходимата организация за доразвиване и всеобхватност на действащата система по отношение на наблюдението, измерването и управлението на инвестиционния кредитен риск, на който са изложени портфейлите на ФДПО, за извършване на необходимите действия за осигуряване в организационната структура на дружеството на достатъчен брой специалисти с подходяща квалификация за обезпечаване на инвестиционната дейност, за отчитане и анализиране при оценката на инвестиционния кредитен риск на всяка допълнително относима информация необходима за извършването на оценка на риска на емитента, като не се доверяват единствено и механично на присъдения кредитен рейтинг и др.;

- **вътрешен контрол:** за текущо извършване контрол относно ефективността и навременното извършване на действията на отделните структурни звена по изпълнение на дадените от КФН препоръки за отстраняване на констатирани пропуски, за продължаване и задълбочаване мерките, насочени към трайно преустановяване и превенция на установените в дружеството практики, свързани с подмяна на волята на лицата и нарушаване на принципа на доброволност при упражняване на правото им на първоначален избор за участие в УПФ, за надлежно документиране на заключенията от последващия контрол за изпълнение на препоръките на служба Вътрешен контрол и др.

По време на извършените проверки на двете банки-попечители не са установени нарушения на нормативни актове по допълнително пенсионно осигуряване. В изготвените констативни протоколи са дадени общо 4 препоръки, които са насочени към подобряване на извършваната попечителска дейност.

3.3. Правоприлагане

През 2017 г. по отношение на инвестиционната общност са съставени и връчени **350 акта за установяване на административни нарушения (АУАН)**, с които са образувани административнонаказателни производства за установени 381 административни нарушения. Нарастването на броя АУАН спрямо предходната година се дължи на ефективния надзор и извършването на място и дистанционни проверки на поднадзорните лица. По-голямата част от нарушенията са свързани с дейността на публичните дружества (ПД) и други емитенти на ценни книжа, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и инвестиционните посредници (ИП), като ръст бележат и актовете за установяване на административни нарушения от физически и юридически лица, които не са поднадзорни на КФН, по отношение на които са установени нарушения във връзка с неподдаване към КФН на информация във връзка със сключени сделки с

акции на публични дружества. През 2017 г. са съставени 21 АУАН във връзка с неизпълнение на задължение по чл. 19 от Регламент (ЕС) 596/2014 във връзка с уведомяване на емитента или КФН за сключени сделки от лица с ръководни функции, както и тясно свързани с тях лица, за извършени сделки за собствена сметка с акции на същия емитент.

С издадените от заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”, през 2017 г. НП (264 бр.) са наложени санкции на обща стойност от 1 378 700 лв., като от тях в процедура на обжалване са 62 НП, с които са наложени санкции в общ размер на 398 500 лв. От издадените през 2017 г. наказателни постановления 181 са влезли в сила към 30.03.2018, с които са наложени санкции в размер на 885 700 лева. **Общата стойност на влезлите в сила през 2017 г. наказателни постановления, вкл. и НП, издадени през предходни години, е 1 457 900 лв.**

През 2017 г. са постъпили общо 97 броя жалби срещу актове на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”. От тях 90 броя са срещу издадени НП, а 7 броя са срещу издадени индивидуални административни актове.

Приложените през отчетния период **принудителни административни мерки** са свързани основно с **нарушения на режима за оповестяване на финансово-отчетна информация - 52 мерки** (за непредставяне на финансово-отчетна информация пред КФН (22 бр.) и пред обществеността (22 бр.) и за непълноти в представената информация пред КФН (4 бр.) и пред обществеността (4 бр.), за **нарушения на режима за свикване и провеждане на ОСА – 46 решения за прилагане на ПАМ**, свързани с нарушения при избор или преизбиране на член на управителен и контролен орган без да са представени изискуемите материали за кандидатите за изборна длъжност или несъобразяване с изискванията за заемане на изборната длъжност; с избор на членове и статут на одитен комитет; с освобождаване от отговорност на член на управителен или контролен орган при липса на заверка на финансов отчет за съответния период, за който се иска освобождаване; с липса на конкретно предложение за решение по включена от СД точка в дневния ред; с неточности и непълноти в мотивирания доклад към овластителните решения или с липса на материали по предложения за решения, включени в дневния ред), а част от мерките са свързани и с обезпечаване спазването на конкретни императивни разпоредби от относимото действащо законодателство, нарушенията на които е установено след проверка на място в съответното дружество, резултат на което са постановени предписания за предприемане на действия насочени към избор на независими членове на управителни органи на ПД, назначаване на ДВИ или прекратяване на договорни отношения.

През 2017 **в хода на осъществявания надзор на инвестиционни посредници са открити 9 принудителни административни мерки, като от тях са приложени 8.** Четири от цитираните принудителни административни мерки са свързани с инвестиционен посредник с отнет лиценз, а именно с назначаване на квестори на дружеството, налагане на забрана за обработване на нареждания за прехвърляне на финансови и компенсаторни инструменти, притежавани от клиенти на посредника, както и спиране на търговията. Останалите приложени принудителни административни мерки са свързани с назначаване на квестори на два инвестиционни посредника.

През 2017 г. са съставени **843 акта за установяване на административни нарушения (АУАН) на поднадзорни на управление „Застрахователен надзор” лица, както и 5 акта на други физически и юридически лица,** които извършват дейност по застрахователно посредничество, без да са вписани в регистъра по чл. 30 от Закона за Комисията за финансов надзор. Със съставените актове са констатирани общо 1 023 административни нарушения, които са връчени в съответствие с разпоредбата на чл. 18 от Закона за административните нарушения и наказания. Нарушенията са констатирани при извършени проверки на дейността на поднадзорните на КФН лица, както и при разглеждане на жалби на потребители на застрахователни услуги.

В областта на застрахователния надзор през 2017 г. от заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“ са издадени общо 697 наказателни постановления, с които са наложени общо санкции на стойност 1 695 200 лв. за извършени нарушения по КЗ и актовете по прилагането му.

Общият размер на санкциите по влезлите в сила през 2017 г. НП, издадени от заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, включително и наказателните постановления, издадени през предходни години, е 1 528 000 лв. Основната част от сумата (1 465 500 лв.) е формирана от влезли в сила наказателни постановления, с които е ангажирана административнонаказателната отговорност на общозастрахователните дружества.

През отчетния период са приложени 137 принудителни административни мерки спрямо застрахователи, презастрахователи и застрахователни групи. От тях 63 броя са приложени с решение на КФН, от които 48 са свързани с извършения преглед на балансите на застрахователите към 30.06.2016 г. С тези мерки всяко едно от посочените поднадзорни лица беше задължено да отрази във финансовите си отчети към 30.06.2016г. констатациите, направени от независимия външен одитор в хода на прегледа на баланса на дружеството. Спрямо застрахователите, при които беше установен недостиг на собствени средства за покритие на минималното капиталово изискване или на капиталовото изискване за платежоспособност, бяха приложени принудителни административни мерки за изготвяне на план или за предприемане на мерки с оглед осигуряване спазването на капиталовите изисквания. Останалите 74 принудителни мерки са приложени с решение на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, от които 41 отново са свързани с извършения преглед на балансите, като застрахователите, презастрахователите и застрахователните групи бяха задължени в срок до края на 2017 г. да изпълнят препоръките, направени в доклада на независимия външен одитор, относно системата на управление на застрахователя.

През 2017 г. са постъпили общо 607 броя жалби срещу актове на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“. От тях 598 броя са срещу издадени НП, а 9 броя са срещу издадени от заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“ индивидуални административни актове.

През годината са съставени 10 акта за установяване на административни нарушения (АУАН) на разпоредби на Кодекса за социално осигуряване (КСО) и подзаконовата нормативна база по допълнително пенсионно осигуряване. Издадените наказателни постановления са 3 за извършени нарушения на Кодекса за социално осигуряване и подзаконовата нормативна база по допълнително пенсионно осигуряване, като с тях са наложени глоби и имуществени санкции в общ размер на 20 500 лв. Сравнително малкият брой на съставените АУАН и издадени НП се дължи на превантивния ефект на наложените през предходните отчетни периоди санкции, които имат възпитателно и предупредително-възпиращо действие спрямо лицата.

Две от издадените през отчетната година НП са обжалвани, като към края на 2017 г. в КФН не е постъпила информация за влизането им в сила, третото НП не е обжалвано и е влязло в законна сила. През 2017 г. са влезли в сила 15 броя наказателни постановления, издадени в предходни години, като наложените с тях санкции са на обща стойност 160 400 лв.

През отчетния период са приложени 6 принудителни административни мерки спрямо пенсионноосигурителни дружества. С три от приложените принудителни административни мерки пенсионноосигурителните дружества са задължени да приемат заявления за промяна на участие на осигурени лица, с други два - да приведат активите на ФДПО в съответствие с КСО и с един - да начисли възникнал разход в ПОД. Принудителните административни мерки са изпълнени от пенсионноосигурителните дружества в определените срокове, с изключение на една, за което на пенсионноосигурителното дружество е съставен АУАН. През годината е издаден 1 индивидуален

административен акт на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор”, с който е одобрена оздравителна програма на едно пенсионноосигурително дружество.

През 2017 г. са постъпили **2 броя жалби срещу издадени НП на заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор”**.

Таблица 16. Правоприлагане през 2017 г.

	Съставени АУАН	Издадени НП*	Стойност на влезли в сила НП** (лв.)	Открити производства по ПАМ	Решения за прилагане на ПАМ***
Инвестиционни посредници, ЦД, БФБ и инвестиционни консултанти	49	23	176 500	9	8
КИС, УД, АДСИЦ, ПД и др. емитенти	223	185	1 224 200	134	105
Общозастрахователни дружества	766	671	1 523 000	120	99
Животозастрахователни дружества	11	5	5 000	37	36
Застрахователни брокери	30	22	45 500	1	1
Застрахователни агенти и лица, извършващи дейност като застрахователни агенти, без да са вписани в регистъра на КФН	40	10	11 000	1	1
Гаранционен фонд, НББАЗ	-	-	1 000	-	-
Пенсионноосигурителни дружества/представляващ и ги лица	10	3	160 400	-	6
Други ЮЛ и ФЛ	80	65	117 200	-	-

Бележки: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания. **Стойността на влезли в сила НП през 2017 г. обхваща и НП, издадени през предходни периоди. ***До решение за прилагане на ПАМ се стига, в случай че дружествата не се съобразят с откритото производство по прилагане на ПАМ. При прилагане на ПАМ по реда на КСО не се прилагат разпоредбите на АПК относно обясненията и възраженията на заинтересованите лица.

През годината са издадени също и 25 НП от председателя на КФН за нарушения извършени по ЗДСИЦ, както и **за възпрепятстване на Комисията**, нейните органи и надлежно упълномощени служители от нейната администрация при осъществяване на надзорни правомощия (**нарушение на чл. 32 от ЗКФН**). **Общата стойност на санкциите, наложени с издадените от председателя на КФН 13 НП по ЗДСИЦ е 135 000 лв.**, от които 120 000 лв. е стойността на 10 НП по отношение АДСИЦ и 15 000 лв. е стойността на 3 НП на физически лица. **По чл. 32 от ЗКФН са издадени общо 12 НП, с които са наложени санкции на обща стойност 42 000 лв.**, вкл. 11 НП на стойност 40 000 лв. на едно общозастрахователно дружество и едно НП на стойност 2 000 лв. на емитент на ценни книжа.

Общата стойност на влезлите в сила през 2017 г. 23 наказателни постановления, издадени от председателя на КФН, включително и НП, издадени през предходни години, е 117 500 лв.

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

През 2017 г. основните нарушения във връзка с дейността на инвестиционните посредници са свързани с **установени нарушения при проверки на място, касаещи разпореждане с парични средства на клиенти, за които посредниците не са получили нареждане от самия клиент, за което нарушение са съставени и връчени 9 АУАН**, като с тях са образувани производства във връзка с извършени 22 административни нарушения. Констатирани са и значителен брой нарушения във връзка с подаване на нареждания, които не са съобразени с разпоредбите на Наредба № 38. Както и през 2016 г., през отчетния период са съставени и връчени актове за установяване на нарушения, касаещи задължително уведомяване на КФН за промяна в настъпили по отношение на инвестиционния посредник обстоятелства, за които е следвало да бъде предоставена информация в нормативно установен срок като например промяна на лицата по чл. 39, ал. 1 и ал. 2 от Наредба № 38.

Макар да не са значителна част от установените нарушения, предвид естеството на самото нарушение, заслужава да се отбележи и фактът, че през 2017 г. са съставени и връчени и три акта за установяване на нарушения на чл. 6, ал. 1 от ЗПФИ /отм./, тъй като в резултат на задълбочени проверки е установено предоставяне на инвестиционни услуги и извършване на инвестиционни дейности по занятие, без получаване на лиценз за извършване на тази дейност от КФН при условията и по реда, предвидени в закона.

Таблица 17. Най-чести нарушения в сферата на ИП, ЦД и БФБ през 2017 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Действия от ИП с парични средства на клиент, за които не е оправомощено от клиента (чл. 13, ал. 1, т. 3 от Наредба № 38)	9	9
При извършване на сделки с финансови инструменти ИП не е посочило количеството финансови инструменти, за което се подава нареждане за отмяна (чл. 34, ал. 1 от Наредба № 38)	12	11
ИП не е уведомило КФН за промяна в настъпили обстоятелства (чл. 85, ал. 1 от Наредба № 38)	16	5

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

През 2017 г. **по отношение на ЛУАИФ и УД са съставени и връчени общо 24 АУАН**, като основната част от извършените нарушения касаят нарушения на чл. 72, ал. 4 от Наредба 44, предвиждащ състав на административно нарушение при неоповестяване на интернет страницата на управляващото дружество на информация относно структурата на портфейла на управляваните договорни фондове.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

През отчетния период се запазва тенденцията за намаляване на установените нарушения, които са извършени от публични дружества и емитенти на ценни книжа при запазване на вида на нарушенията. И през разглеждания период **основните извършени нарушения от публичните дружества и други емитенти на ценни книжа са свързани с непредставяне или представяне със закъснение на КФН, БФБ или обществеността на предвидена в ЗППЦК регулирана информация.** Друга съществена част от нарушенията се отнася до неизпълнение на приложени принудителни административни мерки по чл. 212 ЗППЦК, както и непровеждане на редовно годишно общо събрание на акционерите (ОСА) в законовоопределения срок.

Таблица 18. Най-чести нарушения в сферата на ПД, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа през 2017 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Непредставяне или представяне със закъснение на годишен финансов отчет за дейността на ПД и емитенти (чл.100н, ал. 1 от ЗППЦК)	24	14
Несъобразяване с приложена ПАМ по чл. 212 ЗППЦК (чл. 221, ал. 6 от ЗППЦК)	28	33
Непровеждане на РГОСА до края на първото шестмесечие на 2017 г., както и непредоставяне на поканата и материалите към нея на интернет страницата на дружеството и пред КФН или непредставяне на протокола от заседанието на ОСА (чл. 115 и чл. 117 от ЗППЦК)	22	18
Непредставяне или представяне със закъснение на консолидирани годишен финансов отчети за дейността на ПД, АДСИЦ и емитенти (чл. 100н, ал. 2 от ЗППЦК)	15	10
Непредставяне или представяне със закъснение на шестмесечен финансов отчет за дейността на ПД и емитенти (чл.100о от ЗППЦК)	14	10

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Застраховане

И през 2017 г. **основните извършени от застрахователните дружества нарушения са непроизнасянето в предвидените в чл. 108 и чл. 496 от Кодекса за застраховането срокове по заведени претенции за изплащане на застрахователни обезщетения, за което са съставени общо 588 АУАН.** Констатирани са и голям брой нарушения на чл. 337, ал. 2 от Кодекса за застраховането, който предвижда, че застрахователен посредник, получил плащане на премия или вноса по застраховка, е длъжен да я преведе в полза на застрахователя в срок до един месец след получаване на плащането, а за задължителните застраховки по чл. 461, т. 1 и 2 от Кодекса за застраховането – в срок до 5 работни дни от получаване на плащането. За нарушенията са съставени 9 акта, с които са установени 108 нарушения на чл. 337, ал. 2, от Кодекса за застраховането.

Таблица 19. Най-чести нарушения в застраховането и презастраховането през 2017 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Непроизнасяне на застрахователя по заведена застрахователна претенция в предвидения от КЗ срок от 15 работни дни след представяне на всички относими доказателства (чл. 108, ал. 1 от КЗ)	512	408
Непроизнасяне на застрахователя в предвидения от КЗ тримесечен срок при предявена претенция по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите (чл. 496, ал. 2 вр. ал. 1 от КЗ)	76	118
Непредставяне на отговор по жалба от ползвател на застрахователни услуги (чл. 290, ал. 2 от КЗ)	41	30
Неправилно определяне на застрахователно обезщетение по застраховка “ГО” на автомобилите (чл. 20, ал. 2 от Наредба № 49 от 16.10.2014 г.)	39	27
Непредставяне в законоустановения срок на тематичните финансови отчети и справки от страна на застрахователите (чл. 126, ал. 1 от КЗ)	24	17
Непревеждане от застрахователен посредник в законоустановения срок на платена в полза на застраховател застрахователна премия (чл. 337, ал. 2 от КЗ)	9	5

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Допълнително пенсионно осигуряване

През 2017 г. са издадени 3 НП, с които са наложени 2 имуществени санкции и 1 глоба, за констатирани две различни по вид нарушения на КСО и едно на подзаконов нормативен акт по допълнително пенсионно осигуряване. Издадените наказателни постановления са във връзка с извършени нарушения за превишаване на количественото ограничение от 7 на сто от акциите на един емитент (на чл.177а, предл. първо от КСО), за неизпълнение в срок на приложена принудителна административна мярка (чл.352, ал.2 във вр. с ал.1 от КСО) и за непрекратаване на процедура за промяна на участие на осигурено лице (чл.6, ал.1, т.2 от Наредба №3).

3.4. Пазарни злоупотреби

Правната рамка, регламентиращи пазарните злоупотреби обхваща както национално законодателство – Закона за прилагане на мерките срещу пазарни злоупотреби с финансови инструменти, така и пряко приложимо европейско законодателство – Регламент 596/2014 и актовете по прилагането му. В понятието пазарни злоупотреби се включва манипулиране на пазара на финансови инструменти, злоупотреба с вътрешна информация и незаконно разкриване на вътрешна информация.

По отношение на предотвратяването на пазарни злоупотреби **на първо място се следи за навременното разкриване на точна и достоверна информация към инвеститорите в съответствие с нормативните изисквания**, включително от емитентите и лицата, заемащи ръководни функции в емитент и тясно свързаните с тях лица. Процесът на разкриване на пазарни злоупотреби се осъществява чрез постоянен надзор на търговията с финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран пазар или многостранна система за търговия, както и чрез преглед на наличните в КФН данни и на оповестяваната от различни източници и по различни комуникационни канали информация относно финансови инструменти, допуснати на посочените места за търговия или техните емитенти. В хода на осъществяване на надзорната дейност се обменя информация с БНБ, с

други държавни органи и институции, както и надзорни органи на други държави. През 2017 г. е препратен по компетентност сигнал до Ирландската централна банка във връзка със съмнения за извършено нарушение на Регламент 596/2014 с финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран пазар в Ирландия.

В резултат на извършените проверки през 2017 г. са съставени общо 30 акта за установяване на административни нарушения, както следва:

- 2 броя, с които са установени нарушения на чл. 16 от Закона срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти /отм./;
- 22 броя, с които са установени нарушения на чл. 19 на Регламент 596/2014 относно неуведомяване на КФН и/или емитента за сключена сделка с финансови инструменти;
- 6 броя, с които са установени нарушения на чл. 15 от Регламент 596/2014 относно пазарната злоупотреба.

През отчетния период за пазарни манипулации са издадени общо 13 броя НП, във връзка с извършени нарушения, както следва:

- 5 НП за извършени нарушения на чл. 16 от Закона срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти /отм./;
- 8 НП за извършени нарушения на чл. 19 на Регламент 596/2014 относно неуведомяване на КФН и/или емитента за сключена сделка с финансови инструменти.

С издадените наказателни постановления са наложени санкции на обща стойност от 23 200 лв., като всички са влезли в сила през 2017 г.

Таблица 20. Най-чести нарушения, свързани с недобросъвестната търговия с ценни книжа, пазарните злоупотреби, вътрешната информация и вътрешните лица през 2017 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Нарушение на задължението от страна на лицата, които изпълняват ръководни функции в емитент, и лицата, тясно свързани с тях, да уведомят писмено КФН или емитента в законоустановения срок за сключените за тяхна сметка сделки на стойност над 5000 лв. в рамките на една календарна година с акции, издадени от емитента (чл. 16 ЗПЗФИ /отм./ и чл. 19, § 1 от Регламент 596/2014)	24	13
Манипулиране на пазара на финансови инструменти чрез извършването на сделки или подаването на нареждания, създаващи невярна или подвеждаща представа относно търсенето, предлагането или цената на финансови инструменти или определяне на цената на дадени финансови инструменти на необичайно или изкуствено ниво (чл. 15 от Регламент 596/2014)	6	0

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

3.5. Дейност на КФН по реструктуриране на инвестиционни посредници

Комисията за финансов надзор, в качеството си на орган за реструктуриране на инвестиционни посредници по чл. 1, ал. 1, т. 2 – т. 7 от Закона за възстановяване и реструктуриране на инвестиционни посредници (ЗВПКИИП) по предложение на члена на КФН, определи самостоятелно структурно звено, което да подпомага упражняването на функциите на КФН,

свързани с дейността ѝ по реструктуриране на инвестиционни посредници на индивидуална и консолидирана основа. На основание чл. 3, ал. 3 от ЗВПКИИП КФН прие вътрешни правила за работа на звеното, включително относно спазването на професионалната тайна и обмена на информация с други структурни звена в КФН и с други органи. ЗВПКИИП транспонира в българското законодателство разпоредбите на Директива 2014/59/ЕС на ЕП и на Съвета за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници, като урежда режима, който да осигури на КФН надежден набор от инструменти за реструктуриране с оглед навременна намеса на органа за реструктуриране на достатъчно ранен етап по отношение на нестабилен или проблемен инвестиционен посредник, така че да се гарантира непрекъснатост на критичните финансови и икономически функции на същия, като същевременно се сведе до минимум въздействието от неизпълнението на задълженията на посредника върху икономиката и финансовата система. С директно приложение е европейската законова рамка по отношение на реструктурирането на инвестиционни посредници, която включва Делегиран регламент (ЕС) 2016/1075 на ЕК от 23 март 2016 г., Делегиран регламент (ЕС) 2016/1400 на ЕК от 10 май 2016 г., Делегиран регламент (ЕС) 2016/1401 на ЕК от 23 май 2016 г., Делегиран регламент (ЕС) 2016/1450 на ЕК от 23 май 2016 г., Регламент за изпълнение (ЕС) 2016/962 на ЕК от 16 юни 2016 г., Регламент за изпълнение (ЕС) 2016/1066 на ЕК от 17 юни 2016 г., Делегиран регламент (ЕС) 2016/1712 на ЕК от 7 юни 2016 г., Делегиран регламент (ЕС) 2015/63 на ЕК от 21 октомври 2014 г., както и Насоки на Европейския банков орган (ЕБА) по прилагане на горесцитираните регламенти.

Ефективният процес на реструктуриране на институции и групи, извършващи трансгранична дейност, изисква сътрудничество между компетентните органи в държавите членки, а в определени случаи и в трети държави. За тази цел се създават колегии за реструктуриране под ръководството на консолидиращ надзорен орган, какъвто например по отношение на инвестиционен посредник-майка, регистриран в Република България, е КФН.

Като орган за реструктуриране на инвестиционните посредници КФН изготвя и приема планове за реструктуриране по отношение на всеки инвестиционен посредник на индивидуална основа и на консолидирана, в случаите, когато КФН е консолидиращ орган по чл. 17 ЗВПКИИП. В тях се предвиждат действия по реструктуриране, които КФН може да предприеме, в случай че са изпълнени условията за реструктуриране съгласно ЗВПКИИП. Планът за реструктуриране съдържа различни варианти, при които би се наложило използване на някой от инструментите за реструктуриране – инструмент за продажба на стопанска дейност, инструмент „Мостова институция“, инструмент за обособяване на активи, инструмент за споделяне на загуби. В случай, че КФН направи констатация, че инвестиционният посредник е проблемен или е вероятно да стане проблемен, няма реална вероятност неизпълнението на задълженията му да бъде предотвратено в разумни срокове и действието по реструктуриране е необходимо в обществен интерес, КФН, в качеството ѝ на орган за реструктуриране, взема решение за предприемане на действия за реструктуриране. Режимът на реструктуриране включва възможност КФН да назначи едно или повече лица за извънреден управител, да възложи на независим експерт извършването на справедлива, консервативна и реалистична оценка на активите и задълженията на инвестиционния посредник, както и да използва самостоятелно или в комбинация инструментите за реструктуриране, чиято цел е да осигури непрекъснатост на критичните функции, предоставяни от инвестиционния посредник и поддържането на обособени части от предприятието на посредника, които имат пазарна стойност.

КФН си сътрудничи с ЕБА при изпълнение на задълженията си по ЗВПКИИП в съответствие с Регламент (ЕС) №1093/2010 на ЕП и на Съвета от 24 ноември 2010 г. за създаване на Европейския надзорен орган.

КФН оценява възможността за реструктуриране на индивидуална и консолидирана основа на инвестиционните посредници, като установява и наличието на пречки по отношение на предвидените в плана за възстановяване на инвестиционните посредници действия, които могат да окажат неблагоприятно влияние върху възможността за реструктуриране на посредника. **В тази връзка през 2017 г. са оценени 18 плана за възстановяване с оглед преценка на възможността за реструктуриране** и възможни пречки пред процеса по реструктуриране, както и мерки за преодоляването им.

През отчетния период на основание чл. 138, ал. 2 от ЗВПКИИП, КФН взе решение за определяне на целево равнище на средствата във Фонда за реструктуриране на инвестиционните посредници (ФПИП) за 2017 г., както и общата сума и индивидуалния размер на годишната вноска за 2017 г. във ФПИП на инвестиционните посредници по чл. 1, ал. 1 т. 2 – т. 7 от ЗВПКИИП.

Съгласно Методиката за определяне на други системно значими инвестиционни посредници за местния капиталов пазар (ДСЗИП) и след изготвен количествен и качествен анализ на инвестиционните посредници по чл. 1, ал. 1 т. 2 – т. 7 от ЗВПКИИП на база 9 критерия с по 3-6 показателя във всяка категория, **от общо 19 инвестиционни посредници с пълен лиценз шест бяха класифицирани като ДСЗИП за местния капиталов пазар.** С оглед определените като ДСЗИП инвестиционни посредници и на основание изискването на чл. 25 от ЗВПКИИП, **КФН взе решение за прилагане на опростени изисквания при изготвяне на планове за възстановяване, съответно на планове за реструктуриране спрямо 10 инвестиционни посредници,** за които е приложен модел на оценка съгласно Насоки на ЕВА за опростени изисквания, за което е уведомен и ЕВА.

4. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги

В същността си необходимостта от защита на потребителите възниква от дисбаланса по отношение на ресурсите - информационни, властови и други - между предоставящите стоки и услуги и потребителите на въпросните стоки и услуги. Финансовите институции са наясно с присъщите характеристики на продуктите и услугите, които предлагат, докато най-често потребителите са затруднени при намирането и интерпретирането на необходимата им информация. Модерният пазар е сложен процес на взаимодействие между доставчици и консуматори на стоки и услуги, като намесата на държавата в този процес цели спазването на закони и правила, които са предназначени за осигуряването на безопасен и уреден пазар и защитата на потребителите. Чрез различни свои органи държавата съдейства за осъществяването на честна търговия, предоставянето на информация, създаването на механизми за обезщетение и равен достъп до основни продукти и услуги. Правата на потребителите са свързани с правото да участваш в процеса на вземане на социални и икономически решения.

Защитата на потребителите на небанкови финансови услуги (инвеститорите, застрахованите и осигурените лица) е неотменна част от цялостната защита на потребителите. Институцията, в чиито законови задължения и правомощия влиза защитата на правата на потребителите на небанкови финансови услуги, е Комисията за финансов надзор.

Дейността на КФН включва освен регулация на небанковия финансов сектор и предприемане на мерки за стабилността на капиталовия, застрахователния и пенсионноосигурителния пазар, но и защита на правата на потребителите на финансови услуги и организиране на инициативи за финансово ограмотяване.

Защитата на потребителите на финансови услуги се реализира по два основни начина:

- Регулация и надзор
- Финансово ограмотяване

С други думи, защитата на потребителите налага социално приемливи и желани ограничения върху финансовата индустрия при взаимоотношенията ѝ с потребителите. От друга страна, чрез обучение се цели повишаване на финансовата грамотност (компетентност) на потребителите и съответно стимулиране на рационално и отговорно поведение при вземането на финансови решения.

Основните насоки при защитата на потребителите са свързани с осигуряване на:

- *Право на информация* – прозрачност при предлагането на продуктите и услугите. Осигуряване на пълна, ясна, адекватна и съпоставима информация за цените, условията, присъщите рискове на финансовите продукти и услуги;
- *Право на избор* – използването на коректни, несвързани с принуда практики за продажбата на финансови продукти и услуги;
- *Право да бъде чуто* – създаване на механизми потребителите да бъдат чути и проблемите им да бъдат справедливо разглеждани;
- *Право на обезщетение* - осигуряване на бърз механизъм за решаване на споровете между потребителите и финансовите институции;
- *Право на финансово обучение*, което ще позволи на потребителите да придобият финансови знания и умения, нужни им за рационално планиране на собственото им финансово бъдеще, за защита на правата им като потребители и за разбиране на отговорностите им.

Целта е да се извършват своевременни и адекватни промени в регулаторната рамка и надзорната дейност, съобразени с европейските изисквания и особеностите на националния пазар, с акцент върху бизнес практиките, осигуряване на равнопоставено третиране на потребителите, осигуряване на достъп до достатъчно ясна и неподвеждаща информация.

4.1. Достъп до финансова информация

Подобряване на информираността на потребителите е една от основните дейности, която Комисията за финансов надзор провежда, защитавайки правата на потребителите и регулирайки небанковата финансова сфера.

Комисията публикува на официалната си интернет страницата и на потребителската „Твоите финанси“ множество препоръки, разяснения, предупреждения към потребителите на финансови услуги и актуална и полезна информация за участниците на инвестиционния, застрахователния и осигурителния пазари. КФН комуникира активно с медиите, като периодично изпраща съобщения и отговаря на всички журналистически въпроси. Също така, чрез новосъздадения Информационен център се разрешават конкретни казуси на граждани и фирми, които са направили запитване в Комисията.

Дейността по предоставяне на достъп до финансова информация се осъществява чрез:

Информационен център

Новата структура, която предоставя информация и съдейства за защитата на потребителите, е **Информационният център**, създаден през 2017 г. Той предоставя информация във връзка с конкретни запитвания от граждани и фирми по въпроси от компетентността на КФН, изпратени по пощата, на електронните адреси, по телефона и на място в Комисията. През август 2017 г. се проведе едноседмично обучение на кандидатите за Информационния център и той започна да работи през септември. Неговата цел е усъвършенстване на комуникацията с различни социални групи от обществото, възможност за обратна връзка, дефиниране на проблеми, които вълнуват обществото във връзка с дейността на КФН.

От октомври до декември постъпилите запитвания в Информационния център са общо 1370 броя, като през октомври те са 535 (424 инвестиционен надзор, застрахователен надзор 103, осигурителен надзор 8), през ноември са 485 (388 инвестиционен надзор, застрахователен надзор 86, осигурителен надзор 11) и през декември са 350 (272 инвестиционен надзор, застрахователен надзор 73, осигурителен надзор 5). Най много запитвания има в сектора инвестиционен надзор, които са свързани с бившите приватизационни фондове. В застрахователния надзор запитванията в по-голямата си част са сигнали-оплаквания срещу застрахователи. В областта на осигурителния надзор най-честото запитване е да се получи информация в кой универсален пенсионен фонд или професионален пенсионен фонд се осигурява лицето.

Официална интернет страница на КФН - www.fsc.bg.

Всекидневно на нея се публикува информация, която се отнася до дейността на поднадзорните лица, и за мерките, които предприема КФН във връзка с осъществявания надзор и регулация. На страницата на КФН през 2017 г. са публикувани **166 новини, 19 съобщения, 53 статистики, 1093 решения, 28 потвърдени проспекти, 12 бюлетина и още десетки материали в останалите рубрики.**

На своята интернет страница КФН регулярно актуализира рубриците си за предоставяне на информация за потребители, поднадзорни лица и всички заинтересовани лица в страната и чужбина. За застрахователния пазар са публикувани 34 материала със статистически данни и периодично се актуализират списъците на застрахователите и застрахователните брокери, списъците на застрахователите и застрахователните посредници от държави-членки на ЕС, нотифицирали КФН, че желаят да извършват застрахователна дейност на територията на Република България, както и на български застрахователи и презастрахователи, желаещи да извършват застрахователна дейност на територията на Европейския съюз. Резултатите от дейността по допълнително пенсионно осигуряване по тримесечия, справките за доходността на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване на годишна база, резултатите от промяна на участието и прехвърляне на средства на осигурени лица от един пенсионен фонд в друг за съответен период, информацията относно осигурените лица и натрупаните средства във фондовете за допълнително пенсионно осигуряване са обобщени в 18 публикации през годината. В областта на капиталовия пазар е публикуван един обобщаващ материал за среднодневния брой сделки за емисиите акции, допуснати до търговия на БФБ.

През 2017 г. в раздел „Европейски въпроси“ на електронната страница на КФН са публикувани нормативни документи от европейското законодателство, директиви, регламенти и решения на Европейския парламент и на Съвета. Публикувани са 65 регламента, 2 отговора на въпроси, 3 публични консултации, 1 уведомление и 1 директива.

В раздела „За потребителите“ се публикува важна информация, предназначена за широката общественост, с цел по-ефективно осъществяване политиката за защита на потребителите. Гражданите масово се възползват от възможността за директно подаване на жалби и сигнали на

електронния адрес: delovodstvo@fsc.bg. Чрез е-порталите, участниците в небанковия финансов сектор своевременно подават изискваната от КФН информация, подписана с електронен подпис. Подробни сведения за дружествата се предоставят чрез публичния регистър, който е достъпен както на интернет страницата в рубриците „Електронен регистър и картотека (ERIK)“ и „Новини от e-Register“, така и на място в Комисията.

Интернет страницата на КФН „Твоите финанси“ - <http://www.tvoitefinansi.bg>

През 2017 г. бе пусната отново актуализирана интернет страницата на КФН „Твоите финанси“, като материалите, които се публикуват на нея са с потребителска и образователна насоченост. Акцентът на потребителската страница е осъществяване на пряка комуникация с различните целеви групи, получаване на обратна връзка и предприемане на съответните действия за подобряването ѝ. Актуализираните и новите материали, публикувани през 2017 г. на страницата „Твоите финанси“ са над 150 броя.

Участие на председателя и заместник-председателите на КФН във финансови форуми в България

Председателят на КФН Карина Караиванова участва във всички значими форуми в областта на финансите, организирани през 2017 г. Тя откри Международната конференция, посветена на трансгранични обезщетения при пътнотранспортни произшествия на 11 май 2017 г., участва в официалното откриване на Осмото издание на икономическия форум „Шумът на парите“ на 31 май 2017 г., участва в Официалната церемония по раздаване на „оскарите“ в застраховането и осигуряването за 2016 г. на 19 май 2017 г., както и в дискусиата по повод представянето на специфичните за България препоръки в рамките на Европейския семестьър 2017 г, организирана от Представителството на Европейската комисия. Карина Караиванова откри и Шестата годишна конференция за инвестиции и валутна търговия на 1 декември 2017 г.

Заместник-председателите също активно се включиха във финансовите събития през годината, като заместник-председателят на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“ - Ралица Агайн-Гури, участва в официалната церемония по раздаване на „оскарите“ в застраховането и осигуряването за 2016 г. на 19 май 2017 г. Членът на КФН - Владимир Савов изнесе презентация на конференцията „Печели находчиво: нови хоризонти за личните спестявания“ на 23 февруари 2017 г., както и взе участие във всички образователни инициативи, организирани от Комисията и от други институции и фондации.

Комуникация с медиите

През 2017 г. КФН засили редовните контакти с медиите с цел осведомяване на широката общественост за дейността на дружествата, които действат в небанковата финансова сфера и за дейността на надзорния орган.

През 2017 г. са организирани четири интервюта на председателя на КФН в централни електронни и печатни издания, като широко бяха отразени нейни изказвания при участието ѝ в големи финансови форуми. Предоставени са над сто и петдесет експертни становища, справки и отговори на актуални въпроси, зададени от журналисти, анализатори, студенти и др. Значително се активизира контактът с представители на средствата за масова информация, като на техни въпроси се отговаря експресно и изчерпателно.

През годината се проведеха и две значими пресконференции, които предизвикаха голям медиен интерес.

На 3 февруари 2017 г. ръководството на КФН заедно с представители на Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA) представиха пред обществеността резултатите от прегледа на активите на пенсионните фондове в България и прегледа на балансите на застрахователите и презастрахователите, както и данни с резултатите от проведените стрес тестове на застрахователите и презастрахователите.

Втората пресконференция беше своеобразен отчет пред обществеността за свършената работа през годината от страна на КФН и значимите предстоящи дейности в областта на регулацията и надзора. Тя се проведе на 27 ноември 2017 г. и на нея се представиха и промените в Закона за Комисията за финансов надзор, които влязоха в сила от началото на 2018 г. И двете пресконференции бяха обширно отразени в медиите с десетки материали.

През 2017 г. КФН изготви две свои издания – ежемесечно електронно издание на Бюлетин на КФН (12 редовни броя) и Годишен отчет на Комисията за финансов надзор за 2016 г., който обобщава дейността на надзорната институция и отразява състоянието на небанковия финансов сектор в България през годината.

През 2017 г. по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) в КФН са постъпили деветнадесет заявления за достъп до обществена информация. На всички тях е изпратен отговор в законоустановения срок.

4.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги

Основните приоритетни политики на Европейския съюз (ЕС) през последните години е изграждането на по-солидни основи за бъдещото развитие на финансовите системи чрез реформи за по-добро регулиране, в т.ч. мерки за защита на потребителите на финансовите продукти и услуги, предлагани на финансовите пазари. Политиката за потребителите е част от стратегическата цел на ЕС да повиши качеството на живот на всички свои граждани.

Комисията за финансов надзор се включва активно в дейностите по защита на инвеститорите, застрахованите и осигурените лица. Защитата на инвеститорите, осигурените и застрахованите лица (потребителите на финансови продукти и услуги) е една от законово установените цели на Комисията за финансов надзор.

Една от функциите на члена на КФН по чл. 3, т. 5 ЗКФН е разглеждането на жалби, подадени срещу поднадзорни на Комисията лица, както и срещу лица които предоставят финансови продукти и услуги без лиценз, получен от нея. За изпълнението на тази функция в КФН се е наложил процес на ефективно управление на обработка на тези жалби.

Регистрираните жалби в автоматизираната информационна система на КФН са един от каналите за получаване на информация от регулатора за спазването на изискванията на нормативната уредба, уреждаща дейността на финансовите пазари, върху които КФН осъществява надзор, както и за пазарното поведение на пазарните участници на финансовите пазари. Всяка жалба, постъпила в КФН се разглежда индивидуално, по нея се извършва проверка и се предприемат действия и мерки в рамките на законовите правомощия на органите на КФН.

Анализът на жалбите и предприемането на корективни действия от страна на органите на КФН са условие за създаването и поддържането на високо ниво на доверие на потребителите във финансовите продукти и услуги, предлагани на финансовите пазари. Тези действия спомагат за запазване на стабилността на финансовите пазари, като доверието в тях действа стимулиращо върху ефективността и прозрачността им.

Анализът на жалбите е канал също за получаване на обратна информация от пазара за удовлетвореността на потребителите на финансови услуги и продукти относно резултатите от извършените проверки и предприетите действия от регулатора. Анализът на жалбите обхваща

основните теми и проблеми, посочени в тях, анализ на основните причини, довели до тези проблеми, открояване на системни проблеми, евентуални лоши търговски практики. Анализът на жалбите играе роля и при взимането на управленски решения с оглед подобряване на регулаторната рамка, надзорните практики и за предприемане на съответни действия и мерки за адекватна защита на потребителите на небанкови финансови услуги.

През 2017 г. в КФН са постъпили 1 438¹³ броя жалби и запитвания, свързани с дейността на поднадзорни на КФН лица. Наблюдава се увеличаване на техния брой през 2017 г. спрямо 2016 г., когато те са били 1 274. За периода от 2012 г. до 2016 г. не се очертава ясно изразена тенденция към повишаване или намаляване на броя постъпили жалби и запитвания в КФН. През 2012 г. броят на постъпилите жалби срещу действия на поднадзорни на КФН лица е 1 665. През 2013 г. се отчита намаляване, като техният брой достига 1 356. Незначително увеличение с 13 броя се наблюдава през 2014 г. спрямо 2013 г., когато постъпилите жалби и запитвания достигат 1 369 броя. През 2015 г. спрямо 2014 г. се наблюдава намаляване на постъпилите жалби със 127 броя, като техният брой достига 1 242. Посоката на намаляване на жалбите през 2015 г. спрямо 2014 г. се променя през 2016 г., като се отчита увеличение с 32 броя. Тенденцията на ръст продължава и през 2017 г., когато жалбите и запитванията от потребителите наброяват 1 438.

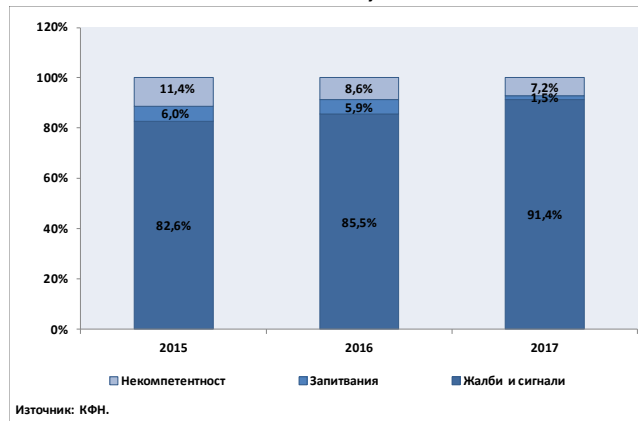
През 2017 г. в КФН са постъпили 1 415 жалби, по които институцията е компетентна да се произнесе. По отношение на тези жалби за периода от 2012 г. до 2017 г. също не се наблюдава ясно изразена тенденция към повишаване или намаляване на техния брой. През 2013 г. са отчетени 1 125 броя такива жалби спрямо 1 429 броя през 2012 г., а през 2014 г. се отчита слабо увеличение спрямо 2013 г. Намаляване се наблюдава през 2015 г. спрямо 2014 г. със 107 броя, като за 2015 г. тези жалби достигат 1 026. Броят им се увеличава през 2016 г., достигайки 1 089, а през 2017 г. се

наблюдава ръст с 326 броя жалби на потребители спрямо 2016 г.

В КФН освен жалби, постъпват и запитвания, по които институцията е компетентна да се произнесе. От 2012 г. до 2015 г. се наблюдава постоянна тенденция на намаляване на запитванията, като за 2017 г. достигат минималният брой от 23.

В КФН постъпват и жалби, по които институцията не е компетентна. Техният брой през 2017 г. е 112. От 2014 г. се наблюдава тенденция на намаляване на жалбите, които не са от компетентността на институцията. През 2017 г. спрямо 2016 г. се регистрира минимално увеличение от 2 броя жалби. През 2016 г. намалението спрямо 2015 г. е с 32 броя.

Графика 1. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН

Жалбите, по които институцията е компетентна да се произнесе, представляват 91.4% от общо постъпилите жалби и запитванията през 2017 г. За периода 2015 г. – 2017 г. този дял е относително постоянен, като през 2017 г. той е 91.4%, през 2016 г. - 85.6%, през 2015 г. - 82.6%. Наблюдава се спад в броя на запитванията за последните три години.

¹³ Посочените 1 438 броя жалби се получават, като от 1 550 броя преписки са изключени жалби и запитвания, които не са срещу действия на поднадзорни на КФН лица.

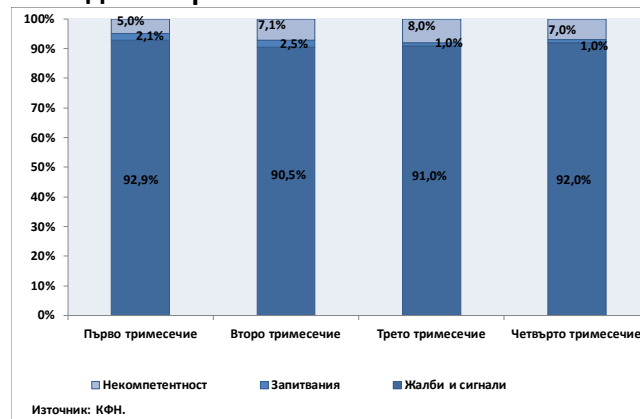
Запитванията варират в диапазон между 1.5% и 6.0%, като техният дял през 2015 г. е 6.0%, през 2016 г. – 5.9%, а през 2017 г. - 1.5%. Делът на жалбите, по които институцията не е компетентна, също варира в тесни граници и също така бележи спад. През 2015 г. техният дял е 11.4%, през 2016 г. – 18.6%, а през 2017 г. – 7.2%. Тази тенденция е показателна за положените усилия от КФН в посока популяризиране на дейността й.

През 2017 г. спрямо 2016 г. се установява тенденция на увеличаване на дела на жалбите, по които институцията е компетентна.

Общата картина на съотношението между жалби, запитвания и жалби, по които институцията не е компетентна, се запазва и по тримесечия през 2017 г. Жалбите от компетентността на КФН представляват 92.9% от всички постъпили жалби през първото тримесечие на 2017 г. Делът им намалява до 90.5% през второто тримесечие, а през третото тримесечие на годината достигат до 91%. През четвъртото тримесечие бележат ръст с 1 пр.п. спрямо третото тримесечие, когато делът на жалбите достига 92% от общия.

Динамиката на броя жалби по некомпетентност през годината не показва ясно очертана тенденция. През първото тримесечие на 2017 г. са 5% от всички постъпили жалби, през второ тримесечие се увеличават, достигайки 7.1%, а през трето тримесечие наброяват 8% от общия брой. Незначително намаление се наблюдава през четвърто тримесечие на 2017 г., когато делът им намалява до 7%.

Графика 2. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН по вид и по тримесечия

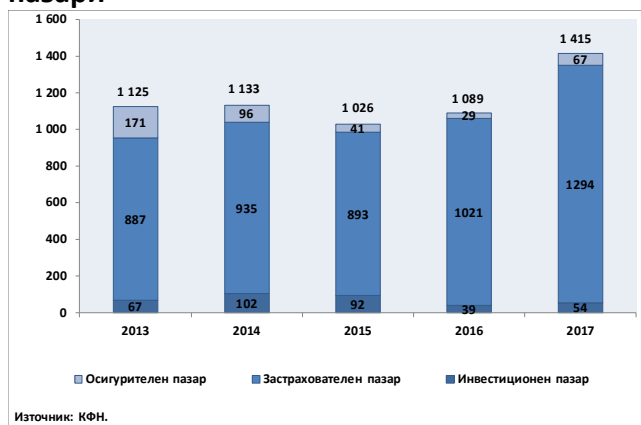
През 2017 г. са постъпили 1 415 жалби, по които институцията е компетентна да се произнесе, като най-много са жалбите срещу действия на лица, извършващи дейност на застрахователния пазар. Техният брой е 1 294 броя. Значително по-малко са жалбите, свързани с услугите, предлагани на осигурителния пазар – 67 броя. Жалбите срещу действия на лица, извършващите дейност на инвестиционния пазар, са 54. През 2017 г. спрямо 2016 г. се наблюдава увеличаване с 273 броя на жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар. Това увеличение е с 21.09% спрямо 2016 г. За сравнение, през 2016 г. спрямо 2015 г. се наблюдава увеличение на жалбите от застрахователния пазар с 14.3%.

Тенденция на намаляване на жалбите по линия на осигурителния пазар се наблюдава от 2013 г., когато техният брой е 171. През 2014 г. броят им достига до 96, а през 2015 г. спада до 41 броя. Почти двойно намаление е отчетено през 2016 г. спрямо 2015 г., когато жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар, достигат 29 броя. През 2017 г. жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар, бележат ръст с 56.7% спрямо предходната година. За 2017 г. постъпилите жалби, отнасящи се до осигурителния пазар, наброяват 67 броя.

От 2014 г. се наблюдава постоянна тенденция на намаляване на жалбите,

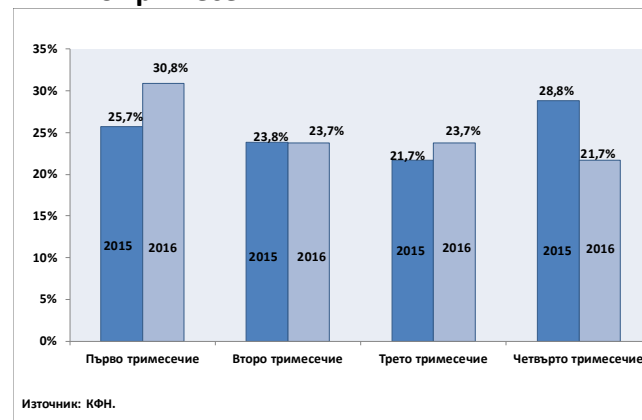
отнасящи се до инвестиционния пазар, като за 2017 г. същите бележат лек ръст, достигайки до 54 броя. Техният брой е 102 през 2014 г., а през 2015 г. – 92, за 2016 г. са 39 броя. Значително намаляване, с 53 броя на постъпилите жалби по отношение на инвестиционния пазар, се наблюдава и през 2016 г. спрямо 2015 г., отчитайки спад от 57.6%. За сравнение през 2014 г. спрямо 2013 г. се наблюдава увеличение на жалбите от инвестиционния пазар с 52.2%, а през 2015 г. спрямо 2014 г. се отчита намаление с 9.8%.

Графика 3. Динамика на жалбите в КФН по пазари

Не може да се отчете и ясно изразена сезонност на постъпилите жалби по компетентност, по тримесечия. През първото тримесечие на 2017 г. са постъпили 30.8% от жалбите по компетентност за годината. Спрямо 2016 г. този дял е по-висок. През второто тримесечие на 2017 г. са постъпили 23.7% от жалбите по компетентност, като спрямо същият период за 2016 г. не се наблюдава съществена промяна. През третото тримесечие на 2017 г. са постъпили 23.7% от жалбите, а през третото тримесечие на 2016 г. – 21.7%. Спрямо третото тримесечие на 2016 г. този дял е по-висок. През четвъртото тримесечие на 2017 г. са постъпили 21.7% от жалбите. За сравнение, през четвъртото тримесечие на 2016 г. делът е 28.8%.

Графика 4. Динамика на жалбите, постъпили КФН по тримесечия

Жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, представляват най-голямата част от постъпилите жалби по компетентност през 2017 г. (91.4%). За сравнение, делът им през 2014 г. е 82.5%, през 2015 г. – 87.0%, а през 2016 г. – 93.8%. Делът на жалбите по линия на осигурителния пазар представлява 4.7% от всички постъпили жалби по компетентност. Техният дял постоянно намалява от 2013 г. до 2016 г., като за 2017 г. бележат ръст. През 2013 г. делът е 15.2%, през 2014 г. е 8.5%, през 2015 г. – 4.0%, а през 2016 г. – 2.7%. Жалбите срещу лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар, са 3.8% от всички постъпили жалби през 2016 г. Техният дял е 6.0% през 2013 г., 9% през 2014 г. и 2015 г. и 3.6% през 2016 г.

Разпределението по сектори се запазва и по тримесечия за 2017 г. През първото тримесечие на 2017 г. делът на жалбите по отношение на застрахователния сектор е 93.8%, почти колкото е и техният дял през четвъртото тримесечие на 2017 г. (92.7%) През второто тримесечие на 2017 г. относителният им дял е (90.1%). През третото тримесечие на 2017 г. делът на жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, е с най-нисък относителен дял (88.7%) за годината. Жалбите по адрес на дружествата в осигурителния пазар са с най-висок относителен дял през третото тримесечие на 2017 г. (6.5%) и с най-нисък - през първото тримесечие на годината, а именно 2.9%. Жалбите от инвестиционния

пазар са с най-висок относителен дял през третото тримесечие на 2017 г., а с най-нисък - през четвъртото тримесечие на годината.

Таблица 21. Динамика на структурата на жалбите по пазарни сегменти

	2014	2015	2016	2017				2017
				Q1	Q2	Q3	Q4	
Застрахователен пазар	82,5%	87,0%	93,8%	93,8%	90,1%	88,7%	92,7%	91,4%
Инвестиционен пазар	9,0%	9,0%	3,6%	3,4%	3,9%	4,8%	3,3%	3,8%
Осигурителен пазар	8,5%	4,0%	2,7%	2,9%	6,0%	6,5%	4,0%	4,7%

В КФН през 2017 г. са постъпили и жалби, по които институцията не е компетентен орган. С най-голям дял от жалбите по некомпетентност са жалбите, свързани с кредитни продукти (38.4%), като част от тях са предоставени от небанкови кредитни институции. На второ място са жалбите, свързани с парични преводи (8%). Жалбите, отнасящи се до спестовни продукти и мобилни услуги, заемат съответно от по 3.6%.

Таблица 22. Структура на жалбите по некомпетентност през 2017 г.

	2016	2017
Кредитни продукти	41,8%	38,4%
Паричен превод	13,6%	8,0%
Спестовни продукти	1,8%	3,6%
Мобилни услуги	0,0%	3,6%
Данъчна сфера	0,0%	2,7%
Други	42,7%	43,8%
	100,0%	100,0%

И през 2017 г. се запазва въведената практика в КФН жалби, по които институцията не е компетентна, да бъдат препращани към институциите, от чиито компетентности попадат.

През 2017 г. в КФН са постъпили жалби по некомпетентност, които са основно от компетентността на три институции в страната. Най-много са жалбите от компетентността на Българска народна банка (БНБ), като техният дял е 85.4%. На второ място е Комисията за защита на потребителите (КЗП) с дял от 12.2%. При 2.4% от жалбите по некомпетентност,

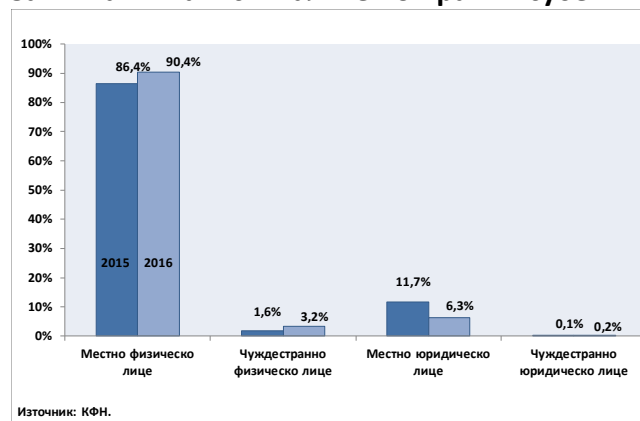
компетентен орган е Националната агенция за приходите (НАП).

Таблица 23. Структура на жалбите по компетентни институции, различни от КФН през 2017 г.

	2016	2017
Българска народна банка	95,2%	85,4%
Национална агенция за приходите	3,6%	2,4%
Комисия за регулиране на съобщенията	1,2%	12,2%
	100,0%	100,0%

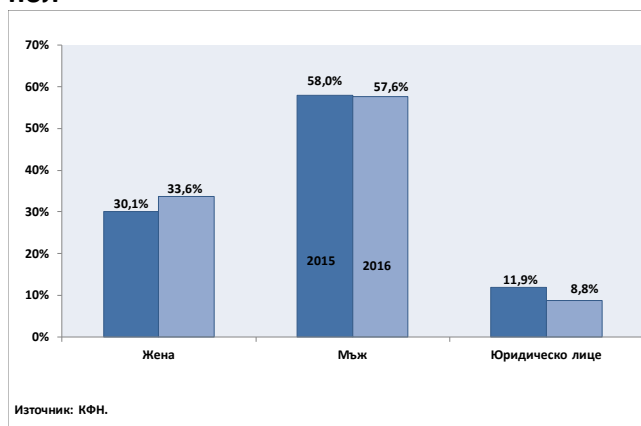
Жалбите и запитванията, подадени от местните физически лица са с най-голям дял от всички постъпили жалби и запитвания (90.4%). Местните юридически лица са с дял от 6.3% през 2017 г. Чуждестранните физически лица са с дял от 3.2%, а чуждестранните юридически лица - с 0.1% през годината. Нарастване на дела през 2017 г. спрямо 2016 г. се отчита единствено при местните физически лица, като той се увеличава от 86.4% до 90.4%. Намаление на дела се отчита при местните юридически лица от 11.7% за 2016 г. на 6.3%. При чуждестранните физически лица се наблюдава ръст от 1.6% до 3.2% за 2017 г., което се дължи на глобализацията на финансовите пазари и възможността за предоставяне на небанкови финансови услуги трансгранично. Незначителен спад се наблюдава при чуждестранните юридически лица.

Графика 5. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правни субекти

Анализът на жалбите показва, че мъжете са по-активни жалбоподатели от жените. Техният дял през 2017 г. е 57.6% спрямо 33.6% за жените. Жалбоподателите - юридически лица са с дял от 8.8% от всички жалби и запитвания. Общата картина спрямо 2016 г. не се изменя, когато мъжете са с дял от 58.2%, а жените са с дял от 30.1%. Наблюдава се намаление на жалбите, подадени от юридически лица.

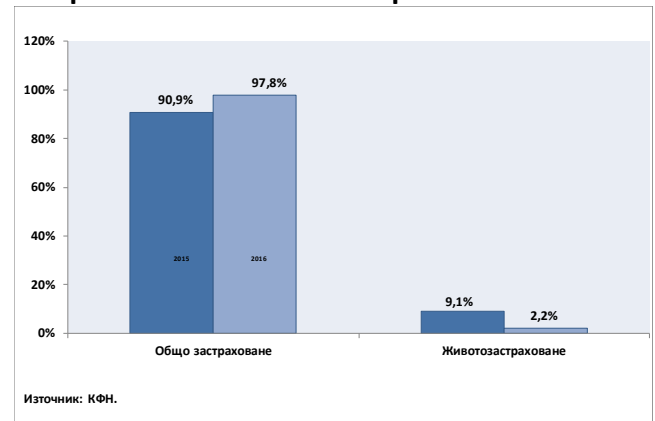
Графика 6. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правен субект и пол

Застрахователен пазар

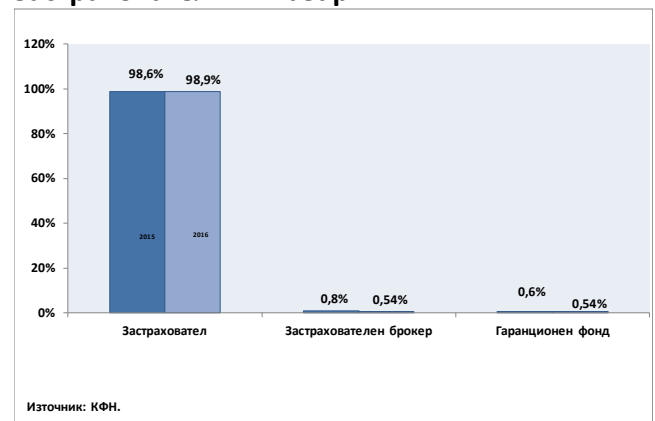
Тенденцията жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, да са с най-висок относителен дял, се запазва и през 2017 г. Жалбите срещу услуги и продукти, предлагани от общозастрахователните дружества продължава да заема основна част от постъпилите жалби, отнасящи се до застрахователния сегмент, като делът им се увеличава от 90.9% през 2016 г. до 97.8% през 2017 г. Съответно делът на жалбите, отнасящи се до продукти и услуги, предлагани от животнозастрахователните дружества, намалява от 9.1% през 2016 г. до 2.2% през 2017 г.

Графика 7. Динамика на жалбите по общо застраховане и животнозастраховане

Анализът на жалбите в застрахователния сектор от гледна точка на лицето срещу което е подадена жалбата показва, че най-често жалбоподателите изразяват оплаквания срещу действия на застрахователи. При 98.9% от постъпилите жалби срещу действия на лица, извършващи дейност на застрахователния пазар, предметът на жалбата касае дейността на застрахователите. Делът на тези жалби се увеличава незначително спрямо 2016 г. от 98.6% до 98.9%. През годината жалбоподателите изразяват оплаквания и срещу действия на застрахователни брокери и Гаранционния фонд, като техният дял е незначителен и бележи спад.

Графика 8. Динамика на жалбите по поднадзорни лица, извършващи дейност на застрахователния пазар

Най-често предметът на жалбите, отнасящи се до застрахователния сектор, е

свързан с непроизнасяне по застрахователни претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в сроковете по Кодекса за застраховане (28%). На второ място жалбоподателите изразяват оплаквания срещу некоректни практики от страна на застрахователите (13.8%). На трето място са жалбите, в които жалбоподателите възразяват срещу отказ за изплащане на обезщетение по застраховка „КАСКО“, които са 12.8%. Жалбоподателите възразяват и срещу непроизнасяне по заведена застрахователна претенция по застраховка „КАСКО“ в сроковете по КЗ, несъгласие с размера на изплатеното обезщетение по застраховка „КАСКО“ и „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, както и срещу отказ за изплащане на обезщетение по „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, по застраховка „Имущество“, по застраховка „Живот“, по застраховка „Злополука“ и по здравна застраховка.

За сравнение, през 2016 г. най-честият предмет на жалбите, отнасящи се до застрахователния сектор, е срещу отказ за изплащане на обезщетение по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

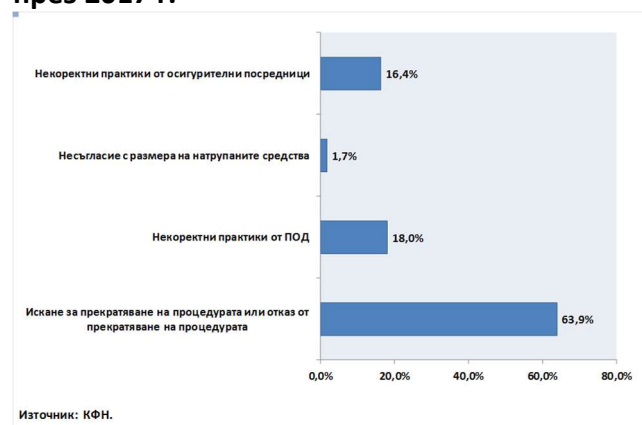
Графика 9. Разпределение на жалбите в застрахователния пазар по предмет на жалбата през 2017 г.

Осигурителен пазар

Искане за прекратяване на процедурата или отказ за прекратяване на процедурата по прехвърляне на участие е най-честият предмет на жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар през 2017 г. Техният дял е 63.9% от всички постъпили жалби във връзка с осигурителния пазар. На второ място (18%), жалбоподателите изразяват оплакване срещу некоректни практики на пенсионноосигурителните дружества. Некоректните практики на осигурителни посредници (16.4%) и несъгласието с размера на натрупаните средства (1.7%) заемат съответно трето и четвърто място по честота на изразените оплаквания срещу действия на лица, извършващи дейност на осигурителния пазар.

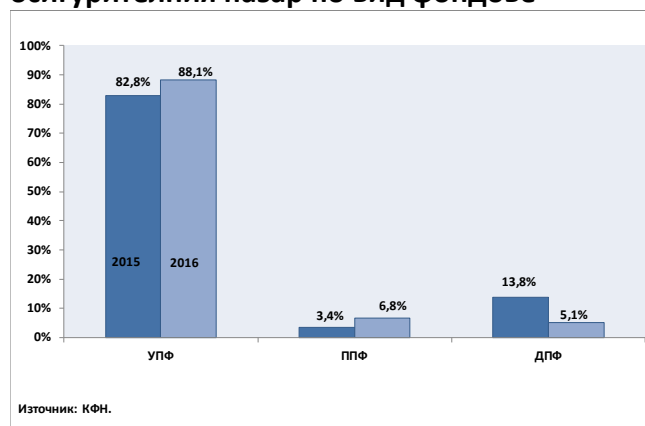
Графика 10. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по предмет на жалбата през 2017 г.

Тенденцията жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар, основно да са свързани с универсален пенсионен фонд (УПФ), се запазва и през 2017 г. Делът им е 88.1% от всички постъпили жалби по отношение на осигурителния пазар. Оплакванията на жалбоподателите са свързани с професионални пенсионни фондове (ППФ) (6.8%), а с фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ДПФ) - 5.1%. Делът на жалбите, свързани с УПФ, се увеличава през 2017 г. спрямо предходната година, като от 82.8% достига 88.1%. Същата промяна се наблюдава и при ППФ, като делът им се

увеличава от 3.4% през 2016 г. до 6.8% през 2017 г. Съответно при ДПФ се наблюдава намаление на дела на жалбите от 13.8% през 2016 г. до 5.1% през 2017 г.

Графика 11. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по вид фондове

Инвестиционен пазар

Значителна част от постъпващите жалби, отнасящи се до инвестиционния пазар, са с предмет извършване на инвестиционни услуги от дружества без съответния лиценз. В тази връзка КФН насочва своите усилия към предприемане на действия за ограничаване предлагането на инвестиционни услуги от дружества без лиценз и за осигуряване на конкурентна среда за развитие на инвестиционния бизнес при адекватна защита на инвеститорите.

От анализа на постъпилите жалби се констатира тенденция на засилена активност при предлагането на инвестиционни продукти по телефона или чрез електронни платформи.

През 2017 г. най-много жалби от инвестиционния пазар са срещу действия на публични дружества. Техният дял през 2017 г. възлиза на 58.1%, като спрямо 2016 г. се наблюдава увеличение. На второ място през 2017 г. са жалбите срещу инвестиционни посредници или лица, предоставящи инвестиционни услуги и продукти (40.3%), а на трето място с 1.6% са жалбите срещу действия на управляващи дружества.

Спрямо 2016 г. се наблюдава увеличение на жалбите срещу публични дружества от 17.9% до 58.1%. Основният предмет на тези жалби е свързан с търговите предлагания, в частност срещу цената на търговото предлагане. Противоположна динамика се отчита при жалбите, свързани с дейността на управляващите дружества, като делът им намалява до 1.6% през 2017 г. спрямо 5.1% през 2016 г.

Графика 12. Разпределение на жалбите по поднадзорни лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар

В КФН постъпват по електронен път чуждестранни жалби на потребители. Жалбите в по-голямата си част съдържат оплаквания срещу дружества, предлагащи търговия с инвестиционни продукти и услуги на територията на Република България и които не притежават лиценз за упражняване на тази дейност.

Резултати от обработката на жалби, сигнали и запитвания в КФН

Комисията за финансов надзор регистрира и разглежда всяка жалба, сигнал или запитване, които постъпват в институцията. При разглеждането на всеки конкретен случай се извършва детайлна проверка, изискват се от лицата на относимите документи, по случаите включително допълнителни документи и обяснения. В хода на извършване на проверката се предприемат

необходимите действия и мерки в случаите на констатирано нарушение на законовите изисквания от страна на лицата.

От анализа на отговорите до жалбоподателите се установява, че при 28.8% от случаите на потребители на застрахователни услуги се предоставя информация за възможността за защита на правата им чрез помирителни комисии за извънсъдебно решаване на спорове или чрез съда в случай, че КФН или съответния заместник-председател нямат правомощия за предприемане на действие. При 25.7% от случаите се наблюдава изплащане на застрахователно обезщетение след подаване на жалба до КФН, а при 6.9% на жалбоподателите се предоставя конкретна информация, която е относима към изложеното в жалбата.

Предоставянето на информация на потребителите на застрахователни услуги за възможността за защита на правата им е с дял от 28.5% през 2017 г. спрямо 50% през 2016 г. На пето място през 2017 г. е предоставянето на конкретна информация, относима към жалбата, с дял от 6.9% спрямо 10.8% през предходната година.

Много често жалбите на потребителите, подадени в КФН, са с предмет гражданскоправен спор между жалбоподателя и поднадзорното лице, който е извън компетенциите на КФН и който следва да бъде отнесен за разглеждане и решаване от помирителна комисия по извънсъдебен път или от компетентния съд, съгласно действащото законодателство.

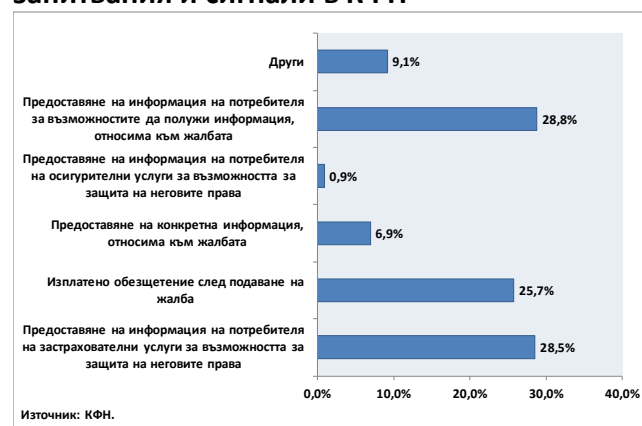
Комисията за финансов надзор в отговорите по жалбите регулярно информира лицата, подали жалби срещу поднадзорни на КФН лица, за възможността за извънсъдебно решаване на спорове с оглед запознаване на потребителите за възможността за решаване на спорове в по-кратки срокове и без разходи.

През 2017 г. се наблюдава относително запазване на случаите, когато се стига до

изплащане на обезщетение след подаване на жалба до КФН. Запазеното добро ниво на изплащане на определено застрахователно обезщетение и през 2017 г., след предприемане на законови мерки от страна на КФН, показва ефективността на институцията във връзка с функцията ѝ по защита на потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги.

В случаите когато при извършване на проверка по жалба се констатира нарушение на нормативните разпоредби, КФН предприема действия по ангажиране на административнонаказателната отговорност на поднадзорните лица чрез съставяне на актове за установяване на административно нарушение и издаването на наказателни постановления, както и чрез прилагане на принудителни административни мерки.

Графика 13. Структура на предприетите действия в отговор на постъпили жалби, запитвания и сигнали в КФН

В резултат на извършени проверки при подадени жалби през 2017 г. се наблюдава леко нарастване на случаите, в които се налагат санкции и прилагат принудителни административни мерки спрямо поднадзорни лица, като делът им нараства до 41.3% от всички постъпили жалби по компетентност спрямо 41% през 2016 г.¹⁴

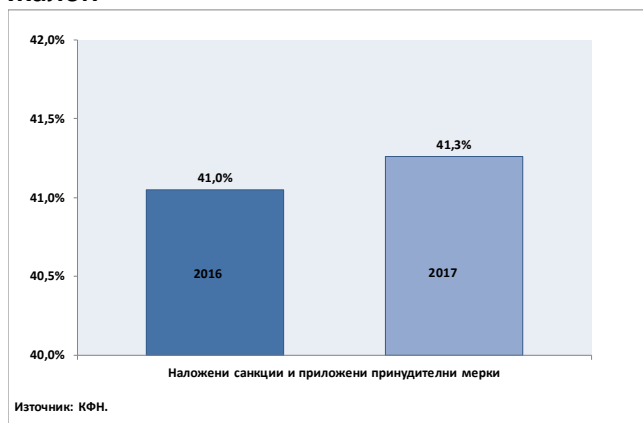
Анализът на изготвените отговори по жалбите и запитванията, както и на

поднадзорни лица за 2016 г. е определен към 31.12.2016 г., а за 2017 г. към 31.12.2017 г.

¹⁴ Делът на наложените санкции и прилаганите принудителни административни мерки спрямо

предприетите действия във връзка с тях, показва, че се наблюдава положителен ефект от тези действия. В много от случаите, исканията на жалбоподателите - физически и юридически лица са били удовлетворени.

Графика 14. Наложени санкции и принудителни мерки по повод постъпили жалби

При 25.7% от жалбите и запитванията през 2017 г. се наблюдава положителен ефект от действията на КФН при разглеждане на постъпилите жалби, което е част от дейността

4.3. Политика на финансова грамотност

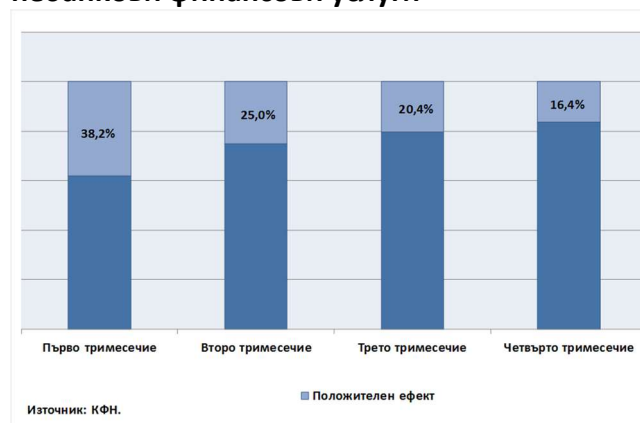
Разработването и провеждането на политика за повишаване на финансовата грамотност и култура на потребителите на услуги и продукти, предоставяни от небанковите финансови пазари, е една от приоритетните цели на КФН. Председателят на КФН Карина Караиванова продължи и засили традицията по отношение на защита на потребителите и повишаване на финансовата грамотност.

През отчетната година Комисията взе дейно участие в различни форуми - конференции, семинари, работни срещи и образователни инициативи, насочени към защита на потребителите и повишаване на финансовата грамотност на различни обществени групи. Тя организира редица семинари за поднадзорните лица, за да ги подпомогне в тяхната дейност от гледна точка на прилагане на европейското законодателство, както и организира серия от обучения за ученици и студенти. За участниците на капиталовия пазар се проведе два семинара. **През юни на тема „Новата правна рамка MiFID II“, а през ноември „Правната рамка MIFID II и актове при прилагането ѝ“.** Те предизвикаха голям интерес от страна на поднадзорните дружества.

На 12 септември 2017 г. Комисията за финансов надзор проведе семинар на тема „Европейската правна рамка по прилагането на Платежоспособност II“ за повече от 100 представители на застрахователните и презастрахователните дружества и за експертите от управление „Застрахователен надзор“ на Комисията. Семинарът беше воден от проф. Карел ван Хуле, един от специалистите, участвали в създаването на законодателния пакет Платежоспособност II.

по защита интересите на потребителите на небанкови финансови услуги. Анализирайки положителният ефект по тримесечия е видно, че този ефект е най-висок през първо тримесечие (38.2%).

Графика 15. Ефект от дейността на КФН при защита интересите на потребителите на небанкови финансови услуги

Традиционното обучение за ученици от икономически и финансови гимназии от цяла България се проведе от 3 до 7 юли 2017 г. На XV-тото издание на образователната програма за ученици и учители "Небанковият финансов сектор в България", организирана от КФН, фондация „Атанас Буров“ и Министерството на образованието и науката (МОН), присъстваха 23-ма участника, от които 3-ма придружаващи учители и 20 ученици. Разнообразните и интересни презентации, представени от експертите на КФН и от бизнеса, запознаха младите хора с принципите и механизмите на капиталовия, застрахователния и осигурителния пазар. Теоретичните знания бяха допълнени с практически занимания „на място“ в Централния депозитар и в Българската фондова борса, във Финансовата група „Карол“, Застрахователното дружество „ДЗИ“ и Пенсионно осигурителното дружество „NN“. Учениците посетиха и Висшето училище по застраховане и финанси (ВУЗФ). Те видяха как се търгува на фондовата борса „online“, запознаха се с дейността на различните дирекции в една застрахователна компания и със сложните анализи и прогнози, които се извършват, за да се инвестират осигурителните вноски по „втория стълб“ на пенсионното осигуряване.

Във връзка със създаването на Информационния център се проведе безплатно едноседмично обучение от 28 август до 1 септември 2017 г. за 12 участника, предимно студенти по икономика, финанси и право. Лектори бяха експерти от КФН, които детайлно запознаха студентите с трите бранша на небанковата финансова сфера – застраховане, допълнително пенсионно осигуряване и капиталов пазар. Подробно бяха представени Кодекса за застраховането, спецификата на най-често сключваните застраховки, тристълбовия модел на пенсионноосигурителната система в България, основните характеристики на капиталовия пазар. Младите хора научиха повече и по темата, която още вълнува хората – масовата приватизация. Като примери бяха илюстрирани често задавани от гражданите въпроси и жалби, както и задълбочените професионални действия, които експертите на КФН извършват по тях. Участниците получиха удостоверения за завършеното обучение. Накрая на обучението се проведе конкурс и бяха подбрани петима служители за Информационния център.

Проведоха се и редица едnodневни обучения. На 30 март 2017 г. ученици от 11-ти клас на Старопрестолната професионална гимназия по икономика във Велико Търново посетиха Комисията за финансов надзор и получиха пряко впечатление за работа на Комисията.

Комисията за финансов надзор и през 2017 г. се включи в инициативата „Мениджър за един ден“ на Джуниър Ачийвмънт България на 12 октомври. Александра Чолакова, ученичка от 12-ти клас в Национална финансово-стопанска гимназия, София, беше „Председател на КФН за един ден“, напътствана от Карина Караиванова.

През цялата година се провеждаха срещи на Комисията с бизнеса. Инициативата дава възможност за директен контакт между регулатор и бизнес. Всяка седмица КФН „отваря врати“, като всяка асоциация или отделна компания на пазара има възможност да сподели с ръководството на КФН своите мнения и възникнали проблеми.

И през 2017 г. се проведе традиционната годишна среща на финансовите журналисти от водещи медии и ПР експерти от държавни институции, на която се сподели ценен опит и се начерта стратегия за бъдещи съвместни изяви.

Инициативите на Комисията за финансов надзор в областта на защитата на потребителите на финансови услуги и повишаването на финансовата грамотност на българските граждани от всички възрасти са насочени главно към повишаване доверието на потребителите в пазара на ценни книжа, застраховането и допълнителното пенсионно осигуряване и утвърждават водещата роля на КФН в България.

5. Международна дейност и сътрудничество

5.1. Европейско измерение

Сред основните приоритети на КФН по отношение на международното сътрудничество е асоциирането на българския небанков сектор към единния европейски финансов пазар. КФН е част от Европейската система за финансов надзор (ESFS) и взема участие в заседания на съветите на Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA) и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA), като подпомага дейностите на европейските надзорни органи. Освен това КФН участва като член без право на глас в заседания на Европейския съвет за системен риск (ESRB), както и си сътрудничи с Европейския банков орган (EBA).

Основни акценти в работата на ESMA

През 2017 г. ESMA продължи да работи за подобряване на защитата на инвеститорите и насърчаване на стабилността на финансовите пазари.

Начертани са приоритетни области, свързани със сближаването на надзорните практики. Задълбочено се работи за добро, ефикасно и последователно прилагане на ключовото законодателство на ЕС по отношение на подготовката за прилагане на правната рамка по MiFID II/MiFIR и MAR. Полагат се усилия за подобряване на качеството на данните чрез съсредоточаване на усилията на националните компетентни органи за подготовка и налагане на различните изисквания за докладване съгласно законодателството на ЕС, като MiFID II/MiFIR, EMIR, AIFMD. Набляга се на работата по сближаване в областта на надзора, свързана с последователното прилагане на Регламента за пазарните злоупотреби. Поставя се акцент върху адекватната защита на инвеститорите в контекста на трансграничното предоставяне на услуги и се предприемат действия, с които да се гарантира инвеститорите на дребно да получават еднакво ниво на защита. Предприемат се действия за ефективно сближаване на надзорните практики по отношение на Централните контрагенти (ЦК) на ЕС, като това включва и инициативи за укрепване на стабилността на ЦК и техния надзор чрез годишни стрес тестове и задължителни партньорски проверки.

През 2017 г. ESMA работи усилено по изготвянето на законодателството от второ ниво – технически стандарти по отношение на следните основни законодателни актове: Регламент (ЕС) 2016/1011 относно индекси, използвани като бенчмаркове за целите на финансови инструменти и финансови договори или за измерване на резултатите на инвестиционни фондове; Регламент (ЕС) 2017/1131 относно фондовете на паричния пазар (ММФ); Регламент (ЕС) 2015/2365 относно прозрачността при сделките за финансиране с ценни книжа и при повторното използване; Регламент (ЕС) 2017/2402 за определяне на обща рамка за секюритизациите и за създаване на специфична рамка за опростени, прозрачни и стандартизирани секюритизации и др.

През отчетната година ESMA продължава да е сериозно ангажиран по отношение на задължението за изготвяне на насоки, като целта е те да подобрят защитата на инвеститорите в ЕС. Насоките доразвиват основни норми от законодателството на ЕС, за да се хармонизира прилагането му във всички държави членки.

През 2017 г. **КФН декларира пред ESMA спазването на следните Насоки:**

Насоки във връзка с Регламента относно пазарната злоупотреба (MAR) - Информация за пазарите на стокови деривати или свързаните с тях спот пазари за целите на определянето на понятието вътрешна информация по отношение на стоковите деривати

Насоките се издават по прилагане на член 7, пар. 5 от Регламент (ЕС) № 596/2014 на ЕП и на Съвета от 16 април 2014 г. относно пазарната злоупотреба (MAR). Съгласно т. 4 от Насоките същите имат за цел да предоставят примери за информация, а в т. 8 на Насоките е посочено, че съгласно член 7, параграф 5 от MAR Насоките имат за цел да предоставят неизчерпателен и примерен списък с информация, която основателно може да се очаква да бъде разкрита или трябва да бъде разкрита по силата на законовите или подзаконовите разпоредби в правото на Съюза или в националното право, пазарните правила, договор, практика или обичайните правила на съответните пазари за стокови деривати или спот пазари.

Насоки „Достъп на ЦДЦК до данните за сделки от ЦК или от местата за търговия”

Насоките са издадени съгласно чл. 16 от Регламент (ЕС) № 1095/2010 и се прилагат за компетентните органи на централните контрагенти (ЦК) и местата за търговия.

Целта на насоките е да определят рисковете, които трябва да бъдат отчетени от ЦК или мястото за търговия, когато извършва цялостна оценка на риска след искане за достъп до данните за сделки на ЦК или мястото за търговия.

Насоки „Правила и процедури при неизпълнение от страна на участници в ЦДЦК”

Целта на насоките е да се гарантира общо, уеднаквено и последователно прилагане на разпоредбите на чл. 41 от Регламент (ЕС) № 909/2014. ЦДЦК определят и прилагат ясни и ефективни правила и процедури за уреждане на неизпълнението на който и да е от техните участници, като това включва всички видове участници, а в онези държави членки, които са избрали да считат непреките участници като участници съгласно чл. 2, б. „е” от Директива 98/26/ЕО, също и непреки участници. С насоките се дават указания за стъпките, които ЦДЦК трябва да предвиди и да следва, в случай че настъпи „неизпълнение” по смисъла на чл. 2, пар. 1, т. 26 от Регламент (ЕС) № 909/2014 („неизпълнение” във връзка с участник означава ситуация, при която срещу участник се открива процедура по несъстоятелност по смисъла на определението в член 2, буква й) от Директива 98/26/ЕО).

Насоки „Калибриране на временното преустановяване на търговията и публикуване на преустановяванията на търговията съгласно MiFID II”

С насоките се изяснява разпоредбата на чл. 48, пар. 5 от Директива за пазарите на финансови инструменти - MiFID II, която въвежда изисквания всеки регулиран пазар да може да спира или ограничава търговията с финансови инструменти при наличието на съществено движение на цената за даден финансов инструмент на този пазар или на свързан пазар за кратък период от време, а в извънредни случаи - и да отменя, променя или коригира дадена сделка.

Насоките предвиждат местата за търговия да калибрират спирането/ограничаването на търговията с финансов инструмент по предварително определена, статистически обоснована методология, като вземат предвид елементите, посочени в насоките под формата на неизчерпателен списък.

Насоки за отчитане на сделки, документиране на поръчки и синхронизиране на часовници съгласно ДПФИ II

Насоките се прилагат от инвестиционни посредници, места за търговия, оператори на механизми за докладване (ОМД) и компетентните органи от 3 януари 2018 г., от когато се прилагат и изискванията на Директивата за пазарите на финансови инструменти - ДПФИ II.

Насоките целят да осигурят единен подход при попълването на отчетите и документирането на поръчки от инвестиционните посредници, местата на търговия, ОМД и систематичните участници

в съответствие с разпоредбите на Регламент (ЕС) № 600/2014 и Делегиран регламент (ЕС) 2017/590 на ЕК от 28 юли 2016 г. за допълнение на Регламент (ЕС) № 600/2014 на ЕП и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти за докладването на сделки пред компетентните органи. Насоките поставят акцент върху тълкуването на отчетите за сделки и на записите за данните за поръчки за всяко отделно поле за различни сценарии, които е възможно да се случат. Насоките са разработени с цел гарантиране на последователност в прилагането на заложените в регламентите изисквания, като съдържат и конкретни примери.

През годината ESMA проведе две партньорски проверки на националните компетентни органи чрез Постоянния комитет за конвергенция на надзорните практики (Supervisory Convergence Standing Committee), който периодично организира и провежда партньорски проверки (peer reviews), за да се увеличи последователността на крайните резултати на надзорната им дейност:

- **Партньорска проверка за „Насоки относно борсово търгуването фондове и други въпроси за предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа” (ESMA/2014/937).** Тази партньорска проверка е фокусирана само върху определена част от насоките на органа, свързана с оценка на нивото на спазване на техниките на НКО за надзора на ефективно управление на портфейл (ЕУП) и дали те отговарят на изискванията на насоките. Последните изискват да се прилагат по отношение на предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ЦК (ПКИПЦК) процеси за управление на риска и за управление на обезпеченията, а също така че инвеститорите разбират стратегията на ЕУП. Очаква се окончателният доклад на ESMA да бъде финализиран през първата половина на 2018.

- **Партньорска проверка за надзора на централни контрагенти от ЕС (EU CCP).** На основание на чл. 21 от Регламент 648/2012 – EMIR, ESMA извършва ежегодно проверка с цел да изпълни координационната си роля между държавите членки по отношение на колегиумите на CCP. По този начин ще се изгради обща надзорна култура и уеднаквени надзорни практики по отношение на лицензирането и надзора над CCP. Проверката се фокусира върху цялостното функциониране на колегиумите на CCP и анализ на надзорните практики на държавите членки при прилагането на изискванията на регламента EMIR, като идентифицира противоречиви или различаващи се надзорни практики и се издават препоръки за уеднаквяване. Докладът е публикуван на страницата на ESMA и е публично достъпен.

През 2017 г. беше публикуван окончателния доклад по партньорската проверка относно Насоки за прилагане на стандартите за финансова информация. Докладът обръща внимание, че насоките са основани на принципни положения, а не толкова на конкретни предписания, поради което е трудно да се изведе единна практика по прилагането им. Също така много от държавите членки са запазили правото си на преценка по отношение на начина на прилагането им.

През ноември 2017 на срещата на Съвета на надзорниците на ESMA беше приет окончателния Доклад от проведената през 2016-2017 партньорска проверка относно изискванията към функцията по съответствие съгласно Директива 2014/39/ЕО (MiFID I). Като резултат от Доклада работната група на ESMA излезе със заключение, че има високо ниво на съответствие на практиките на националните компетентни органи по прилагане на съответните насоки на ESMA. По отношение на практиките на КФН беше установено пълно съответствие на надзорните практики с насоките. Като последващи действия ESMA идентифицира добри практики, които разпространи до националните органи за

приемането им в надзорните практики, с което да се създаде единно ниво на надзор в ЕС. Докладът е публикуван на страницата на ESMA и е публично достъпен.

В края на годината ESMA започна преглед на предприетите мерки от националните компетентни органи вследствие на издадените препоръки от партньорската проверка относно изискванията за съответствие по Директивата за пазарите на финансови инструменти 2004/39/ЕО, която беше извършена през 2015 г. Очаква се окончателният доклад на ESMA по проследяването да бъде публикуван през 2018 г.

Основни акценти в работата на ЕИОРА

През 2017 г. сред основните стратегическите цели на ЕИОРА е осигуряването на прозрачност, простота, достъп и справедливи условия на вътрешния пазар за потребителите. Във връзка с приоритета на европейския надзорен орган за развитие и засилване на регулаторната рамка, която да осигури защита на правата на потребителите от страна на ЕИОРА, беше започната работа по Регулаторните технически стандарти (RTS) по застраховките за професионална отговорност, която ще продължи и през 2018 г. Бяха приключени и техническите съвети за ЕК по отношение на делегираните актове по европейската директива относно разпространението на застрахователни продукти (IDD). Изготвени бяха и насоки по чл. 30, ал. 7 по IDD, които да подпомогнат оценката на риска при такива продукти. Освен това беше изготвен доклад, отнасящ се до нивото на докладване на данни за жалбите съгласно Насоките относно разглеждането на жалби.

Друга основна цел на ЕИОРА за 2017 г. беше развиването на риск-базирана и превантивна рамка, която да служи за основа за съответните надзорни дейности. Тук ЕИОРА идентифицира индикатори за риска, описани в годишния доклад за потребителските тенденции.

По отношение на създаването на европейска регулаторна рамка, работата на ЕИОРА през 2017 г. се фокусира върху развитието на пан-европейския пенсионен продукт (PEPP).

Някои основни работни направления продължиха от предходните години и през 2017 година. ЕИОРА поддържа и разработва общи инструменти и процедури за докладване, които осигуряват ефективност в процеса и качеството на предоставените данни, като по този начин европейският надзорен орган подкрепя националните компетентни органи и предприятията в отговарянето на изискванията за отчитане по Платежоспособност II. В тази връзка през 2017 г. ЕИОРА продължи работата си по осигурителната и пенсионната Таксономия.

През изминалата година ЕИОРА изпълняваше ключова роля по отношение на конвергенцията на надзорната политика в Европа, особено в идентифицирането, наблюдението и оценката на рисковете за финансовата стабилност на европейския пазар, както и при докладването и ограничаването на тези рискове.

Като надзорен орган на европейско ниво, ЕИОРА и през тази отчетна година доразвива и подпомага прилагането на основни норми от законодателството на ЕС, за да се хармонизира регулаторната рамка във всички държави членки.

През 2017 г. **КФН декларира пред ЕИОРА спазването на следните Насоки:**

Насоките на ЕИОРА за подпомагане на ефективния диалог между компетентните органи, осъществяващи надзор върху застрахователните предприятия, и регистрирания(те) одитор(и) и одиторското(ите) дружество(а), извършващи задължителния одит на тези предприятия

С цел укрепване на надзора върху застрахователните и презастрахователните предприятия и защита на титулярите на полици, Директива 2009/138/ЕО на ЕП и на Съвета от 25 ноември 2009 г. относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност и в

частност чл. 68 и чл. 72 определят законови изисквания, според които задължителните одитори са длъжни да докладват незабавно на компетентните органи всички факти, които могат да имат сериозно въздействие върху финансовото състояние или административната организация на застрахователното или презастрахователното предприятие. Наред с това, за изпълнение на задълженията си, надзорните органи могат да осъществяват ефективен диалог със задължителните одитори и одиторските дружества. Въпреки, че се поддържат редовни контакти с одиторите, не съществува набор от формални правила или разпоредби за реда и начина за осъществяване на диалога.

В тази връзка ЕИОРА изготвя гореспоменатите принципни насоки, с които да подкрепи надзорните органи при разработването на систематичен, целесъобразен и съгласуван подход за осъществяване на надзор.

Друга основна дейност на ЕИОРА е периодично да бъдат организирани и провеждани **партньорски проверки (peer reviews)** на компетентните органи, за да се увеличи последователността на крайните резултати на надзорната им дейност.

През 2017 г. ЕИОРА извърши **партньорска проверка относно „Надзорните практики за прилагане на принципа за пропорционалност в изискванията за управление относно ключовите функции“**. Целта на партньорската проверка е да се разбере как националните компетентни органи прилагат принципа на пропорционалност при надзора на ключовите функции на предприятията, като се вземе предвид изпълнението на ключовите функции, въведени от новия режим „Платежоспособност II“. Резултатът от партньорската проверка може да се използва за евентуално бъдещо преразглеждане на Насоките на ЕИОРА относно системата на управление и установените най-добри практики могат да бъдат включени в Ръководството на Процеса на надзорен преглед (SRP).

Освен това през 2017 г. ЕИОРА извърши и партньорска проверка относно **„Надзорните практики за прилагане на изискванията за управление относно уместността на членовете на AMSB и квалифицираните акционери“**. Целта на партньорската проверка беше да бъдат идентифицирани най-добрите практики за оценяване на уместността от страна на националните компетентни органи, както и да се дадат насоки за бъдещо разработване на съответни насоки.

Съвместни насоки на европейските надзорни органи

ESMA и ЕИОРА и през тази отчетна година продължават да си сътрудничат в хармонизирането на регулаторната рамка във всички държави членки, като **през 2017 г. КФН декларира, че ще спазва следните съвместни Насоки:**

Съвместни Насоки 2016/72 на европейските надзорни органи (ЕНО) - ЕВА, ЕИОРА и ESMA, за характеристиките на риск-базиран подход за надзор срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма и стъпките, които следва да се предприемат при осъществяване на надзор, базиран на риска (AML/CFT надзор)

Адресати на Насоките са компетентните органи, осигуряващи спазването на Директива 2015/849. Насоките предвиждат задължение за прилагане от компетентните органи на надзор, базиран на риска, за предотвратяване на използването на финансова система срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма. С Насоките европейските надзорни органи определят рамка за изпълнение на задълженията на компетентните органи за осъществяване на специализиран AML/CFT риск-базиран надзор, произтичащи от разпоредбите на Директива 2015/849.

Съвместни насоки за пруденциална оценка на придобивания и увеличения на квалифицирани участия във финансовия сектор“ на Европейските надзорни органи

Съвместните насоки за пруденциална оценка на придобивания и увеличения на квалифицирани участия във финансовия сектор доразвиват в голяма степен прилаганите до момента Насоки от 2008 г. и дават практически и неизчерпателни примери по отношение на:

- определяне на лицата, които действат съгласувано, посредством разглеждане на определени фактори;
- определяне на значително влияние, посредством неизчерпателен списък от фактори, на чиято база може да бъде направено заключение за осигуряване на възможност за упражняване на значително влияние върху управлението на придобиваното предприятие;
- определяне на непряко придобиване на квалифицирано участие, чрез физическо или юридическо лице, което придобива или увеличава пряко или непряко участие в съществуващ притежател на квалифицирано участие; или физическо или юридическо лице притежава пряко или непряко участие в лице, което придобива или увеличава пряко участие в придобивано предприятие.
- определяне дали е взето Решение за придобиване;
- извършване на пруденциална оценка в съответствие с принципа на пропорционалност.

Основни акценти в работата на ESRB

Основно място в работата на органите и структурите на ESRB през 2017 г. продължава да бъде отделено на оценката на рисковете за финансовата стабилност в ЕС, свързани със слабостите в балансите на банки, застрахователи и пенсионни фондове в условия на рязка и значима преоценка на риск премията на глобалните финансови пазари, ниска пазарна волатилност, подобрена рентабилност на банките, произтичаща от циклични фактори, въпреки останалите структурни предизвикателства, засилена политическа фрагментация, както и състоянието на сектора на недвижимите имоти.

През 2017 г. ESRB продължи процеса на оценка на изпълнението на препоръките на ESRB. Изготвени бяха последващ доклад на екипа за оценка на фондовете на паричния пазар и последващ доклад относно финансирането на кредитни институции и обобщен доклад за съответствие. ESRB обсъди и новата база данни за финансови кризи в европейските страни и в тази връзка на интернет страницата на ESRB беше публикуван периодичен документ 13: „Нова база данни за финансови кризи в европейските страни“.

В изпълнение на **Препоръката на ESRB от 18 юни 2014 г. относно насоки за определяне на нива на антицикличния буфер (ESRB/2014/1)**, на основание чл. 13, ал. 1, т. 25 от ЗКФН, във връзка с чл. 111 от Наредба № 50 от 19.06.2015 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им, Комисията за финансов надзор на свои заседания взе решения, с които да признае нивото на антицикличен буфер, определено от БНБ в размер на 0% през 2017 г., което се прилага към експозиции за кредитен риск в Република България.

През второ тримесечие на 2017 г. КФН съвместно с БНБ изпрати попълнен въпросник във връзка с актуализацията на **Препоръка ESRB/2011/3 относно националните органи/институции с макропруденциални мандати**.

През отчетната година бе направен и преглед по изпълнението на **Препоръка ESRB/2015/2 относно оценката на трансграничните ефекти и доброволната реципрочност**, като до ESRB е изпратен съвместен доклад с БНБ. Изпратена бе нотификация до ESRB в съответствие с **Препоръка ESRB/2015/1 относно признаването и определянето на нивата на антицикличния буфер за експозиции към трети държави**, чиято цел е да се уеднакви политиката на страните от ЕС по

отношение на признаването и определянето на антицикличния буфер за експозициите към трети страни.

През 2017 г. ESRB публикува **Преглед на политиката за макропруденциален надзор в ЕС през 2016 г.**, който дава преглед на макропруденциалните мерки, приети в ЕС през тази година.

Във връзка с работата на ESRB по **макропруденциалната политика отвъд банкирането** бяха изготвени и публикувани два доклада, свързани със застраховането. И двата доклада допринасят значително в продължаващите дискусии за изграждане на макропруденциалната рамка за застрахователите. Докладът за регулаторните криви на доходност и макропруденциалните последици предлага промени в извличането на кривите на доходност без риск, които се използват за определяне на стойността на пасивите на застрахователите по Платежоспособност II. Докладът за възстановяването и реструктурирането в рамките на застрахователния сектор препоръчва хармонизирана рамка в тази връзка за целия ЕС. През отчетната 2017 г. ESRB публикува доклад относно макропруденциалното приложение на маржовете и пострижките (haircuts). Дискутиран бе и проект на препоръка, адресираща несъответствията в ликвидността и използване на ливъридж при инвестиционни фондове. Второ издание на Мониторинг на сенчестото банкиране в ЕС, представящо оценка на структурните промени и рисковете, произтичащи от системата на сенчестото банкиране, бе публикувано също през 2017 г.

От голямо значение за макропруденциалните действия продължава да бъде секторът на недвижимите имоти, който беше оценен като един от източниците на системен риск в средносрочен хоризонт в някои държави от ЕС. Разработена бе и рамка за анализ на риска при търговските недвижими имоти, която бе финализирана в края на годината. Публикуван бе и доклад относно необслужваните кредити, която предлага краткосрочни, средносрочни и дългосрочни мерки за справяне с проблемите, свързани с необслужваните кредити в ЕС.

Българско председателство на Съвета на ЕС – януари-юни 2018 г.

Във връзка с ангажиментите на КФН по време на Българското председателство на Съвета на ЕС през първото полугодие на 2018 г., беше разширен екипът на КФН, ангажиран с подготовката и провеждането на Председателството. Експерти на Комисията бяха включени в екипите на Министерството на финансите (МФ) по отделните преговорни досиета. Бяха проведени многократни срещи с представители на Министерството за Българското председателство на Съвета на Европейския съюз 2018 и Министерството на финансите. В сътрудничество с колегите от ESMA и EIOPA бяха предприети стъпки за инициране и организиране на две събития през периода на Председателството - изнесено заседание на Съвета на надзорниците на ESMA (22 - 23 март 2018 г.) и Ден на стратегията на EIOPA (29 - 30 май 2018 г.).

Представители на КФН взеха участие в тематична работна сесия за млади държавни служители в контекста на предстоящото Българско председателство на Съвета на ЕС, в обучение за работа със Системата за управление на събитията, акредитация и регистрация на делегатите, както и в курс на тема „Законодателен процес в ЕС и практиката на Триалога след Договора от Лисабон. Стратегии и тактики за лобиране“.

Бяха създадени тематични екипи от експерти на КФН за подготовка на документи и експертни мнения, които функционират в работна група „Финансови услуги“ към Съвета на ЕС по въпроси, свързани с предложение за въвеждане на нов пруденциален режим за инвестиционните посредници и провеждане на дискусии по законодателни предложения за облекчаване на задълженията за клиринг и докладване по Регламента за централните контрагенти, по изграждането на рамката за възстановяване и реструктуриране на централните контрагенти и прегледа на надзора върху тях, както и по изискванията относно централните контрагенти от трети държави.

През 2017 г. стартира процесът по преразглеждане на пруденциалните изисквания за кредитни институции и инвестиционни посредници, както и приложимата рамка за реструктурирането им, като в тази връзка като част от „пакет от реформи в банковия сектор“ и част от законодателния пакет на Европейската комисия, който включва и изменения на Регламент (ЕС) № 575/2013 (Директива за капиталовите изисквания или CRR) към Директива 2013/36/ЕС (Директивата за капиталовите изисквания), са предложени изменения на Директива 2014/59/ЕС (Директива за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници).

5.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи

Сътрудничеството на КФН с международни организации и финансови институции е съществен аспект от дейността на регулатора, който придобива все по-голямо значение в контекста на глобализирани финансовите пазари. Комисията членува в трите международни организации, изготвящи стандартите в сектора на ценните книжа, застраховането и пенсионното осигуряване, а именно Международната организация на комисиите по ценни книжа (**International Organisation of Securities Commissions – IOSCO**), Международната асоциация на застрахователните надзорни институции (**International Association of Insurance Supervisors – IAIS**) и Международната организация на пенсионните надзорни органи (**International Organisation of Pension Supervisors – IOPS**), като КФН е сред учредителите на последната.

По отношение на дейността на КФН по обмен на информация с чуждестранни регулаторни и надзорни органи, свързана с провеждането на разследвания на физически лица и дружества, лицензионни и други процедури, през изминалата година КФН продължи активно да оказва съдействие. Изпълнени са общо 57 молби за съдействие, постъпили от чуждестранни надзорни органи, в съответствие с меморандумите за разбирателство на IOSCO, IAIS и ESMA. От своя страна, КФН е отправила общо 59 молби за оказване на съдействие към свои чуждестранни партньори.

КФН активно участва и в дейността на координационните комитети, ангажирани с надзора, взаимодействието и обмена на информация на трансграничните застрахователни групи. В дейността на координационните комитети участват представители на всички надзорни институции от държавите членки, в които застрахователни компании имат учредени дъщерни дружества. В тази връзка на 7 - 8 септември 2017 г. КФН, която е водещ групов надзорен орган на „ЕВРОИНС ИНШУРЪНС ГРУП“, беше домакин на работна среща на надзорния колегиум с представители на румънския финансов надзорен орган и на македонския застрахователен надзор. В събитието взеха участие и представители на ЕЮРА.

В рамките на сътрудничеството между КФН и Световната банка, през 2017 г. беше извършен тематичен преглед на ценообразуването на застраховката „Гражданска отговорност“. Също така, през юни 2017 г. Световната банка публикува заключенията си от приключилата Програма за оценка на финансовия сектор (Financial Sector Assessment Program - FSAP), която извърши съвместно с Международния валутен фонд. Част от доклада е и План за действие, който посочва конкретни стъпки за реализиране на направените препоръки. В доклада се препоръчват редица мерки за повишаване на административния и надзорния капацитет на КФН, като препоръките са отразени в новия Закон за Комисията за финансов надзор, както и в Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация.

Във връзка с влизането в сила от януари 2018 г. на MiFID II, КФН организира два семинара за подготовка на бизнеса за новата правна рамка и актовете по прилагането ѝ - на 28.06.2017 и на 27 - 28.11.2017 г.

За експертите на КФН и застрахователната индустрия беше организиран и проведен семинар с участието на проф. Карел Ван Хуле. Събитието на тема „Европейската правна рамка по прилагането на Платежоспособност II“ се състоя на 12.09.2017 г.

С цел повишаване на експертизата на служителите на КФН, на 20 - 21.11.2017 г. беше организирано и проведено обучение с участието на специалисти от ЕЮРА относно режима Платежоспособност II и практически аспекти на прилагането му.

5.3. Сътрудничество с институции в страната

С оглед увеличаване ефективността на контрола и регулирането на небанковия финансов сектор в България КФН поддържа и задълбочава сътрудничеството с държавни структури, браншови асоциации на поднадзорните ѝ лица и други заинтересовани лица предвид подготвяните промени в законодателството, както и с други органи и институции, свързани със защита на потребителите на небанкови финансови услуги.

Комисията осъществява активно сътрудничество с браншови асоциации - Българската асоциация на управляващите дружества (БАУД), Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП), Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО), както и с множество институции – Национална агенция за приходите (НАП), Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС), Българска народна банка (БНБ), Министерство на финансите (МФ), Агенция по вписванията (АП).

През 2017 г. е сключено споразумение между Комисията за финансов надзор и Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ на основание § 2 от заключителните разпоредби на Наредбата за процедурите за обмен на информация и сътрудничество между държавните органи, участващи в защитата на лицата, работещи по трудово правоотношение, подали съобщения за нарушения, свързани с пазарни злоупотреби с финансови инструменти.

През отчетната година е сключено споразумение между Комисията за финансов надзор и Агенцията по вписванията за сътрудничество и взаимодействие с цел извършване на електронен обмен на данни между двете институции.

През м. ноември на отчетната година представител на управление „Застрахователен надзор“ участва в среща в работна група създадена със Заповед на министъра на здравеопазването. Задачата на групата е да се изготви проект на Наредба за общите условия, минималната застрахователна сума, редът и срокът за извършване на застраховането по чл. 201, ал. 3 от Закона за здравето. Наредбата е свързана с отговорността на ръководителя на медицинското научно изследване и отговорността на лицата, участващи в изследователския екип за причинени имуществени и неимуществени вреди на участници в медицинското научно изследване. На срещата са набелязани основните насоки на работата. Работата на работната група е продължила и през 2018 г.

В рамките на отчетната година представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в поредица от срещи на работна група с представители на Министерство на вътрешните работи, Гаранционния фонд и Асоциацията на българските застрахователи във връзка с разработването на системата „Бонус Малус“. Срещите бяха посветени на: съгласуване избора на консултант, който да разработи системата за коригиране на застрахователните премии в зависимост от поведението на водачите на моторни превозни средства, съгласуване на информацията необходима за извършване на техническия анализ, както и за обсъждане на предварителните версии на докладите предоставени от консултанта в процеса на извършваната работа.

Във връзка с подготовката на Република България за председателството на Съвета на Европейския съюз, представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в подготвителни срещи с представители на Министерство на финансите относно задачите и

приоритетите на Председателството в областта на надзора върху застраховането и финансовите пазари.

През отчетната година продължи участието на представители на КФН и в частност - представители от управление „Осигурителен надзор“, в постоянните работни групи към Съвета по европейските въпроси и по-конкретно в Работна група 26 „Финансови услуги“ с водеща институция МФ, Работна група 2 „Свободно движение на хора“ и Работна група 13 „Социална политика и заетост“ към Министерство на труда и социалната политика.

Представител на управление „Осигурителен надзор“ участва в процедурата за служебно разпределение на лицата, неизбрали фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване, провеждана съгласно Инstrukция №1/21.02.2006 г. Служебното разпределение се извършва четири пъти годишно от комисия, създадена към Националната агенция за приходите, която включва по един упълномощен представител на НАП, КФН и Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване.

6. Институционално развитие на КФН

6.1. Нови моменти в управлението и структурата на КФН

През 2017 г. КФН предприема стъпки за повишаване на ефективността и оптимизиране на организацията и структурата на институцията, като се съобразява с дадените препоръки след извършена оценка от Международния валутен фонд и Световната банка по Програмата за оценка на финансовия сектор (FSAP) и си осигурява пълна бюджетна самостоятелност. Това позволява на институцията да осъществява ефективен надзор при повишаващия се обем от регулаторни и надзорни дейности, с които е натоварена.

Обезпечаването на пълната бюджетна самостоятелност на КФН е постигнато с промени в ЗКФН, които предвиждат Комисията да финансира своята дейност изцяло чрез такси, които се събират при осъществяване на законоустановените ѝ правомощия. По този начин се осигуряват необходимите ресурси и условия за нормалното функциониране на институцията като регулаторен и надзорен орган на небанковия финансов сектор. Подобен подход за осигуряване на финансова независимост на компетентния надзорен орган чрез самофинансиране е възприет и в редица други държави – членки на Европейския съюз като Белгия, Финландия, Естония, Франция, Гърция, Латвия, Люксембург, Полша, Португалия. Чрез обезпечаване на бюджетната самостоятелност на КФН се осигуряват необходимите условия за надлежното и ефективно изпълнение на функциониране на институцията в качеството ѝ на регулаторен и надзорен орган на небанковия финансов сектор и изпълнение на ангажимента на Република България като държава – членка на ЕС да осигури подходящо финансиране на компетентния орган в съответствие с вътрешното си право. Засилването на административния капацитет и осигуряване на висококвалифицирани специалисти, необходими за изпълнение на възложените функции на институцията се обезпечават с промени в ЗКФН, с които се регламентира трансформиране на правоотношенията между КФН и нейните служители от служебни в трудови правоотношения, което осигурява по-голяма гъвкавост при подбора на персонал.

Във връзка с определянето на КФН като орган за реструктуриране на инвестиционните посредници, със Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници бяха въведени допълнителни правомощия за члена на Комисията по чл. 3, т. 5 от Закона за Комисията за финансов надзор, подпомагач Комисията при разработване и прилагане на правила и системи за управление на рисковете на финансовите пазари и отговарящ за защита интересите на инвеститорите, застрахованите и осигурените лица, на който е възложено и

подпомагане на Комисията при осъществяване на правомощията ѝ като орган за реструктуриране. С оглед на това в едно звено се обединяват административни структури, както и части от административни структури, които подпомагат члена на КФН при изпълнение на законово вменените му правомощия.

С цел по-добра координация в работата на институцията, постигането на единен подход при вземане на решения по основните производства по издаване на разрешения и одобрения, както и осигуряване на стабилитет на тези решения, със законодателни промени в специалните закони, с които се определят правомощия на КФН и нейните органи по издаването на такива разрешения и одобрения, е регламентирано разширяване на правомощията на Комисията като колективен орган и ограничаване на правомощията на ресорните заместник-председатели.

С избора от Народното събрание на заместник-председател на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, и на заместник-председател на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, през октомври 2017 г. е попълнен изцяло управленският състав на институцията, което подsigурява нейното надлежно и ефективно управление и функциониране.

6.2. Управление на човешките ресурси

Структурата и функциите на Комисията за финансов надзор са определени в ЗКФН, Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация (ПУДКФННА), специалните закони и подзаконовни нормативни актове, регулиращи инвестиционната, застрахователната и осигурителната дейност. Общата щатна численост на КФН в края на 2017 г. е 255 бройки (5 членове на КФН и 250 души администрация). Администрацията се дели на обща, специализирана и звена и длъжности на пряко подчинение на председателя: Звено за вътрешен одит, дирекция „Правна“, дирекция „Международно сътрудничество“, дирекция „Координация и политика на регулаторната и надзорната дейност“, главен секретар, държавен инспектор и финансов контролор .

Общата администрация подпомага осъществяването на правомощията на председателя на Комисията като ръководител на администрацията, осигурява технически дейността на Комисията и на специализираната администрация и осъществява дейността по административно обслужване на гражданите и юридическите лица. В края на 2017 г. в състава на общата администрация се включват следните дирекции:

- дирекция „Правна“ – 19 щатни бройки;
- дирекция „Международно сътрудничество“ – 10 щатни бройки;
- дирекция „Координация и политика на регулаторната и надзорната дейност“ – 3 щатни бройки;
- дирекция „Деловодство и административно обслужване“- 10 щатни бройки;
- дирекция „Финансово-стопански дейности“ – 22 щатни бройки;
- дирекция „Информационни технологии“ – 8 щатни бройки;
- дирекция „Връзки с обществеността и протокол“ – 6 щатни бройки;

Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на Комисията и нейните органи, като в нейния състав са включени следните дирекции:

- дирекция „Регулаторни режими на инвестиционната дейност“ – 22 щатни бройки;
- дирекция „Надзор на инвестиционната дейност“ – 59 щатни бройки;
- дирекция „Регулаторни режими на застрахователния надзор – 15 щатни бройки;
- дирекция „Застрахователен надзор“ – 32 щатни бройки;

- дирекция „Регулаторни режими на осигурителния надзор“ – 11 щатни бройки;
- дирекция „Осигурителен надзор“ – 15 щатни бройки;
- дирекция „Анализи, жалби и реструктуриране“ – 11 щатни бройки.

За постигане на стратегическите цели на Комисията беше заложен като приоритет подобряване на условията и осигуряване на благоприятна работна и социална среда за привличане на подходящи кандидати за работа, както и за задържане на квалифицираните служители и тяхното кариерно развитие. Беше извършен преглед и набеязани мерки за развитие на политиката и системите за оценка на работата на служителите и за адекватно заплащане в съответствие с изпълнението на служебните ангажименти, постигнатите резултати и нормативните изисквания.

В края на 2017 г. числеността на персонала в КФН беше 198 служители при 186 в края на 2016 г., като през годината бяха назначени 67 служители. КФН продължи да привлича кандидати с подходящо образование, което съответства на провежданата политика за наемане на висококвалифицирани специалисти, отговарящи на високите изисквания на институцията. През 2017 г. след проведените по реда на Наредбата за провеждане на конкурсите за държавни служители 43 конкурсни процедури за 50 щатни бройки, на които се отзоваха 504 кандидати, в резултат на които бяха назначени 49 нови служители (спрямо 8 през 2016 г.), като за петима от тях беше използвана възможността за назначаване на втори и трети класиран кандидат.

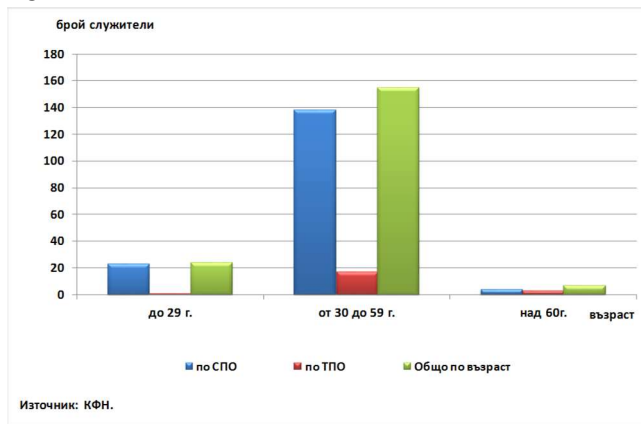
Десет от процедурите завършиха без назначения поради липса на подходящи кандидати. Основен проблем при привличането на кадри чрез конкурс отново беше несъответствието между високите изисквания към кандидатите и предлаганото заплащане.

КФН се възползва от възможността, предвидена в Закона за държавния служител, и посредством механизма за мобилност в държавната администрация привлече 5^{-ма} служители – в т.ч. 1 на ръководна длъжност и 4^{-ма} на експертна длъжност.

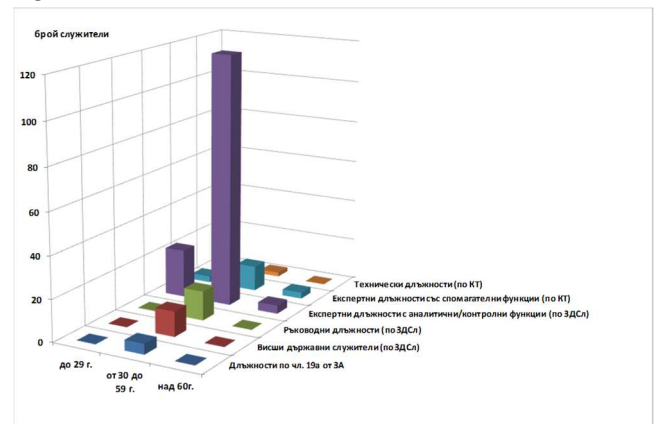
Напусналите през 2017 г. бяха 53 (спрямо 62 за 2016 г.). Също така през отчетната година са прекратени правоотношенията на 3^{-ма} служители, поради придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Тенденцията за привличане на млади хора за работа в КФН се запази и през отчетната година, като служителите на възраст под 29 години съставляват 13% от заетите служители от администрацията на КФН. Най-голямата част от служителите попадат във възрастовата група от 30 до 59 години (83%). Служителите, които работят в КФН, на възраст над 59 години, са 7.

Графика 16. Разпределение на служителите по възраст и вид правоотношение в края на 2017 г.

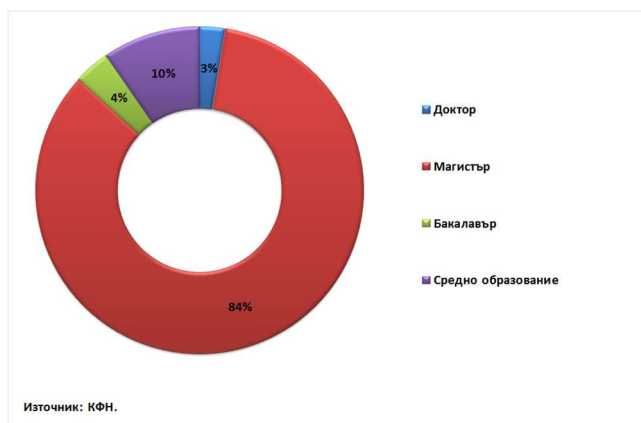

Графика 17. Разпределение на зетите служители по възраст и длъжност в края на 2017 г.

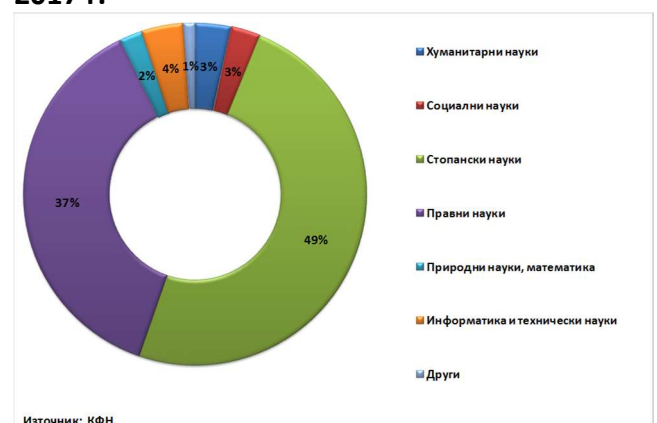

Образователната и професионално-квалификационната структура на зетите в КФН лица отговаря на реалните потребности, необходими за изпълнение на стоящите пред Комисията цели и задачи. Служителите с висше образование доминират, представлявайки 90% от зетите през 2017 г., в това число със степен доктор (3%), магистър (84%) и със степен бакалавър (4%). Делът на служителите със средно образование е най-малък (10%). Разпределението на служителите на КФН по области на висшето образование е следното: най-висок процент (49%) са служителите с висше образование в областта на стопанските науки, 37% - в областта на правните науки, 3% - в областта на социалните науки, 4% - технически науки и информатика, 2% - природни науки и математика и 1% притежават образование в други области.

Графика 18. Разпределение на персонала по степен на образование през 2017 г.

Графика 19. Разпределение на служителите по области на висшето образование през 2017 г.

Ефективното осъществяване на регулаторната и надзорна дейност на КФН, поддържането на базисната подготовка и повишаването на компетентностите на персонала се осигурява чрез участие в актуални и специализирани обучения. За повишаването на квалификацията и придобиването на нови умения и компетентности от служителите бяха проведени обучения за служителите на КФН в Института по публична администрация (ИПА).

Таблица 24. Проведени обучения в Института по публична администрация на служители от КФН през 2017 г.

Тема на обучението	Брой проведени обучения	Брой обучени служители*
2017 - Н-7А - Прилагане на Административнопроцесуалния кодекс (за неюристи)	1	1
2017 - Н-3 - Организация на документооборота в държавната администрация	1	3
2017 - П-1 - Политически анализ	1	1
2017 - П-2 - Оценка на въздействието	2	4
2017 - Н-8 - Практически проблеми на административните нарушения и наказания (за юристи)	2	5
2017 - Н-9 - Практически проблеми на административните нарушения и наказания (за неюристи)	2	16
2017 - П-17 - Вътрешен контрол	1	2
2017 - П-14 - Демографската политика в България - от предизвикателства към възможности.	1	1
2017 - П-18 - Одит на изпълнението в дейността на администрацията	1	1
2017 - П-10 - Разработване, прилагане, мониторинг и оценка на публични политики	1	1
2017 - П-3 - Обществени консултации и работа със заинтересованите страни	1	3
2017 - УМ-12 - Обучение на наставници в държавната администрация	1	1
2017 - П-11 - По-добро регулиране за по-добра бизнес среда	1	5
2017 - Е-2 - Оперативна съвместимост и информационна сигурност	1	3
2017 - УМ-5 - Лична ефективност. Емоционална интелигентност	3	7
2017 - РХ-2-ФГ-6 - Законодателен процес в ЕС (ФГ-6)	1	1
Общо:	21	55

Бележка: *Броят обучени служители надвишава реално заетите, тъй като част от служителите са участвали в повече от едно обучение.

През 2017 г. бяха проведени обучения в други обучаващи институции в страната, насочени към повишаване на професионалните знания на служителите от общата и специализирана администрация на КФН за успешно реализиране на стратегическите ѝ функции, подобряване на ключовите умения на служителите с цел оптимизиране на работните процеси и повишаване на личната мотивация на служителите.

Таблица 25. Проведени обучения в Школата по публични финанси през 2017 г.

Тема на обучението	Брой проведени обучения	Брой обучени служители*
Изготвяне на одитен доклад - основни изисквания, практически насоки	1	1
Вътрешният одитор и ИТ одита в държавната администрация - одит на информационната система.	1	1
Управление на обществените поръчки. Приложими законови изисквания и практика по прилагане на ЗОП.	1	3
Международни стандарти за професионална етика по вътрешен одит.	1	3
Одитните комитети в публичния сектор	1	2
Роля на вътрешния одит в превенцията на измамите	1	1
Управление на риска в организациите в публичния сектор	1	1
Предварителен контрол за законосъобразност преди поемане на задължения и преди извършване на разходи и система за двоен подпис в организациите от публичния сектор.	1	1
Общо:	8	13

Бележка: *Броят обучени служители надвишава реално заетите, тъй като част от служителите са участвали в повече от едно обучение.

Таблица 26. Проведени обучения в други обучаващи институции в България на служители от КФН през 2017 г.

Обучаваща институция	Тема на обучението	Брой проведени обучения	Брой обучени служители*
ТехноЛогика ЕАД	HeRMeS V - обучение за администратори	1	2
НКЦ „Решение“ ООД	Административно процесуално право	1	3
	Гражданско процесуално право	1	2
Институт на вътрешните одитори в България	Представяне на резултатите от изпълнение на одитен ангажимент.	1	1
	Оценка на риска при планиране на одитен ангажимент	1	1
Държавна комисия по защита на класифицираната информация	Обучение по защита на класифицираната информация	1	2
Дуеър ООД	Курс за обучение по Dos E-Регистър 1Д	1	8
Българско актьорско дружество	„Застрахователни задължения - II част. Платежоспособност II“	1	10

	„Застрахователни задължения – пренос на резерви, образуване на резерв за предстоящи плащания“	1	11
	Вероятности и статистика	1	3
	Enterprise Risk Management	1	5
	Методи за образуване на резерви за предстоящи плащания	1	1
Бизнес Едюкейшън Клуб	Специализирано практическо обучение за МОЛ - документация, инвентаризация, стопански операции при реорганизации.	1	1
	Годишно счетоводно приключване за 2017 г. в бюджетните организации. Допускани пропуски и грешки при текущото отчитане на стопанските операции.	1	2
	Начисляване на амортизации на нефинансови дълготрайни активи от бюджетните организации. Допускани пропуски и грешки при отчитане на стопанските операции в публичния сектор.	1	2
„Ърнст енд Янг България“ ООД	„Анализ на историческа и прогнозна информация“ - обучение в областта на финансовото отчитане и финансовия анализ	1	63
	„Методи за оценка, оценка на бизнеси, акции, облигации, инвестиционни предприятия“	1	77
Общо обучени служители		17	194

Бележка: *Броят обучени служители надвишава реално заетите, тъй като част от служителите са участвали в повече от едно обучение.

КФН продължи да поддържа ползотворни партньорски отношения с редица международни институции – Joint Vienna Institute, International Monetary Fund, EIOPA, ESMA, и др. През отчетния период 107 служители участваха в обученията, организирани от институции в чужбина, при 39 за 2016 г.

Таблица 27. Проведени обученията на служители от КФН в други обучаващи институции в чужбина през 2017 г.

Обучаваща институция	Тема на обучението	Брой проведени обученията	Брой обучени служители*
ESMA	Участие в „Ден на финансовите иновации“.	1	1

	Семинар на тема „Официално определените механизми (ООМ) във връзка с Европейския единен електронен формат”	1	1
	Семинар относно тестовете за приемане на потребителите към системите MiFIR	1	2
	Прилагането на новата нормативна уредба за пазарите на финансовите инструменти MiFID II.	1	1
	Семинар относно процеса на лицензиране на централните депозитари	1	1
	„MIFIDII – A focus on best execution requirements“	1	1
	Семинар на тема „UCITS/AIFMD“	1	1
	"Съдопроизводство в ЕС"	1	1
	Workshop- Надзорен подход на ESMA, агенции за кредитен риск и регистри за трансакции, EMIR vs SFTR	1	25
ЕИОРА	Семинар за IORP Stress Test 2017	1	1
	участие в семинар, свързан с надзора на качествени изисквания на ЕИОРА	1	2
	участие в семинар на надзора на количествени изисквания на ЕИОРА	1	1
	Третия Транспозиционен Уъркшоп Директива ЕС 2016/97 относно разпространението на застрахователни продукти	1	2
	Workshop on the requirements for a Key Information Document for Packaged Retail and Insurance Based Investment Products	1	2
	Workshop on Product Oversight and Governance Requirements under the Insurance Distribution Directive (IDD)	1	1
	Семинар относно режима на Платежоспособност II	1	22
Европейска комисия	Кръгла маса за насърчаване на инвестициите на дребно в капиталовите пазари	1	1
	Втория семинар относно транспонирането на Директивата за разпространението на застрахователни продукти	1	2

Европейски парламент	Тематична работна сесия за млади държавни служители в контекста на предстоящото Българско председателство на Съвета на Европейския съюз през 2018 г.	1	1
KNF	Семинар на TIFS	1	1
	Семинар на TIFS „Капиталова адекватност и отговаряне на изискванията от страна на застрахователните дружества“	1	1
IMF/JVI	Обучение „Надзор на финансовия сектор“	1	1
IMF	Online обучение „Анализ на финансовите пазари“	1	4
	Online обучение „Макро-икономическо прогнозиране“	1	1
KU Leuven and Goethe University Frankfurt (проф. Карел ван Хуле)	Семинар „Европейска правна рамка по прилагането на Платежоспособност II“	1	30
Общо		25	107

Бележка: *Броят обучени служители надвишава реално заетите, тъй като част от служителите са участвали в повече от едно обучение.

Професионалното развитие на държавните служители се изразява в повишаване на квалификацията за осъществяване на служебните задължения и заемането на по-висока длъжност в администрацията. Израз на повишената квалификация, като съвкупност от придобити знания и умения, е повишаването в ранг на служителите. През 2017 г. 14 служители (спрямо 68 за 2016 г.) на Комисията са повишени в ранг.

Таблица 28. Окончателни годишни оценки на изпълнението на длъжностите в КФН през 2017 г.

Оценки	Служители по служебно правоотношение	Служители по трудово правоотношение	Общо по вид оценка
Исключително изпълнение	9	-	9
Изпълнението надвишава изискванията	81	11	50
Изпълнението напълно отговаря на изискванията	49	8	57
Изпълнението отговаря не напълно на изискванията	1	-	1
Неприемливо изпълнение	-	-	-
Общо по правоотношение	140	19	159

Мотивацията за по-добро изпълнение на длъжността и постигане на високи резултати от дейността на служителите е обвързана с кариерно израстване, възможностите за обучение и финансово стимулиране, в съответствие с показаните високи резултати в рамките на нормативната

база, уреждаща държавната служба. През 2017 г. бяха проведени 12 процедури за конкурентен подбор (спрямо 25 за 2016 г.), които приключиха с повишаване в длъжност.

Комисията за финансов надзор продължи приемането на лица за провеждане на стаж - студенти по Програмата за студентски стажове в държавната администрация и лица, завършили висшето си образование, при спазване на изискванията на Наредбата за студентските стажове в държавната администрация. За осигуряване на практически опит, който да допълни теоретичното образование на студентите, Комисията предостави възможност на 13 младежи да проведат стаж в КФН.

6.3. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора

През 2017 г. при стриктно спазване на законовите процедури и при финансови ограничения на средствата, с които Комисията разполага, продължи развитието на поддържаната ИТ инфраструктура, като се сключиха договори за стартиране на процес по внедряване на системи за предотвратяване на изтичане на данни (DLP), система за заключване на документи (RMS) и др. В областта на електронното подписване на документи, след като наличния ползван в КФН хардуер се адаптира към решенията за работа с електронен подпис, се сключи договор за осигуряване на квалифицирани електронни подписи за всички служители и системи.

Запазва се тренда на развитието на информационните системи под знака на устойчивост и в съответствие с актуалните тенденции и се продължи виртуализацията на наличните сървърни ресурси. Целта е да бъде осигурена максимална функционалност на ИТ услугите и системите, необходими за осъществяване на административните и законови дейности на Комисията.

През отчетния период стартира и процедура по изграждане на автоматизирана информационна система за обслужване на дейностите по чл. 26 от MIFIR.

Продължи поддържането на актуално състояние на информацията в регистрите на КФН. Информацията в e-Register се актуализира от поднадзорните лица – публични дружества и емитенти на ценни книжа (включително дружествата със специална инвестиционна цел) и от управляващите дружества. Порталът работи без прекъсване и в него се съдържа последната подадена от поднадзорните лица информация. Всички останали обстоятелства своевременно се осъвременяват в електронния регистър e-Register и картотеката на базата на подаваната в разпорежданията информация от управленията.

Продължи активното участие на Комисията в работните групи на ESMA и EIOPA по търсене на ИТ решения и приложението им за надзорни цели.

През 2017 г. се стартира и работа по описание на бизнес процесите на отделните дирекции с цел изготвяне на техническо задание за изграждане на единна информационна система и регистър, които да заменят ползваните в момента морално и физически остарели системи с продукт, който да е изграден на базата актуални технически решения с висока степен на интеграция и обмен на данни необходими за обслужване на отделните бизнес процеси в и извън рамките на Комисията.

6.4. Отчет за изпълнение на бюджета на КФН за 2017 г.

Комисията за финансов надзор е юридическо лице на бюджетна издръжка съгласно чл. 2, ал. 3 от ЗКФН. Председателят на Комисията е първостепенен разпоредител с бюджет, като бюджетът на КФН се съставя, изпълнява и отчита по реда на Закона за публичните финанси.

В отчета за касовото изпълнение на бюджета на КФН за 2017 г. са отчетени **общо приходи в размер на 6 763 717 лв.** Тук са включени и приходи, събрани от Националната агенция за приходите (НАП) в размер на 316 601 лв., които съгласно дадени указания от МФ са посочени в приходната част

на отчета и със знак минус. Изпълнението на приходите на КФН спрямо годишния план е в размер на 104.05%.

Структурата на приходите за 2017 г. е, както следва:

- приходи от държавни такси - 4 196 086 лв., от които 4 191 262 лв. са постъпили по сметката на КФН, а 4 824 лв. са отразени по параграфа на основание постъпили разпореждания за събрани суми от НАП. Най-голям относителен дял (84.56%) в отчетените такси има годишната такса за осъществяване на общ финансов надзор – 3 548 405 лв. Получените такси за издаване на лицензи за извършване на инвестиционна и застрахователна дейност, за потвърждаване на проспекти за публично предлагане на ценни книжа и други такси, общо са в размер на 647 681 лв.

- постъпления от глоби, имуществени санкции и лихви - 2 882 591 лв., от които 2 811 832 лв. представляват глоби и имуществени санкции по влезли в сила наказателни постановления, включително събраните от НАП и 70 759 лв. са лихви за просрочие на неплатените в законоустановения срок годишни такси за общ финансов надзор и наказателни постановления.

- други неданъчни приходи (-314 960 лв.), където са отразени постъпили други неданъчни приходи в размер на 1 728 лв., отрицателни курсови разлики (-87 лв.), както и събраните от НАП публични вземания на КФН (-316 601 лв.).

Към 31.12.2017 г. **отчетените разходи в КФН са в размер на 11 006 082 лв.**, разпределени както следва:

- разходи за персонал - 7 190 553 лв., вкл. отчетени разходите за заплати и възнаграждения на персонала нает по трудови и служебни правоотношения, изплатените възнаграждения на нещатни служители, наети по трудово правоотношение по Постановление № 66 на Министерския съвет за кадрово осигуряване на някои дейности в бюджетните организации, изплатени суми по извънтрудови правоотношения, за СБКО на служителите по трудово правоотношение, за представително работно облекло по Закона за държавния служител, за обезщетения на служителите и за възнаграждения по чл.40, ал.5 от КСО, както и разходите за задължителни осигурителни вноски от работодатели. Отчетените разходи за заплати и възнаграждения през 2017 г. са в размер на 5 442 761 лв. Средната брутна месечна работна заплата за 2017 г. общо за КФН е в размер на 2 302 лв. В съответствие с изискванията на действащия през 2017 г. Закон за Комисията за финансов надзор средната месечна основна заплата на председателя на КФН за 2017 г. е в размер на 4 403 лв., а на останалите членове на КФН съответно - 3 962 лв.

- разходи за текуща издръжка - 1 647 728 лв. Сумата е изразходвана за наем, охрана и почистване на административната сграда на КФН, ел. енергия, телекомуникационни и пощенски услуги, поддръжка на софтуерни продукти, застраховки, канцеларски материали, консумативи и други доставки и услуги. Тук се включват и изразходваните средства за специализирани обучения за служителите на КФН и за командировки в чужбина - участие в срещите на управителните съвети на ESMA и EIOPA, ESRB, работни групи и обучения, годишни конференции на международните организации. Най-голям относителен дял в разходите за издръжка имат разходите за наем на административната сграда на КФН.

- разходи за данъци и такси - 4 283 лв.

- разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности - 1 801 182 лв. Разходът е за годишен членски внос на КФН в Европейските надзорни органи: EIOPA и ESMA, както и за годишен членски внос в международните организации: IOSCO, IAIS и IOPS.

- капиталови разходи - 355 624 лв.

- разходи по програма „Старт на кариерата” на Министерството на труда и социалната политика - 6 712 лв.

Финансирането на посочените разходи е при следното съотношение:

- касово постъпили приходи по бюджета – 6 763 717 лв. или относителен дял 61.45%;

- трансфер от централния бюджет и трансфери за поети осигурителни вноски и данъци – 4 233 676 лв. или относителен дял 38.47%;
- трансфер от МТСП по програма „Старт на кариерата” размер - 6 712 лв. или относителен дял 0.06%;
- наличности от предходния период 1 977 лв. или относителен дял 0.02%.

6.5. Доклад за дейността на вътрешния одит в КФН за 2017 г.

Във връзка с измененията и допълненията на Закона за вътрешния одит в публичния сектор (ЗВОПС, ДВ, бр. 51/05.07.2016 г.) са извършени промени, които касаят одитната дейност в КФН и са регламентирани в ПУДКФННА (ДВ, бр. 53/04.07.2017 г.). Те са свързани с уреждане на функциите на одитен комитет като правомощие на колективния орган на управление.

Дейността на ЗВО през 2017 г. се осъществи в съответствие с изискванията на ЗВОПС, международните стандарти за професионална практика по вътрешен одит, Етичния кодекс на вътрешните одитори, методологията, издадена от министъра на финансите, както и съгласно утвърдените от председателя и съгласувани с Комисията Статут на ЗВО, Стратегическия план за 2017-2019 г. и Годишен план за одитните ангажименти за 2017 г.

През отчетния период са изпълнени следните одитни ангажименти:

- одит на дейността на управление „Надзор на инвестиционната дейност” за периода 01.06.2015 г. - 30.11.2016 г., относно оценяване на плановете за възстановяване на инвестиционните посредници, съгласно Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници;
- одит на дейностите по изпълнение на сключените договори за обществени поръчки за периода 01.05.2016 - 30.11.2016 г.;
- одит с цел оценка на необходимостта от въвеждане на картови плащания в КФН по реда на Закона за ограничаване на плащанията в брой, за периода 2012-2017 г.
- официален одитен ангажимент за консултиране с оказана методическа и техническа помощ при изготвяне на Риск-регистър на КФН за 2017 г. и Отчет на Риск-регистъра за 2016 г.

Одитни ангажименти, които са в процес на изпълнение през отчетната и са преходни за следващата година са:

- одит относно подготовката на КФН за прилагане на Регламент (ЕС) 2016/679 на ЕП и на Съвета от 27.04.2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО;
- одит за съответствие на дейността по разглеждане на жалби и сигнали, подадени срещу поднадзорни лица на КФН с приложимото законодателство.

ЗВО изпълни неофициални одитни ангажименти за консултиране, по-същественият от които е подпомагане извършването на годишна самооценка на състоянието на системите за финансово управление и контрол (СФУК) в КФН за 2016 г.

В резултат от вътрешните одити са дадени общо 19 броя препоръки. ЗВО оказва съдействие при съставяне на плановете за действие и извърши мониторинг върху изпълнението, като поддържа единна база данни на препоръките и планираните във връзка с тях ответни действия (електронен регистър) и приложи процедури за наблюдение статуса на резултатите.

През последните години се установява трайна тенденция препоръките на вътрешния одит да бъдат приети от ръководството на КФН и служителите на ръководни длъжности от одитираните структури. Поддържа се висок процент на изпълнение на дейностите, планирани във връзка с

дадените препоръки, като през 2017 г. се отчита изпълнение от 80%. Това показва осъществяване на ефективна комуникация по време на одитните ангажименти, както и развитие на способностите за формулиране на подходящи предложения за подобряване на контрола и дейността на КФН.

Измененията и подобренията, настъпили в Комисията в резултат на одитната дейност през отчетния период, са свързани преди всичко с индикирани възможности за нормативни промени.

В резултат на дейността по вътрешен одит могат да се обобщят следните основни изводи за функционирането на СФУК в КФН:

- В Комисията е установен стабилен процес по целеполагане, свързан с наличието на очертани средносрочни стратегически цели и приоритети, и определяне на ежегодни дейности за тяхното постигане. Осигурената бюджетна независимост за следващия отчетен период и установяването на устойчивост на бюджета ще гарантират успешното развитие на институцията.

- Управлението на риска е неразделна част от дейността на КФН и от общия процес на управление в Комисията. Неговото последващо развитие следва да бъде в посока на системно надграждане на знанията и опита в областта, подобряване качеството на риск-регистрите на административните звена и интегрирането им в дейността (използване като практическо средство за предварително обмисляне и идентифициране на евентуални трудности).

- Правилата и процедурите, уреждащи одитираните дейности като цяло са съобразени с рисковете. При анализа на контролните механизми е важно да се задълбочи взаимовръзката с идентифицираните и оценени рискове, с цел набеязване на процедури, при които разходите на ресурси (времеви и човешки) не съответстват на ползите от тяхното прилагане и опростяване на такива ненужно усложнени процедури.

- Контролните механизми са интегрирани в дейността на КФН и като цяло се осъществяват ефективно, с което осигуряват спазването на приложимото законодателство и вътрешните актове.

- В Комисията се предприемат постоянни действия за изграждане на надеждни системи за комуникация и управление на информацията.

- В КФН като цяло се осъществява ефективен мониторинг на дейността, в резултат на който се извършват промени или при нужда се предприемат коригиращи действия.

В съответствие с изискванията на ЗВОПС и с цел усъвършенстване на дейността по вътрешен одит, се извърши външна оценка на качеството на одитната дейност в КФН. Оценката е направена от външен екип от Министерство на финансите (МФ), дирекция „Методология на контрола и вътрешен одит“. Изразено е независимо мнение, че ЗВО „работи в съответствие“, което е най-високата оценка от предвидената четири степенна скала и означава, че дейността се извършва в съответствие с приложимите изисквания.

6.6. Отчет на Инспектората

Дейността на държавния инспектор през отчетния период беше изцяло подчинена на целите и дейностите, заложили в Правилника на устройство и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация, Правилата за работа на държавния инспектор в КФН, както и нормативните актове, уреждащи дейността на инспекторатите.

При изпълнение на своите задължения, държавният инспектор се води от следните цели:

- Превенция по отношение на нарушения при функционирането на администрацията и ограничаване на негативни явления в дейността на администрацията;

- Подобряване на работата на администрацията;

- Превенция и ограничаване на корупцията;

- Укрепване на доверието на инвеститорите, застрахованите и осигурените лица към институцията;

- Повишаване на собствените професионални знания и умения;
- Разширяване на сътрудничеството и комуникацията с държавни структури на законодателната, изпълнителната и съдебната власт и с неправителствени организации.

За постигане на целите, дейността на държавния инспектор през 2017 г. бе насочена към:

- Извършване на проверки по спазване на нормативната уредба при осъществяване на функциите в проверяваните структурни звена, с цел ограничаване на негативни явления и подобряване на дейността в администрацията на КФН;
- Извършване на проверки по сигнали и предложения срещу незаконни или неправилни действия или бездействия на служители от администрацията на КФН.
- Извършване на проверки по спазване на законите, подзаконовите и вътрешните актове за организация на работата в администрацията на КФН.
- Събиране и анализиране на информация и извършване на проверки по своя инициатива за установяване на нарушения и възможни прояви на корупция и неефективна работа на администрацията.
- Инициране за предложения за промяна на нормативната уредба, по повод констатирани при проверката пропуски, слабости и грешки в дейността на администрацията на КФН.
- Докладване на резултатите от извършените проверки и даване на предложения за отстраняване на констатираните пропуски и нарушения.
- Мониторинг за спазване на препоръките и предложенията, направени при извършените проверки.
- Проучване и оценка на нуждите от обучение в областта на административния контрол, за постигане на по-високо качество и професионализъм на контролните функции.

При изпълнение на контролните си функции през отчетната година държавният инспектор извърши общо 5 (планови и извънредни) проверки:

- 4 проверки относно спазването на законите, подзаконовите и вътрешноведомствените актове за организацията на работата от служителите на администрацията;
- Една проверка за незаконни или неправилни действия или бездействия на служители от администрацията;

В резултат на извършените през 2017 г. проверки се установи, че администрацията на КФН е изпълнявала законосъобразно възлаганите ѝ задачи и не е допуснала извършване на административни нарушения, подлежащи на санкция. Независимо от това, са направени конкретни предложения за подобряване на дейността на някои административни звена, като са инициирани промени във нормативни и вътрешноведомствени актове.

II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР

1. Външна среда и икономическа активност

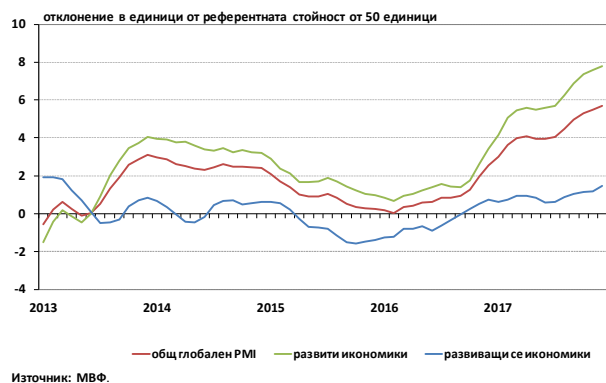
1.1. Външна среда

Световната икономика през 2017 г. се повиши с 3.6% при ръст от 3.1% през предходната година. Основна роля за положителния ръст имаше активизирането на световната търговия, възстановяването на инвестициите, растежът в развиваща се Азия и икономическият растеж в

развиваща се Европа. Решението на ЕЦБ за продължаване на програмата за изкупуване на ДЦК подкрепи възходящия тренд на финансовите пазари в еврозоната. Промените в данъчната политика на САЩ повишиха бизнес доверието и разшириха инвестиционните намерения на американските компании.

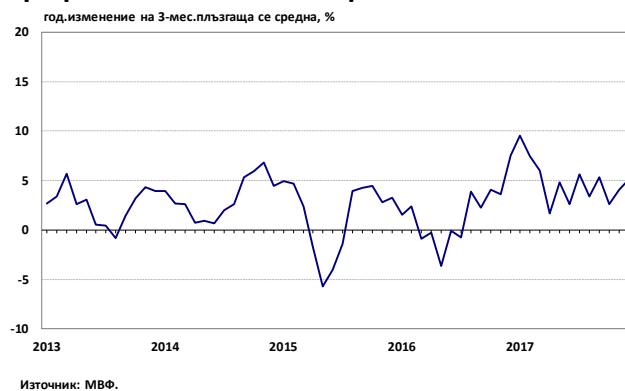
През 2017 г. общият глобален индекс PMI, който отчита нагласите на бизнеса (на тримесечие), продължи възходяща си динамика, приключвайки през декември най-добрия период за индустрията за последните седем години. Възобновяването на инвестиционните разходи в развитите икономики и преустановяването на инвестиционния спад в някои от развиващите се пазари за износ на стоки подкрепиха PMI индекса да продължи положителния си тренд. Повишение на индекса PMI по групи страни беше отчетено - както в развитите, така и в развиващите се страни.

Графика 20. Индекс PMI за промишлеността

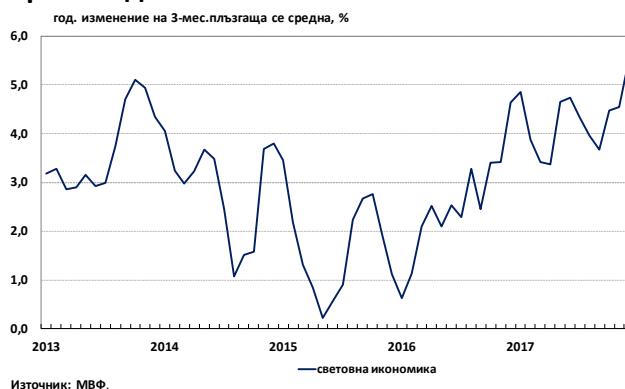
След две години на спад, световната търговия отчете възстановяване през 2017 г. в резултат на нарасналата инвестиционна активност в глобален мащаб. Възстановяването на инвестиционната активност в развиващите се страни износителки на стоки през 2017 г. беше в основата на техния икономически растеж, след като бяха засегнати от спада в цените на суровините в периода 2015-2016 г. (особено страни като Бразилия и Русия).

Графика 21. Световна търговия

Нарасналите инвестиции в основен капитал и ускоряването на стоковите запаси допринесоха за увеличените финансови ресурси на компаниите и повишеното търсене на стоки - особено през втората половина на 2017 г. В САЩ индустриалното производство нарасна с 1.8%, като отчете най-големия ръст от 2014 г. насам.

Графика 22. Индекс на индустриалното производство

Нарастването на цените на основните суровини през 2017 г. се дължеше основно на покачването на стойността на петрола и природния газ, като цените на металите и селскостопанските стоки също се повишиха. Цената на петрола нарасна над 65 щ.долара за барел през януари 2017 г., в резултат на извънредни прекъсвания на добива в района

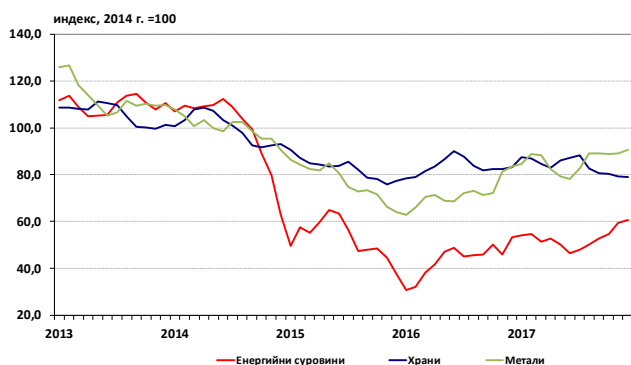
на Мексиканския залив, Либия, Северно море и Венецуела. Друга причина за ръста на цените на петрола беше взетото през ноември 2017 г. решение за удължаване на споразумението за ограничаване добива на петрол от ОПЕК до края на 2018 г.

Индексът на цените на природния газ също се покачи в началото на 2017 г. Нараснало търсене на втечен природен газ (ВПГ) в Китай е вследствие правителственото ограничение за използването на въглища с цел намаляване замърсяването на въздуха, като това доведе до най-високото повишение на цената на тази суровина за последните три години.

Цените на металите се увеличиха в съответствие с нарасналото търсене в глобален мащаб и намаленото предлагане (особено на алуминий) - поради съкращенията на производствения капацитет в Китай. През 2017 г. индексът на международните цени на металите отбеляза ръст от 7%.

Индексът на цените на селскостопанските продукти търгувани на международните пазари нарасна в средата на 2017 г. вследствие на неблагоприятни метеорологични условия, които намалиха реколтата от зърнени култури и маслодайни семена. Въпреки това общият индекс на цените на храните отчита понижение от -9.8% през 2017 г. поради голям спад на цените на други групи хранителни продукти (като растителното олио).

Графика 23. Динамика на цените на храни, енергийни суровини и метали

Европейските капиталови пазари продължиха възходящата си динамика, изцяло подкрепени от благоприятното икономическо развитие. ЕЦБ обяви през октомври 2017 г. постепенното съкращаване на паричните стимули – от 60 млрд. евро месечно на 30 млрд. евро, като увеличи срока за покупка на ДЦК до септември 2018 г.

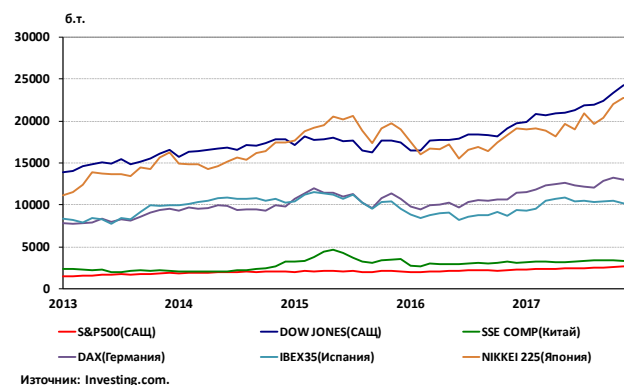
Пазарът на акции в САЩ беше подкрепен от окончателния пакет за намаляване на данъците на президента Тръмп и обещаните разходи за развитие на инфраструктурата. Конгресът одобри законопроект, който включва намаляване на данъчната ставка за компаниите от 35% до 21%. Федералният резерв на САЩ повиши краткосрочните лихвени проценти до 1.5% в края на 2017 г.

В еврозоната германският DAX отбеляза покачване от 12%, а испанският IBEX35 се увеличи със 7.8%.

Американските индекси S&P500 и DOWJONES отбелязаха ръст съответно от 17.3% и 24.4% за 2017 г.

Движението на борсите в Азия през 2017 г. също беше с възходящ тренд, като китайският SSE COMP нарасна с 4.7%, а японският NIKKEI225 с 19.6%.

Графика 24. Капиталови пазари

Икономическият растеж в глобален мащаб през 2017 г. беше с 0.5 пр.п. по-висок отколкото през предходната година и най-голям за последните 7 години. Развитието икономики отбелязаха ускоряване на икономическия растеж от 1.7% през 2016 г. до 2.6% през 2017 г. Американската икономика

нарасна с 2.3% през 2017 г. спрямо 2% през предходната година вследствие на нарасналото потребителско и бизнес доверие.

Възстановяването на еврозоната продължи, в резултат на нарастването на световната търговия и растежът на потреблението на дребно, вследствие на повишените доходи. Растежът на БВП в Обединеното кралство се забави до 1.8% през 2017 г. от 1.9% през 2016 г. поради намаленото потребление на дребно и бариерите пред търговията и трансграничната финансова дейност на страната във връзка с Брекзит.

През 2017 г. икономическият растеж се дължеше на повишението на частните разходи както за развиващите се пазари, така и за развитите икономики. Растежът в Китай и Индия беше подкрепен от нарасналия износ и силно потребление на дребно, докато ръстът на инвестициите се забави.

За 2017 г. реалният БВП на Китай нарасна до 6.9%, от 6.7% за предходната година. Икономиката на Китай нарасна значително през първите девет месеца на годината, но правителствени мерки за намаляване на рисковете във финансовия сектор доведе до увеличаване на разходите по заеми, като породиха опасения за ръста на БВП.

Графика 25. Реален растеж на БВП

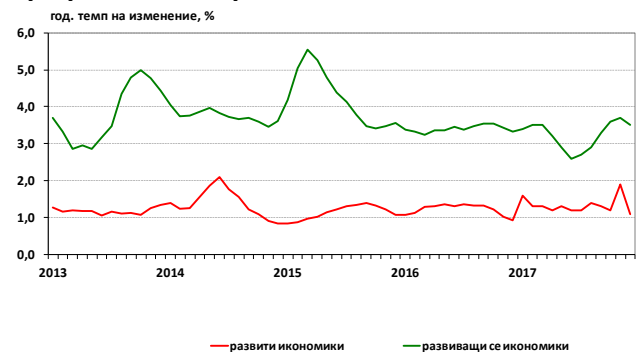

Източник: МВФ.

През 2017 г. инфлацията в глобален мащаб отчете минимални промени. В повечето развити икономики, тя не успя да достигне целите на централните банки, дори при нараснало потребление и понижена безработица. Инфлацията в развитите страни е

с минимално повишение до 1.3%, а в развиващите се държави е със слабо понижение до 3.2%. В Обединеното кралство, където има обезценяване на паунда и по-високи потребителски цени, инфлацията е 2.7% и остава над целевата стойност на Банката на Англия от 2%.

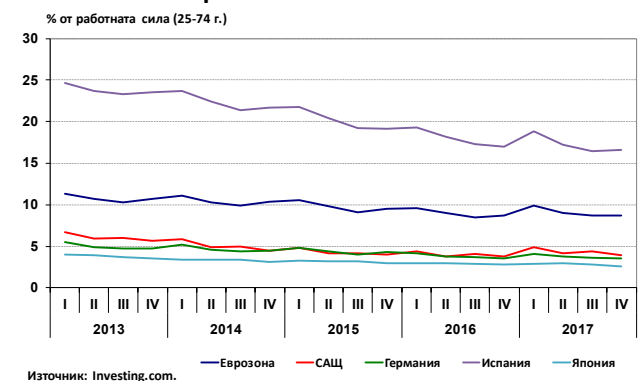
Графика 26. Инфлация

Източник: МВФ.

Равнището на безработицата в еврозоната през 2017 г. се понижи до 9.1%, при 10% през 2016 г. Най-висока беше безработицата в Гърция (21.5%) и Испания (17.2%). Най-ниско остана нивото на безработицата в Германия (3.8%). Пазарът на труда в САЩ се подобри, като равнището на безработица се понижи до 4.4% през 2017 г., от 4.9% през предходната година.

Графика 27. Динамика на безработицата в световен мащаб

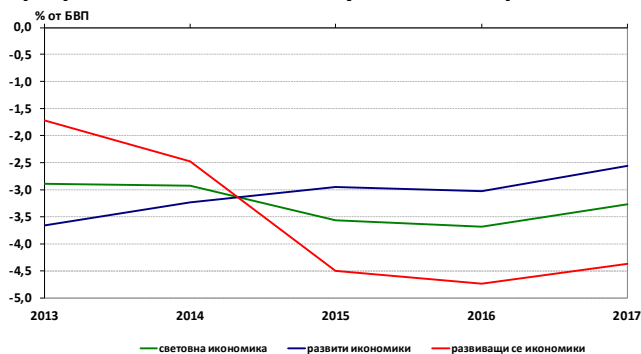

Източник: Investing.com.

През 2017 г. се понижиха бюджетните разходи в световен мащаб. Бюджетният дефицит се сви до -3.3% от БВП, при -3.7% за 2016 г., отразявайки намаление на фискалните

политики за стимулиране за икономическия растеж сред развитите икономики, като техният бюджетен дефицит се сви до -2.6% от БВП от -3% през предходната година. В развиващите се икономики отрицателният бюджетен дефицит беше -4.4% от БВП за 2017 г. спрямо -4.7% през 2016 г.

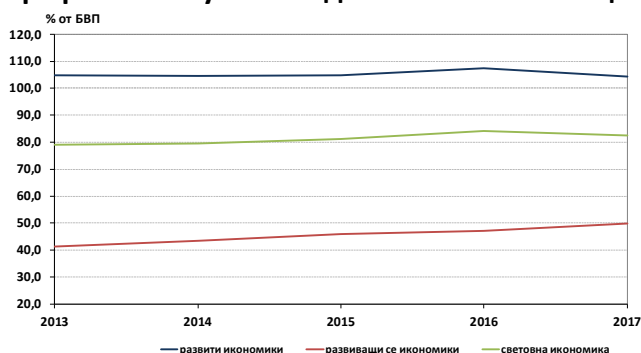
Графика 28. Баланс на публичните финанси

Източник: МВФ.

Размерът на публичния дълг в световен мащаб също спада, като достига ниво до 82.4% от БВП за 2017 г., при 84.1% през предходната. В развитите страни стойността на публичния дълг се понижи до 104.4% през 2017 г. от 107.5% от БВП през 2016 г. Публичният дълг в развиващите се икономики нарасна, като се увеличи до 49.8% през 2017 г. от 47% през предходната година.

Графика 29. Публичен дълг в световен мащаб

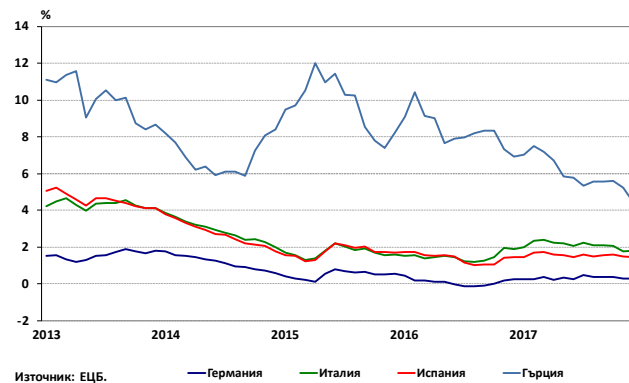

Източник: МВФ.

Доходността по 10-годишните държавни ценни книжа през 2017 г. остана ниска. Средната годишна доходност на тези държавни ценни книжа в Германия и Испания е съответно 0.32% и 1.56%. Гръцките 10-

годишните ДЦК имат средна годишна доходност 5.98%.

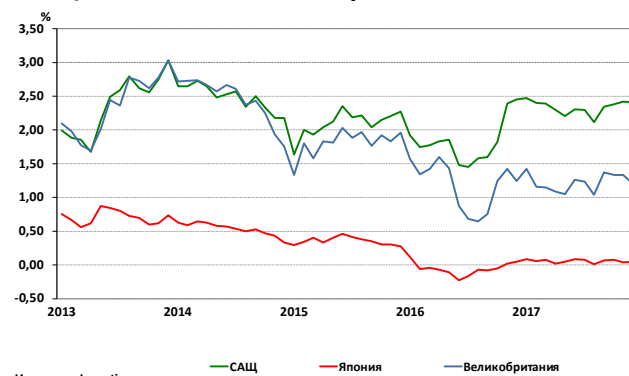
Графика 30. Доходност по 10-годишни ДЦК на Германия, Италия, Испания и Гърция

Източник: ЕЦБ.

През 2017 г. 10-годишните ДЦК на САЩ и Япония имаха средна годишна доходност съответно 2.33% и 0.06%, а ДЦК на Великобритания бяха със средна доходност 1.22%, повлияни от неясния изход на преговорите с ЕС за Брекзит.

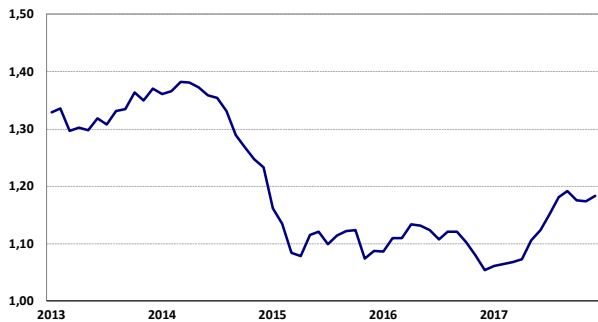
Графика 31. Доходност по 10-годишни ДЦК на САЩ, Япония и Великобритания

Източник: Investing.com

През 2017 г. единната европейска валута поскъпна. Въпреки увеличението на лихвените нива от страна на Федералния резерв на САЩ, силните икономически данни за еврозоната и повишеното геополитическо напрежение между САЩ и Северна Корея понижиха стойността на американския долар за 2017 г., като еврото нарасна с 11.5% спрямо щатската валута, при спад с -0.03% за 2016 г.

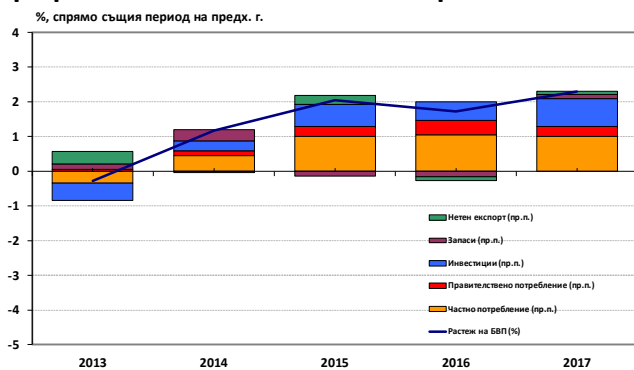
Графика 32. Валутен курс щ. долар/евро

Източник: ЕЦБ.

През 2017 г. БВП на еврозоната нарасна до 2.3%, спрямо 1.7% през 2016 г. При анализа по компоненти, основен принос за растежа в еврозоната имаше потреблението на дребно (1 пр.п.), поради повишените доходи на домакинствата. Инвестициите също нараснаха, като допринесоха с 0.8 пр.п. към ръста на БВП. Правителствените разходи в еврозоната отчетоха минимално понижение, което ограничи растежа с 0.3 пр.п. Нетният експорт и запасите бяха с минимален прираст.

Графика 33. Растеж на БВП в еврозоната

Източник: Евростат.

През 2017 г. инфлацията в еврозоната, се повиши до 1.7%, но остана под целевата стойност на ЕЦБ от 2%. Инфлацията, измерена без цените на енергийните стоки, храните, алкохола и тютюневи изделия, отбеляза минимален ръст, като достига до 1%.

Графика 34. Инфлация в еврозоната

Източник: Евростат.

И през 2017 г. в страните от Централна и Източна Европа (ЦИЕ) продължи нарастването на БВП. Най-големият ръст на БВП имаше в Турция до 7% за 2017 г., от 1.5% за предходната година в резултат на предприети инфраструктурни инвестиции и правителствено решение за по-мощно отпускане на кредити за малките и средни предприятия. Румънската икономика нарасна до 7% за 2017 г. от 4.8% за 2016 г. Факторите, които подкрепиха икономическия растеж през 2017 г. са усвояването на средства от фондовете на ЕС и нарасналия износ за еврозоната. Потреблението на дребно в ЦИЕ се увеличи, вследствие на положителното развитие на пазара на труда и повишените заплати.

Таблица 29. Реален растеж на БВП в ЦИЕ

	2016	2017
Чехия	2,4	4,3
Унгария	2	4
Полша	2,8	4,6
Румъния	4,8	7
Турция	1,5	7

Бележка: Изменение спрямо предходната година (%).
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

През 2017 г. инфлацията в страните от ЦИЕ нарасна, като в Румъния остана под целевото равнище на централната банка. В зоната с най-голям ръст беше инфлацията в Румъния и Турция, съответно от -1.5% и 8.4% за 2016 г. до съответно 1.3% и 11.1% за 2017 г.

Повишаването на инфлацията в двете страни е в резултат на повишените международни цени на някои основни суровини и правителствени мерки за насърчаване на икономиката.

Таблица 30. Инфлация в ЦИЕ

	2016	2017
Чехия	0,6	2,4
Унгария	0,4	2,4
Полша	-0,6	2
Румъния	-1,5	1,3
Турция	8,4	11,1

Бележка: Изменение спрямо предходната година (%).
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

В страните от ЦИЕ нивата на безработица се понижиха през 2017 г. поради нарасналото търсене на работна сила. В Полша и Унгария безработицата спада съответно до 4.9% и 4% за 2017 г. от съответно 6.3% и 5.2% за предходната година. Турция е с минимално повишение на безработицата до 11.1%.

Таблица 31. Равнище на безработицата в ЦИЕ

	2016	2017
Чехия	4	3
Унгария	5,2	4
Полша	6,3	4,9
Румъния	6	5
Турция	10,5	11

Бележка: Дял (%) от работната сила.
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

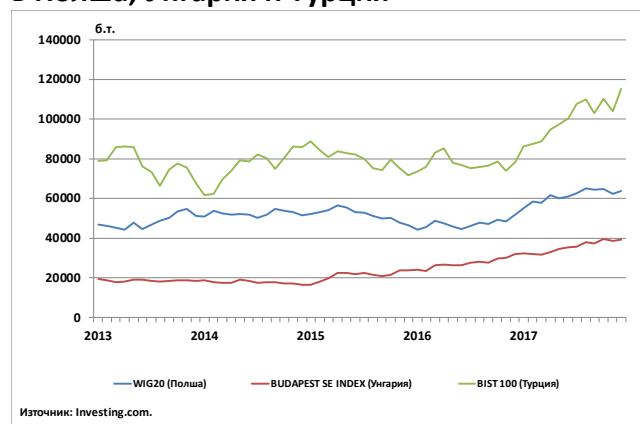
През 2017 г. стойностите на основните борсови индекси в страните от ЦИЕ се повишиха, с изключение на Хърватска, където борсовия индекс CROBEX се понижи с -14%, под влияние на продължаващата криза с

1.2. Обзор на икономическата активност в България през 2017 г.

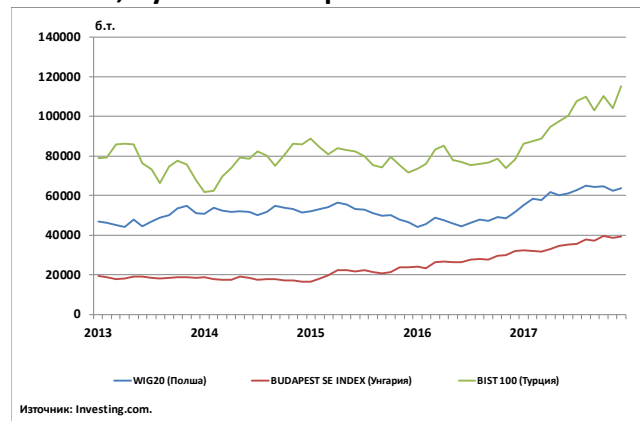
През 2017 г. реалният растеж на БВП у нас по предварителни данни възлиза на 3.6% на годишна база, за което най-голям принос има вътрешното търсене*. Излишъкът по текущата сметка се разширява, като достига 2268.8 млн.евро през годината, или 4.5% от БВП. Обемът на преките чуждестранни инвестиции у нас възлиза на 950.1 млн.евро при 1079.7 млн.евро през предходната година. Брутният външен дълг на страната намалява с 2.7% и в края на годината е в размер на 33.3 млрд.евро. Кредитната активност през годината се възстановя, като с по-бързи темпове нараства

дълговете на корпорация „Агрокор“. Положително влияние върху капиталовите пазари в страните от ЦИЕ оказаха положителните икономически данни. През годината чешкият PX-PRAGUE SE нарасна с 15.6%, унгарският BUDAPEST SE INDEX се повиши с 21.2%, полският WIG20 и турският BIST30 се покачиха съответно с 15.4% и 33.7%, а румънският BUCHAREST BETI отчете минимално повишение от 3.1%.

Графика 35. Динамика на капиталови пазари в Полша, Унгария и Турция

Графика 36. Динамика на капиталови пазари в Чехия, Румъния и Хърватия

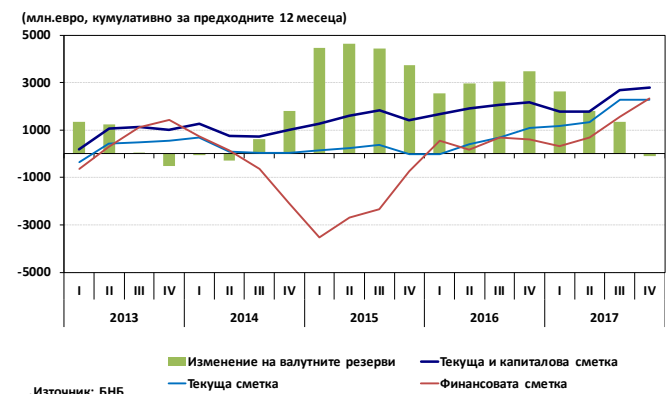
кредитирането на домакинствата. През 2017 г. бюджетният баланс е на излишък в размер на 845.6 млн.лв., което възлиза на 0.9% от БВП. Хармонизираният индекс на потребителските цени преустанови дефлационното си темпо и в края на 2017 г. отчете инфлация от 1.8% на годишна база. Индексът на цени на жилищата ускорява положителния си темп на изменение на годишна база от 7.0% средно за 2016 г. на 8.7% през 2017 г.

В резултат на стабилното икономическо развитие, през декември Агенцията за кредитен рейтинг Standard and Poor's повиши дългосрочния и краткосрочния кредитен рейтинг на България в чуждестранна и местна валута от BB+/B на BB-/A-3 със стабилна перспектива.

Петта поредна година салдото общо по текущата и капиталовата сметка продължава да е положително, като през 2017 г. нарасна до 2794.7 млн.евро. За периода януари-декември 2017 г. излишъкът по текущата сметка на платежния баланс е в размер на 2268.8 млн.евро, което представлява 4.5% от БВП¹⁵. Излишъкът по капиталовата сметка намалява с -544.3 млн.евро спрямо предходната година до 525.8 млн.евро през 2017 г. в резултат на ограничените постъпления по новите оперативни програми на ЕС.

Балансът по финансовата сметка за годината е положителен (2320.4 млн.евро), което е със 1723.1 млн.евро повече от отчетеното положително салдо през 2016 г. По данни на платежния баланс международните валутни резерви на страната намаляват с 98.8 млн.евро. След отчитане на валутнокурсви разлики и ценови преоценки, валутните резерви в баланса на БНБ намаляват с 236.4 млн.евро (-0.5 млрд.лв.), като активите на Управление „Емисионно“ достигат 46.3 млрд.лв. в края на 2017 г.

Графика 37. Динамика на основните сметки на платежния баланс

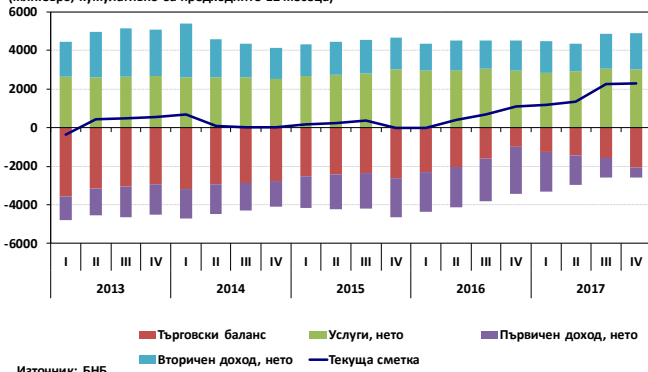
Значителното разширяване на излишъка по текущата сметка с 1177.7 млн.евро през 2017 г. спрямо предходната година се дължи предимно на свиване на отрицателното салдо по статия „първичен доход, нето“ с 1911.8 млн.евро в резултат на по-малките изходящи потоци на доходи от преки инвестиции под формата на реинвестирана печалба. Положителен принос за по-големия излишък по текущата сметка през 2017 г. имат също и разширяването на положителното салдо по услугите (със 79.0 млн.евро) и по статия „вторичен доход, нето“ (с 276.7 млн.евро), която отразява преразпределението на доход. Единствено дефицитът по търговския баланс, който се разширява с 1089.7 млн.евро спрямо 2016 г. и през 2017 г. е в размер на -2074.2 млн.евро, ограничава излишъка по текущата сметка през отчетната година.

*Обзорът е изготвен по публично налични данни към 18.04.2018 г.

¹⁵ По предварителни данни на НСИ БВП за 2017 г. е 98631.1 млн.лв.

Графика 38. Динамика на текущата сметка и нейните компоненти

(млн.евро, кумулативно за предходните 12 месеца)

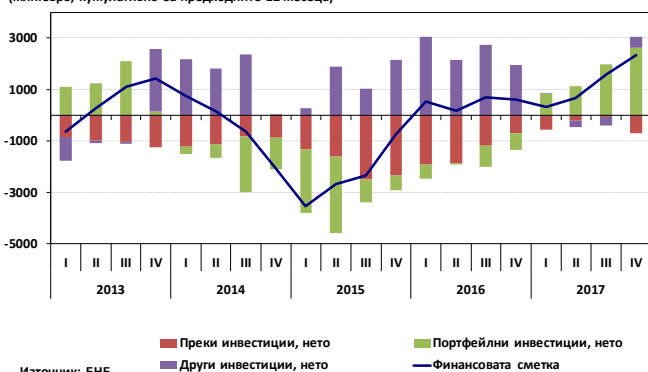

Източник: БНБ

За периода януари-декември 2017 г. салдото по финансовата сметка възлиза на 2320.4 млн.евро, което се дължи основно на по-голямото нарастване на чуждестранните активи на български резиденти спрямо това на чуждестранните пасиви. Основен принос за динамиката по финансовата сметка през годината има нарастването на портфейлните инвестиции на български резиденти в чуждестранни акции и дялове на инвестиционни фондове, докато чуждестранните ни задължения под формата на дългови инструменти значително намаляват в резултат на погасяването на еврооблигации с настъпил падеж през юли и поради закупуването от резиденти на български ДЦК, емитирани на международните капиталови пазари.

Графика 39. Динамика на финансовата сметка и нейните компоненти

(млн.евро, кумулативно за предходните 12 месеца)

Източник: БНБ

За периода януари-декември 2017 г. потокът на преките чуждестранни инвестиции

(ПЧИ) в страната възлиза на 950.1 млн.евро, което е с -129.6 млн.евро по-малко от предходната година. По-голяма част от ПЧИ у нас през годината са под формата на дългови инструменти (537.1 млн.евро) и реинвестирана печалба (225.8 млн.евро), която намалява от 1113.4 млн.евро през 2016 г. Потокът на ПЧИ под формата на дялов капитал възлиза на 187.2 млн.евро, като също намалява спрямо предходната година.

Таблица 32. Динамика на ПЧИ в България по вид инвестиция

	2014	2015	2016	2017
Общо	1161	2476	1080	950
Дялов капитал	314	1668	284	187
Реинвестирана печалба	421	940	1113	226
Дългови инструменти	427	-133	-318	537

Бележка: Данните са за обем на ПЧИ в страната (в млн. евро).

Източник: БНБ.

Разпределението на ПЧИ у нас по сектори през 2017 г. е без съществена промяна спрямо предходната година. Секторът „Преработваща промишленост“ е привлякъл най-голям обем ПЧИ в размер на 313.4 млн.евро, следван от сектор „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ (304.2 млн.евро) и сектор „Финансови и застрахователни дейности“ (245.7 млн.евро).

Таблица 33. Отраслова структура на ПЧИ в България по икономически сектори

	2014	2015	2016	2017
Добивна промишленост	21,9	72,6	-22,6	-25,8
Преработваща промишленост	-174,6	531,2	229,6	313,4
електрическа и топлинна енергия и	403,5	75,0	14,9	-33,3
Строителство	306,6	183,9	23,2	70,7
мотоциклети	229,9	343,1	523,9	304,2
Транспорт, складиране и пощи	43,1	41,5	-5,7	-12,6
Хотелиерство и ресторантьорство	-25,4	5,6	25,2	-13,6
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	120,6	83,6	12,7	-33,4
Финансови и застрахователни дейности	319,9	467,5	181,3	245,7
Професионални дейности и научни изследвания	105,1	158,5	-64,5	-224,3

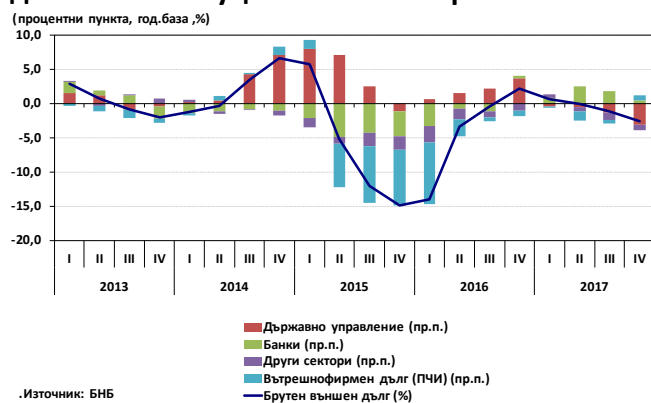
Бележка: Данните са в млн.евро. Структурата обхваща десет водещи икономически сектора.

Източник: БНБ.

През 2017 г. брутният външен дълг на страната намалява с 2.7% на годишна база, като в края на годината достига размер от

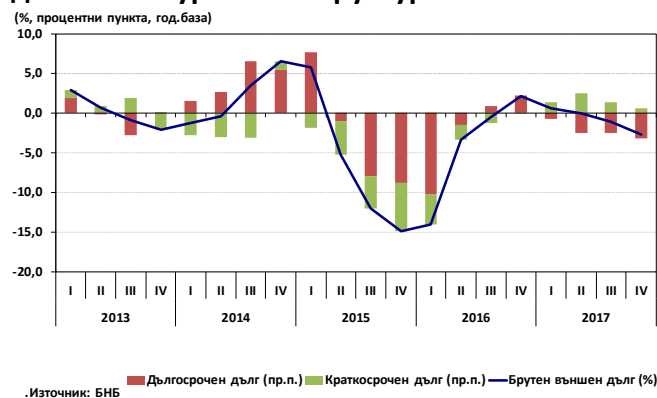
33.3 млрд.евро, което представлява 66.1% от БВП. Най-голям принос за намаляването на дълга има секторът държавно управление (-3.1 пр.п) в резултат на погасяването на еврооблигации с настъпил падеж. Категорията „други сектори“ също намалява чуждестранните си задължения и допринася за общия спад на brutния ни външен дълг с -0.8 пр.п. Увеличение на чуждестранните си задължения отчитат банките и вътрешнофирменото кредитиране, което ограничава годишния темп на намаление на дълга съответно с 0.4 пр.п. и 0.8 пр.п.

Графика 40. Динамика на brutния външен дълг по институционални сектори

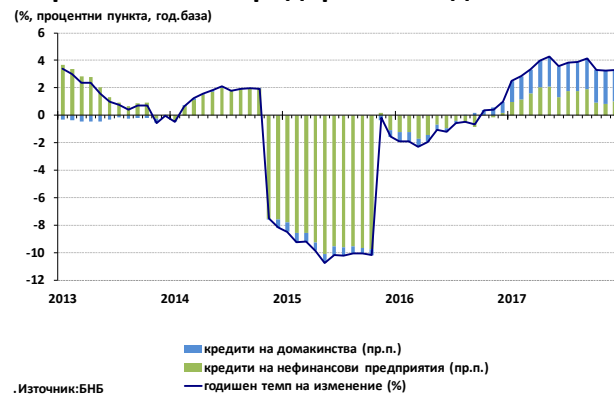
В унисон с общата динамика на brutния външен дълг през 2017 г., дългосрочният компонент на дълга намалява с -4.2% на годишна база и представлява 76.7% от общия външен дълг в края на годината. Краткосрочният дълг нараства с 2.6% и представлява 23.3% от външния дълг на страната в края на 2017 г.

Графика 41. Динамика на brutния външен дълг по матуритетна структура

От края на 2016 г. кредитната активност на банките е на положителна територия, като през 2017 г. кредитите за нефинансовите предприятия и домакинствата у нас отбелязват средногодишен ръст от 3.5%. Кредитът за домакинствата нараства с по-бърз темп (5.5%), като допринася с 2.1 пр.п. към общия ръст на кредитирането към частния нефинансов сектор. Кредитът към нефинансовите предприятия отчита по-малък ръст от 2.3% средно за годината, като допринася с 1.4 пр.п. към общата динамика. Основният фактор, който ще продължи да определя динамиката на кредитната дейност у нас е търсенето на кредити от страна на фирмите и домакинствата съобразно тяхната кредитоспособност и перспективите им за формиране на печалби и получаване на доходи.

Графика 42. Динамика на кредитите към нефинансовите предприятия и домакинства

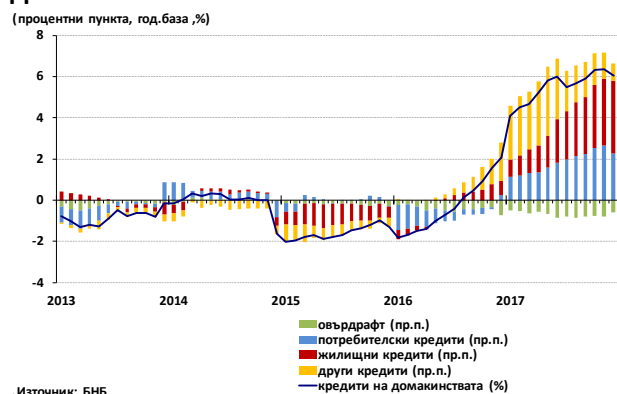

Средногодишният ръст на кредитите за домакинствата през 2017 г. се дължи предимно

на значителното нарастване от 52.7% на кредитите, различни от потребителски, жилищни и овърдрафт, които допринасят с 2.2 пр.п. към общия ръст на кредитите за домакинствата. Жилищните и потребителските кредити също нарастват и допринасят съответно с 0.7 пр.п. и 0.3 пр.п. Единствено овърдрафт кредитите за домакинствата ограничават общия ръст с отрицателния си принос от -0.7 пр.п.

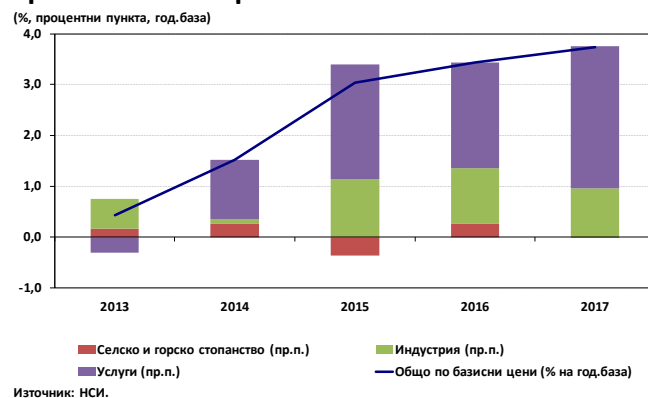
През 2017 г. продължава тенденцията на подобряване на качеството на кредитния портфейл на банките, като в края на годината брутният размер на необслужваните кредити и аванси в банковата система възлиза на 8292 млн.лв., а делът им в общата сума на брутните кредити и аванси спада до 10.2%. Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси (след приспадане на присъщата за тази класификационна категория обезценка) също се понижава и в края на 2017 г. възлиза на 4208 млн.лв., или 5.5% от общата нетна стойност на кредитите и авансите.

Графика 43. Динамика на кредитите за домакинствата
(процентни пункта, год.база, %)

Общата добавена стойност в икономиката нараства в реално изражение с 3.7% през 2017 г., за което най-много допринася секторът на услугите (2.8 пр.п.), следван от индустрията (1.0 пр.п.), докато селското и горско стопанство ограничава реалния ръст на добавената стойност в икономиката с несъществен отрицателен принос от -0.006 пр.п.

Графика 44. Растеж на добавената стойност и принос по сектори

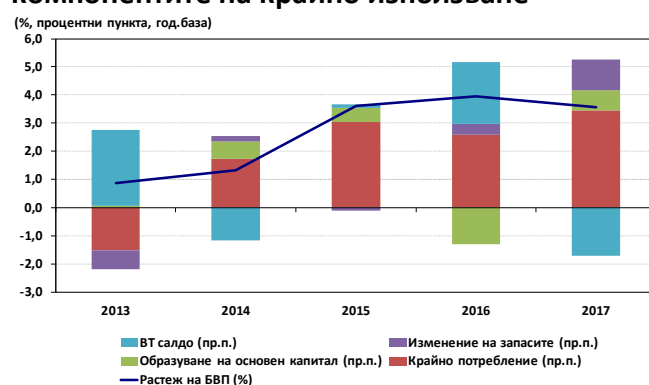
Детайлна разбивка на добавената стойност в икономиката по сектори показва, че сред услугите най-голям принос за ръста на брутната добавена стойност през 2017 г. отчита секторът „Операции с недвижими имоти“ (0.9 пр.п), следван от секторите „Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа,“ (0.7 пр.п.) и „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство,“ (0.7 пр.п.). Секторът „Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване“ също допринася с 0.7 пр.п. към общия ръст на брутната добавена стойност през годината.

Таблица 34. Динамика на добавената стойност по сектори

	2014	2015	2016	2017
Общо за икономиката (%)	1,5	3,0	3,4	3,7
<i>Принос (пр.п.) в т.ч.:</i>				
Селско, горско и рибно стопанство	0,3	-0,4	0,3	0,0
Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставка на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	0,2	1,0	1,4	0,7
Строителство	-0,2	0,1	-0,3	0,2
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство	0,2	1,3	0,5	0,7
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0,0	0,1	0,9	-0,1
Финансови и застрахователни дейности	0,0	-0,1	0,5	0,4
Операции с недвижими имоти	0,1	0,4	0,6	0,9
Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	0,1	0,4	0,1	0,2
Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа	0,7	0,1	-0,4	0,7
Култура, спорт и развлечения; други дейности	0,1	0,1	0,0	0,1
Бележка: Данните за 2017 г. са предварителни.				
Източник: НСИ.				

По предварителни данни реалният растеж на БВП през 2017 г. възлиза на 3.6% на годишна база. Основен фактор на икономическия растеж е вътрешното търсене, което допринася с 5.3 пр.п. Сред компонентите на вътрешното търсене, най-добре се представя крайното потребление (3.4 пр.п.), следвано от инвестициите (1.8 пр.п.), където приносите на изменението на запасите и на образуването на основен капитал е съответно 1.1 пр.п. и 0.7 пр.п. Спад в реално изражение отчита нетният износ, което ограничава растежа на БВП с отрицателния си принос от -1.7 пр.п.

Графика 45. Растеж на БВП и принос на компонентите на крайно използване

Износът на български стоки и услуги през 2017 г. възлиза на 26 713 млн.евро, нараствайки с 10.7% спрямо предходната година. Всички основни групи стоки отчитат растеж, като най-голям принос за общия ръст има износът на суровини и материали (4.8 пр.п.), следван от износа на инвестиционни стоки (4.7 пр.п.), на потребителски стоки (1.0 пр.п.) и енергийни ресурси (0.1 пр.п.).

Таблица 35. Принос на основни групи стоки за динамиката на износа

	2016	2017
Износ (% на годишна база)	5,0	10,7
<i>Принос (пр.п.)</i>		
Потребителски стоки	1,6	1,0
Суровини и материали	-0,1	4,8
Инвестиционни стоки	3,8	4,7
Енергийни ресурси	-0,4	0,1
Източник: БНБ.		

Вносът на стоки и услуги расте с по-големи номинални темпове през 2017 г. (15.5%), като възлиза на 30 244 млн.евро. Основен принос за тази динамика има вносът на суровини и материали (6.5 пр.п.) и на енергийни ресурси (4.1 пр.п.) Положителен принос има и вносът на инвестиционни (2.7 пр.п.) и потребителски стоки (2.2 пр.п.).

Таблица 36. Принос на основни групи стоки за динамиката на вноса

	2016	2017
Внос (% на годишна база)	-5,7	15,5
<i>Принос (пр.п.)</i>		
Потребителски стоки	1,2	2,2
Суровини и материали	-2,7	6,5
Инвестиционни стоки	0,6	2,7
Енергийни ресурси	-4,8	4,1

Източник: БНБ.

През 2017 г. реалният растеж на крайното потребление се ускорява до 4.5% от 3.3% през 2016 г. Основна движеща сила за отчетената динамика има индивидуалното потребление на домакинствата (3.8 пр.п.), а индивидуалното потребление на правителството допринася с 0.3 пр.п. Колективното потребление, което измерва с крайните разходи на правителството за колективни услуги, предоставени на обществото като цяло, също нараства, като допринася с 0.4 пр.п. към реалния растеж общо на крайното потребление.

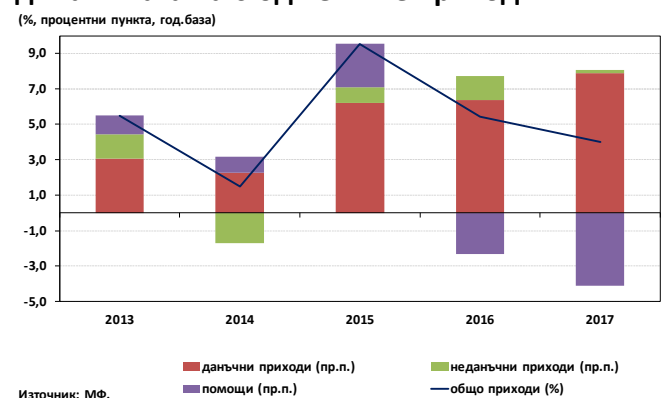
Таблица 37. Растеж на крайното потребление и принос на компонентите

	2015	2016	2017
Крайно потребление (%)	3,8	3,3	4,5
<i>индивидуално потребление (пр.п.)</i>	<i>3,5</i>	<i>3,0</i>	<i>4,1</i>
<i>потребление на домакинствата (пр.п.)</i>	<i>3,4</i>	<i>2,8</i>	<i>3,8</i>
<i>индивидуално потребление на правителството (пр.п.)</i>	<i>0,0</i>	<i>0,2</i>	<i>0,3</i>
<i>колективно потребление (пр.п.)</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>0,4</i>

Бележка: Данните за 2017 г. са предварителни.
Източник: НСИ.

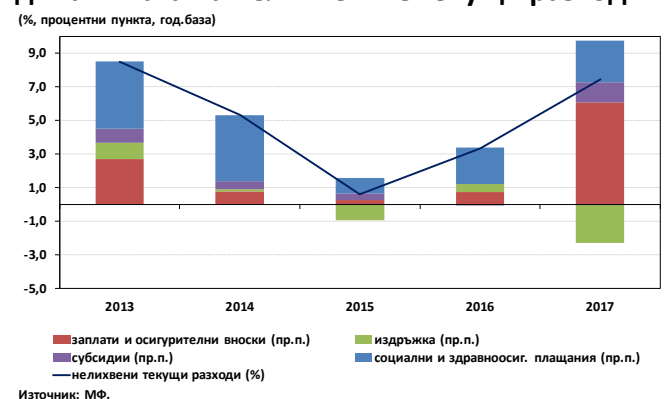
Бюджетното салдо по консолидираната фискална програма (КФП) през 2017 г. е положително в размер на 845.6 млн.лв., което представлява излишък от 0.9% от БВП. Приходите отчитат ръст от 4.0%, който се дължи изцяло на данъчните приходи (7.9 пр.п), докато помощите ограничават ръста с отрицателен принос от -4.1 пр.п. Сред данъчните приходи най-голям принос имат постъпленията от социални и здравно-осигурителни вноски (3.1 пр.п.), от данъка върху застрахователните премии (3.0 пр.п.) и от ДДС (2.3 пр.п.). Неданъчните приходи също имат положителен принос от 0.2 пр.п.

Графика 46. Принос на компонентите в динамиката на бюджетните приходи

Общо бюджетните разходи също нарастват със 6.1% през 2017 г. спрямо предходната година, за което най-голям принос имат текущите разходи (6.4 пр.п.), докато отрицателният принос на капиталовите разходи се свива до -0.4 пр.п., поради ускоряване на инвестициите по програми на ЕС, които компенсират все по-голяма част от намалението на националните инвестиционни разходи. Текущите нелихвени разходи нарастват със 7.4% на годишна база, за което най-голям принос имат разходите за заплати и осигурителни вноски (6.1 пр.п.), за социално осигуряване, подпомагане и грижи (2.5 пр.п.) и субсидиите (1.2 пр.п.). Единствено разходите за издръжка отчитат спад и ограничават общия ръст на текущите нелихвени разходи с -2.3 пр.п.

Графика 47. Принос на компонентите в динамиката на нелихвените текущи разходи

През 2017 г. заетостта у нас нараства с 4.4% на годишна база, като броят на заетите лица на 15 и повече години е 3 150 хил.души. Тази

динамика се дължи предимно на ръст в заетостта при мъжете (2.5 пр.п.), а по възрастови групи най-голям принос отчитат заетите на възраст между 55 и 64 години. Броят на наетите лица по трудово и служебно правоотношение намалява с -2.1% на годишна база до 2 230 хил.души. Тази динамика е повлияна от спад на наетите лица както в частния сектор (-1.8 пр.п.), така и в общественния сектор (-0.3 пр.п.). По икономически дейности намаляване на броя на наетите лица има предимно в преработващата промишленост (-0.5 пр.п.), строителството (-0.45 пр.п.) и в сектора „Транспорт, складиране и пощи“ (-0.4 пр.п.). Броят на наетите нараства в секторите „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“ и „Професионални дейности и научни изследвания“ (0.3 пр.п.).

Доходът на работещите, измерен чрез компенсацията за наетите лица, който представлява брутен доход, включващ и промени в осигурителните вноски, нараства със 7.9% през 2017 г. при ръст от 7.7% през предходната година. Равнището на безработица продължава да спада, достигайки 6.2% от работната сила през 2017 г.

Таблица 38. Динамика на заетостта и доходите

	2013	2014	2015	2016	2017
Заети лица	0,0	1,6	1,7	-0,5	4,4
Наети лица	0,3	0,6	1,0	-2,1	0,0
Компенсация на наетите лица	7,6	5,4	6,7	7,7	7,9
Безработица*	12,9	11,4	9,1	7,6	6,2

Бележка: Данните за динамиката показват изменение спрямо предх.г. (%), като данните за 2017 г. са предварителни; * коефициент на безработица средно за периода (% от раб.сила).

Източници: НСИ.

Показателят на доверие на потребителите продължава възходящия си тренд и през 2017 г. Очакванията за финансовото им състояние, за инфлацията и безработицата са по-оптимистични отколкото година по-рано, а очакванията за икономическото състояние на страната за следващите 12 месеца се стабилизират на най-високото си равнище през последните три години.

Графика 48. Показател на доверие на потребителите

Източник: НСИ

Бележка: Очакванията за безработица се взимат с обратен знак.

Покачване на показателя означава, че потребителите имат оптимистични очаквания и обратното.

Доходите на домакинствата през 2017 г. отчитат ръст от 6.0% на годишна база, за което най-голям принос имат заплатите (3.3 пр.п.), доходите от самостоятелна заетост (0.9 пр.п.) и пенсиите (0.3 пр.п.). Ограничение върху ръста на доходите на домакинствата през годината оказват доходите извън работната заплата (-0.4 пр.п.). Втора поредна година изтегляните от домакинствата спестявания и получените от тях заеми и кредити нарастват с двуцифрен темп съответно от 15.3% и 11.1% през 2017 г.

Таблица 39. Динамика на доходите на домакинствата

	2013	2014	2015	2016	2017
Общо	11,5	2,2	1,9	1,9	6,0
Работна заплата	12,4	4,3	3,4	0,6	6,1
Изтеглени спестявания	0,0	-4,1	0,9	18,7	15,3
Заеми и кредити	111,3	-51,0	-23,1	19,5	11,1

Бележка: Данните са на год. база (%).

Източник: НСИ.

Разходите на домакинствата през 2017 г. нарастват с по-голям темп (7.6%) спрямо доходите им. Потребителските разходи нарастват с 6.9%, за което най-голям принос има нарастване на разходите за храна, жилища, вода, електроенергия и горива. Повишават се и разходите на домакинствата за данъци (15.0%) и социални осигуровки (13.1%), които допринасят съответно с 0.9 пр.п. и 0.8 пр.п. към общите разходи. Домакинствата поддържат висока склонност към спестяване, като разходите им за влогове нарастват с 41.8%, а отделените средства за изплащане на дълг

или даване на пари на заем се свиват с -3.0%.

Таблица 40. Динамика на разходите на домакинствата

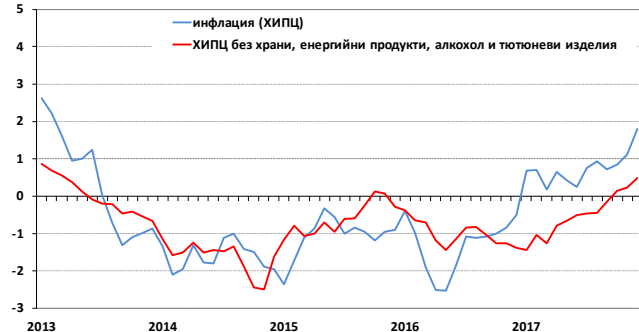
	2013	2014	2015	2016	2017
Общо	10,3	3,2	2,4	-0,4	7,6
Потребителски общ разход	10,0	3,2	2,3	-1,3	6,9
Данъци	9,5	2,3	4,5	4,3	15,0
Влог	14,9	54,8	15,0	45,1	41,8
Изплатен дълг и даден заем	20,3	-9,5	-8,6	-9,2	-3,0

Бележка: Данните са на год. база (%).
Източник: НСИ.

През 2017 г. инфлацията излезе на положителна територия, като в края на 2017 г. отчита ръст от 1.8% на годишна база. Като изключим волатилните цени на храните, енергийните продукти, алкохола и тютюневите изделия, базисната инфлация започна да отчита положително изменение през последното тримесечие на годината, като през декември 2017 г. достигна годишен ръст от 0.5%.

Графика 49. Инфлация

(спрямо същия период на предходната година %)

Източник: НСИ

Най-голям принос за акумулираната през годината инфлация имат хранителните продукти (0.6 пр.п.) и промишлените стоки (0.6 пр.п.). Цените на услугите също отчитат ръст, като сред тях най-голям принос за общата инфлация имат цените на общественото хранене (0.2 пр.п.) и на транспортните услуги (0.1 пр.п.). Цените на телекомуникационните

услуги отчасти ограничават инфлацията с отрицателния си принос от -0.1 пр.п.

Таблица 41. Принос на основни групи стоки и услуги към инфлацията

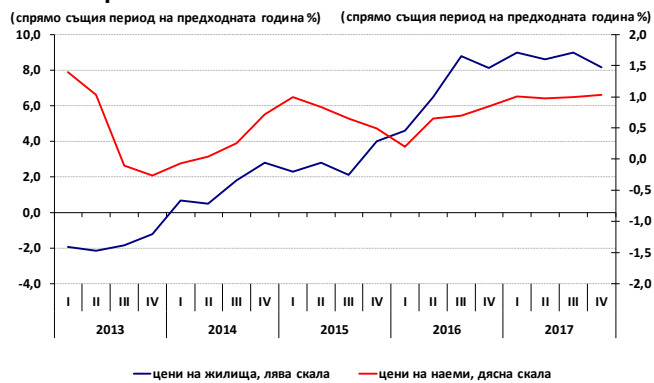
	2015	2016	2017
Инфлация (% спрямо дек. на пр.)	-0,9	-0,5	1,8
<i>приноси (пр.п.)</i>			
Хранителни продукти	0,1	0,2	0,6
Непреработени храни	0,0	0,1	0,2
Преработени храни	0,1	0,1	0,4
Услуги (всичко без стоки)	0,2	-0,4	0,4
Обществено хранене	0,1	0,1	0,2
Транспортни услуги	-0,1	-0,3	0,1
Телекомуникационни	-0,1	-0,3	-0,1
Енергия и отопление за дома	-0,1	-0,1	0,3
Течни и транспортни горива	-0,8	0,0	0,4
Промислени стоки	-1,3	-0,5	0,6
Тютюневи изделия	0,0	0,2	0,1

Източник: НСИ.

Втора поредна година цените на жилищата отчитат съществен растеж на средногодишна база от 7.0% през 2016 г. и 8.7% през 2017 г.¹⁶. Ускоряващият се ръст на цените на жилищата се дължи на засиленото търсене от страна на домакинствата в условията на стабилен икономически растеж и положителни перспективи за бъдещи доходи, което рефлектира и върху ръста на жилищните кредити. Макар и със значително по-малки темпове, цената на наемите също поддържа положителния си ръст, който през последното тримесечие на 2017 г. достига 1.0% спрямо същия период на предходната година.

¹⁶ През 2014 г. има промяна в методологията на НСИ, като новият индекс на цените на жилищата включва и цените на нови жилища, закупени от домакинствата.

Графика 50. Динамика на цените на жилищата и наемите

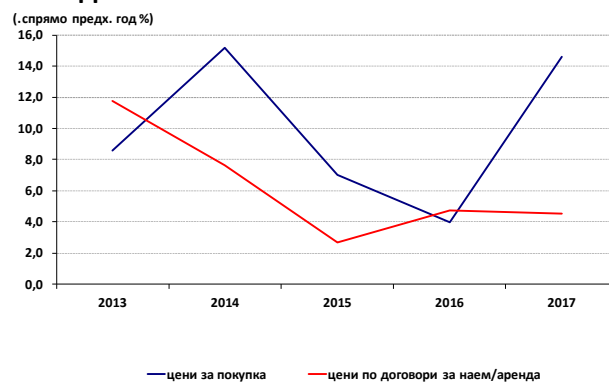

.Източник: НСИ

Продължава тенденцията на поскъпване на земеделската земя, като през 2017 г. ръстът се ускорява. Средната цена за покупка на земеделската земя в страната през 2017 г. е 872 лв./дка, като нараства с 14.6% спрямо

предходната година. Средната цената за отдаване на земеделска земя под наем или аренда, съгласно сключените договори, е 46 лв./дка, като се увеличава с 4.5%, забавяйки ръста си от предходната година.

Графика 51. Динамика на цените на земеделска земя

.Източник: НСИ

2. Обзор на небанковия финансов сектор в България

През 2017 г. активите на небанковия финансов сектор нарастват с 47.2%¹⁷ и в края на годината достигат 38 млрд.лв., като активите на всички видове небанкови финансови дружества и сегменти отчитат положително изменение на годишна база. Най-голям принос от 36.6 пр.п. имат активите на небанковите инвестиционни посредници (вкл. клиентските активи)¹⁸, следвани от ръста на активите на пенсионните фондове (7.4 пр.п.), на застрахователните и презастрахователните дружества (2.0 пр.п.), изменението на активите на колективните инвестиционни схеми и националните инвестиционни фондове (1.0 пр.п.) и ръста на активите на дружествата със специална инвестиционна цел (0.2 пр.п.). В резултат на тази възходяща динамика ролята на небанковия финансов сектор в структурата на финансовото посредничество нараства, като активите на участниците в този сегмент достигат 28.0% от активите на целия финансов сектор у нас.

Като дял от БВП активите на участниците на небанковия финансов сектор нарастват през 2017 г. и възлизат на 38.6%. Дълбочината на финансовото посредничество за небанковия финансов, измерена чрез пазарната капитализация на фондовата борса като дял от БВП, нараства до 23.9%¹⁹.

Активите на небанковите инвестиционни посредници (ИП) нарастват с 176.4% през 2017 г. и в края на годината достигат 14.8 млрд.лв., което внася промяна в

структурата на финансовото посредничество²⁰. Причина за значителното повишаване на стойността на активите е нарастване на клиентските активи на един небанков

¹⁷ При изчисляването на ръст и принос на активите на (пре) застрахователите е взета под внимание промяната в Наредба 53 от началото на 2017 г.

¹⁸ Основна причина за ръста на активите на небанковите ИП е значителното нарастване на клиентските активи на „Интеркапитал Маркетс“ АД, представляващи основна

част от емисията акции на „Кепитъл концепт лимитед“ АД, чийто принос възлиза на 32.8 пр.п..

¹⁹ Пазарната капитализация на „Кепитъл концепт лимитед“ АД към 31.12.2017 г. като дял от БВП възлиза на 13.1%.

²⁰ Стойността на клиентските активи на „Интеркапитал Маркетс“ АД в края на 2017 г. възлиза на 8.2 млрд.лв.

инвестиционен посредник, под формата на ценни книжа в едно публично дружество на фондовия ни пазар, чийто принос е 151.8 пр.п. Изключвайки този единичен фактор, активите

на останалите небанкови ИП нарастват с 25.1% и допринасят с 24.6 пр.п. към ръста на активите на всички небанкови ИП.

Таблица 42. Структура на финансовото посредничество по институционални инвеститори (%)

Показатели	2013	2014	2015	2016	2017
Активи на ИП	4.5	4.8	4.5	4.6	10.9
Активи на КИС и НИФ*	0.7	0.8	0.8	1.0	1.0
Активи на АДСИЦ	1.4	1.4	1.4	1.3	1.2
Активи на (пре) застрахователни дружества	4.8	5.1	5.2	5.3	5.5
Активи на пенсионните фондове	6.5	7.7	8.5	9.2	9.4
Небанков финансов сектор	18.0	19.9	20.4	21.4	28.0

Бележки: Съгласно методологията на МВФ за измерване на индикатори за финансова стабилност (Financial Soundness Indicators), показателите обхващат общата сума на активите на институционалните инвеститори в небанковия финансов сектор. *До 2017 г. са включват и инвестиционните дружества от затворен тип.

Източник: БНБ, КФН.

Активите на колективните инвестиционни схеми (КИС) и националните инвестиционни фондове (НИФ) нарастват с 22.9% спрямо предходната година. Наблюдаваната динамика се дължи основно на увеличение на броя и активите на договорните фондове, които в края на годината са 129 ДФ, а размерът на активите им достига 1 394.2 млн.лв. Поради относително малката абсолютна стойност на активите, колективните инвестиционни схеми заемат дял от 1.0% в структурата на финансовото посредничество.

През 2017 г. активите на дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) се увеличават с 3.5% на годишна база и към края на годината размерът им е 1 582.1 млн.лв. Най-голям принос за този ръст имат активите на АДСИЦ, недвижими имоти и земеделска земя, (3.3 пр.п.). В относително изражение делът на дружествата със специална инвестиционна цел в структурата на финансовото посредничество в края на 2017 г. намалява несъществено до 1.2%.

Активите на (пре)застрахователите нарастват общо със 7.4% през 2017 г. спрямо 2016 г., а делът им в структурата на финансовото посредничество възлиза на 5.5%. Най-голям принос от 4.5 пр.п. за ръста на активите на (пре)застрахователния пазар има

нарастването на активите на единственото презастрахователно дружество у нас с 13.5%. Активите на общозастрахователните дружества, които нараства със 7.3%, също имат положителен принос от 3.2 пр.п. към изменението на активите на пазара, докато активите на животозастрахователите намаляват с 1.1% на годишна база и имат отрицателен принос от -0.2 пр.п. към общия ръст на активите в този сегмент.

Ръстът на балансовите активи на пенсионните фондове се ускорява от 15.2% през 2016 г. на 17.7% през 2017 г. Увеличението на активите им се дължи както на постъпленията от осигурителни вноски, така и на положителния резултат от инвестирането на средствата, натрупани по индивидуалните партиди. В резултат значителният ръст на активите на небанковите ИП през 2017 г., пенсионните фондове се нареждат на второ място сред институционалните инвеститори на небанковия финансов сектор, като размерът на нетните им активи в края на годината възлиза на 12.7 млрд.лв. Относителният им дял в структурата на финансовото посредничество в края на годината възлиза на 9.4%.

Таблица 43. Активи на участници на небанковия финансов и пазарна капитализация (% от БВП)

	2013	2014	2015	2016	2017
Пазарна капитализация на фондовата борса	12.1	11.7	9.7	10.3	23.9*
Активи на ИП	4.6	4.9	4.5	4.7	15.0
Активи на КИС и НИФ**	0.9	1.0	1.0	1.2	1.4
Активи на АДСИЦ	1.8	1.7	1.7	1.6	1.6
Активи на (пре) застрахователни дружества	6.1	6.5	6.5	6.6	7.6
Активи на пенсионните фондове	8.3	9.8	10.6	11.5	12.9
Участници на небанковия финансов сектор	23.0	25.2	25.3	26.7	38.6

Бележки: Съгласно методологията на МВФ за измерване на индикатори за финансова стабилност (Financial Soundness Indicators), показателите обхващат общата сума на активите на институционални инвеститори в небанковия финансов сектор и пазарната капитализация на фондовата борса. * Пазарната капитализация на „Кепитъл консепт лимитед“ АД към 31.12.2017 г. като дял от БВП възлиза на 13.1%. ** До 2017 г. са включват и инвестиционните дружества от затворен тип.

Източник: БФБ, КФН, НСИ.

Дълбочината на финансовото посредничество на небанковия финансов сектор, измерена чрез пазарната капитализация на фондовата борса като дял от БВП, нараства от 10.3% в края на 2016 г. до 23.9% в края на 2017 г.

Пазарната капитализация нараства със 144.0% на годишна база и в края на годината достига 23.6 млрд.лв. Основен принос в нарастването на капитализацията на БФБ има Сегмент акции Standard на основен пазар, който до голяма степен се дължи на допускането до търговия на регулиран пазар на ново публично дружество със значително висока пазарна капитализация²¹. Въпреки по-ограничения принос на сегмент акции на алтернативен пазар, тяхната капитализация също нараства от 1.7 млрд.лв. на 2.3 млрд.лв. Продължи нарастването на борсово търгуваните продукти, като към края на 2017 г. в този сегмент се търгуват 12 емисии, които формират годишен оборот от 3.2 млн.лв. За сравнение през 2016 г., когато стартира първия борсово търгуван фонд, само в рамките на

едно тримесечие оборотът беше над 2.5 млн.лв.

Всички индекси на фондовия пазар се повишават значително до началото на август, след което растежът им се забавя. Към 31.12.2017 г. основният индекс SOFIX нараства с 15.5% спрямо равнището си в края на 2016 г. Широкият индекс BGBX40 отбелязва ръст от 18.6% на годишна база, а BGTR30 се увеличава с 21.08% за 2017 г. Секторният индекс BGREIT се движи сходно с останалите индекси и в края на 2017 г. отчита ръст от 7.4% на годишна база.

Изразени като дял от БВП, активите на участниците на небанковия сектор възлизат на 38.6%, като сред тях най-голям е делът на активите на небанковите ИП (15%), следван от активите на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване 12.9%, а делът на активите на (пре)застрахователния сегмент представляват 7.6% от БВП. Активите на АДСИЦ заемат 1.6% от БВП, а активите на КИС и НИФ представляват 1.4% от БВП.

През 2017 г. почти всички сегменти на небанковия финансов сектор се характеризират със силна конкуренция (управляващи дружества, колективни инвестиционни схеми, дружества със специална инвестиционна цел и общо застрахователни дружества) или умерена конкурентна среда

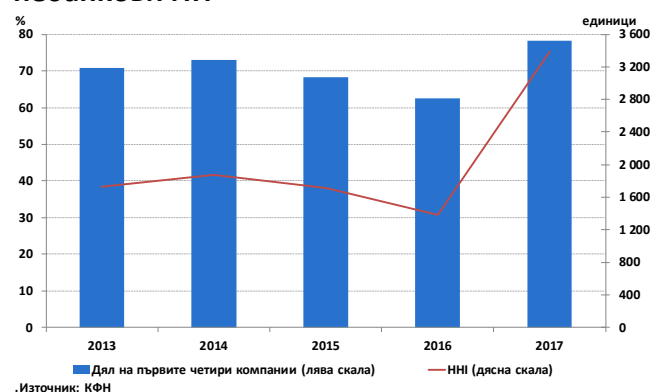
²¹ Пазарната капитализация на „Кепитъл консепт лимитед“ АД към 31.12.2017 г. възлиза на 12.9 млрд.лв.

(животозастрахователи и пенсионноосигурителни дружества). Общата динамика през годината е в посока на засилване на конкуренцията, като единствено в сегментите на АДСИЦ и животозастраховане се наблюдава известно повишаване на пазарната концентрация отчасти в резултат на отпадане на участници от пазара. Най-голяма промяна в посока на значително нарастване на пазарната концентрация се наблюдава на пазара на услуги, предоставени от небанковите инвестиционни посредници, който в резултат на единичен фактор, от сегмент с умерена конкурентна среда през 2016 г. се характеризира с най-високата пазарна концентрация в края на 2017 г.

При небанковите инвестиционни посредници концентрацията, измерена на база клиентски активи, рязко преустановява низходящата си тенденция от 2014 г. В края на 2017 г. най-големите четири инвестиционни посредника държат 78.3% от общата сума на всички клиентски активи.²² Въпреки че голяма част от общата сума на клиентските активи се държи от първите четири инвестиционни посредника, при останалите дружества не се наблюдава подобна концентрация, където средният дял от държаните клиентски активи е 0.6%.

Индексът на Херфиндал-Хиршман (ННІ)²³ на пазара на небанковите инвестиционни посредници, изчислен по клиентски активи, нараства значително през 2017 г. и в края на годината стойността му е 3 388 единици, което е с 2007 единици повече от предходната година. В резултат на тази динамика пазарът на услуги, предоставени от небанковите инвестиционни посредници, навлиза на високо концентрирана територия.

Графика 52. Концентрация на пазара на небанкови ИП

Концентрацията на пазара на услугите, предлагани от управляващите дружества, през 2017 г. продължава да намалява за шеста поредна година. Четирите управляващи дружества с най-голям дял в управляваните активи държат 44.2% от общата сума²⁴. Стойността на индекса на Херфиндал-Хиршман (ННІ) на пазара на управляващи дружества, изчислен по управлявани активи за 2017 г. намалява с 67 единици до нивото от 738 единици. Това намаление продължава тенденцията на подобряване на конкурентната характеристика на пазара, който продължава да бъде силно конкурентен.

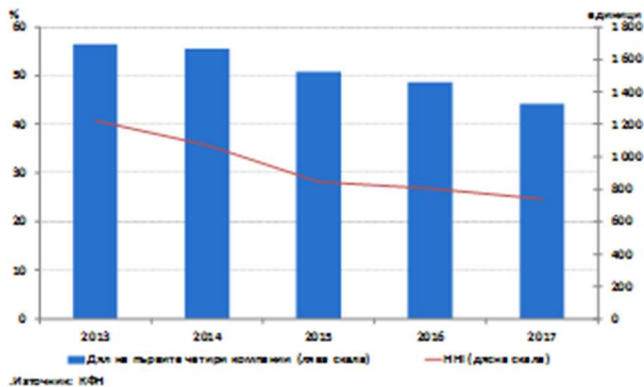
²²Това са „Интеркапитал Маркетс“ АД, „Първа финансова брокерска къща“ ООД, „Елана трейдинг“ АД и „Евро финанс“ АД.

²³Индексът Херфиндал-Хиршман (ННІ) се изчислява като сума на квадратите на пазарния дял на всеки участник на пазара, като неговата стойност варира между 0 и 10 000. При стойност под 1000 единици, пазарът се

определя като силно конкурентен, между 1000 и 1800 единици умерена конкурентна среда, а над 1800 единици – пазарът се характеризира със силна концентрация.

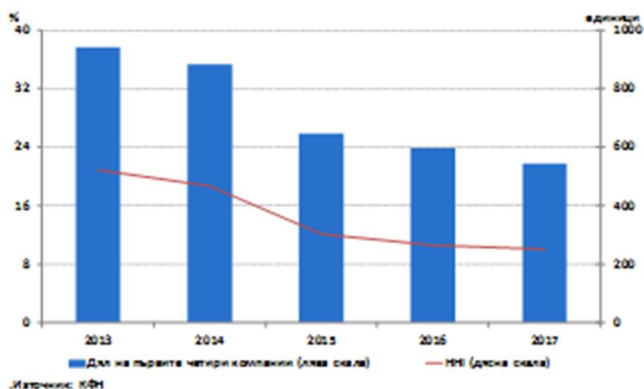
²⁴Това са УД "ДСК Управление на активи" АД, УД "Ди Ви асет мениджмънт" ЕАД, УД "Райфайзен асет мениджмънт" ЕАД и УД "ОББ асет мениджмънт" АД.

Графика 53. Концентрация на пазара на УД

Пазарът на КИС и НИФ се определя като силно конкурентен. През 2017 г. продължава тенденцията на плавно намаляване на пазарната концентрация, която започна през 2012 г. Тази динамика се подкрепя както от изменението на индекса на Херфиндал-Хиршман (ННН), чиято стойност намалява от 264 единици през 2016 г. до 252 единици през 2017 г., така и по дела на първите четири фонда, който намалява съответно от 24.0% до 22.0%.²⁵

Графика 54. Концентрация на пазара на КИС и НИФ

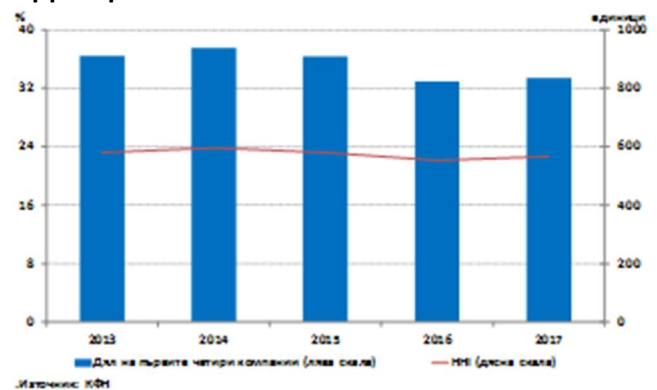
Сегментът на дружествата със специална инвестиционна цел остава силно конкурентен, въпреки увеличението в стойността на индекса Херфиндал-Хиршман (ННН), който достига

²⁵ДФ "Райфайзен Консервативен фонд (България) ", "ОББ Платинум облигации", ДФ "ДСК Стандарт" и ДФ „Райфайзен активна защита в евро“.

²⁶Това са "Адванс терафонд" АДСИЦ, "Кепитъл мениджмънт" АДСИЦ, "Фонд за недвижими имоти България" АДСИЦ и "Софарма имоти" АДСИЦ.

равнище от 567 единици, което е с 14 единици повече спрямо 2016 г. Същата динамика се наблюдава и в изменението на дела на първите четири компании, който незначително нараства от 32.8% през предходната година до 33.4% през 2017 г.²⁶

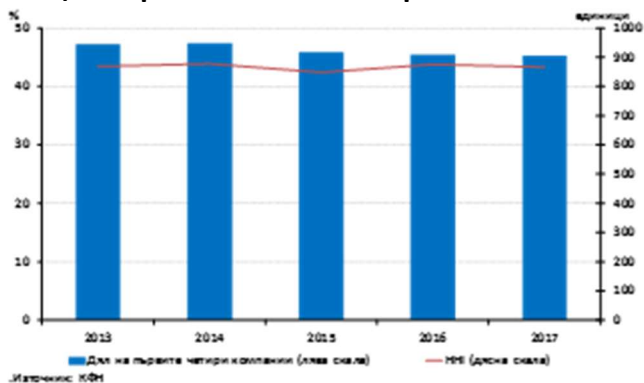
Графика 55. Концентрация на пазара на АДСИЦ

Пазарът на общозастрахователни услуги се определя като силно конкурентен, като през 2017 г. стойността на индекса Херфиндал-Хиршман (ННН) намалява с 9 единици спрямо предходната година и в края на 2017 г. достига 865 единици. Пазарният дял на четирите дружества по общо застраховане с реализиран най-висок премиен приход²⁷ продължава да спада, като достига 45.3% в края на 2017 г.

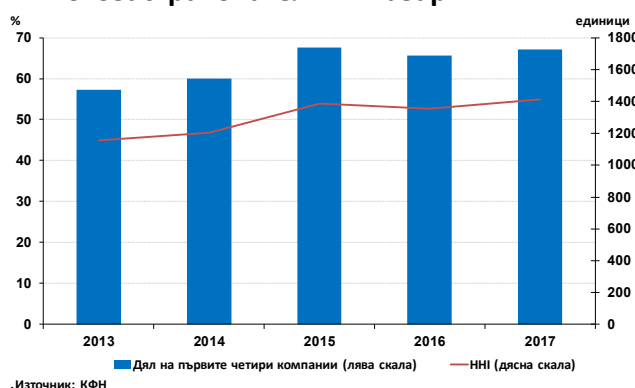
²⁷Това са ЗАД „Булстрад Виена Иншурънс Груп“ АД, ЗК „Лев Инс“ АД, „ЗАД Армеец“ АД и „ДЗИ-Общо застраховане“ ЕАД.

Графика 56. Концентрация на общозастрахователния пазар

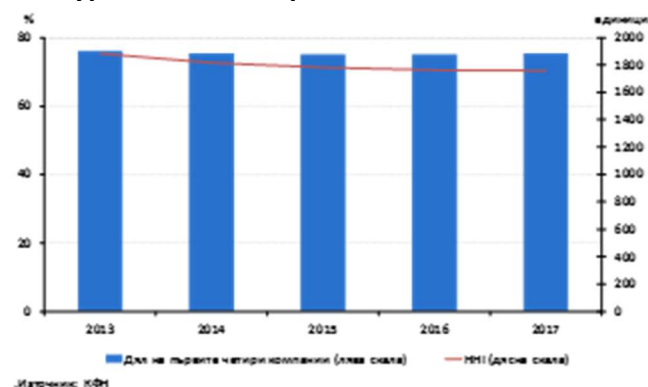
През 2017 г. пазарът на животозастрахователни услуги се характеризира с умерена конкурентна среда. В края на 2017 г. кривата на индекса Херфиндал – Хиршман (HHI) се увеличава на 1410 единици спрямо 1355 единици през 2016 г. в посока на увеличаване на концентрацията в сектора. Първите четири животозастрахователни дружества²⁸, реализирали най-висок премиен приход през 2017 г., притежават съвкупен пазарен дял от 67.2% от брутния премиен приход в сегмента, отбелязвайки увеличение от 2.3 пр.п. на годишна база.

Графика 57. Концентрация на животозастрахователния пазар

Към края на 2017 г. делът на първите четири компании²⁹ на пазара на пенсионноосигурителни услуги според балансовите им активи (75.4%) регистрира увеличение с 0.3 пр.п спрямо предходната година, което води до запазване на нивото на концентрация през последните четири години от периода. Другият показател за измерване на пазарната концентрация – индексът на Херфиндал – Хиршман (HHI) – продължава своята низходяща тенденция и намалява до 1756 единици, което определя пазара като умерено конкурентен.

Графика 58. Концентрация на пенсионноосигурителния пазар

2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара

²⁸ Това са ЗАД „Булстрад Живот Виена Иншурънс Груп“ АД, ЗК „Уника Живот“ АД, ЗАД „Алианц България Живот“ АД, и "ОББ - Животозастраховане" ЕАД.

²⁹ ПОК „Доверие“ АД, ПОД „Алианц-България“ АД, ПОК „ДСК-Родина“ АД и ПОК „Съгласие“ АД.

Световната икономика продължи да нараства, като през 2017 г. се повиши с 3.6%. Основна роля изигра активизирането на световната търговия, възстановяването на инвестиционната активност, растежът в развиваща се Азия и възстановената макроикономическа среда в Европа. Въпреки благоприятните макроикономически данни и повишеното бизнес доверие, **макроикономическите рискове** са свързани с установяване на трайно икономическо развитие. С облекчени финансови условия и ниска инфлация, потенциалните финансови слабости може да нараснат при бързо затягане на глобалните финансови условия, рязка промяна в рисковата премия за дълговите ценни книжа и влошаване на доверието на инвеститорите в развиващите се пазари. Други рискове са свързани с реализирането на протекционистични политики, които биха ограничили международната търговия и биха повишили геополитическото напрежение. Постигнатото през 2017 г. макроикономическо развитие благоприятства предприемането на действия, които защитават средносрочния растеж, изграждането на буфери, които да подпомогнат финансовата система за ефективното справяне при следващ икономически спад, и подобряване на финансовата устойчивост за ограничаване на рисковете на финансовите пазари.

Макроикономическата среда у нас е стабилна, като по предварителни данни реалният растеж на БВП възлиза на 3.6% през 2017 г. Основен фактор за растежа е вътрешното търсене, като крайното потребление допринесе с 3.4 пр.п. към общия ръст на икономиката. Текущата сметка продължава да е на излишък, който през 2017 г. се разширява и достига 2268.8 млн.евро или 4.5% от БВП. Брутният външен дълг на страната намалява, като достига размер от 33.3 млрд.евро в края на 2017 г. Втора поредна година бюджетният баланс е на излишък, който през 2017 г. възлиза на 845.6 млн.лв или 0.9% от БВП. Хармонизиращият индекс на потребителските цени преустанови дефлационния си темп на изменение, а равнището на безработица спадна до 6.2% през 2017 г. Кредитната активност се възстановява, като с по-бързи темпове нараства кредитирането на домакинствата. Индексът на цени на жилища ускорява положителния си темп на изменение на годишна база от 7.0% средно за 2016 г. на 8.7% през 2017 г., като очакванията са цените на недвижими имоти да продължат да нарастват.

В резултат на стабилното икономическо развитие, през декември Агенцията за кредитен рейтинг Standard and Poor's повиши дългосрочния и краткосрочния кредитен рейтинг на България в чуждестранна и местна валута от BB+/B на BBB-/A-3 със стабилна перспектива.

През 2017 г. в условията на все още ниски лихвени равнища, продължи тенденцията на **засилен интерес от страна на институционалните инвеститори към алтернативни инвестиции, предлагащи по-висока доходност**. В отговор на инвеститорския интерес през годината на Българска фондова борса бяха листнати още 10 борсово търгувани фонда, инвестиращи в акции, включени в индекси на държави от Централна и Източна Европа. Всички пазарни индекси на фондовата ни борса продължиха да нарастват с двуцифрен темп на изменение на годишна база, който се забави през втората половина на годината. Тази динамика отчасти се дължи на възстановяването на пазара след глобалната и финансова криза, но също така може да крие и потенциални рискове от евентуално надценяване на някои публични дружества. Пазарната капитализация нарасна със 144.0% на годишна база, което до голяма степен се дължи на еднократен ефект от допускането до търговия на регулиран пазар на една публична компания с относително висока пазарна капитализация за мащабите на капиталовия ни пазар. Броят на сделките, сключени на капиталовия пазар през годината нарасна значително, което успоредно с нарастването на индексите и пазарната капитализация, е индикация за възстановяването на инвестиционния интерес към българския капиталов пазар. Благоприятната икономическа активност в европейски и национален план е предпоставка за устойчивото развитие на капиталовия пазар в България.

В търсенето на по-висока доходност, дребните и непрофесионални инвеститори са изложени на риск от инвестиции във високо рискови инструменти, които не познават, както и във виртуални валути. Това бе повод трите европейски надзорни органа – Европейският орган за ценни книжа и пазари

(ESMA), Европейският банков орган (EBA) и Европейският орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA), да публикуват **предупреждение към потребителите** и по-специално към дребните, непрофесионални инвеститори относно рисковете, които носят виртуалните валути.

В условията на ниски лихвени равнища, инвестициите на застрахователите намаляват с -0.9% през 2017 г. Те запазват инвестиционния си интерес към дългови ценни книжа, като дялът им от общата стойност на инвестициите при общозастрахователните дружества нараства до 61%, а при животозастрахователите – до 62%. С покачването на цените на недвижимите имоти, инвестициите в земя и сгради също повишават своята стойност и достигат дял от 13% от инвестиционния портфейл на общозастрахователите и до 3% от инвестициите на животозастрахователите. В търсене на по-висока доходност, животозастрахователите проявяват засилен интерес към инвестиции в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове, чийто дял в инвестиционния им портфейл нараства до 9.2% в края на 2017 г. Обща е тенденцията от последните пет години за намаляване на експозициите в банкови депозити, които достигат дял от 7.9% от инвестициите на дружествата по общо застраховане и от 4.2% при животозастрахователите. В резултат на прилаганата инвестиционна политика, повишаването на brutния коефициент на щетимост и намаляването на нетния финансов резултат в сектора, възвращаемостта на активите общо за застрахователния сектор намалява, като остава положителна.

Застрахователният бизнес се адаптира към условията на продължително ниски лихвени нива, като животозастрахователният сегмент е най-уязвим, когато предлага застрахователни продукти с гарантирана доходност значително по-висока от реализирания инвестиционен доход в дългосрочен хоризонт. Инвестициите в полза на полици по застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“ се увеличават на годишна база и в края на 2017 г. достигат 12.7% от стойността на всички активи на животозастрахователите спрямо 9.0% в края на 2016 г., като инвестиционният риск по този вид застраховка се поема от застрахованите лица.

Исправени пред предизвикателството за постигане на добра доходност чрез търсене на финансови инструменти с приемливи равнища на доходност и риск, фондовете за допълнително пенсионно осигуряване са изложени основно на **рисковете на финансовите пазари**. В качеството им на дългосрочни инвеститори, пенсионните фондове традиционно инвестират в дългови ценни книжа, като относителните дялове на инвестициите в държавни ценни книжа и облигации през годината нарастват съответно до 51.0% и 14.0% от всички инвестиции. **В търсене на инвестиционен доход** и възходящо развитие на капиталовите пазари, инвестициите на пенсионните фондове в акции, права и дялове също нарастват до 32.3% от инвестиционния им портфейл. В условията на все още ниски лихвени равнища, инвестициите в банкови депозити намаляват значително до 0.7% от всички инвестиции в края на годината. Поради по-високата отчетена доходност и по-голямото разнообразие от финансови инструменти на външните пазари, дялът на инвестициите на пенсионните фондове в чужбина нараства до 58.1% в края на 2017 г., което е най-високата стойност за предходните пет години. Действията на пенсионноосигурителните дружества в отговор на регулаторните промени в КСО и по-специално ограниченията за инвестиции в един емитент с цел по-голяма диверсификация също може да подкрепят тази динамика.

2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар

Пазарната капитализация на „Българска фондова борса“ – София АД нараства значително през 2017 г. и възлиза на 23.6 млрд. лв. в края на годината, което представлява 23.9% от БВП (при 10.5% през 2016 г.). Отрасъл „Финансови и застрахователни дейности“ заема първо място по оборот през годината. Активите на небанковите инвестиционни посредници със седалище в Република България

отчитат ръст със 174.6% на годишна база и в края на 2017 г. възлизат на 14.8 млрд.лв. През 2017 г. активите на дружествата със специална инвестиционна цел нарастват с 3.5% на годишна база и достигат 1 582.1 млн.лв. Активите на колективните инвестиционни схеми и националните инвестиционни фондове нарастват с 22.04% като в края на 2017 г. са в размер на 1 394.2 млн.лв. Общо управляваните активи от управляващите дружества отбелязват ръст от 26.0% и достигат 1 869.7 млн.лв.

2.2.1. Инвестиционни посредници³⁰

През 2017 г. броят на инвестиционните посредници (ИП) е 67 като 24 от тях са банки (включително 3 банкови инвестиционни посредника, които извършват дейност на територията на страната чрез клон). Броят на небанковите финансови институции със седалище в Република България е 40³¹, а броят на небанковите инвестиционни посредници, които извършват дейност на територията на страната чрез клон е 6 в края на 2017 г.

В зависимост от издадените разрешения ИП – небанкови институции, се делят на три групи: (1) ИП с пълен лиценз³², за които изискуемият капитал е 1 500 000 лв., (2) ИП с частичен лиценз³³, за които изискуемият капитал е 250 000 лв. и (3) ИП с малък лиценз³⁴, за които изискуемият капитал е 100 000 лв. В края на 2017 г. в регистъра на КФН са вписани 19 ИП с пълен лиценз, 19 дружества с частичен лиценз и 2 дружества с малък лиценз. През 2017 г. е отнет лиценза на един инвестиционен посредник.

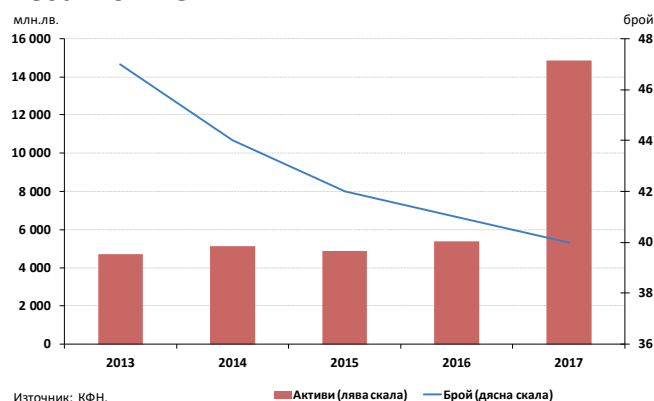
³⁰ Анализът обхваща небанковите инвестиционни посредници със седалище в Република България, освен ако изрично не е посочено друго.

³¹ В броя на небанковите инвестиционни посредници не са включени дружествата, които към 31.12.2017 г. са с отнет лиценз.

³² Те могат да извършват всички инвестиционни услуги и дейности, изброени в чл. 5, ал. 2 от Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ).

³³ Те не могат да извършват сделки за собствена сметка с финансови инструменти и поемане на емисии финансови инструменти и/или предлагане за

Графика 59. Динамика в броя и активите на небанковите ИП

Сумата на активите³⁵ на небанковите инвестиционни посредници в края на 2017 г. е 14.8 млрд.лв., което е ръст от 176.4% спрямо края на 2016 г. От тях клиентските активи са в размер на 14.7 млрд.лв. Положителен принос в годишния темп на изменение на общите активи от 156.7 пр.п. имат небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз, а тези с пълен лиценз имат положителен принос от 19.4 пр.п. Причината за тази динамика е допускането до търговия на регулиран пазар на емисия акции на „Кепитъл концепт лимитед“ АД, чиито активи са под

първоначална продажба на финансови инструменти при условията на безусловно и неотменимо задължение за записване/придобиване на финансови инструменти за собствена сметка.

³⁴ Те могат да извършват услуги и дейности по чл. 5, ал. 2, т. 1 и/или 5 ЗПФИ, а именно: приемане и предаване на нареждания във връзка с един или повече финансови инструменти, включително посредничество за сключване на сделки с финансови инструменти, както и предоставяне на инвестиционни консултации на клиент.

³⁵ В сумата на общите активи е включен и размерът на условните активи.

управление на ИП с частичен лиценз - „Интеркапитал Маркетс” АД.

През 2017 г. броят на небанковите инвестиционни посредници с пряко чуждестранно участие от ЕС нараства с един и към края на 2017 г. те стават 4 спрямо 3 в края на предходната година. Липсва непряко чуждестранно участие на инвестиционни посредници от ЕС. По линия на непряко участие от трети страни броят на ИП остава без изменение – 1 ИП с непряко чуждестранно участие от трети страни.

Таблица 44. Брой ИП с чуждестранно участие

	2016		2017	
	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко
Чуждестранно участие от ЕС	3	1	4	0
Чуждестранно участие от трети страни	0	1	0	1

Източник: КФН.

Сумата на активите на небанковите инвестиционни посредници с малък лиценз отчита ръст от 1.5% през 2017 г., като нараства от 0.2 млн.лв. в края на 2016 г. до 0.3 млн.лв. в края на 2017 г. Сумата на активите на небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз нарастват номинално от 915.0 млн.лв през 2016 г. до 9.3 млрд.лв. към края на 2017 г. Основна причина за увеличението е нарастване на клиентските активи на посочения по-горе инвестиционен посредник. Сумата на активите на небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз се увеличава с 23.4% от 4 452.7 млн.лв. до 5 493.6 млн.лв. към края на 2017 г. Основна причина е увеличение на стойността на клиентските портфейли и по-специално инвестициите в акции, породени от подобряването на бизнес индикаторите в условията на ниски лихвени проценти.

Таблица 45. Активи, основен и собствен капитал на небанковите ИП

	2013	2014	2015	2016	2017
ИП с малък лиценз					
активи	0,4	0,4	0,3	0,2	0,3
основен капитал	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
собствен капитал	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
ИП с частичен лиценз					
активи	659,2	726,1	782,3	915,0	9 341,2
основен капитал	9,7	9,8	9,7	9,6	9,3
собствен капитал	20,8	15,2	14,7	16,5	17,7
ИП с пълен лиценз					
активи	4 057,6	4 413,7	4 111,1	4 452,7	5 493,6
основен капитал	62,8	56,3	55,0	59,2	65,8
собствен капитал	81,1	89,7	93,0	105,2	111,2
Общо ИП					
активи	4 717,2	5 140,3	4 893,8	5 367,9	14 835,0
основен капитал	73,0	66,5	65,2	69,3	75,5
собствен капитал	102,1	105,1	108,0	121,9	129,1

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

Основният капитал на небанковите инвестиционни посредници се увеличава с 8.9% на годишна база до 75.5 млн.лв. към края на 2017 г. Собственият капитал на инвестиционните посредници нараства с 5.9% на годишна база до 129.1 млн.лв. към края на 2017 г. Основен принос за годишния темп на изменение на собствения капитал има положителният финансов резултат в размер на 24.6 млн.лв., постигнат от инвестиционните посредници през годината.

Пазарната стойност на търговския и инвестиционния портфейл на небанковите инвестиционни посредници към края на 2017 г. е 42.2 млн.лв. Търговски портфейл са формирали 14 небанкови инвестиционни посредници с пазарна стойност от 22.8 млн.лв. към края на годината. Небанковите инвестиционни посредници, формирали инвестиционен портфейл, са 28 към края на 2017 г. с пазарна стойност от 19.4 млн.лв.

Доверително управление към края на 2017 г. извършват 21 небанкови инвестиционни посредника. Пазарната стойност на ценните книжа, предоставени за доверително управление, е 93.7 млн.лв., а паричните средства към края на периода са 11.9 млн.лв.

Броят на сключените сделки от инвестиционните посредници през 2017 г. нараства с 36.3% на годишна база до

79.6 хил. броя сделки, а изтъргуваните лотове нарастват със 116.0% на годишна база до 401.0 млн.лота. Търговската активност на борсовите членове на регулирания пазар на БФБ, измерена чрез оборота, се увеличава с 69.0% на годишна база до 706.0 млн.лв. през 2017 г. Първите четири инвестиционни посредника имат дял от 44.7% от общия оборот, реализиран през годината.

Таблица 46. Брой сделки, оборот и обем (лотове) на ИП (банкови и небанкови) на регулирания пазар на БФБ

	2013	2014	2015	2016	2017
Брой сделки	87 069	118 074	60 047	58 442	79 629
Оборот (млн. лв.)	1 522	775	411	416	706
Обем (млн. лотове)	706	677	218	186	401

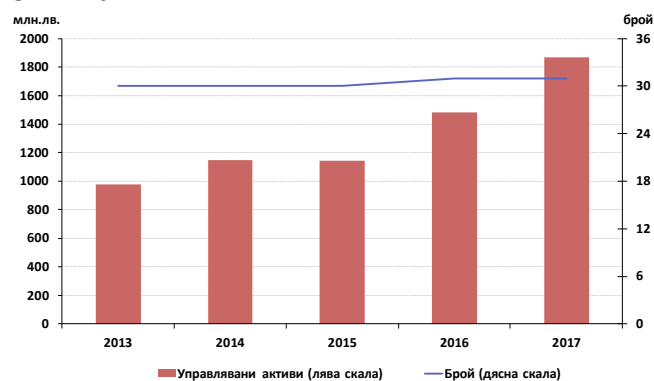
Източник: БФБ, КФН.

2.2.2. Колективни инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране

Към края на 2017 г. броят на управляващите дружества остава непроменен спрямо предходната година - 31. Осем нови договорни фонда (ДФ) през 2017 г. имат издадено разрешение за извършване на дейност и броят им в края на годината достига 126.

Размерът на управляваните активи нараства в номинално изражение с 385.8 млн.лв. и към края на годината достига 1 869.7 млн.лв., което е ръст с 26.0%.

Графика 60. Динамика в броя на управляващите дружества и управляваните от тях активи

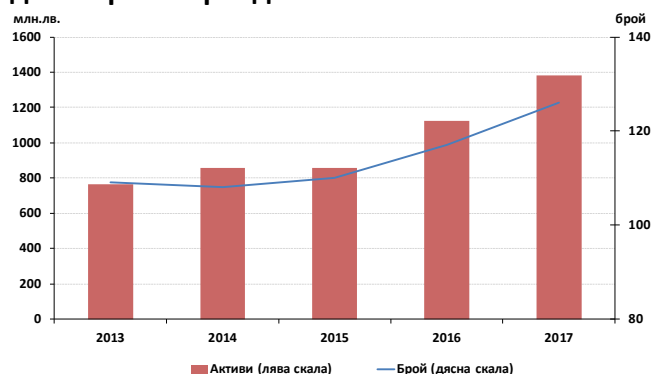
Източник: КФН.

Към края на 2017 г. има три НИФ, чиито активи възлизат на 11.7 млн.лв. спрямо 16.8 млн.лв. за предходната година.

Броят на ДФ, както и акумулираните от тях активи отбелязват нарастване през 2017 г. Към декември 2017 г. има 126 ДФ, чиито общи балансови активи достигат до 1 382.5 млн.лв. (от които нетните активи са 1 355.7 млн.лв.), или увеличението в балансовите активи е 23.2% спрямо предходната година.

От общата сума на активите на ДФ 5.9% са събрани от фондове на паричния пазар или общо 81.0 млн.лв. Към края на 2017 г. тези фондове са пет – ДФ „ДСК Фонд на паричния пазар“, ДФ „ДСК Фонд на паричния пазар в евро“, ДФ „Конкорд фонд – 6 Паричен“, ДФ „Тексим парични пазари“ и ДФ „Тренд фонд паричен пазар“.

Графика 61. Динамика в броя и активите на договорните фондове

Източник: КФН.

В края на 2017 г. броят на взаимните фондове на чуждестранни колективни инвестиционни схеми намалява с един брой и в края на 2017 г. те са 26.

Таблица 47. Динамика на броя на чуждестранни КИС

	2013	2014	2015	2016	2017
Взаимни фондове - чуждестранни КИС	30	30	30	27	26

Източник: КФН.

Общо активите, акумулирани от КИС и НИФ през 2017 г., отбелязват ръст от 22.4% спрямо предходната година и достигат до 1 394.2 млн.лв. в края на годината.

През 2017 г. перо „Финансови активи и инструменти“ забавя ръста си от 38.0% през

2016 г. на 31.3% през 2017 г. Тази динамика води до значително увеличаване на относителния дял на финансовите инструменти в общите активи до 71.6% и до положителен принос от 20.8 пр.п. в годишния темп на изменение на активите.

Статиите, които имат и най-голям положителен принос в годишния темп на изменение, са „Акции“ (14.1 пр.п.), следвани от „Дългови ценни книжа“ (4.9 пр.п.) и „Дялове на КИС“ (2.0 пр.п.). Статиите „Други финансови инструменти“ и „Права“ ограничават ръста на финансовите активи с негативен принос от -1.2 пр.п.

Перо „Парични средства“ също има положителен принос върху годишния темп на изменение на активите с 0.8 пр.п.

Таблица 48. Динамика на активите на КИС и НИФ

	2013	2014	2015	2016	2017
Парични средства	438,2	383,6	286,1	366,7	376,2
Срочни депозити	390,6	280,6	172,3	159,7	167,6
Финансови активи и инструменти в т.ч.	319,1	446,8	551,3	760,7	998,8
Акции	193,4	215,8	257,3	375,2	536,6
Права	0,0	0,0	0,0	7,9	0,0
Дългови ЦК	96,2	191,4	207,0	251,9	307,7
Дялове на КИС	25,3	31,0	76,7	110,4	132,8
Инструменти на паричния пазар	0,4	0,4	1,1	0,9	3,5
Деривативи	0,5	0,0	0,0	0,9	1,0
Други финансови инструменти	3,3	8,2	9,3	13,5	8,2
Нефинансови активи (вземания)	15,1	20,6	16,7	13,8	12,7
Други	1,1	13,8	9,8	1,3	6,5
ОБЩО	773,5	864,7	863,9	1 142,5	1 394,2

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

През 2017 г., въпреки че перо „Парични средства“ се увеличава в абсолютно изражение с 9.5 млн.лв., относителният му дял в общата структура на активите намалява до 27.0%. Увеличение се наблюдава при финансовите активи и инструменти, като относителният им дял от сумата на активите нараства от 66.6% през 2016 г. до 71.6% в края на 2017 г. Увеличен дял в общата структура имат и перо „Акции“ (с 5.7 пр.п.). Въпреки, че инвестициите в „Срочни депозити“ нарастват и имат положителен принос от 0.7 пр.п. в ръста на активите, относителният им дял в структурата на активите намалява до 12%.

Перо „Нефинансови активи“, от които по-голямата част са вземания, намалява както в номинално изражение, така и като относителен дял. Перо „Други“, което в основната си част

представлява направени разходи за бъдещи периоди, има положителен принос от 0.5 пр.п. в годишния темп на изменение на активите на КИС и НИФ и 0.4 пр.п. увеличение в относителната структура на активите.

Таблица 49. Относителна структура на активите на КИС и НИФ

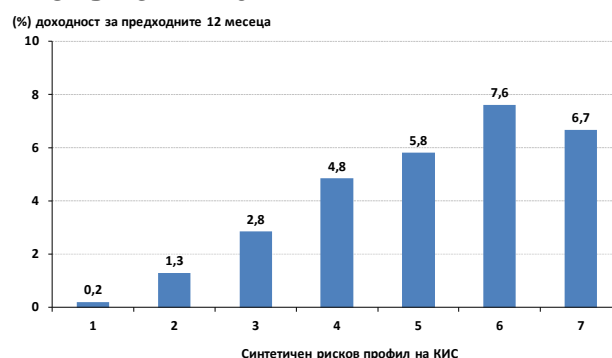
	2013	2014	2015	2016	2017
Парични средства	56,6	44,4	33,1	32,1	27,0
Срочни депозити	50,5	32,5	19,9	14,0	12,0
Финансови активи и инструменти в т.ч.	41,3	51,7	63,8	66,6	71,6
Акции	25,0	25,0	29,8	32,8	38,5
Права	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0
Дългови ЦК	12,4	22,1	24,0	22,0	22,1
Дялове на КИС	3,3	3,6	8,9	9,7	9,5
Инструменти на паричния пазар	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2
Деривативи	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1
Други финансови инструменти	0,4	0,9	1,1	1,2	0,6
Нефинансови активи (вземания)	2,0	2,4	1,9	1,2	0,9
Други	0,1	1,6	1,1	0,1	0,5
ОБЩО	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

През 2017 г. колективните инвестиционни схеми реализират положителна доходност, които на фона на продължаващите ниски лихвени нива са предпочитана алтернатива за инвестиционен доход. В края на годината най-ниска среднопретеглена доходност (0.2%) за предходните 12 месеца са реализирали фондовете на паричния пазар, докато най-висока доходност са реализирали КИС с висок рисков профил, които инвестират в акции и други инструменти или следват определен борсов индекс.

Графика 62. Среднопретеглена доходност на КИС към 31.12.2017 г.

Източник: КФН

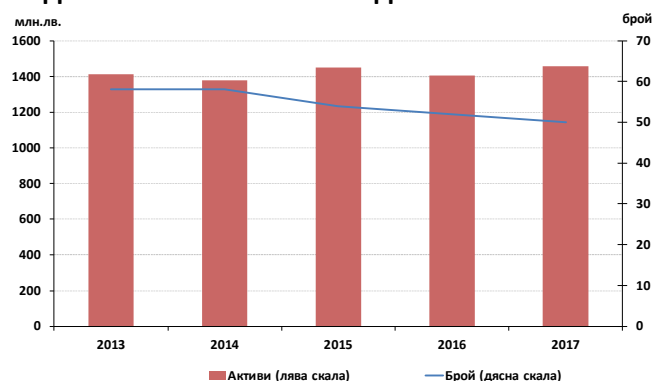
Бележка: Съгласно Регламент 583/2010/ЕС, скалата (от 1 до 7) представлява синтетичен код за рисков профил на КИС, като степента на риск нараства във възходящ ред. Доходността е претеглена със стойността на нетните активи на отделните КИС с един и същ рисков профил.

2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел

В края на 2017 г. общият брой на лицензираните дружества със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) е 56³⁶, от които 50 извършват секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, а останалите 6 секюритизират вземания. Общата стойност на активите на всички дружества със специална инвестиционна цел нараства с 3.5% в сравнение с предходната 2016 г. Сумата на активите на тези дружества в края на 2017 г. възлиза на 1 582.1 млн.лв. или 1.6% от БВП.

Сумата на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя нараства с 3.6% през 2017 г. и към края на годината достига 1 456.7 млн.лв.

Графика 63. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя

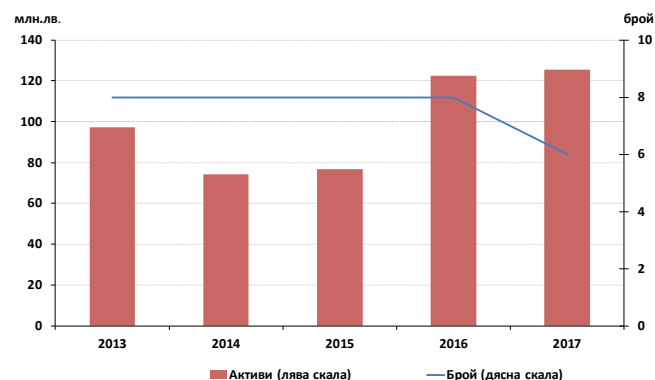

Източник: КФН.

При АДСИЦ, секюритизиращи вземания, сумата на акумулираните активи през 2017 г. нараства с 2.3% спрямо 2016 г. и към края на 2017 г. активите са в размер на 125.4 млн.лв. Приносът на двете категории АДСИЦ в общото нарастване на активите е положителен, като при секюритизиращите в недвижими имоти е 3.29 пр.п., а този на АДСИЦ, секюритизиращи вземания, е 0.18 пр.п.

³⁶ Представеният брой на АДСИЦ не включва дружества, които към 31.12.2017 г. са с отнет лиценз. С цел

Графика 64. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

Източник: КФН.

В структурата на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, основното перо е „Инвестиционни имоти“ с относителен дял от 75.5% към края на годината. Абсолютният размер на това перо продължава да нараства през последните три години и достига 1 099.6 млн.лв. към края на 2017 г. В общата сума на увеличение на активите това перо заедно с перо „Финансови активи“ имат положителен принос от 5.8 пр.п., докато пера „Парични наличности“, „Вземания“ и „Други“ имат отрицателен принос от -2.2 пр.п.

Таблица 50. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя

	2013	2014	2015	2016	2017
Инвестиционни имоти	869,5	812,8	936,1	1 021,1	1099,6
Финансови активи	0,2	1,7	0,1	0,2	2,5
Парични наличности	131,7	76,8	41,2	53,5	51,6
Вземания	127,7	200,2	183,4	182,6	155,4
Други	283,5	287,8	289,2	149,0	147,6
ОБЩО	1 412,6	1 379,4	1 450,0	1 406,4	1456,7

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

През 2017 г. относителната структура на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, се запазва стабилна. Наблюдава се нарастване от 0.3 пр.п. на дела на инвестиционните имоти и финансовите

съпоставимост на данните, в отчета са включени последните три години.

активи за сметка на намаляване на дела на паричните наличности и вземанията.

Таблица 51. Относителна структура на активите на АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти и земеделска земя

	2013	2014	2015	2016	2017
Инвестиционни имоти	61,6	58,9	64,5	72,6	75,5
Финансови активи	0,0	0,1	0,0	0,0	0,2
Парични наличности	9,3	5,6	2,8	3,8	3,5
Вземания	9,0	14,5	12,7	13,0	10,7
Други	20,1	20,9	19,9	10,6	10,1
ОБЩО	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

В активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания, ръст от 40.5% отбелязва основно перо „Вземания (до 1 г.)“, което през 2017 г. нараства номинално със 31.4 млн.лв. и към края на 2017 г. достига 108.9 млн.лв. спрямо 77.5 млн.лв. към края на предходната година. Останалите пера в структурата на активите намаляват. Основно перо „Вземания (над 1 г.)“ намалява с -25.7 млн.лв. или с -74.3% на годишна основа спрямо 2016 г.

Увеличението в абсолютно изражение на краткосрочните вземания предопределя и ръста на общите активи, като техният положителен принос за изменението на общата стойност на активите през 2017 г. е 2.05 пр.п.

Таблица 52. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2013	2014	2015	2016	2017
Финансови активи	2,2	3,9	6,3	6,2	6,2
Парични наличности	4,0	1,5	1,7	4,2	1,4
Вземания (до 1 г.)	32,4	22,4	5,1	77,5	108,9
Вземания (над 1 г.)	58,1	46,2	46,8	34,6	8,9
Други	0,4	0,2	16,7	0,1	0,0
ОБЩО	97,1	74,3	76,7	122,6	125,4

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

В относително изражение в структурата на активите на АДСИЦ за вземания е налице увеличение с 23.6 пр.п. на относителния дял на краткосрочните вземания за сметка на намаление на относителния дял на перо „Вземания (над 1 г.)“ до 23.6% спрямо 56.5% за 2016 г. Увеличението на относителния дял на

краткосрочните вземания се дължи също така и на намаляване на дела на вземанията със срок над 1 година (-21.2 пр.п), на дела на финансовите активи (-0.1 пр.п.), „Паричните наличности“ (-2.3 пр.п.) и „Други“ (-0.1 пр.п.).

Таблица 53. Относителна структура на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2013	2014	2015	2016	2017
Финансови активи	2,3	5,3	8,2	5,0	5,0
Парични наличности	4,2	2,0	2,2	3,4	1,1
Вземания (до 1 г.)	33,3	30,2	6,7	63,2	86,8
Вземания (над 1 г.)	59,9	62,2	61,1	28,3	7,1
Други	0,4	0,2	21,8	0,1	0,0
ОБЩО	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

Регистрираният капитал на АДСИЦ нараства с 1.2%, а сумата на собствения капитал нараства с 6.8% на годишна база към края на 2017 г. Определящи за общата динамика са АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя. При тях регистрираният капитал отбелязва увеличение от 1.5% на годишна база, а собственият капитал нараства със 7.3%. При АДСИЦ, секюритизиращи вземания, регистрираният капитал намалява с -13.0% и към края на годината е в размер на 8.7 млн.лв., а собственият капитал намалява с -5.6% и към края на годината е 31.8 млн.лв.

Таблица 54. Регистриран и собствен капитал на АДСИЦ

	Регистриран капитал		Собствен капитал	
	2016	2017	2016	2017
АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвиж. имоти, вкл. земеделска земя	472,5	479,6	855,6	918,3
АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания	10,0	8,7	33,7	31,8
ОБЩО за АДСИЦ	482,5	488,3	889,2	950,1
	<i>изменение (%)</i>			
	-9,0	1,2	-1,0	6,8

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

През 2017 г. акционерната структура на АДСИЦ остава почти непроменена спрямо предходната година.

От страна на българските резиденти увеличение на относителния дял се наблюдава при сектор „Финансови посредници с изключение на ЗК и ПФ“ (7.1 пр.п.), следван от сектор „Домакинства“ (2.6 пр.п.) и сектор „Търговски банки“ (0.17 пр.п.). Секторите

„Застрахователни компании и пенсионни фондове“, „Финансови предприятия, ангажирани със спомагателни финансови дейности“ и „Частни финансови предприятия“, имат отрицателен принос съответно от -5.5 пр.п., -3.8 пр.п. и -0.6 пр.п. в годишния темп на изменение на номиналната стойност на притежаваните акции от АДСИЦ. Сектор „Частни нефинансови предприятия“ остава най-големият инвеститор в АДСИЦ към края на 2017 г. с дял от 50.28%.

Юридическите и физически лица от ЕС към края на 2017 г. намаляват относителните си дялове и съответно притежават общо 2.41% от АДСИЦ. Дяловете на притежаваните от физически и юридически лица от трети страни и САЩ акции на АДСИЦ остават ниски съответно 3.15% и 3.06%.

Таблица 55. Акционерна структура на АДСИЦ

	2016	2017
Домакинства	17,41	19,98
Други парично-финансови предприятия /ТБ/	1,81	1,98
Застрахователни компании и пенсионни фондове	16,65	11,17
Финансови посредници с изключение на ЗК и ПФ	0,72	7,84
Финансови предприятия, ангажирани със спом. фин. дейности	3,94	0,13
Частни нефинансови предприятия	50,87	50,28
България	91,40	91,37
Домакинства от ЕС	0,43	0,41
Юридически лица от ЕС	2,24	2,00
ЕС	2,66	2,41
Домакинства от трети страни	0,04	0,78
Юридически лица от трети страни	2,74	2,37
Трети страни	2,79	3,15
Домакинства от САЩ	0,08	0,08
Юридически лица от САЩ	3,07	2,99
САЩ	3,15	3,06
ОБЩО	100,0	100,0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Относителният дял на групите акционери е изчислен на базата на номиналната стойност на акциите
Източник: ЦД, КФН.

2.2.4. Публични дружества и емитенти

Броят на публичните дружества и емитенти към края на 2017 г. е 290, като публичните дружества са намалели нетно със 39 дружества, а емитентите са намалели нетно с 6 броя през годината.

Разгледаните проспекти за първично публично предлагане през 2017 г. са 19, от които 4 на АДСИЦ, 14 на публични дружества, различни от АДСИЦ, и 1 на емисии облигации. Общата стойност на одобрените емисии е

352.7 млн.лв. (от които реално събраната сума е 281.0 млн.лв.), което е увеличение от 85.0% на годишна база. Потвърдените през 2017 г. проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар са 13, от които две емисии акции на публични дружества и 11 емисии облигации, с емисионна стойност на потвърдените емисии от 2 490.4 млн.лв. Стойността на потвърдените емисии акции е 2 153.5 млн.лв., а стойността на потвърдените емисии облигации е 336.9 млн.лв.

Разгледаните търгови предложения с решение за неиздаване на окончателна забрана за публикуване през 2017 г. нарастват с 11 спрямо предходната година. Въпреки това се наблюдава продължаващ спад в оборота им от -24.0%. През 2017 г. са разгледани общо 17 търгови предложения без окончателна забрана с обща стойност 19.3 млн.лв. (от които придобитите акции в резултат на отправените търгови предложения са на стойност 12.6 млн.лв.).

Таблица 56. Разгледани проспекти и търгови предложения

	2013	2014	2015	2016	2017
Прспекти за първично публично предлагане (бр.)	17***	18	12	17	19
Размер на емисията*	292,3	138,0	124,4	190,6	352,7
забрана за публикуване на търгови предложения	11	11	10	6	17
Оборот**	95,0	117,1	28,8	25,4	19,3

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго. * Размерът на емисията е стойността на одобрените емисии съгласно разгледаните проспекти за съответната година. ** Оборътът включва предложения брой дялове по търговите предложения, за които не е издадена окончателна забрана или не са прекратени. *** В броя са включени емисии варианти.
Източник: КФН.

Пазарната капитализация на първите десет дружества се увеличава номинално с 13.5 млн.лв., което е 402.3% през 2017 г. и достига 71.3% от общата капитализация. На първа позиция по пазарна капитализация е „Кепитъл концепт лимитед“ АД с 12.9 млрд.лв., което е листното на регулиран пазар през четвърто тримесечие на 2017 г. и е причина за значителния ръст в капитализацията на БФБ към 31.12.2017 г., като дружеството има дял от 54.6% дял от общата пазарна капитализация на борсата. На следващите две позиции са ТБ Първа инвестиционна банка АД и „Софарма“ АД - София, които имат дялове съответно от 2.6% и 2.4% от общата пазарна капитализация. От челната десетка през 2017 г. отпадат

„Булгартабак холдинг“ АД и „Алкомет“ АД – Шумен и съответно влизат „Кепитъл концепт лимитед“ АД и „Еврохолд България“ АД. Последното дружество, попаднало в челната десетка, е с пазарна капитализация от 271.3 млн.лв. или с 11.7 млн.лв. повече спрямо 2016 г.

Таблица 57. Първите 10 публични дружества по пазарна капитализация

	2016	2017	
Софарма АД-София	401,7	Кепитъл Концепт Лимитед АД-София	12 908,8
Химимпорт АД-София	400,2	ТБ Първа Инвестиционна Банка АД-София	622,2
Чайкафарма Висококачествените лекарства АД-София	394,5	Софарма АД-София	577,5
Монбат АД-София	376,7	ЧЕЗ Разпределение България АД-София	522,5
ТБ Първа Инвестиционна Банка АД-София	368,5	Чайкафарма Висококачествените лекарства АД-София	507,3
ЧЕЗ Разпределение България АД-София	334,1	Химимпорт АД-София	428,7
Булгартабак-холдинг АД-София	294,0	Монбат АД-София	396,8
Албена АД-к.к. Албена	262,6	МнС Хидравлик АД-Казанлък	315,5
Алкомет АД-Шумен	261,1	Еврохолд България АД-София	291,2
МнС хидравлик АД-Казанлък	259,6	Албена АД-к.к. Албена	271,3
ОБЩО	3 353,0	ОБЩО	16 841,8

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: БФБ.

В структурата на търговията на първите 10 водещи отрасли на Българска фондова борса – София АД за 2017 г. отрасъл "Финансови и застрахователни дейности" отново заема първо място с оборот 268.8 млн.лв. и относителен дял в общия оборот от 43.6%, следван от отрасъл "Преработваща промишленост" с оборот 161.6 млн.лв. (дял от 26.2%) и "Операции с недвижими имоти" с оборот 122.8 млн.лв. (дял от 19.9%).

Таблица 58. Структура на търговията по 10^{те} водещи отрасли на БФБ през 2017 г.

Отрасъл	Сделки (хил. бр.)	Обем (млн. лотове)	Оборот (млн. лв.)
Финансови и застрахователни дейности	41,6	121,6	268,8
Преработваща промишленост	20,0	32,6	161,6
Операции с недвижими имоти	1,4	50,1	122,8
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	1,4	0,1	14,5
Професионални дейности и научни изследвания	3,4	8,4	11,6
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0,1	0,9	10,3
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	3,5	4,2	9,2
Хотелиерство и ресторантьорство	1,5	0,2	8,9
Транспорт, складиране и пощи	0,5	0,2	7,1
Строителство	1,8	0,9	2,4

В резултат на навлизането на инвеститори от трети държави, през 2017 г. се наблюдават промени в акционерната структура на публичните дружества. Домакинствата и юридическите лица български резиденти, както и домакинствата и юридически лица от ЕС, намаляват относителния си дял в публичните дружества за сметка на увеличение

на дела на притежаваните акции от юридически лица от трети страни, чийто дял нараства до 43.23% към края на 2017 г. спрямо 0.88% в края на 2016 г. Значителното нарастване на дела акционерите от трети страни се дължи на допускането през 2017 г. до търговия на емисия акции, издадени от китайското дружество „Кепитъл концепт лимитед“ АД, чийто собствен капитал надвишава 2.2 млрд.лв.

В края на 2017 г. български резиденти притежават 52.7% от собствеността в публичните дружества, изчислена на база на емитираните дялови инструменти по номинална стойност. Вътрешната структура на дела на българските резиденти относително се запазва. Основен български акционер, въпреки намалението на относителния дял, остават компаниите от сектор „Частни нефинансови предприятия“ с дял 31.9% и сектор „Домакинства“ с дял 11.8%, следван от „Застрахователни компании и пенсионни фондове“ с дял 4.7%. Основна тенденция във вътрешното реструктуриране е намаление на дела на притежаваните акции на публични компании от застрахователи и пенсионни фондове, банки и домакинства, за сметка на увеличение на притежаваните дялове от частни нефинансови предприятия и финансови посредници.

Таблица 59. Акционерна структура на ПД

	2016	2017
Домакинства	19,70	11,83
Други парично-финансови предприятия /ТБ/	3,83	1,28
Държавни нефинансови предприятия	0,14	0,11
Застрахователни компании и пенсионни фондове	11,41	4,66
Местно правителство	0,00	0,00
Финансови посредници с изключение на ЗК и ПФ	0,35	2,89
Финансови предприятия, ангажирани със спом.фин.	0,91	0,00
Централно правителство	0,20	0,01
Частни нефинансови предприятия	43,70	31,88
България	80,24	52,66
Домакинства от ЕС	1,48	0,52
Юридически лица от ЕС	17,04	3,23
ЕС	18,52	3,75
Домакинства от трети страни	0,10	0,10
Юридически лица от трети страни	0,78	43,13
Трети страни	0,88	43,23
Домакинства от САЩ	0,03	0,00
Юридически лица от САЩ	0,33	0,35
САЩ	0,36	0,35
ОБЩО	100,0	100,0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Относителният дял на групите акционери е изчислен на базата на номиналната стойност на акциите.

Източник: ЦД, КФН.

Новоемитираният облигационен дълг на регулирания пазар нараства с 245.7% на годишна база и към края на 2017 г. достига 334.5 млн.лв. За сравнение през 2016 г. дългът, емитиран на БФБ, възлиза на 96.8 млн.лв. Емисия облигации на „Енерго-ПРО Варна“ ЕАД представлява 76.0% от общата сума на емитираните дългови финансови инструменти през 2017 г., следвана от емисии от отрасъл „Финансови и застрахователни дейности“ (20.0%), „Операции с недвижими имоти“ (4.0%) и „Професионални дейности и научни изследвания“ (0.7%).

Графика 65. Размер на емитирания облигационен дълг с натрупване на БФБ през 2016 г.

Източник: БФБ, КФН.

2.2.5. Места за търговия

Капитализацията на Българска фондова борса – София АД (БФБ) нараства с 144.0% на годишна база и в края на 2017 г. възлиза на 23 621 млн.лв. Нарастването е във всички сегменти на пазара с изключение на акциите на алтернативен пазар. Най-значителен ръст отбелязва капитализацията на сегмент Standard от 13 584 млн.лв. Сегмент Premium нараства с 583 млн.лв. или 34.0% от общата капитализация. Негативна е тенденцията при капитализацията на акции на Алтернативен пазар, която спада с 360 млн.лв. или -28.7%. При останалите сегменти на основен и алтернативен пазар също се наблюдава нарастване на пазарната капитализация на годишна база, като при Сегмент за дружества със специална инвестиционна цел нарастването е с 20.9% на основен пазар и 3.1% на алтернативен пазар.

Таблица 60. Пазарна капитализация

Пазар или сегмент	2013	2014	2015	2016	2017
Сегмент акции Premium (Основен пазар)	1 542,5	1 682,9	1 240,1	1 720,3	2 303,3
Сегмент акции Standard (Основен пазар)	5 698,9	5 405,7	5 543,6	5 766,6	19 350,2
Сегмент за ДСИЦ (Основен пазар)	516,3	564,9	537,9	579,3	700,0
Сегмент акции (Алтернативен пазар)	1 059,5	1 085,7	929,0	1 255,7	895,7
Сегмент за ДСИЦ (Алтернативен пазар)	1 143,5	1 017,1	336,7	360,7	371,7
ОБЩО	9 960,8	9 756,2	8 587,4	9 682,5	23 621,0

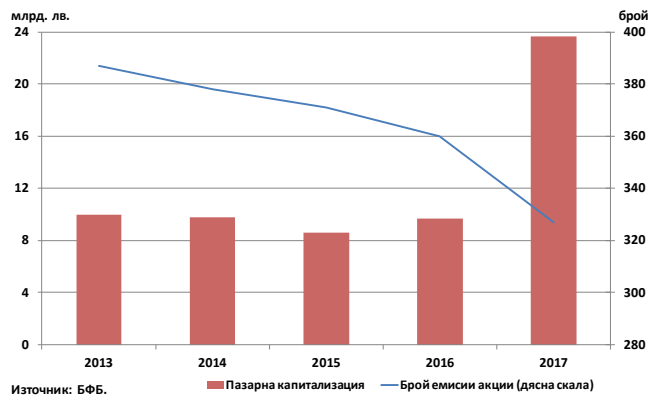
Бележка: Пазарната капитализация е към края на съответната година.

Източник: БФБ.

Броят на емисиите финансови инструменти, допуснати до търговия на пазарите, организирани от БФБ, през 2017 г. намалява нетно с 16 емисии и към края на годината

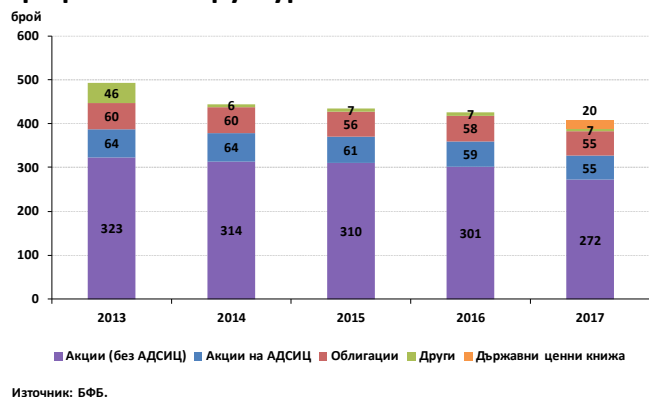
техният брой е 409. Броят на емисии акции намалява нетно с 33. Намалението е основно в броя на спрените от търговия на БФБ акции.

Графика 66. Пазарна капитализация и брой емисии

На пазара на акции без АДСИЦ емисиите намаляват от 301 през 2016 г. на 272 през 2017 г. На пазара на дружества със специална инвестиционна цел към края на 2017 г. броят на емисиите е 55 и намалява с 4 спрямо края на 2016 г. Емисиите облигации, регистрирани на борсата през 2017 г., намаляват с 3 и към края на годината броят им е 55. Емисиите на други финансови инструменти, които включват емисии, допуснати до търговия на Сегмент за компенсаторни инструменти и Сегмент за борсово търгувани продукти, не се променя и остава 7 броя през 2017 г. В края на 2017 г. стартира нов сегмент за търговия на ДЦК на основен пазар, на който за търговия бяха допуснати 20 бр. емисии.

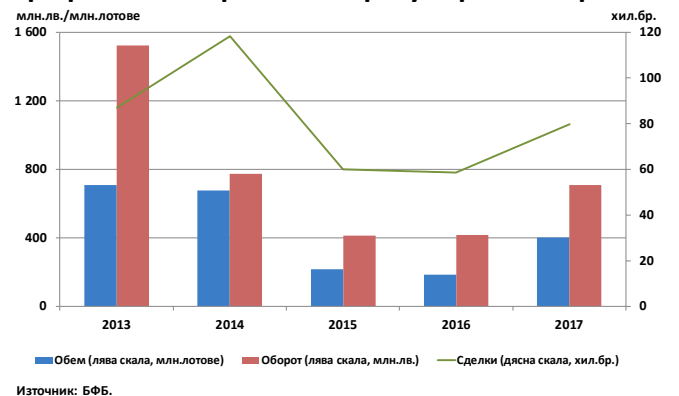
Графика 67. Структура на емисиите

Броят на сделките нараства с 36.3% на годишна база, от 58 442 сделки през 2016 г. до 79 629 сделки към края на 2017 г. Общият брой лотове, прехвърлени през 2017 г., е 401.5 млн. лота, което представлява ръст със 116.0% спрямо предходната година. Търговията на пазарите на БФБ, измерена чрез реализирания оборот, приключва с увеличение от 69.7% до 705.9 млн.лв. през 2017 г. Причина за това нарастване се дължи основно на оборота на пазарните сегменти за акции (без АДСИЦ) с принос от 61.0 пр.п., в пазарните сегменти за АДСИЦ (4.5 пр.п.) и сегмент за облигации (7.0 пр.п.).

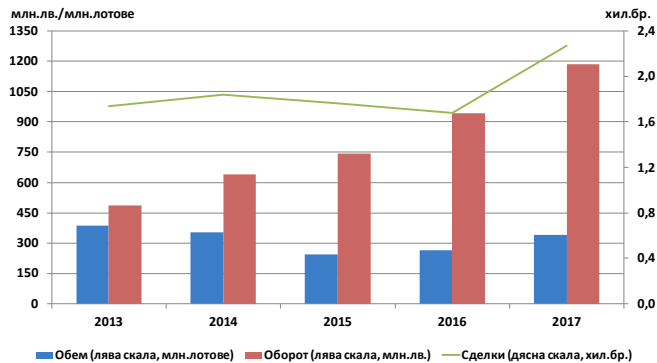
Среднодневният оборот на регулиран пазар през 2017 г. нараства с 68.3% и е в размер на 2.8 млн.лв., като основен принос от 59.9 пр.п. имат отново сегментите за акции (без АДСИЦ).

Графика 68. Търговия на регулиран пазар

Годишния темп на растеж на общия оборот на извън регулиран пазар следва възходяща тенденция през 2017 г., като към декември нараства с 26.0%, а общият обем достига до 1 186.0 млн.лв. спрямо 941.1 млн.лв. за предходната година.

Графика 69. Търговия извън регулиран пазар

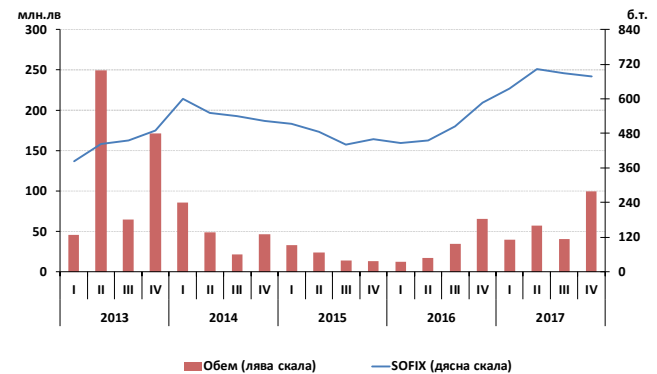

Източник: БФБ.

Всички индекси на БФБ без изключение отбелязват повишение през 2017 г. Индексите се движеха възходящо през първата половина на годината, а през втората половина ръстът им започна да се забавя, което продължи до края на годината. Индексите се движеха сходно през годината, включително BGREIT, който обикновено прави изключение от общата тенденция поради естеството на компаниите, включени в индекса. Оборотът на компаниите, включени в индексите през 2017 г., се увеличава значително при всички пазарни индикатори.

През 2017 г. основният борсов индекс SOFIX отчете повишение от 15.5% на годишна база, като в края на годината достигна 677.45 пункта. Това повишение продължи до средата на месец август, след което следваше тенденция на забавяне на ръста до края на годината. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, заема дял от 17.06% от общата капитализация на БФБ към края на 2017 г.

Графика 70. Пазарен индекс SOFIX

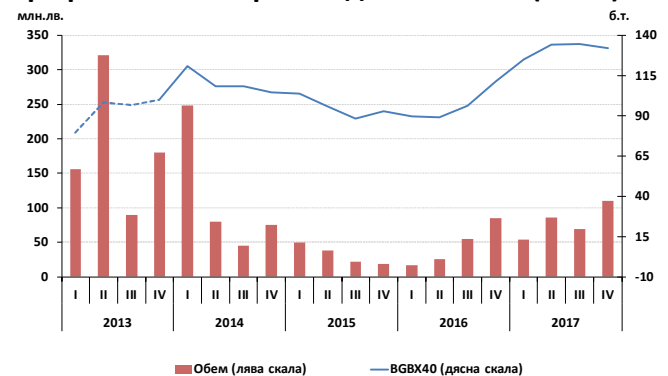

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

През 2017 г. борсовият индекс BGBX40³⁷ отчете ръст от 18.6%, като завърши годината 132.0 пункта. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, заемат дял от 28.65% от общата пазарна капитализация в края на 2017 г.

Графика 71. Пазарен индекс BGBX40 (BG40)

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

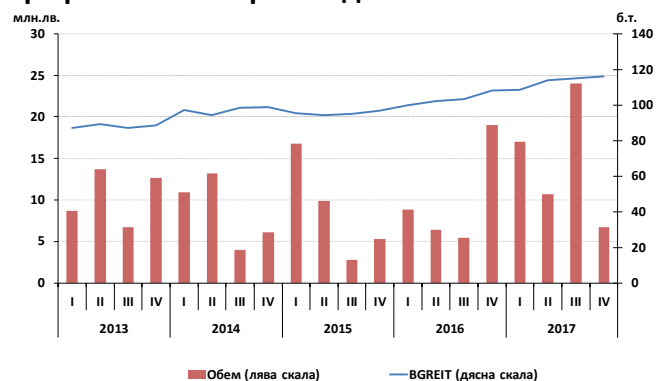
Секторният индекс BGREIT забави темпа си на нарастване от предходната година. През 2017 г. той отчете повишение от 7.4% на годишна база, като завърши годината при 116.1 пункта. Секторното му профилиране и мащабът на представявания сектор водят до ограничен дял от общата пазарна капитализация към края на 2017 г., поради

³⁷ BGBX40 стартира от 01 януари 2014 г. с базова стойност 100 и замени BG40. BGBX40 е индекс, който се състои от 40-те емисии обикновени акции на дружествата с най-голям брой сделки и най-висока медианна стойност на

дневния оборот за последните 6 месеца. При разглеждане на различни аспекти на BGBX40 в динамика, за предходните периоди са използвани данни за предишния широк индекс BG40, чийто наследник се явява BGBX40.

което неговата динамика не е напълно индикативна за общите тенденции и динамика на сегмента за АДСИЦ. Пазарната капитализация на дружествата със специална инвестиционна цел, включени в индекса, представлява 2.01% от общата капитализация на представявания сектор на АДСИЦ към 31.12.2017 г.

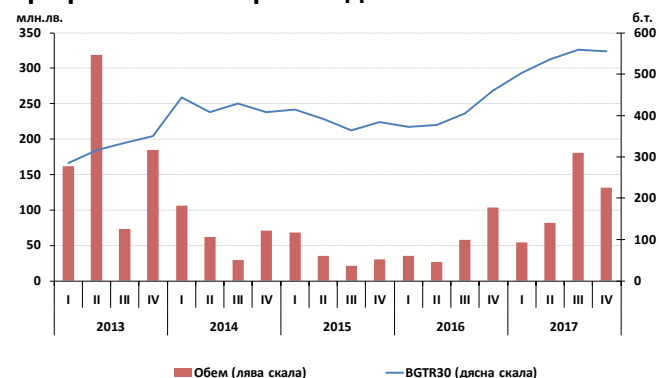
Графика 72. Пазарен индекс BGREIT

Източник: БФБ.
Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

Равнопретегленият индекс BGTR30 се повишава с 21.1% на годишна база и към края на 2017 г. стойността му достига 555.98 пункта. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса, е 26.03% от общата капитализация към края на 2017 г.

Графика 73. Пазарен индекс BGTR30

Източник: БФБ.
Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

2.2.6. Централен депозитар

Общата стойност на активите на „Централен депозитар“ АД намалява с -7.8% на годишна база и възлиза на 6.1 млн.лв. към края на 2017 г.

За 2017 г. общият брой реализирани сделки отчита ръст от 35.1% (общо 83 047 прехвърляния за 2017 г., от които 95.9% са борсово извършени). Приноса на борсово извършените сделки в годишния темп на изменение е положителен 34.3 пр.п. Прехвърлените финансови инструменти нарастват повече от два пъти на годишна база до 383.8 млн. броя, а сделките с обект на търговия компенсаторни инструменти отбелязват спад от -10.2% на годишна база до 2 116 сделки. Регистрираните плащания с компенсаторни инструменти към държавни институции намаляват с -50.6% на годишна база до 118 сделки. Трансферите от наследства се повишават със 7.3% на годишна база до 1 178 трансфера през 2017 г. Издадените дубликати на депозитарни разписки се увеличават от 1 338 броя през 2016 г. на 1 841 броя през 2017 г. През годината броят сделки с права намалява с -23.6% на годишна база до 227 броя през 2017 г., а прехвърлените права нарастват от 35.4 млн. права през 2016 г. до 156.9 млн. права.

Създадите се благоприятни условия за развитие на капиталовия пазар се отрази значително на активността на дружествата, вписвайки повече корпоративни дейности спрямо предходната година. През 2017 г. чрез системата на „Централен депозитар“ АД са изплатени дивиденди на 54 дружества и са извършени 271 плащания на лихви и главници по облигационни емисии с общ размер 114 млн.лв. През отчетния период 68 дружества са регистрирали нови емисии безналични финансови инструменти (63 дружества за 2016 г.), от които 21 емисии акции, 28 емисии облигации, 14 емисии права и 5 емисии дялове на договорни фондове. Подадени заявления за промяна в регистъра са направили 93 дружества. Заявления за промяна в капитала с издаването на нови акции са подали 86 дружества, докато промяна в капитала с промяна на номинала са регистрирали 7

дружества. Броят на заявленията за получаване на извлечения от акционерните книги е намалял до 2 630 през 2017 г., за разлика от техния брой през 2016 г. (3 769).

През 2017 г. в регистъра на особените залози са регистрирани 1 219 вписвания (907 за 2016 г.). От тях 79 броя вписвания на особен залог, 462 броя запори и 425 броя вписвания на други обстоятелства. Вписванията в регистъра на договорите за финансови обезпечения са 11 през 2017 г.

2.2.7. Фонд за компенсиране на инвеститорите

Основна дейност на Фонда е защита на клиентите на инвестиционен посредник, в случай че посредникът изпадне в несъстоятелност и не може да възстанови активите им. През 2017 г. бе задействана процедурата по изплащане на компенсации от Фонда на клиентите на ИП „Позитива“ АД. До задействането на процедурата се стигна след като на 23.06.2017 г. Комисията за финансов надзор отне лиценза за извършване на дейност като инвестиционен посредник на дружеството поради трайно влошено финансово състояние, лоша капиталова адекватност и извършени нарушения. В изпълнение на законовите изисквания УС на Фонда избра обслужваща банка, чрез която да се осъществяват плащанията на компенсации от Фонда на клиентите на посредника. Исканията за изплащане на компенсации се предявяват писмено пред Фонда в срок една година, считано от 03.07.2017 г. Компенсацията, която осигурява Фондът на всеки клиент на ИП, е в размер на 90% от стойността на вземането, но не повече от 40 000 лв.

До края на 2017 г. във Фонда постъпиха три искания за изплащане на компенсация. Първото искане бе счетено за неоснователно от УС на Фонда, а второто бе оттеглено впоследствие от лицето, тъй като дължимата сума му бе изплатена от квесторите на посредника. По отношение на третото искане УС на Фонда следва да вземе решение.

Наред с изпълнението на процедурата по изплащане на компенсации на клиентите на ИП „Позитива“ АД, дейността на Фонда бе насочена и към събиране на дължимите от участниците вноски в установения от закона срок, управление на средствата на Фонда, събиране и анализ на информацията за клиентските активи, управлявани от участниците в схемата, оценка на експозицията на Фонда, както и към други въпроси, касаещи Фонда.

Към 31.12.2017 г. общият брой на участниците във Фонда е 90, от които 38 инвестиционни посредници (ИП), 21 банки-инвестиционни посредници (Б-ИП) и 31 управляващи дружества (само 4 от УД държат клиентски активи, защитени от Фонда).

Към 31.12.2017 г. участниците във Фонда управляват клиентски активи, подлежащи на компенсация на стойност 1.96 млрд.лв., като от тях паричните средства (ПС) са 85.2 млн.лв., а финансовите инструменти (ФИ) са 1.88 млрд.лв. В сравнение с 31.12.2016 г. защитените клиентски активи са с 15% повече или 259 млн.лв. в абсолютна стойност. Незащитените клиентски активи също отчитат значителен ръст, достигайки 33.7 млрд.лв. към 31.12.2017 г., или тази сума е с 38.5% повече в сравнение с предходната година. Делът на защитените клиентски активи в общата сума на всички активи (35.7 млрд.лв.), управлявани от участниците, е 5.5%. И през 2017 г. Б-ИП управляват най-много защитени клиентски активи (1.2 млрд.лв.), което е около 61.5% от всички защитени клиентски активи. Инвестиционните посредници държат 34% от защитените клиентски активи, а УД – 4.4%.

Средномесечната стойност на защитените ФИ нараства от 1.46 млрд.лв. през 2016 г. на 1.81 млрд.лв. през 2017 г. Средномесечната стойност на защитените ПС също бележи ръст и достига 95.6 млн.лв. през 2017 г. срещу 75 млн.лв. през 2016 г. На база тези данни се формира вноската на участниците във Фонда за 2018 г.

Към 31.12.2017 г. броят на защитените клиенти при всички инвестиционни посредници е 76 731, което е със 7 490 клиента повече в сравнение с 31.12.2016 г., а изчислената експозиция на Фонда

общо към клиентите на всички групи посредници е в размер на 269.13 млн.лв. при 225.99 млн.лв. към 31.12.2016 г.

Събраните във Фонда средства към 31.12.2017 г. възлизат на 15.228 млн.лв. и са инвестирани само в ДЦК. Средствата на Фонда се формират от встъпителни и годишни вноски на ИП, Б-ИП и УД, както и от приходи от инвестиции. Постъпленията от годишни вноски на участниците във Фонда през 2017 г. са на сума 946 хил.лв. Нетните приходи от инвестиции са 443 хил.лв. срещу 474 хил.лв. през 2016 г. и включват лихви по депозити, купони от ДЦК, печалба/загуба от преоценка на ДЦК, разходи за амортизация на ДЦК и други финансови приходи/разходи.

През 2017 г. Управителният съвет на Фонда взе решение да запази размера на годишната вноска за 2018 г. на ниво 0.05% по защитените финансови инструменти (при максимален размер 0.1%) и 0.25% по паричните средства (при максимален размер 0.5%), определени на средномесечна основа за 2017 г.

През 2017 г. УС на Фонда започна да управлява и Фонда за реструктуриране на инвестиционни посредници (ФПИП), който бе създаден със Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП). ФПИП е част от администрацията на ФКИ, а разходите, свързани с управлението му, са част от общите административни разходи на ФКИ. Участници във ФПИП са инвестиционните посредници, притежаващи пълен лиценз за предоставяне на инвестиционни услуги, като към 31.12.2017 г., техният брой е 19. Индивидуалните годишни вноски на участниците във ФПИП се определят всяка година от КФН в качеството ѝ на орган за реструктуриране. Годишните вноски на участниците във ФПИП през 2017 г. са 37 160 лв.

През 2017 г. бяха приети предложените от Фонда промени в Правилника за устройството и дейността на Фонда за компенсирание на инвеститорите. Промените са в изпълнение на изискванията на ЗВПКИИП и синхронизират Правилника с действащата нормативна рамка.

Приет бе Закон за изменение и допълнение на Закона за публичното предлагане на ценни книжа, като част от промените засягат дейността на Фонда. Въведено бе минимално ниво на годишната вноска на инвестиционните посредници във Фонда, приета бе нова разпоредба, третираща изплащането на компенсации от Фонда, без да е отнет лицензът на посредника, променена бе процедурата за избор на членове на УС.

2.3. Застрахователен пазар

Към края на 2017 г. броят на лицензираните застрахователни дружества със седалище в Република България е съответно по общо застраховане - 26, по животозастраховане – 12 и един презастраховател. Лицензът на презастрахователя дава право на дружеството да извършва дейност по презастраховане по общо застраховане и по животозастраховане.

През 2017 г. са отнети лицензите за извършване на дейност поради неизпълнение на минималното капиталово изискване към 31.12.2016 г. на Кооперация „Синдикална взаимозастрахователна кооперация – СиВЗК” и на ЗК „Надежда“ АД.

На българския застрахователен пазар 34 застрахователи прилагат европейската регулаторна уредба за застраховането Платежоспособност II (от 1.1.2016 г.) и имат право на достъп до пазара на Европейския съюз и Европейското икономическо пространство (единен пазар). Пет застрахователя извършват дейност без право на достъп до единния пазар и се отчитат по Платежоспособност I.

Дейност по застрахователно посредничество към края на 2017 г. имат право да извършват 385 застрахователни брокери и 11 225 застрахователни агенти.

През 2017 г. brutният премиен приход, реализиран у нас от всички застрахователи със седалище в Република България, възлиза на 2 159³⁸ млн.лв., като се отчита ръст от 8% на годишна база. Brutният премиен приход, реализиран от „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД през 2017 г. възлиза на 1 519 млн.лв., като се наблюдава увеличение на премиите със 7.2% на годишна база.

Българският застрахователен пазар (животозастраховане и общо застраховане) през 2017 г. е разпределен в съотношение 82% към 18% в полза на записаните премии в общото застраховане.

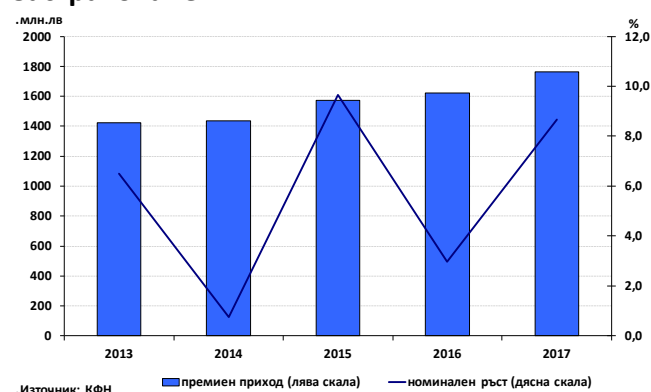
Застрахователното проникване, изчислено на база брутен премиен приход като процент от БВП, през 2017 г. се изчислява на 2.19% при стойност от 2.12% в края на предходната година. Застрахователната плътност, изчислена като брутен премиен приход на глава от населението³⁹, се увеличава до 306 лв. в края на 2017 г. при 281 лв. година по-рано.

2.3.1. Общо застраховане

Brutният премиен приход, реализиран от застрахователите, които извършват дейност по общо застраховане към края на 2017 г. е 1 763⁴⁰ млн.лв., в т.ч. по директно застраховане 1 720 млн.лв. и по активно презастраховане 42 млн.лв. Спрямо предходната година се отчита ръст от 8.7%. Съответните стойности към края на 2016 г. са 1 590 млн.лв. директно застраховане (ръст 7.97%) и 32 млн.лв. активно презастраховане (ръст 31.3%).

Показателят за застрахователно проникване при общото застраховане се изчислява на 1.8% в края на отчетния период при същата стойност година по-рано. Застрахователната плътност възлиза на 250 лв. на човек от населението при стойност от 228 лв., изчислена за 2016 г.

Графика 74. Брутен премиен приход по общо застраховане

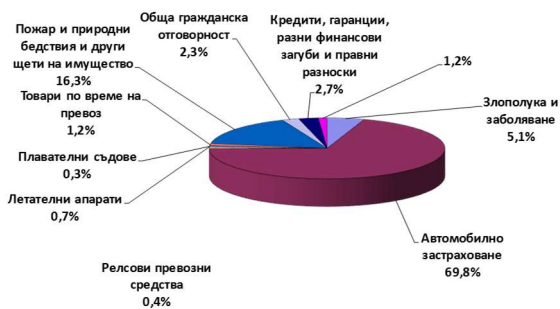
Основен дял в дейността на застрахователите по общо застраховане заемат автомобилните застраховки („ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ и „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“, т.нар. застраховка „Каско“). През 2017 г. автомобилните застраховки заемат дял от 69.8% в агрегирания портфейл на застрахователите по общо застраховане, при дял от 70.0% година по-рано.

³⁸ Анализът е направен на база предварителни годишни данни съгласно получените справки по Наредба № 53 от 23.12.2016 г. за изискванията към счетоводството, формата, и съдържанието на финансовите отчети, справките, докладите, и приложенията на застрахователите, презастрахователите и на здравноосигурителните дружества за четвърто тримесечие на 2017 г.

³⁹ По данни на НСИ населението през 2017 г. възлиза на 7 050 млн. души.

⁴⁰ Brutният премиен приход по общо застраховане за 2017 г. включва премиения приход на ЗК „Надежда“ АД, чийто лиценз е отнет на 17.08.2017 г.

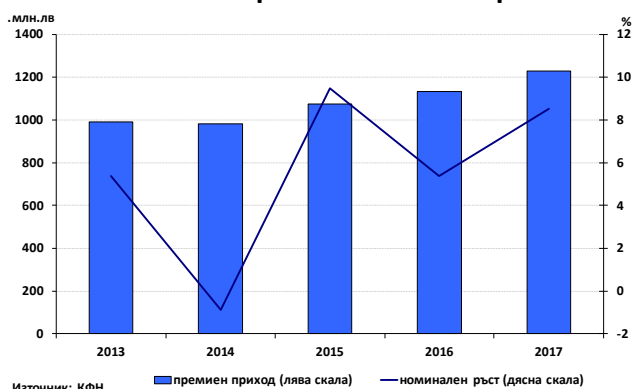
Графика 75. Структура на brutния премиен приход по класове застраховки за 2017 г.

Източник: КФН.

Реализираният премиен приход по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ през отчетната година възлиза на 662 млн.лв. и отчита ръст от 6.6% на годишна база. Делът на първите четири застрахователи с най-висок премиен приход по тази застраховка е 56.4% при дял от 58.1% година по-рано. Наблюдава се намаление на дела на първите четири застрахователи с най-висок премиен приход по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ през 2017 г., което е показателно за намаляване на концентрацията на застрахователния пазар.

Графика 76. Премиен приход по автомобилно застраховане в България

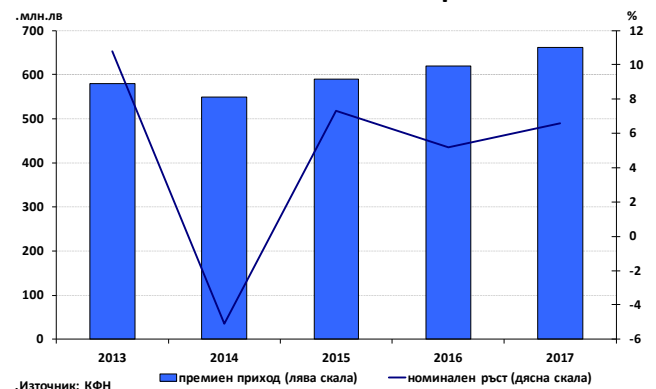
Източник: КФН

Бележка: Данните включват застраховки „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ и „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“.

През 2017 г. за по-високия премиен приход по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ допринесе увеличението с 10% на годишна

база на броя на моторни превозни средства, за които има сключен застрахователен договор, и увеличението с 5% на средната премия по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите към края на 2017 г. спрямо предходната година.

Графика 77. Премиен приход по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ в България

Източник: КФН

За периода януари - декември 2017 г. реализираният премиен приход по застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ възлиза на 566 млн.лв., като се отчита ръст от 10.6% на годишна база.

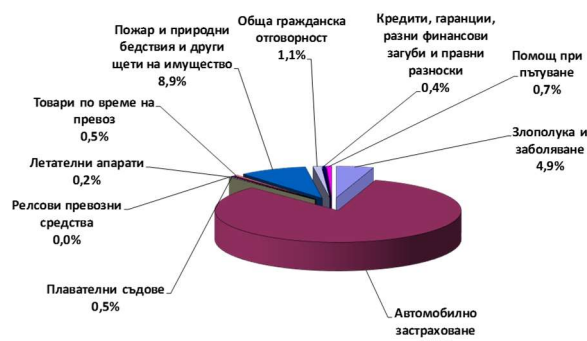
В края на 2017 г. имуществените застраховки („Пожар и природни бедствия“ и „Други щети на имущество“) у нас заемат дял от 16.3% от brutния премиен приход при дял от 17% в края на 2016 г. Реализираният премиен приход по застраховки „Пожар и природни бедствия“ и „Други щети на имущество“ възлиза на 286 млн.лв., като се отчита ръст от 4.8% на годишна база при отчетен спад от 7.6% на годишна база в края на 2016 г.

Застраховките „Злополука“ и „Заболяване“ заемат общо дял от 5.1% в структурата на brutния премиен приход в края на 2017 г., реализиран от застрахователите по общо застраховане. Премийният приход по двата класа застраховки през 2017 г. възлиза на 90.2 млн.лв. при 79 млн.лв., реализирани през 2016 г.

Отстъпените премии на презастрахователи за 2017 г. са в размер на 512 млн.лв. и представляват 29% от brutния премиен приход, реализиран в сектора. Коефициентът на самозадържане намалява, като се изчислява на 0.71 при 0.74 година по-рано. В структурата на отстъпените премии на презастрахователи по класове застраховки с най-голям относителен дял са застраховките „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ (50%), „Пожар и природни бедствия“ (24%) и „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (14%).

Размерът на изплатените обезщетения в общозастрахователния сектор през 2017 г. се увеличава с 4.6% и възлиза на 858 млн.лв. Възстановените суми по презастрахователни договори възлизат на 271 млн.лв., което е 32% от изплатените през 2017 г. обезщетения по общо застраховане.

Графика 78. Структура на изплатените обезщетения по класове застраховки за 2017г.

Източник: КФН.

Подобно на структурата на brutния премиен приход, в структурата на изплатените обезщетения по класове застраховки най-голям относителен дял от 83% заемат автомобилните застраховки („ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ и „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“), следвани от имуществените застраховки („Пожар и природни бедствия“ и „Други щети на имущество“), заемащи дял от 9% и застраховки „Злополука“ и „Заболяване“ - с общ дял от 5%.

Най-голямо увеличение в размера на изплатените обезщетения на годишна база през 2017 г. се отчита по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ (с 38 млн.лв.). Съответно, най-значително намаление в размера на изплатените обезщетения на годишна база се отчита по застраховка, „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (с 3.5 млн.лв.).

Общо за пазара brutният коефициент на щетимост в края на 2017 г. нараства до размер от 0.58 при 0.45 година по-рано.

Таблица 61. Брутен коефициент на щетимост

	2016	2017*
Злополука	0,22	0,32
Заболяване	0,69	0,70
релсови превозни средства	0,56	0,54
Релсови превозни средства	0,26	0,01
Летателни апарати	0,34	0,66
Плавателни съдове	0,79	0,01
Товари по време на превоз	0,24	0,27
Пожар и природни бедствия	0,25	0,54
Други щети на имущество	0,02	0,11
използването на МПС	0,51	0,72
използването на летателни апарати	0,06	0,14
използването на плавателни съдове	0,10	-0,05
Обща гражданска отговорност	0,09	0,33
Кредити	-0,13	0,11
Гаранции	-0,35	0,97
Разни финансови загуби	0,21	0,10
Правни разноски	0,00	0,95
Помощ при пътуване	0,37	0,29
ОБЩО	0,45	0,58

Бележка: * Данните са 2017 г. са предварителни

Източник: КФН.

Фактически извършените разходи от общозастрахователните дружества, свързани с тяхната оперативна дейност, нарастват с 3.9% на годишна база и в края на 2017 г. възлизат на 656 млн.лв. Фактически извършените разходи включват аквизиционни разходи, административни разходи, разходи за уреждане на претенции и разходи за данъци, такси, отчисления за фондове и др. Общата им сума представлява 37% от brutния премиен приход, реализиран в сектора.

Аквизиционните разходи възлизат на 402 млн.лв. и представляват 61% от общо извършените фактически разходи и 23% от реализирания брутен премиен приход за 2017 г.

Извършените административни разходи са в размер на 188 млн.лв., или 29% от общо извършените разходи и 11% от записания брутен премиен приход.

През 2017 г. по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ са извършени административни разходи, разходи за аквизиционни комисии, разходи за реклама и други разходи в размер на 191 млн.лв. при 199 млн.лв. година по-рано. Делът им в премийния приход възлиза на 29%.

През отчетната година по застраховка „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ са извършени общо административни разходи, разходи за аквизиционни комисии, разходи за реклама и други разходи в размер на 220 млн.лв. и представляват 39% от брутният премиен приход по застраховката. На годишна база тези разходи нарастват с 11%.

Брутният коефициент на разходите общо за пазара по общо застраховане в края на отчетния период не се променя значително спрямо 2016 г. и се изчислява на 0.35 при 0.36 година по-рано.

Таблица 62. Брутен коефициент на разходи

	2016	2017*
Злополука	0,49	0,43
Заболяване	0,35	0,28
релсови превозни средства	0,39	0,39
Релсови превозни средства	0,27	0,42
Летателни апарати	0,27	0,32
Плавателни съдове	0,28	0,35
Товари по време на превоз	0,46	0,47
Пожар и природни бедствия	0,38	0,36
Други щети на имущество	0,49	0,44
използването на МПС	0,32	0,29
използването на летателни апарати	0,19	0,18
използването на плавателни съдове	0,21	0,24
Обща гражданска отговорност	0,38	0,38
Кредити	0,33	0,37
Гаранции	0,34	0,37
Разни финансови загуби	0,72	0,45
Правни разноски	0,88	0,84
Помощ при пътуване	0,58	0,56
ОБЩО	0,36	0,35

Бележка: * Данните за 2017 г. са предварителни.
Източник: КФН.

През 2017 г. най-висок брутен технически резултат на база фактически извършени разходи се изчислява по застраховките „Застраховка на сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (57 млн.лв.) и „Пожар и природни бедствия“ (47 млн.лв.).

Таблица 63. Брутен технически резултат

	2016	2017*
Злополука	10,5	8,4
Заболяване	-1,8	0,7
релсови превозни средства	22,6	57,3
Релсови превозни средства	2,4	4,9
Летателни апарати	3,1	0,6
Плавателни съдове	-0,2	-0,3
Товари по време на превоз	5,1	7,2
Пожар и природни бедствия	89,2	47,3
Други щети на имущество	26,1	10,6
използването на МПС	128,9	10,0
използването на летателни апарати	5,8	3,9
използването на плавателни съдове	0,7	1,3
Обща гражданска отговорност	20,4	13,5
Кредити	5,4	2,9
Гаранции	9,8	5,6
Разни финансови загуби	1,2	-5,5
Правни разноски	0,0	0,0
Помощ при пътуване	0,7	4,3
ОБЩО	329,9	172,7

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго. Стойностите за "Брутен технически резултат" са получени на база отчитане на непосредствено присъщите приходи и разходи по видовете застраховки, без да се вземат предвид други технически разходи и разпределен приход от инвестиции, отчетени в Отчета за доходите. * Данните за 2017 г. са предварителни.
Източник: КФН.

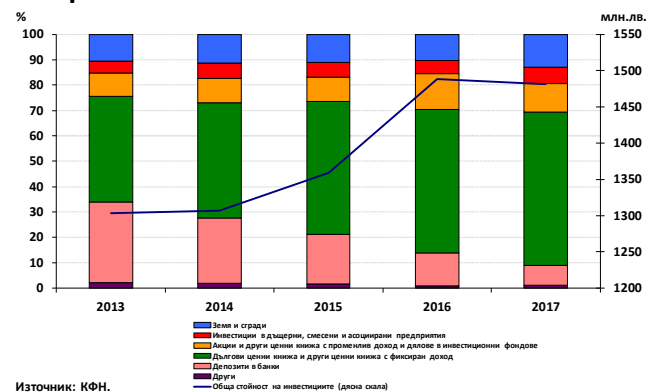
През 2017 г. застрахователните дружества се задължават (Наредба № 53 от 23.12.2016 г.) да подават информация по променена форма на балансов отчет, а именно да включват в актива на баланса „Дял на презастрахователите в техническите резерви“. До края на 2016 г. дялът на презастрахователите в техническите резерви се включва в пасива на баланса с отрицателен знак. Тази промяна води до значителна промяна в общата стойност на активите/пасивите на поднадзорните дружества. В края на отчетния период сумата на активите на общозастрахователните дружества възлиза на 3 256 млн. лв., като нараства със 7% на годишна база⁴¹.

⁴¹ Общата сума на активите в общото застраховане не включва сумата на актива на ЗК „Надежда“ АД, чийто лиценз е отнет през август 2017 г.

Сравнявайки сумата на инвестициите на застрахователите по общо застраховане през 2017 г. с предходната година, се наблюдава спад с 1%. Стойността на инвестициите в общото застраховане в края на годината възлиза на 1 481 млн. лв. и заема дял от 45% от общата сума на активите.

В структурата на агрегирания инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане основен дял заемат държавните ценни книжа (61%), следвани от инвестициите в земя и сгради (13%) и инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове (11%).

Графика 79. Структурата на инвестиционния портфейл на дружествата по общо застраховане

Източник: КФН.

Делът на инвестициите в земя и сгради в общия инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане през отчетната година нараства до 13%, като за предходните пет години е бил около 11%. През последните четири години дялът на инвестициите в дъщерни, смесени и асоциирани предприятия, в които дружествата имат дялово участие, остава почти без промяна и възлиза на около 6%. В края на 2017 г. дялът на инвестициите в дългови ценни книжа и други ценни книжа с фиксиран доход нараства с 5 пр.п. за една година и достига до 61%. Този вид инвестиции за последните

пет години се увеличава за сметка на дялът на инвестициите в депозити в банки, чийто дял намалява значително за последните пет години и достига 8% в края на 2017 г. Инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове на дружествата по общо застраховане намаляват до 11% в сравнение с година по-рано, когато са били 14%.

През 2017 г. се наблюдава увеличение с 9% на размера на брунтните технически резерви, заделени от общозастрахователните дружества за изплащане на бъдещи задължения по сключени застрахователни договори, и в края на годината стойността на резервите възлиза на 2 107 хил.лв.

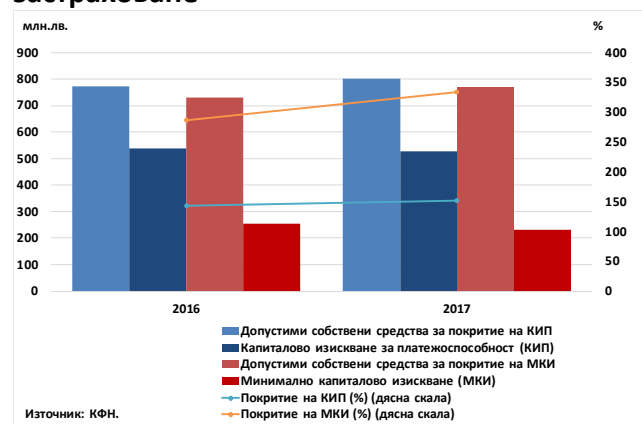
Най-голям дял в края на 2017 г. в заделените технически резерви от застрахователите по общо застраховане заема резервът за предстоящи плащания с дял от 64% в общо заделените резерви. На годишна база този резерв, който се заделя от застрахователите с цел покриване на задължения по силата на сключени застрахователни договори, по предявени, но неизплатени претенции и по възникнали, но непредявени претенции, нараства със 7.9% и в края на годината възлиза на 1 355 млн.лв.

Нарастване с 4% се отчита и при резерва за предстоящи плащания по застраховка „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“, като в края на 2017 г. размерът му достига 956 млн.лв.

Допустимите собствени средства за покритие на капиталовото изискване за платежоспособност на застрахователите по общо застраховане с право на достъп до единния пазар към 31.12.2017 г. възлизат на 801 млн.лв., капиталовото изискване за платежоспособност (КИП) възлиза на 527 млн.лв. За отчетния период капиталовият излишък (допустимите собствени средства за КИП минус КИП) за всички застрахователи, отчитащи се по Платежоспособност II, е положителен и покритието на КИП с допустими собствени средства към края на 2017 г. се изчислява на 152%.

Допустимите собствени средства за покритие на минималното капиталово изискване на застрахователите по общо застраховане с право на достъп до единния пазар към 31.12.2017 г. възлизат на 770 млн.лв., а минималното капиталово изискване (МКИ) възлиза на 231 млн.лв. Съответно покритието на минималното капиталово изискване с допустими собствени средства към края на 2017 г. се изчислява на 334%.

Графика 80. Капиталови изисквания по общо застраховане

Границата на платежоспособност на 4 застрахователи по общо застраховане без право на достъп до единния пазар в края на 2017 г. достига 4 млн.лв., а гаранционният им капитал възлиза на 18 млн.лв. Капиталовият излишък (собствените средства, намалени с нематериалните активи минус по-голямата стойност измежду границата на платежоспособност и гаранционния капитал) е положителен за всяко едно от тях.

Размерът на капитала от първи ред (Tier1-unrestricted) на допустимите собствени средства заема дял от 94%, съответно от първи ред – подчинен дълг (Tier1 – restricted) е 1%, от втори ред - 5% и от трети ред е 0.2%.

В края на 2017 г. пазарът по общо застраховане отчита по-висок положителен нетен технически резултат от дейността на всички дружества в размер на 87 млн.лв. при отчетен нетен технически резултат в размер на 76 млн.лв. в края на предходната година.

Нетният финансов резултат от дейността на застрахователите по общо застраховане намалява с 4% към края на 2017 г. в сравнение с предходната година, основно поради отчетени по-високи „други разходи, включително преоценки на стойности“, и възлиза на 74 млн.лв. при отчетена печалба от 77 млн.лв. година по-рано.

В резултат на отчетения по-нисък финансов резултат възвръщаемостта на активите, изчислена като съотношение между печалбата (загубата) за финансовия период и общата сума на активите, намалява от 3.3% през 2016 г. на 2.3% през отчетната година.

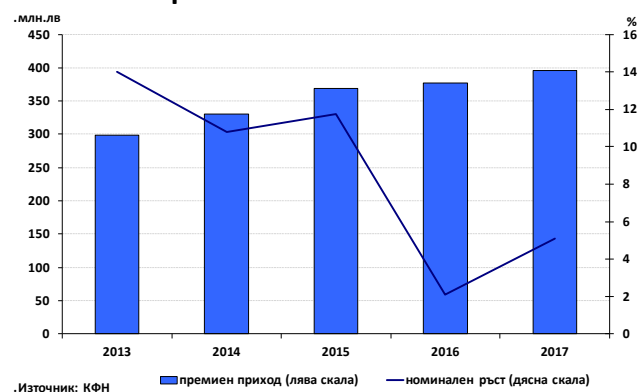
2.3.2. Животозастраховане

Брутният премиен приход, реализиран от застрахователите, които извършват дейност в животозастрахователния сектор към 31.12.2017 г. е 396⁴² млн.лв., в т.ч. по директно застраховане 382 млн.лв. и по активно презастраховане 14 млн.лв. Спрямо предходната година се отчита ръст от 5%, като записаните премии към 31.12.2016 г. са 367 млн.лв. по директно застраховане (ръст 4.08%) и 10 млн.лв. по активно презастраховане (ръст 40%).

Застрахователната плътност при животозастраховането през 2017 г. възлиза на 56 лв. на човек от населението при 53 лв. през предходната година, докато застрахователното проникване през отчетната година се равнява на 0.40% от БВП, като запазва размера си от предходната година.

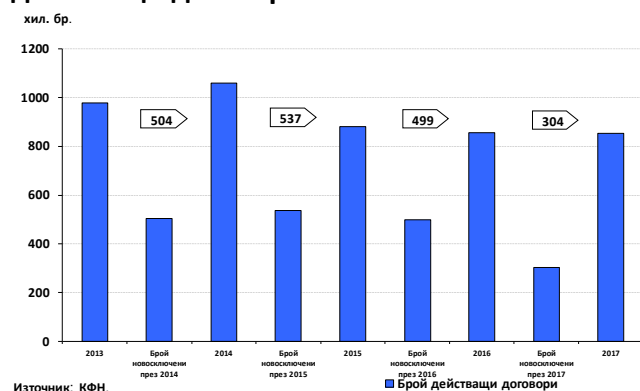
⁴² Брутния премиен приход по животозастраховане включва премийния приход на Кооперация

Графика 81. Брутен премиен приход по животозастраховане

Към края на 2017 г. броят на действащите договори възлиза на 855 хил., като намалява с 0.1% на годишна база. Новосключените договори намаляват с 39%. Отчита се също така намаление на годишна база от 5% и на премиите, записани по новосключените договори.

Графика 82. Брой новосключени и действащи договори

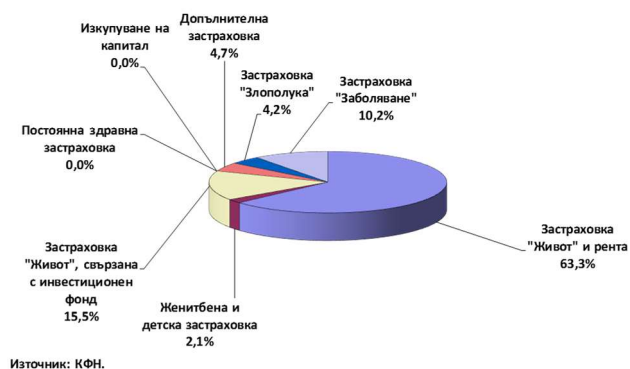
В структурата на портфейла на застрахователите, които извършват дейност по животозастраховане и застрахователите със смесена дейност към 31.12.2017 г. (застрахователите със смесена дейност извършват дейност по животозастраховане и застраховане по класове „Злополука“ и „Заболяване“) към края на 2017 г. не се наблюдава съществено изменение. Основен дял в нея заема традиционната застраховка „Живот“ и рента (63%), застраховка „Живот,

„Синдикална взаимозастрахователна кооперация – СивЗК“ за 2017 г.

свързана с инвестиционен фонд” (16%) и „Заболяване” (10%). Постоянна здравна застраховка от началото на 2017 г. не се сключва.

Основна част от brutните премии по застраховка „Живот” и рента са формирани от продажбата на смесена застраховка „Живот” (51%) и на рискова застраховка „Живот” (само с покрит риск „смърт”) (20%).

Графика 83. Структура на портфейла на животозастрахователите за 2017 г.

И през 2017 г. продължава тенденцията на увеличение на дела на застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд” (от 14% в края на 2016 г. на 16% в края на 2017 г.) и на застраховка „Заболяване” (от 9% в края на 2016 г. на 10% в края на 2017 г.).

Също така се отчита ръст на годишна база в размера на премиите по застраховки „Живот, свързана с инвестиционен фонд”, „Допълнителна застраховка”, „Злополука” и „Заболяване”. По всички останали класове животозастраховки се наблюдава спад на премиите на годишна база.

Отстъпените на презастрахователи премии от животозастрахователните компании у нас възлизат на 25 млн.лв. в края на 2017 г., което представлява 6.4% от brutния премиен приход в сектора. Делът на презастраховането при животозастрахователните компании остава относително нисък, като коефициентът на самозадържане се запазва на ниво от края на 2015 г. в размер на 0.94.

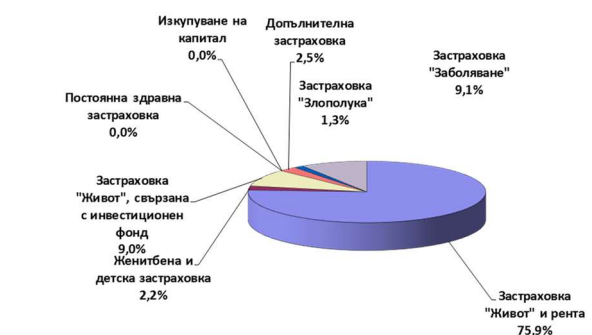
Изплатените през 2017 г. суми и обезщетения от животозастрахователите

възлизат на 174 млн.лв. На годишна база се отчита ръст както в размера на изплатените през годината суми и обезщетения (9%), така и в броя на исковете (20%).

От общо изплатените претенции 26% са по договори с изтекъл срок или настъпил падеж, 13% са по откупени (изцяло или частично) застрахователни договори, 3% са изплатените суми и обезщетения при смърт и 58% са по други претенции, различни от горепосочените.

В общата структура на изплатените претенции най-голям е делът на застраховка „Живот” и рента (76%), в рамките на която 67% от плащанията са по смесена застраховка „Живот”, следвана от застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд” (9%) и „Заболяване” (9%).

Графика 84. Структура на изплатените претенции по класове застраховки за 2017 г.

В края на 2017 г. се отчита увеличение в броя на откупите по всички класове застраховки, с изключение на застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд”, като общият им брой нараства със 7%. Откупните стойности възлизат общо на 37 млн.лв. в края на 2017 г. при 41 млн.лв. в края на 2016 г.

Възстановените суми и обезщетения по презастрахователни договори възлизат на 6 млн.лв., което е 4% от изплатените през периода претенции по животозастраховане.

Разходите, извършени от животозастрахователите във връзка с осъществяване на дейността им, нарастват с 8% на годишна база и в края на 2017 г. възлизат общо на 115 млн.лв. Тези разходи включват

аквизиционни разходи, административни разходи, разходи за уреждане на претенции и разходи за данъци, такси, отчисления за фондове и др., което представлява 26% от brutния премиен приход, реализиран за периода.

Извършените през 2017 г. аквизиционни разходи нарастват на годишна база с 9% и са на обща стойност от 69 млн.лв. Аквизиционните разходи (аквизиционни комисиони, разходи за реклама и др.) представляват 60% от общо извършените разходи за периода и 15% съответно от премиения приход, реализиран в сектора.

Административните разходи нарастват със 7% на годишна база и в края на годината възлизат на 42 млн.лв. Те представляват 37% от общо извършените разходи от животозастрахователите и 9% от премиения приход в сектора.

Общата сума на активите в животозастрахователния сектор намалява с 1.1% през 2017 г., като стойността ѝ в края на годината възлиза на 1 596⁴³ млн.лв.

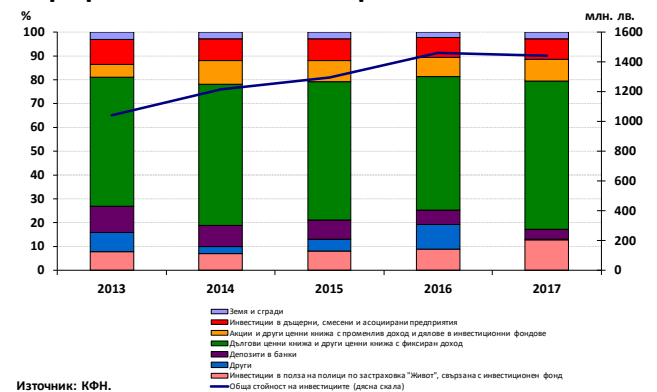
Стойността на инвестициите на животозастрахователите е 1 442 млн.лв. в края на 2017 г., като те представляват 90% от общата сума на активите в сектора. Изменението в стойността на инвестициите се изчислява на -1.2% на годишна база Основен дял в общия инвестиционен портфейл на животозастрахователите към края на 2017 г. заемат ценните книжа, издадени и гарантирани от държавата (52%), инвестициите в акции и други ценни книжа с променлив доход и дялове в инвестиционни фондове (9%) и инвестициите в акции и дялове на дъщерни, съвместни и асоциирани предприятия (9%).

Най-голямо увеличение на годишна база се наблюдава в стойността на инвестициите в дългови ценни книжа (9%). През 2017 г. продължава да се отчита намаление (с 31% на годишна база) на банковите депозити на животозастрахователите и към края на

годината те достигат 61 млн.лв. най-вече поради продължаваща среда на ниски лихвени равнища.

Стойността на инвестициите по застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“, за които рискът се носи от застрахованите лица, се увеличава с 40% на годишна база, като следва ръста на премиения приход. В края на 2017 г. тези инвестиции достигат 183 млн.лв. и съставляват 13% от общия размер на инвестициите в животозастрахователния сектор.

Графика 85. Структура на инвестиционния портфейл на животозастрахователите

Източник: КФН.

Заделяните от животозастрахователите brutни технически резерви (без резервите по застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“) през 2017 г. намаляват с 11% и в края на годината възлизат на 861 млн.лв. Съществено намаление се отчита при стойността на резерва за капитализирана стойност на пенсиите, която намалява от 208 млн.лв. в края на 2016 г. на 84 млн.лв. в края на 2017 г. Причината за отчетеното намаление е отнемането на лиценза на СивЗК през декември 2017 г. и невключването на резервите на застрахователя в общите за пазара към края на 2017 г.

Основен дял в brutния размер на техническите резерви на животозастрахователите (без резервите по застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“) заемат

„Синдикална взаимозастрахователна кооперация – СивЗК“, чийто лиценз е отнет през декември 2017 г.

⁴³ Общата сума на активите в животозастрахователния сектор не включва сумата на актива на Кооперация

математическият резерв (75%). На годишна база размерът на този резерв нараства със 7 млн.лв.

Резервът по застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“, заделен към края на 2017 г. нараства с 41% на годишна база (53 млн.лв.). Този резерв заема дял от 18% в общата сума на резервите.

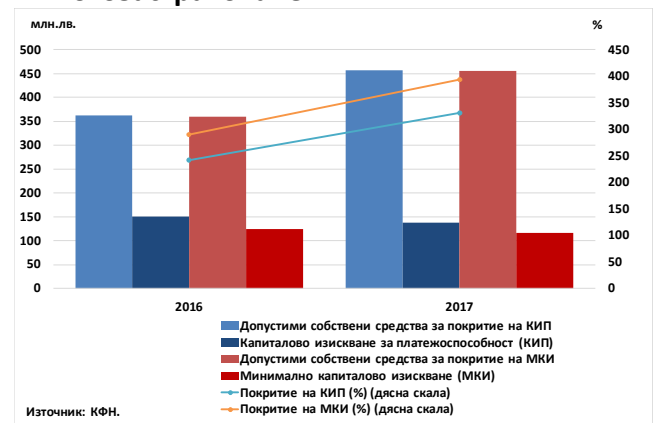
Ангажираният в животозастрахователния сектор собствен капитал нараства с 10% на годишна база и в края на 2017 г. възлиза на 460 млн.лв. През отчетната година два животозастрахователя увеличават акционерния си капитал.

Допустимите собствени средства за покритие на капиталовото изискване за платежоспособност на животозастрахователите с право на достъп до единния пазар към 31.12.2017 г. възлизат на 457 млн.лв., капиталовото изискване за платежоспособност (КИП) възлиза на 138 млн.лв. Съответно покритието на КИП с допустими собствени средства към края на 2017 г. се изчислява на 331%.

Допустимите собствени средства за покритие на минималното капиталово изискване на животозастрахователите с право на достъп до единния пазар към 31.12.2017 г. възлизат на 456 млн.лв., а минималното капиталово изискване (МКИ) възлиза на 116 млн.лв. Съответно покритието на МКИ с допустими собствени средства към края на 2017 г. се изчислява на 392%.

Размерът на капитала от първи ред (Tier1-unrestricted) на допустимите собствени средства заема дял от 99%.

Графика 86. Капиталови изисквания по животозастраховане

В края на 2017 г. животозастрахователите отчитат нетен технически резултат от 20 млн.лв., като не се отчита промяна на стойността му в сравнение с предходната година.

Отчетеният положителен нетен технически резултат допринася за отчетения положителен нетен финансов резултат в размер на 28 млн.лв. при стойност от 30 млн.лв. една година по-рано.

Възвръщаемостта на активите, изчислена като съотношение между печалбата (загубата) за съответния период и общата сума на активите, запазва стойността си от 2016 г. и възлиза на 2%.

Възвръщаемостта на собствения капитал, изчислена като съотношение между печалбата (загубата) за отчетния период и собствения капитал, намалява в сравнение с края на 2016 г. и в края на 2017 г. възлиза на 6%.

2.3.3. Презастраховане

През 2017 г. дейност по активно презастраховане извършват осем застрахователи по общо застраховане, три животозастрахователи и един презастраховател.

Размерът на получените премии по активно презастраховане към 31.12.2017 г. е в размер на 42.4 млн.лв., записани от застрахователите, извършващи дейност по общо застраховане (за същия период на

2016 г. тази сума е 31.7 млн.лв., т. е. ръст с 33.7% на годишна база) и в размер на 14.3 млн.лв. от животозастрахователите (за същия период на 2016 г. тази сума е 11 млн.лв., т. е. ръст с 30%).

„Джи Пи Презастраховане“ ЕАД записва брутен премиен приход към края на 2017 г. в размер на 1 519 млн.лв., като това представлява увеличение със 7.2% спрямо същия период на 2016 г.

Общо реализираният премиен приход от дейността по активно презастраховане през годината възлиза на 1 575 млн.лв. (при 1 459 млн.лв. през 2016 г.).

Основен дял в дейността по активно презастраховане през отчетната година заема

застраховка „Пожар и природни бедствия“ (31%), следвана от застраховки „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ (27%).

Изплатените обезщетения на цеденти възлизат на 679 млн.лв., от които 9 млн.лв. по общо застраховане, 2 млн.лв. по животозастраховане и 669 млн.лв. от „Джи Пи Презастраховане“ ЕАД. В структурата на изплатените обезщетения най-голям дял заемат застраховките „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ (34%), „Сухопътни превозни средства, без релсови превозни средства“ (24%) и „Пожар и природни бедствия“ (23%).

2.3.4. Гаранционен и обезпечителен фонд

Гаранционният фонд (ГФ/Фонда) е юридическо лице със седалище в гр. София, което извършва плащания на обезщетения към увредени лица във връзка със задължителните застраховки „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС“ и „Злополука“ на пътниците в средствата за обществен превоз, възстановява суми, изплатени от компенсационен орган на държава – членка на ЕС, гарантира застрахователни вземания при несъстоятелност на застрахователя.

ГФ създава и управлява като обособени сметки:

- Фонд за гарантиране на вземанията на увредените лица от незастраховани и неидентифицирани моторни превозни средства – Фонда за незастраховани МПС;
- Фонд за гарантиране на вземанията при несъстоятелност на застраховател по чл. 519, т. 2 и 3 от КЗ – Обезпечителен фонд.

Към края на 2017 г. разполагаемите средствата във Фонда за незастраховани МПС, съгласно чл. 556, ал. 1 от КЗ, възлизат на 69 млн.лв., като нарастват със 7.4% спрямо 2016 г. Техният размер отговаря на изискването на чл. 556, ал. 2 от КЗ, съгласно което минималният им размер е 10 млн.лв. Средствата на фонда се управляват при спазване на изискванията за диверсификация и подходящо разпределение, предвидени в КЗ. Средствата се инвестират по решения на Управителния съвет, съобразно реда за инвестиране на техническите резерви на застрахователите и в съответствие с Общите принципи за инвестиране, приети от Съвета на Фонда. Резервите на Фонда за незастраховани МПС към 31.12.2017 г. са в размер на 90 млн.лв. при 83 млн.лв. за предходната година или отчетен е ръст от 9.3%.

През 2017 г. приходите на Фонда за незастраховани МПС, формирани от вноски по задължителните застраховки „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и „Злополука“ на пътниците в средствата за обществен транспорт възлизат на 39 млн.лв. при 28 млн.лв. към края на същия период на предходната година. Разходите за обезщетения на Фонда за незастраховани МПС намаляват от 24% спрямо предходната година и възлизат на 29 млн.лв.

Към 31.12.2017 г. финансовият резултат на Фонда за незастраховани МПС е 4 025 хил.лв.

Към 31.12.2017 г. средствата на Обезпечителния фонд са в размер на 53 млн.лв. През 2017 г. от средствата на Обезпечителния фонд са изплатени гарантирани застрахователни вземания към потребителите на застрахователни услуги в общ размер на 4 хил.лв.

Приходите на Обезпечителния фонд за 2017 г. възлизат на 6 млн.лв. и на годишна база нарастват с 4%.

2.4. Осигурителен пазар

Нетните активи на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) нарастват през 2017 г., като към края на годината те достигат 12663.2 млн. лв. Увеличението на нетните активи на пенсионните фондове през годината е в резултат на постъпленията от вноски за осигуряващите се лица, които към края на 2017 г. са 4 587 723, и на положителния резултат от инвестирането на средствата по индивидуалните партии от пенсионноосигурителните дружества (ПОД). Възходящата тенденция при нетните активи се запазва въпреки предоставеното право за промяна на осигуряването от фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване (ФДЗПО) в Държавното обществено осигуряване (ДОО).

2.4.1. Пенсионноосигурителни дружества

Към 31.12.2017 г. дейност осъществяват 9 лицензирани ПОД, като общият брой на управляваните от тях пенсионни фондове е 29, в т.ч. 9 универсални (УПФ), 9 професионални (ППФ), 9 доброволни (ДПФ) и два доброволни пенсионни фонда по професионални схеми (ДПФПС)⁴⁴.

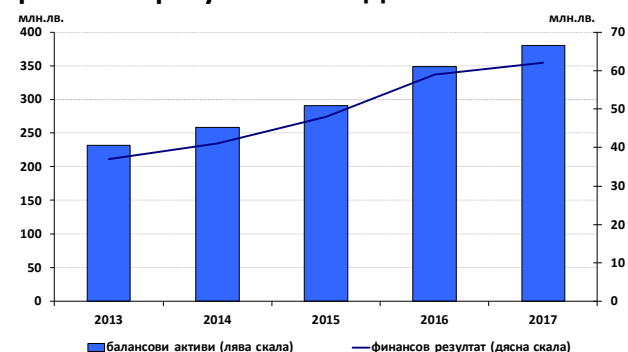
Четири от действащите на пенсионноосигурителния пазар дружества са част от международни финансови групи – „Ен Ен ПОД“ ЕАД - NN Group N.V., ПОД „Алианц България“ АД - ALLIANZ SE, ПОК „Доверие“ АД - Vienna Insurance Group AG Wiener Versicherung Gruppe и ПОК „ДСК - Родина“ АД - OTP BANK NYRT.

При четири от лицензираните дружества има акционери, притежаващи пряко повече от 90 на сто от капитала⁴⁵.

При балансовите активи на ПОД продължава тенденцията на нарастване, като в края на годината те достигат 380.0 млн. лв. (увеличение с 8.8% спрямо 2016 г.). Подобна динамика се наблюдава и при общия нетен

финансов резултат на ПОД, който за 2017 г. възлиза на 61.5 млн.лв. - с 3.0 млн.лв. или с 5.0% повече в сравнение с общия нетен финансов резултат за 2016 г.

Графика 87. Балансови активи и нетен финансов резултат на ПОД

Източник: КФН.

Средната стойност на показателя капиталова адекватност за 2017 г. на всичките девет лицензирани пенсионноосигурителни дружества е 482.6%, което значително надхвърля нормативно определения минимален размер от 50% от минималния капитал.

⁴⁴В единия ДПФПС все още няма осигуряващи се лица.

⁴⁵ТИ БИ АЙ ЕЙЧ ФАЙНЕНШЪЛ СЪРВИЗ ГРУП Н.В.

АМСТЕРДАМ, ХОЛАНДИЯ притежава пряко 92.58% от акциите на ПОК „Доверие“ АД, БАНКА ДСК ЕАД притежава пряко 99.75% от ПОК „ДСК – Родина“ АД, „Ен

Ен Континентъл Юрп Холдингс“ Б.В., Амстердам, Холадния притежава пряко 100% от „Ен Ен ПОД“ ЕАД и „МЕДИАНЕТ ИНДЪСТРИС“ С.А притежава пряко 90.20% от акциите на ПОД „Бъдеще“ АД.

През 2017 г. по-голямата част от ПОД, поддържат високо равнище на капиталова адекватност. Средната стойност на показателя през 2017 г. се увеличава с 55.5 пр.п., в резултат на нарастване на капиталовата адекватност при всичките дружества. Показателят по отделни дружества варира в широки граници - между 54.3% и 857.7%. Изключение прави едно дружество, чиято капиталова адекватност достига 1006.8%. Поради доближаването до критичния минимум на капиталовата адекватност на едно дружество и през отчетната година продължава да се осъществява интензивен мониторинг върху дейността му.

Ликвидните средства на ПОД и ФДПО надвишават нормативно регламентирания минимален размер, т.е. всички дружества и управляваните от тях фондове са в състояние да покриват текущите си задължения.

Резервите за гарантиране на минималната доходност в УПФ и в ППФ, заделени със средства на ПОД, към 31 декември 2017 г., възлизат на 139.7 млн.лв., като размерът им съответства на законовите разпоредби. Инвестициите, извършени със средствата от резервите, както и оценката на активите, обект на тези инвестиции, са в съответствие с нормативните изисквания.

Таблица 64. Капиталова адекватност и ликвидност на ПОД и ФДПО

	2016	2017
Капиталова адекватност на ПОД (%)	427,1	482,6
Ликвидност на ПОД (коэф.)	7,1	7,6
Ликвидност на УПФ (коэф.)	41,3	38,6
Ликвидност на ППФ (коэф.)	46,5	47,0
Ликвидност на ДПФ (коэф.)	48,0	62,2
Ликвидност на ДПФПС (коэф.)	12,5	31,2

Бележка: Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО.
Източник: КФН.

Степента на покритие на регистрирания капитал се движи в широки граници между 60.7% и 357.4%, изключение правят две дружества, чиято стойност на показателя достига 551.3% и 918.4%. Средната

непретеглена стойност на показателя за 2017 г. е 308.2% спрямо 273.2% за 2016 г. Регистрираното увеличение от 35.0 пр.п. на показателя е в резултат на увеличението на стойността на показателя спрямо предходната година при всичките пенсионноосигурителни дружества. При седем от тях това се дължи на нарастване на собствения капитал и запазване размера на регистрирания капитал, а при останалите две ПОД това се дължи на по-високия темп на нарастване на собствения капитал, в сравнение с нарастването на регистрирания капитал.

През 2017 г. отчетената рентабилност на собствения капитал е 23.9% средно за сектора, като няма промяна спрямо 2016 г. При шест дружества показателят за рентабилност на капитала през 2017 г. намалява, като при четири от тях това се дължи на нарастване на собствения капитал и намаление на печалбата, а при останалите две се дължи на нарастване на собствения капитал с по-бързи темпове от нарастването на печалбата. При три дружества рентабилността се увеличава, като при две от тях това се дължи на нарастване на печалбата с по-бързи темпове от нарастването на собствения капитал, а при последното се дължи на намаляване на загубата с по-бърз темп от нарастването на собствения капитал. Диапазонът на рентабилността на собствения капитал за отделните ПОД е широк, най-ниската му стойност е (-2.8%), а най-високата е 63.5%.

Таблица 65. Анализ на собствения капитал на ПОД

	2016	2017
Степен на покритие на регистрирания капитал	273,2	308,2
Рентабилност на собствения капитал	23,9	23,9

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите
Източник: КФН.

Степента на покритие на активите на управляваните ФДПО е в границите между 1.9% и 4.5%. Средната непретеглена стойност на показателя за 2017 г. намалява на 3.3% спрямо 3.5% за 2016 г. Стойността на

показателя при седем ПОД намалява, като за шест от тях това се дължи на нарастване на активите на ФДПО с по-бързи темпове от нарастването на активите на ПОД, а при едно на намаление на активите на ПОД спрямо нарастване на активите на ФДПО. При едно ПОД се запазва стойността спрямо предходната година и при едно стойността на показателя се увеличава, което се дължи на нарастване на активите на ПОД с по-бързи темпове от нарастването на активите на ФДПО.

През 2017 г. и 2016 г. отчетената рентабилност на активите е 13.6% средно за сектора. При осем дружества показателят за рентабилност на активите намалява, като при четири от тях това се дължи на нарастване на активите на ПОД и намаление на печалбата, при три ПОД ръстът на активите изпреварва ръста на печалбата, а при осмото дружество намалението на печалбата е по-голямо от намалението на активите. Само при едно ПОД рентабилността се увеличава, което се дължи на нарастване на печалбата с по-бързи темпове от нарастването на активите. Диапазонът на рентабилността на активите за отделните ПОД е широк, най-ниската му стойност е (-1.8%), а най-високата е 31.4%.

Таблица 66. Анализ на активите на ПОД

	2016	2017
Степен на покритие на активите на ФДПО	3,5	3,3
Рентабилност на активите на ПОД	13,6	13,6
Ръст на активите на ПОД	18,9	10,9
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите		
Източник: КФН.		

За годината осем дружества имат положителна стойност на показателя ръст на активите, а на едно ПОД е отрицателна. Средната непретеглена стойност на показателя намалява от 18.9% за 2016 г. до 10.9% за 2017 г., т.е. през годината е налице по-бавен темп на нарастване на активите на ПОД спрямо 2016 г., което се дължи на значителното понижаване на показателя през отчетната година за две дружества. За отделните дружества показателят ръст на активите е в границите между (-10.8%) и 23.6%.

Таблица 67. Анализ на приходите и разходите на ПОД

	2016	2017
Ефективност на дейността на ПОД	143,0	143,3
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите		
Източник: КФН.		

Средната непретеглена стойност на показателя за ефективност на дейността на ПОД през 2017 г. е 143.3%, като спрямо 2016 г. се наблюдава нарастване от 0.3 пр.п. При четири от дружествата стойността на показателя нараства, като при две от тях това се дължи на нарастване на приходите и намаление на разходите, при едно ПОД разходите намаляват с по-бързи темпове от намалението на приходите, а при четвъртото дружество приходите се увеличават, а разходите намаляват. При пет ПОД стойността на показателя намалява, което се дължи на нарастване на разходите с по-бързи темпове от нарастването на приходите. Стойността на показателя варира в границите между 96.9% и 189.8%.

В сравнение с 2016 г. приходите на ПОД от такси и удръжки на един участник в пенсионните фондове нарастват. Средната непретеглена стойност на показателя за 2017 г. възлиза на 31.62 лв. спрямо 29.61 лв. за предходната година. Нарастването на стойността на показателя с 2.01 лв. се дължи на факта, че при всичките дружества показателят се повишава. При осем от ПОД нарастването на стойността на показателя се дължи на по-бързия темп на нарастване на приходите от такси и удръжки в сравнение с нарастването на участниците, а при едно ПОД приходите от такси и удръжки нарастват, а участниците намаляват. Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 20.14 лв. и 42.27 лв.

Разходите за дейността на ПОД на един участник в управляваните пенсионни фондове намаляват с 1.18 лв. през отчетната 2017 г., като към края на годината те възлизат на 27.05 лв. спрямо 28.23 лв. през 2016 г. Стойността на показателя намалява при три от

дружествата, което е в резултат на намаление на разходите и нарастването на участниците. При шест ПОД стойността на показателя се увеличава, като при четири дружества това се дължи на нарастване на разходите с по-бързи темпове от нарастването на участниците, а при едно дружество разходите се увеличават, а участниците намаляват. Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 17.59 лв. и 40.81 лв.

Таблица 68. Такси, удръжки и разходи за дейността на един участник във ФДПО

	2016	2017
Такси и удръжки на един участник във ФДПО	29,6	31,6
Разходи за дейността на един участник във ФДПО	28,2	27,0
Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите		
Източник: КФН.		

Приходите от такси и удръжки на 100 лв. активи на фондовете към края на 2017 г. са между 1.18 лв. и 1.56 лв., като средната непретеглена стойност на показателя възлиза на 1.29 лв. спрямо 1.38 лв. през 2016 г. или намаление с 0.09 лв. Стойността на показателя при всички ПОД намалява в резултат на по-бързия темп на нарастване на балансовите активи в сравнение с нарастването на приходите от такси и удръжки.

Разходите за дейността на 100 лв. активи на ФДПО за 2017 г. варират между 0.66 лв. и 1.54 лв. Средната непретеглена стойност на показателя бележи намаление с 0.19 лв., като в края на 2017 г. възлиза на 1.13 лв. спрямо 1.32 лв. в края на 2016 г. Стойността на показателя за осем дружества намалява в сравнение с предходната 2016 г., като при пет от тях това се дължи на по-бързия темп на нарастване на активите на ФДПО, спрямо темпа на нарастване на разходите, а при три ПОД разходите намаляват, а активите на ФДПО нарастват. Само при едно ПОД показателят нараства, тъй като темпът на нарастване на разходите изпреварва нарастването на балансовите активи на управляваните от него ФДПО.

Таблица 69. Такси, удръжки и разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО

	2016	2017
Такси и удръжки на 100 лв. активи на ФДПО	1,4	1,3
Разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО	1,3	1,1
Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго. Показателите		
Източник: КФН.		

При осъществения надзор върху дейността на ПОД във връзка с управлението на пенсионните фондове през 2017 г. не са установени отклонения от нормативните изисквания относно размера на преведените в полза на ПОД задължителни такси и удръжки.

През 2017 г. почти всички ПОД поддържат максимално допустимите съгласно КСО размери на таксите и удръжките, събирани от ФДЗПО: 4.25% от всяка осигурителна вноска и инвестиционна такса в размер 0.85% годишно, изчислена върху стойността на нетните активи на фонда в зависимост от периода, през който те са били управлявани.

Две ПОД са определили удръжка от всяка осигурителна вноска за управляваните от тях ФДЗПО под максимално определения в КСО размер, като при едното ПОД удръжката е само за управлявания от него универсален пенсионен фонд.

Таксите и удръжките за управление на фондовете за допълнително доброволно пенсионно осигуряване (ФДДПО), събирани от ПОД, са в размери, по-ниски от нормативно определените. Средният размер на удръжката от всяка осигурителна вноска в ДПФ през 2016 г. и през 2017 г. е 2.9%, а при ДПФПС е 3.9%. Законоустановеният максимален размер на удръжката от всяка осигурителна вноска във ФДДПО е 7.0%.

Таблица 70. Инвестиционна такса и такса от осигурителни вноски във ФДДПО

	2016	2017
Отчислена инвестиционна такса на ДПФ	8,6	8,7
Отчислена инвестиционна такса на ДПФПС	10,0	10,0
Среден размер на такса от осиг. вноски на ДПФ	2,9	2,9
Среден размер на такса от осиг. вноски на ДПФПС	3,9	3,9

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ДПФ и ДПФПС.
Източник: КФН.

Инвестиционната такса в ДПФ през 2017 г. възлиза на 8.7% спрямо 8.6% за 2016 г. при законоустановена такса до 10%, като по-ниската стойност на таксата е в резултат на намаления ѝ размер при четири от фондовете, видно от правилниците за организацията и дейността им. Начислената инвестиционна такса в ДПФПС е в размер на 10.0% и е в съответствие със законовите разпоредби.

2.4.2. Фондове за допълнително пенсионно осигуряване

През отчетната година размерът на балансовите активи на ФДПО нараства с по-бързи темпове спрямо предходната 2016 г. През 2017 г. балансовите активи на ФДПО са се увеличили общо с 17.7% на годишна база, докато през 2016 г. балансовите активи на ФДПО нарастват с 15.2%.

Темпът на изменение на активите е различен по видове фондове, като най-голямо увеличение (19.5%) се наблюдава при единствения осъществяващ дейност ДПФПС, следван от УПФ с ръст от 18.4%. Нарастване на активите се отчита и при ДПФ и ППФ съответно с ръст от 15.8% и 13.0%. През 2017 г. активите на всички фондове нарастват с по-бързи темпове спрямо нарастването им през 2016 г. Най-бързо нарастват активите на ДПФ (7.1 пр.п.), следвани от УПФ (2.2 пр.п.), ДПФПС (1.9 пр.п.) и ППФ (0.6 пр.п.).

Таблица 71. Ръст на активите на ФДПО

	2016	2017
УПФ	16,2	18,4
ППФ	12,4	13,0
ДПФ	8,7	15,8
ДПФПС	17,6	19,5

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго. Показателите са изчислени като отношение на изменението за годината към състоянието им в началото на годината.
Източник: КФН.

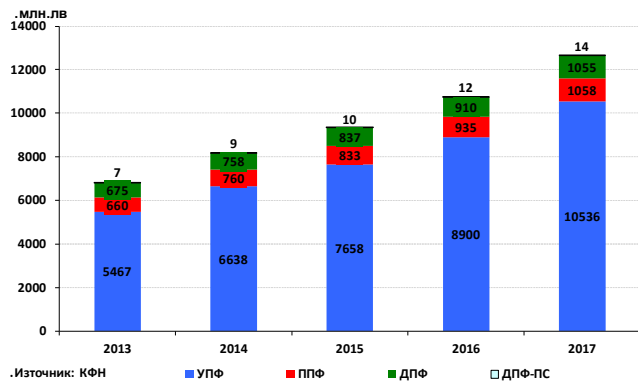
Пазарните дялове на отделните дружества на база размер на управляваните балансови активи на пенсионните фондове не се променят съществено през изминалата година. Пенсионноосигурителното дружество с най-голям пазарен дял заема 25.4% от управляваните балансови активи, а това с най-малък пазарен дял заема 1.2%.

Структурата на балансовите активи по видове фондове силно се доминира от УПФ. Към края на 2017 г. относителният дял на този вид фондове е 83.3%. В резултат на по-високите темпове на нарастване на балансовите активи на УПФ, относителният им дял в общите балансови активи на ФДПО се разширява с 0.5 пр.п. в сравнение с 2016 г. за сметка на дяловете на ДПФ и ППФ. Към края на 2017 г. балансовите активи на ППФ, ДПФ и ДПФПС заемат дялове съответно от 8.3%, 8.3% и 0.1%.

Наблюдаваните тенденции при балансовите активи се отчитат и при нетните активи. През 2017 г. нетните активи на ФДПО са се увеличили със 17.7% на годишна база, което е с 2.5 пр.п. повече в сравнение с ръста им през 2016 г.

Към края на 2017 г. нетните активи на ФДПО са в размер на 12 663.2 млн. лв. Те показват общата стойност на задълженията към осигурените лица и представляват ключов индикатор за състоянието на системата за допълнително пенсионно осигуряване. Акумулираните към края на 2017 г. нетни активи се равняват на 12.8% от обема на БВП на страната.

Графика 88. Нетни активи на ФДПО

Темпът на увеличение на нетните активи се различава по видове фондове, като най-значителен е при ДПФПС (19.8%), следван от УПФ (18.4%), ДПФ (15.9%) и ППФ (13.0%). Структурата на нетните активи по видове пенсионни фондове към края на 2017 г. не се различава съществено от тази на балансните активи.

Средният непрегледен размер на управляваните активи на един участник за 2017 г. в УПФ е 2 581.77 лв. спрямо 2239.27 лв. през 2016 г., в ППФ – 3 192.73 лв. за 2017 г. спрямо 2 918.20 лв. през 2016 г., в ДПФ – 1 696.28 лв. за 2017 г. спрямо 1 480.88 лв. през 2016 г. и в ДПФПС - 1 817.31 лв. за 2017 г. спрямо 1 631.85 лв. през предходната година. При всеки един от типовете фондове се наблюдава нарастване на управляваните активи на един участник.

По дружества се наблюдават различни колебания от средните равнища - в УПФ управляваните активи на един участник са между 1 303.84 лв. и 3 483.92 лв., в ППФ – между 1 307.63 лв. и 4 181.71 лв. и в ДПФ – между 649.84 лв. и 3 524.19 лв. Средните стойности на показателя за отделните ПОД са в границите между 1 087.10 лв. и 3 390.61 лева.

Таблица 72. Управлявани активи на един участник във ФДПО

	2013	2014	2015	2016	2017
УПФ	1440,6	1726,1	1961,9	2239,3	2581,8
ППФ	2183,6	2496,5	2682,3	2918,2	3192,7
ДФФ	1121,9	1280,1	1409,8	1480,9	1696,3
ДФФПС	1153,5	1385,2	1481,2	1631,9	1817,3

Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Брутните постъпления от осигурителни вноски във ФДПО през 2017 г. се увеличават с 9.3% спрямо постъпленията през 2016 г., като в абсолютен размер увеличението е най-осезаемо при УПФ (77.5 млн.лв.) и при ДПФ (39.8 млн.лв.) или съответно със 7.2% и 40.1%. Този ръст се дължи основно на включването на новоосигурени лица в пазара на труда. Приходите от осигурителни вноски през 2017 г. отчитат най-висока стойност за последните пет години.

Прираст на брутните постъпления от осигурителни вноски през 2017 г. е отчетен и при ДПФПС и ППФ, като нарастването е съответно с 5.0% и 2.2% спрямо 2016 г.

Таблица 73. Брутни постъпления от осигурителни вноски

	2013	2014	2015	2016	2017
УПФ	794,2	871,3	1019,2	1083,9	1161,4
ППФ	78,2	86,0	93,9	100,4	102,6
ДФФ	59,1	87,4	122,6	99,2	139,0
ДФФПС	1,5	1,4	1,5	1,5	1,6
Общо	933,0	1046,1	1237,2	1285,0	1404,6

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Начислените и изплатени суми през 2017 г. намаляват спрямо предходната година с 5.7% общо за всички ФДПО. Основен принос за динамиката на начислените и изплатени суми имат сумите, изплащани от ДПФ, чийто дял в общата стойност е 76.6% средно за последните пет години. В условията на развиващ се пазар на допълнителното задължително пенсионно осигуряване в България, който е във фазата на натрупване, съотношението „изплатени суми/постъпили средства" възлиза на 0.01 средно за периода

2013 г. – 2017 г., докато при ДПФ това съотношение е 0.53.

Таблица 74. Начислени и изплатени суми

	2013	2014	2015	2016	2017
УПФ	5,6	7,8	10,7	13,8	17,4
ППФ	3,1	4,5	5,2	5,9	6,4
ДПФ	42,3	46,1	54,1	66,8	57,7
ДПФПС	0,1	0,2	0,3	0,2	0,3
Общо	51,1	58,6	70,3	86,7	81,8

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Средната стойност на показателя за възвръщаемост на управляваните активи през 2017 г. за ППФ и ДПФ е 0.07, за УПФ е 0.06, а за единственият осъществяващ дейност ДПФПС, показателят е 0.10. През 2016 г. средната стойност на показателя за всички фондове е 0.05, с изключение на ДПФПС, за който показателят е 0.06. Спрямо предходната година показателят нараства при ППФ и ДПФ с 0.02, при УПФ - с 0.01, а при ДПФПС - с 0.04. Стойностите на показателя за отделните ПОД за 2017 г. са в границите между 0.04 и 0.10, което е обусловено от постигнатите резултати за дохода от инвестиране на средствата във всички ФДПО.

Таблица 75. Възвръщаемост на управляваните активи

	2013	2014	2015	2016	2017
УПФ	0,05	0,06	0,03	0,05	0,06
ППФ	0,06	0,06	0,03	0,05	0,07
ДПФ	0,07	0,06	0,03	0,05	0,07
ДПФПС	0,07	0,07	0,01	0,06	0,10

Бележка: Данните са коефицинти. Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ФДПО.
Източник: КФН.

През 2017 г. участниците във ФДПО продължават да нарастват в сравнение с предходната година. През 2017 г. нарастването общо е с 2.6%, а през 2016 г. е било с 2.0%. Прирастът на участниците през 2017 г. по фондове е, както следва: при универсалните фондове - ръст от 2.6% (при ръст от 2.1% през 2016 г.), при професионалните фондове ръстът е 3.3% през

2017 г. (при 3.5% през 2016 г.), при доброволните фондове прирастът е 2.3% спрямо 0.6% през 2016 г., а единственият осъществяващ дейност ДПФПС отчита ръст на участниците от 7.3% през 2017 г. спрямо 6.7% през 2016 г. ПОД с най-голям пазарен дял по отношение на броя участници в управляваните от него ФДПО запазва своята позиция с 26.4%, а дружеството с най-малък пазарен дял заема 1.9% от пазара. Запазва се тенденцията на постепенно намаляване на пазарния дял на най-големите дружества.

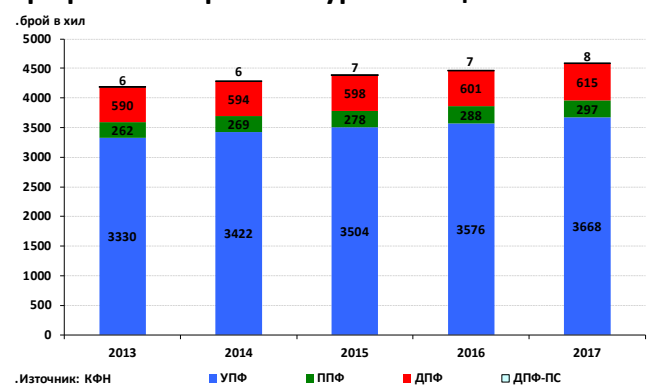
Таблица 76. Прираст на брой участници

	2016	2017
УПФ	2,1	2,6
ППФ	3,5	3,3
ДПФ	0,6	2,3
ДПФПС	6,7	7,3

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

По отношение на структурата на разпределение на осигурените лица между ФДПО не се наблюдават съществени промени спрямо предходната година. В края на 2017 г. най-голям дял от осигурените лица е концентриран в универсалните пенсионни фондове (79.9%). Лицата, осигурени в доброволните и професионалните пенсионни фондове, заемат съответно дял от 13.4% и 6.5% в структурата на разпределение на осигурените лица. Най-малък остава дялът на осигурените в ДПФПС (едва 0.2%).

Графика 89. Брой осигурени лица

Прехвърлените средства от индивидуалните партии на лицата, променили участието си във фондове за допълнително пенсионно осигуряване през 2017 г., се увеличават общо с 11.2% спрямо 2016 г. и са на стойност 510.1 млн.лв.

Динамиката на прехвърлените средства зависи както от броя на лицата предприели действия по промяна на участието си във ФДПО в рамките на годината, така и от размера на средствата по техните индивидуални партии.

Увеличението основно се дължи на прехвърлените средства в УПФ, чийто размер е с 50.9 млн.лв. или с 12.5% по-голям от предходната година. При ППФ също е отчетено увеличение на прехвърлените средства с 4.0%. Единствено при ДПФ прехвърлените средства са с 1.3 млн.лв. или с 26.0% по-малко от предходната година.

Таблица 77. Прехвърлени средства от индивидуални партии

	2013	2014	2015	2016	2017
УПФ	350,7	336,8	349,7	405,7	456,6
ППФ	54,1	46,2	42,2	47,9	49,8
ДПФ	10,5	8,2	4,5	5,0	3,7
Общо	415,3	391,2	396,4	458,6	510,1

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Абсолютната стойност на инвестираните средства на ФДПО в края на 2017 г. е 11.9 млрд.лв., което представлява 93.6% от балансовите им активи. Инвестициите на ФДПО през 2017 г. запазват тенденцията си на нарастване, като ръстът им спрямо предходната година е 26.3%. Запазва се и структурното разделение на инвестираните средства по видове фондове, като с най-висок относителен дял са УПФ (83.2%), следвани от ППФ (8.4%), ДПФ (8.3%) и ДПФПС (0.1%).

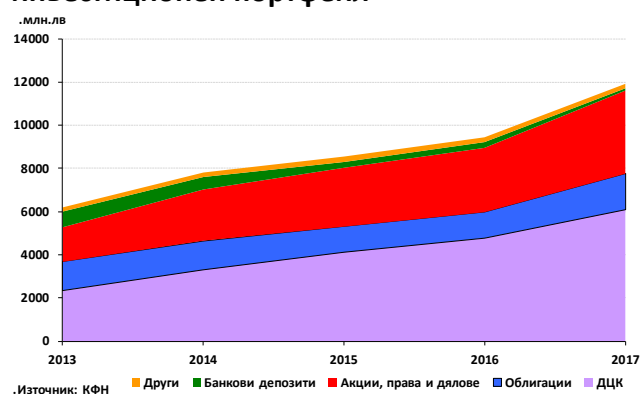
В периода 2013 г. – 2017 г. инвестиционните портфейли на ФДПО търпят своето развитие, следвайки динамиката на акумулиране на активи в сектора, натрупания

инвестиционен опит и развитието на капиталовите пазари.

За петгодишен период се наблюдава значително увеличение в относителните дялове на средствата, инвестирани в държавни ценни книжа (ДЦК) и тези с променлив доход, като техният ръст в края на 2017 г. се е увеличил съответно с 13.1 пр.п. и с 6.7 пр.п., а относителните им дялове в портфейлите на ФДПО достигат 51.0% и 32.3%.

При останалите категории инвестиционни инструменти – облигациите (корпоративни и общински) и банковите депозити се отчита спад в относителните им дялове в портфейлите на ФДПО. Инвестираните в облигации средства се свиват от 21.8% за 2013 г. до 14.0% за 2017 г., а банковите депозити, които през 2013 г. формират 11.7% от инвестициите на ФДПО, към края на 2017 г. представляват едва 0.7% от инвестиционния портфейл на пенсионните фондове. Намалението на дела на банковите депозити може да се обясни със значителното редуциране на лихвените нива по депозитите през последните години.

Графика 90. Структура на агрегирания инвестиционен портфейл

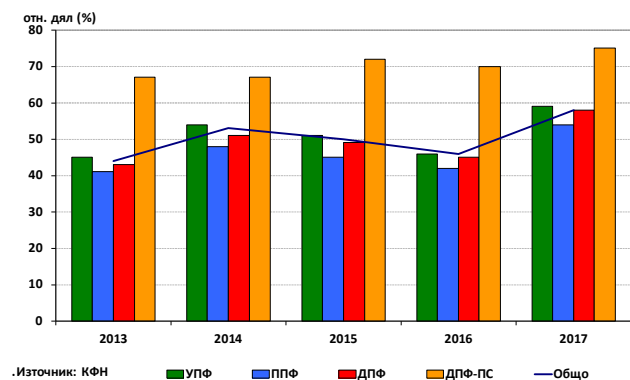

Относителният дял на инвестициите на ФДПО в чужбина през 2017 г. достига до 58% от балансовите им активи, което е и най-високото ниво на инвестирани средства на осигурени лица извън страната за изминалия петгодишен период. Влияние за общото нарастване на инвестициите в инструменти, регистрирани за търговия на чуждестранни

пазари, оказва липсата на достатъчно разнообразни и качествени инструменти на местния капиталов пазар.

Средствата на ФДПО в чужбина са инвестирани в ценни книжа, регистрирани за търговия на регулирани пазари. Към края на 2017 г. в структурата на инвестициите в чужбина преобладават държавните ценни книжа с дял от 55.7%. Ценните книжа с променлив доход формират 27.3% от инвестициите в чужбина, а останалите 17.0% са вложени в корпоративни дългови ценни книжа.

Графика 91. Инвестиции в чужбина като процент от балансовите активи на ФДПО

Основна цел на управлението на активите на пенсионните фондове е нарастване в дългосрочна перспектива на тяхната стойност чрез постигане на доходност от инвестирането им. През 2017 г. средно претеглената доходност на ФДПО отчита най-високи стойности, в сравнение с предходните четири години.

Таблица 78. Среднопетеглена доходност*

	2013	2014	2015	2016	2017
УПФ	4,7	6,1	1,5	4,1	6,3
ППФ	5,3	5,9	1,8	4,5	6,5
ДПФ	6,4	6,6	1,7	5,2	7,5
ДПФ-ПС	6,5	7,3	0,8	4,8	9,3

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

III. Организационна структура на КФН

